

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
KLASİK ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

LAGİNA'DAKİ DOR MİMARİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Zeliha GİDER

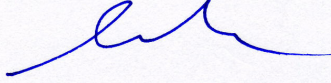
Danışman

Yrd. Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT

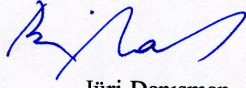
Denizli-2005

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

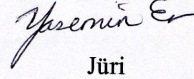
Bu çalışma Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı'nda jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Celal ŞİMŞEK
Jüri Başkanı

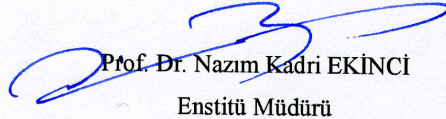

Jüri-Danışman
Yrd. Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT

Jüri
Yrd. Doç. Dr. Yasemin Er

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 16.12.2005 tarih ve 27/6.. sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nazım Kadri EKİNCİ
Enstitü Müdürü

ÖZET

M.Ö. 3. yy başlarında Seleukoslar tarafından Stratonikeia kentinin kurulması ile önceki dönemlerden iyi bilinen Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın önemi daha da artmış ve paralelinde Kutsal Alan yeniden düzenlenmiş, peribolos duvarının önüne stoanın inşa edilmesiyle de çerçeve tamamlanmıştır. Tapınağın aksine Lagina Hekate Kutsal Alanı Stoaası'nda, Helenistik Dönem'in tüm tek nefli tek katlı stoalarında olduğu gibi, Dor düzeni tercih edilmiştir. Bunda en büyük etken, başlıklarda detaylı ve uzun süren çalışmalara gerek duyulmaması, detaylardan yoksun olduğu için de uygulanabilirliğinin kolay olması, böylece zamandan ve ekonomiden tasarruf etme düşüncesidir. Bu düşüncenin yansıması olarak Lagina ve çevresinde, Geç Helenistik Dönem'den M.S. 2. yy'la kadar Dorik yapılar inşa edilmiş, pek çok ikincil yapıda Dor başlıklı taşıyıcılar kullanılmıştır. Kutsal Alan ve çevresinde Stoa'nın dışında en az yedi Dorik yapı daha vardır.

Stoa'nın Dorik mimari elemanlarının tamamında Ionik özellik görülmektedir. M.Ö. 4. yy'da yaygınlaşan ve Anadolu'da Pergamon geleneği olarak yorumlanan bu uygulamanın Lagina'da görülmesi, mimari alanda etkileşimin göstergesidir. Nitekim Batı Stoa'nın malzemelerinde Pergamon etkisi ağır basmakta iken, Stoa'nın diğer cephelerinde Priene'den etkilenildiği açıktır. Stoa'nın yapımında yerel atölye mensubu farklı ustalar, kendi stillerini mimari elemanlara yansıtmışlardır.

Tapınak ile bağlantılı olan ve diğer cephelerden bağımsız planlanan Batı Stoa'nın inşasının Geç Helenistik Dönem'de başladığı, Augustus Dönemi'nde ise diğer üç cephenin inşa edildiği Kutsal Alan'da bulunan yazıtlardan bilinmektedir. Mimari elemanlarda görülen dönem özellikleri imar faaliyetlerinin M.S. 1. yy. ortalarına kadar devam ettiğini göstermektedir. Takip eden süreçte ise, muhtemelen bölgede yaşanan depremlerin bir sonucu olarak tamiratlar geçirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dor mimarisi, Stoa, Lagina, Mimari, Arkeoloji.

ABSTRACT

When the city of Stratonikeia was founded by the Seleucids, the Sanctuary of Hekate at Lagina gained prominence and consequently the sanctuary was redesigned. A Stoa was built in front of the peribolos wall encircling the Sanctuary. In contrast to the temple, Doric order was preferred at the stoa in accordance with all the one-aisled, one-floor stoas built in the Hellenistic period. The most important reason for this choice is the Doric order's lack of ornate details and its ease of application, which result in savings in time and in expenses. Consequently, from the late Hellenistic period until the 2nd century A.D. Doric buildings were built within the Sanctuary and around it, and Doric columns were used in many civilian structures.

All of the Doric architectural elements of the stoa reflect Ionic influence, which became widespread in the 4th century B.C. and which is interpreted as the Pergamene tradition in Asia Minor. The occurrence of this application in Lagina indicates regional influences in architecture. As a matter of fact, while Pergamene influence dominates the materials from the West Stoa, other facades of the stoa betray Prienean influence.

Inscriptions from the Sanctuary inform us that construction for the West Stoa connected with the temple began in the late Hellenistic period and that the other three facades were built in the Augustan Age. Characteristics of the period seen on the architectural elements indicate that building activity continued until the mid-1st century A.D. Subsequently, a number of repairs were made probably as a result of the earthquakes in the region.

Keywords: Doric architecture, Stoa, Lagina, Architecture, Archeology.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR	vi
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DOR DÜZENİNİN KÖKENİ VE GELİŞİMİ

1.1 DOR DÜZENİNİN KÖKENİ.....	4
1.2 Arkaik Dönem Dor Mimarisi.....	9
1.3 Klasik Dönem Dor Mimarisi.....	12
1.4 Helenistik Dönem Dor Mimarisi	18
1.5 Roma Dönemi Dor Mimarisi.....	21
1.6 Dorik Mimari Elemanlarda Boya Kullanımı.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

LAGİNA HEKATE KUTSAL ALANI

2.1 Lagina'nın Tarihi Coğrafyası.....	23
2.2 Lagina'da Yapılan Araştırmalar ve Çalışmalar.....	28
2.3 Kutsal Alan İçindeki Yapılar.....	30
2.3.1 Propylon.....	30
2.3.2 Altar	31
2.3.3 Tapınak.....	31
2.3.4 Bizans Yapısı ve Şapel.....	32
2.3.5 Naiskoslar.....	32
2.3.6 Diğer Yapılar.....	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

STOA

3.1 Batı Stoa.....	39
3.1.1 Mimari elemanları.....	45

3.1.1.1 Sütun tamburları.....	45
3.1.1.2 Dor başlıkları.....	48
3.1.1.3 Arşitrav.....	48
3.1.1.4 Triglif-metop.....	49
3.1.1.5 Konsollu geison-sima.....	50
3.2 Kuzey Stoa.....	51
3.2.1 Mimari elemanları.....	54
3.2.1.1 Sütun tamburları.....	54
3.2.1.2 Dor başlıkları.....	56
3.2.1.3 Arşitrav.....	56
3.2.1.4 Triglif-metop.....	57
3.2.1.5 Korniş blokları.....	57
3.3 Doğu Stoa.....	59
3.3.1 Mimari elemanları.....	61
3.3.1.1 Sütun kaidesi.....	61
3.3.1.2 Sütun tamburları.....	61
3.3.1.3 Dor başlıkları.....	62
3.3.1.4 Arşitrav.....	63
3.3.1.5 Triglif-metop.....	63
3.3.1.6 Korniş blokları.....	63
3.4 Güney Stoa.....	65
3.4.1 Mimari elemanları.....	66
3.4.1.1 Dor başlıkları.....	66
3.4.1.2 Triglif-metop.....	66
3.4.1.3 Korniş blokları.....	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİZANS YAPISI

4.1 Bizans Yapısında İkinci Kez Kullanılan Dorik Mimari Elemanlar.....	70
4.1.1 Sütun kaideleri.....	70
4.1.2 Sütun tamburları.....	70
4.1.3 Dor başlıkları.....	73

4.1.4 Arşitrav.....	76
4.1.5 Triglif-metop.....	77

BEŞİNCİ BÖLÜM

BAĞIMSIZ MİMARİ ELEMANLAR

5.1 Sütun Kaideleri.....	79
5.2 Sütun Tamburları.....	80
5.3 Dor Başlıkları.....	80
5.4 Triglif-Metop.....	82
5.5 Geison-Sima.....	83

ALTINCI BÖLÜM

STOA'NIN RESTİTÜSYON DENEMESİ

YEDİNCİ BÖLÜM

DORİK MİMARİ ELEMANLARIN ANALİZİ

7.1 Stoa'ya Ait Mimari Elemanlar.....	94
7.2 Bağımsız Mimari Elemanlar.....	103
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	106
KATALOG.....	112
Batı Stoa.....	112
Kuzey Stoa.....	129
Doğu Stoa.....	136
Güney Stoa.....	142
Bizans Yapısı.....	144
Şapel.....	163
Bağımsız Mimari Elemanlar.....	167
KAYNAKÇA.....	176
TABLO, ÇİZİM VE RESİMLERİN LİSTESİ.....	182
Tabloların Listesi.....	182
Çizimlerin Listesi.....	183
Resimlerin Listesi.....	184
ÖZGEÇMİŞ.....	248

KISALTMALAR**Kaynakça Kısaltmaları**

AJA:	American Journal of Archaeology
AnatSt:	Anatolian Studies
AvP:	Altertümer von Pergamon
BCH:	Bulletin de correspondance hellenique
BSA:	The Annual of the British School at Athens
CRAI:	Academie des Inscriptions et belles-lettres. Comptes rendus des seances de l'annee.
EpigrAnat:	Epigraphica Anatolica
IK:	Inschriften griechischer Staedte aus Kleinasien
IstForsch:	Istanbuler Forschungen
IstMitt:	Istanbuler Mitteilungen
JdI:	Jahrbuch des Deutschen Archaologischen Instituts
JHS:	The Journal of Hellenic Studies
JRS:	The Journal of Roman Studies
KST:	Kazı Sonuçları Toplantısı
ÖJh:	Jahreshefte des Österreichischen Archaologischen Institutes in Wien
RM:	Mitteilungen des Deutschen Archaologischen Instituts, Römische Abteilung
TürkAD:	Türk Arkeoloji Dergisi
TTK:	Türk Tarih Kongresi

Katalog Kısaltmaları

BSA	Batı Stoa Arşitrav
BSBB	Batı Stoa Basamak Bloğu
BSK	Batı Stoa Kapı Bloğu
BSKG	Batı Stoa Konsollu Geison-sima
BSST	Batı Stoa Sütun Tamburu
BSTM	Batı Stoa Triglif-Metop
BYA	Bizans Yapısı Arşitrav
BYB	Bizans Yapısı Başlık
BYSK	Bizans Yapısı Sütun Kaidesi
BYST	Bizans Yapısı Sütun Tamburu
BYTM	Bizans Yapısı Triglif-Metop
DB	Dor Başlığı
DSA	Doğu Stoa Arşitrav
DSB	Doğu Stoa Başlık
DSK	Doğu Stoa Kapı Bloğu
DSKB	Doğu Stoa Korniş Bloğu
DSSK	Doğu Stoa Sütun Kaidesi
DSST	Doğu Stoa Sütun Tamburu
DSTM	Doğu Stoa Triglif-Metop
G-S	Geison-Sima
GSB	Güney Stoa Başlık
GSKB	Güney Stoa Korniş Bloğu
GSTM	Güney Stoa Triglif-Metop
KSA	Kuzey Stoa Arşitrav
KSK	Kuzey Stoa Kapı Bloğu
KSKB	Kuzey Stoa Korniş Bloğu
KSST	Kuzey Stoa Sütun Tamburu
KSTM	Kuzey Stoa Triglif-Metop
SK	Sütun Kaidesi
ST	Sütun Tamburu
ŞPA	Şapel Arşitrav
ŞPST	Şapel Sütun Tamburu
TM	Triglif-Metop

Diğer Kısaltmalar

Abk. Gen.	Abakus Genişliği
Abk. Yük.	Abakus Yüksekliği
Arr. Gen.	Arris Genişliği
Aştv. Yük.	Arşitrav Yüksekliği
Bkz.	Bakınız
Bşk. Yük.	Başlık Yüksekliği
Bul. Yer.	Bulunduğu Yer
Der.	Derinlik
Ekh.	Ekhinus
Ekh. Yük.	Ekhinus Yüksekliği
Ent. Yük.	Entablatur Yüksekliği
Env. No.	Envanter Numarası
Flt. Der.	Fluthes Derinliği
Flt. Gen.	Fluthes Genişliği
Gen.	Genişlik
Kat. No.	Katalog Numarası
Krş.	Karşılaştırınız
Mtp. Gen.	Metop Genişliği
Pln. Gen.	Plinthe Genişliği
Pln. Yük.	Plinthe Yüksekliği
s	Sayfa
Stn. Alt Çap	Sütun Alt Çapı
Stn. Üst Çap	Sütun Üst Çapı
Stn. Yük.	Sütun Yüksekliği
Top. Yük.	Toplam Yükseklik
Trg. Gen.	Triglif Genişliği
Uz	Uzunluk
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
Yük.	Yükseklik

ÖNSÖZ

Antik dönemde ilk ortaya çıkan Dor mimarisi, M.Ö. 7. yy sonundan Roma Dönemi ortalarına kadar sevilerek kullanılmıştır. Özellikle Kıta Yunanistan ve Güney İtalya'da Arkaik ve Klasik örnekler çoğunluktadır. Buna karşın İon mimarisinin doğup geliştiği topraklar olan Anadolu'da, Arkaik Dönem sadece Assos Athena Tapınağı ile temsil edilmektedir. Klasik Dönem'de Truva Athena ve Klaros Apollon Tapınakları inşa edilmiştir. Helenistik Dönem'e gelindiğinde ise Dorik yapıların sayısında fazlaca bir artış dikkati çeker. Bunda, Pergamon Krallığı'nın yapılarında propaganda amaçlı olarak Dorik düzeni tercih etmesinin büyük etkisi vardır. Anadolu'da M.S. 2. yy'la kadar Dor mimarisinin kullanımının devam ettiği, bu tarihten sonra ise bitme noktasına geldiği görülmektedir.

Anadolu'nun Dor mimarisi ile ilgili çalışmalar yok denecek kadar azdır. Özellikle, Helenistik ve Roma Dönemi yapılarının toplu bir katalogunun yapılmamış olması konu seçimimde en büyük etken olmuştur. Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın, estetiği, kaliteli işçiliği ve Anadolu'nun mimari geleneği ile yoğrulmuş olan büyüklü malzemelerini çalışmaktan aldığım büyük hazzı bu satırlarda ifade etmek oldukça güç.

Öğrenciliğimden bu yana kazısına katıldığım ve üç yıldır heyet üyesi olduğum Lagina'nın Dorik malzemelerini çalışmama izin veren Kazı Başkanı Prof. Dr. Ahmet Adil Tırpan başta olmak üzere, konu seçiminden itibaren çalışmanın tüm aşamalarında desteğini esirgemeyen ve tıkanıp yerde çözümcü yaklaşımları ile beni yönlendiren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Bilal Söğüt'e, Doç. Dr. Celal Şimşek, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Büyükkolancı ve Yrd. Doç. Dr. Yasemin G. Er'e, arazi çalışmalarım sırasında her türlü fedakarlığı gösteren Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Bölümü 4. sınıf öğrencilerinden Didem Tekinay, Alicem Külcü ve Cemil Kaşka'ya, büyük özveri ve sabırlarından dolayı aileme teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

Kapsam

Lagina Hekate Kutsal Alanı'nda 1993 yılından bu yana devam eden kazı çalışmalarında Dor düzenine ait pek çok malzeme açığa çıkmıştır. Ancak Kutsal Alan ve çevresinde bulunan bu malzemeler ile ilgili, Kazı Sonuçları Toplantısı bildirimleri haricinde detaylı bir çalışma yapılmamıştır.

Lagina Hekate Kutsal Alanı bölgenin en önemli dini merkezidir. Burada Helenistik ve Roma Dönemi boyunca Dor mimarisi sıkça tercih edilmiştir. Kutsal Alan içinde ve yakın çevresinde bulunarak yayınlanan yazıtlarla da Kutsal Alanı çevreleyen Dorik bir Stoa'nın varlığı bilinmektedir¹. 1994 kazı sezonunda Propylon ile Stoa'nın bağlantısını anlayabilmek amacı ile Propylon'un kuzeyinde yer alan ve mermer bloklar üzerindeki aşınmalardan dolayı uzun süre kullanılmış olduğu düşünülen geçiş kısmında kazı çalışması yapılmıştır. Bu alandaki çalışmalarda 5 sütun tamburu, 3 konsollu geison-sima, 1 triglif-metop bloğu ile buradaki kapıya ait lento bloğu açığa çıkmıştır. Daha sonraki kazı sezonlarında Altar'da, Şapel'de ve Bizans Yapısı'nda ikinci kez kullanıldığı anlaşılan pek çok Dorik mimari eleman bulunmuştur. Tüm bu malzemelerin her birine buldukları yapılara göre kazı envanter numarası verilmiştir.

Bu çalışmada öncelikle, bugüne kadarki kazı çalışmaları sırasında bulunan ve kazı envanter numarası verilen mimari elemanlar ele alınmıştır. Arazi çalışması kapsamında bunların çizim, resim ve katalog çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda stoaya ait kazı envanter numarası olan malzemelerin, bu yapının mimari düzenlemesi ile ilgili soruların cevabında ve restitüsyon çalışmasında yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu nedenle Batı ve Kuzey Stoa'da yüzeyde görülen mimari elemanlar fazla olduğu için bir kısmı, Doğu ve Güney Stoa'ya ait olanlar az olduğu için tamamı kataloga dahil edilmiştir. Bunun yanı sıra Turgut Kasabası'nın merkezinde yol kenarlarında ya da evlerin bahçelerinde bulunan Dorik malzemeler de kataloga alınmıştır. Bu çalışmada toplam 152 mimari eleman incelenmiştir (Tablo 1).

---

¹ Diehl-Cousin, 1887: 156–158, no: 63; Şahin, 1982: 67, no: 668.

Bunların tamamı ölçü, bezeme ve malzeme açısından değerlendirilerek ait olabilecekleri yapılar ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

Amaç

Lagina Hekate Kutsal Alanı ile çevresinde bulunan ve Prof. Dr. M. Çetin Şahin tarafından yayınlanan yazıtlardan Kutsal Alan içerisinde pek çok yapının varlığı ve mimari süslemelerden hareketle de bu yapıların tarihi bilinmektedir. Lagina'da Helenistik ve Roma Dönemi boyunca Dor mimarisi sevilerek kullanılmıştır. Burada yapılan kazı çalışmalarında açığa çıkan mimari elemanların yanı sıra yüzeyde görülen pek çok malzeme de bunu doğrular niteliktedir. Ancak bu mimariye ait kalıntıların toplu bir katalogu, ait oldukları yapıların mimari düzenlemeleri ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Öncelikle amacımız katalogumuza dahil ettiğimiz pek çok malzemedan hareketle stoanın dört cephesinin ve Bizans Yapısı'nda kullanılan mimari elemanların cephe düzeni ve ait oldukları yapıları belirleyerek, mevcut malzemelerden hareketle restitüsyon önerisi sunmak ve mimari elemanların yardımıyla Kutsal Alan ve çevresindeki Dorik yapıları tespit etmektir. Bunların yanı sıra, Lagina Hekate Kutsal Alanı ve çevresindeki Dorik yapılardan hareketle, bugüne kadar detaylı bir çalışma yapılmamış olan Dor düzeninin Helenistik ve Roma Dönemi boyunca tercih edilmesinin nedenlerini, Dor mimarisinin Anadolu ve bu bölge için önemini, Dorik yapılarda görülen genel ve bölgesel dönem özelliklerini, bunların mimari yansımaları ile etkilendiği ve etkilendiği bölgeleri tespit etmeyi amaçlıyoruz.

Yöntem

Araştırmanın konusunu oluşturan Lagina'da, Dor düzeninde inşa edilmiş yapıların varlığı yazıtlardan ve yüzeydeki mimari elemanlardan bilinmektedir. Ancak bu yapıların ve mimari elemanların hangi döneme tarihlendikleri konusunda kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Öncelikle, arazi çalışmaları kapsamında mimari elemanların çizimleri yapıp, fotoğrafları çekilerek katalogları hazırlanmıştır. Katalogları yapılan bu malzemeler ait oldukları yapılara göre tek tek tasnif edilmiştir. Çalışma konumuza dahil ettiğimiz bu yapı ve mimari elemanların aynı bölgede ve diğer bölgelerdeki benzer örnekleri tespit edilerek, stil kritik yoluyla benzerlikleri ve farkları belirlenip, bölgenin dönem özellikleri saptanmaya çalışılmıştır. Mimari

elemanlar ve yapıların, tarihlendirme ve değerlendirmeleri esnasında bugüne kadar bulunmuş olan kitabelerden de doğrudan yararlanılmıştır.

Stoa'dan katalogumuza aldığımız, kazı envanter numarası olmayan mimari elemanlara numara verirken öncelikle bulunduğu yere göre ait olabileceğini düşündüğümüz yönünü, mimari elemanın adını ve bu cephede bulunan kaçınıcı blok olduğu yazılmıştır(BSST: Batı Stoa Sütun Tamburu, KSA: Kuzey Stoa Arşitrav vb.). Bizans yapısında devşirme malzeme olarak kullanılmış olan mimari elemanlara katalog numarası verirken 'BY'(Bizans Yapısı), Şapelde devşirme malzeme olarak kullanılmış olan mimari elemanlara katalog numarası verirken ise 'ŞP'(Şapel) kısaltmaları ile birlikte mimari elemanların baş harfinin kısaltması kullanılmıştır (BYST: Bizans Yapısı Sütun Tamburu, BYB: Bizans Yapısı Başlık; ŞPST: Şapel Sütun Tamburu, ŞPA: Şapel Arşitrav). Bunun yanı sıra Kutsal Alan içinde bulunan ve hangi yapıya ait olduğu belli olmayanlar ile Kutsal Alan çevresinde ve Turgut Kasabası'nın merkezinde bulunan Dorik malzemeler "Bağımsız Mimari Elemanlar" başlığı altında toplanmıştır. Sözü edilen bu malzemelere katalog numarası verirken mimari elemanların baş harflerinin kısaltması (SK: Sütun Kaidesi, ST: Sütun Tamburu, DB: Dor Başlığı, TM: Triglif-Metop Bloğu, G-S: Geison-Sima) kullanılmıştır.

Stoa'nın restitüsyon denemesinde eksik olan mimari elemanların tamamlanmasında Vitruvius'un modüler sisteminden yararlanılmıştır. Ayrıca mevcut mimari elemanlar Vitruvius'un modüler sistemi ile karşılaştırılarak benzerlikler ve farklar tespit edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DOR DÜZENİNİN KÖKENİ VE GELİŞİMİ

1.1 Dor Düzeninin Kökeni

Vitruvius'a göre² Dor, antik dönemde ortaya çıkan ilk düzendir ve üç krepisli bir krepidoma üzerinde yükselmektedir³. Kaidersiz olan Dorik sütunlar stylobat görevini üstlenen son krepis üzerine oturmaktadır. Sütunlar tamburlardan oluşur⁴ ve genellikle 20 flutheslidir⁵. Konkav olan fluthesler, hiçbir ayırıcı bölme olmadan direk birleşirler, bu nedenle arrisler sivridir. Genellikle başlık, sütun üst kısmı ile birlikte işlenir ve sütundan başlığa annuletler ile geçilir⁶. Dor başlığı, yayvan konveks bir ekhinus ve fazla yüksek olmayan kare formlu bir abakustan oluşur. Abakusun üstüne, bir sütundan yandaki diğer sütuna kadar devam eden arşitrav gelmektedir. Dor arşitravının her iki yüzeyi de düz işlenmiş olup, dış cepheye gelen bölümünde, üstte taenia bandı ile son bulur. Taeniannın alt kısmında, her biri frizdeki trigliflerin altına gelecek şekilde, belirli aralıklarla ve triglif genişliğine eşit olarak yerleştirilmiş, ince plaka şeklindeki regulalar ve regulaların alt kısmında da altı guttae yer almaktadır. Guttaelar yarım yuvarlak formlu, alt kısmı düz kesilmiştir. Arşitravın üstüne, triglif ve metoptan oluşan friz gelir. Frizin arka kısmı düzdür. Trigliflerin yüksekliği genişliğinden fazladır ve iki tam iki yarım yivden oluşur. Bu yivler triglifin üst noktasına kadar devam etmez, triglif üstte bir bant ile son bulur. Metopların yüzeyi düzdür ve triglif ile aynı yüksekliktedir. Metop genişliği kare ya da kareden biraz fazladır. Metop yüzeyi, triglif yüzeyinden biraz geridedir, erken dönemlerde heykeltıraşlık eserlerle süslenmişlerdir. Frizin üstünde geison yer alır. Geisonun alt kısmına düz dörtgen plakadan oluşan muttuluslar ve muttulusların altına ise yuvarlak

---

² Vitruvius IV. I. 3.

³ Krepis yüksekliği ve genişliği sütun alt çapına paralel olarak ait olduğu yapının boyutuna göre değişmektedir.

⁴ Erken örnekler ahşap mimarinin taklidi niteliğinde yekpare yapılmışlardır.

⁵ Birçok Erken Dorik tapınakta sütunlar 16–24 flutheslidir ancak daha sonraki dönemlerde Dorik sütuna 20 fluthes işlenmesi kural haline gelmiştir. Vitruvius da Dorik sütunlar için 20 fluthes önermektedir (Vitruvius IV. III. 9).

⁶ Bu annuletlerin sayısı genellikle üçtür ancak daha az ya da çok olan örneklerle de rastlanmaktadır.

formlu, alt kısmı düz kesilmiş guttaelar işlenir. Üç sıra halinde altılı guttaelardan oluşan muttulus plakaları viae boşlukları ile birbirinden ayrılır. Muttuluslar, her biri triglif ve metobun üzerine gelecek şekilde yerleştirilir. Yani regula, triglif ve muttulus bandı yaklaşık aynı genişliğe sahiptir. Geisonun üstüne gelen simanın ön cephesine, kyma recta profili ve çörtenler işlenir. Bu çörtenler genellikle aslan başı şeklindedir. Çatı konstrüksiyonu yapıya göre değişmektedir⁷.

Antik mimar ve yazarlardan Vitruvius, Dor düzeninin ortaya çıkışı ve gelişimiyle ilgili bilgiler vermektedir⁸. O'na göre; tüm Pellopones ile Akhaia'nın kralı olan Dorus, Argolis'te Tanrıça Hera için taştan bu düzende bir tapınak inşa ettirmiş, daha sonra başka kentlerde, genel kuralların ve oranların belirlenmediği bu dönemde başka tapınaklar da inşa edilmiştir⁹. Bu düzenin ilk olarak Dor kentlerinde uygulanması nedeniyle bu isimle anılmıştır.

Vitruvius'un aktardığına göre; Dor düzeninde bir tapınak inşa etmek isteyen mimarlar, henüz bakışım kurallarının belirlenmediği bu dönemde, sütunların hem etkin birer taşıyıcı, hem de görünüm açısından uygun güzelliğe sahip olmaları için arayış içine girmişler, insanoğlunun ayak izini ölçerek boyu ile karşılaştırmışlar ve insan ayağının boyunun altıda biri olduğunu görmüşler, aynı ilkeleri sütuna uygulamışlardır. Bu nedenle başlık dahil sütun yüksekliği, sütun alt çapının 6 katı olarak belirlenmiştir¹⁰. Ancak daha sonraki dönemlerde mimarlar, incelikte ve duyarlılıkta ilerlemeler kaydederek Dor sütununun yüksekliğini, alt çapın 7 katı olarak uygulamışlardır¹¹.

⁷ Dor mimarisi ile ilgili bkz. Durm, 1910: s.57–232; Wilberg, 1919: s.167-181; Plommer, 1956: s.124-158; Lawrence, 1967: s.88–224; Robertson, 1969: s.37–162; Dinsmoor, 1975: s.36-122, 149–183, 217–220, 267–270; Winter, 1976: s.139–146;. Winter, 1978: s.151–162; Tobin, 1981: s.379–427; Winter, 1982: s.387–400; Coulton, 1977: s.30–160; Ainan, 1988: s.105–119; Holmes, 1995: s.31–43; Barletta, 2001: s.36–82; Jones, 2001: s.675–713; Korres, 2002: s.9-66; Tomlinson, 2003: s.15-57.

⁸ Vitruvius IV. I. 3–8.

⁹ Vitruvius'un aktardığına göre; Atinalılar Delphi Apollon'unun kehanetini dinleyerek Küçük Asya'da çeşitli koloniler kurmuşlar ve burada ilk olarak Panionion Apollon'u için Akhaia'da gördükleri gibi Dorik düzende bir tapınak inşa etmişlerdir (Vitruvius IV. I. 4–5). Ancak böyle bir tapınağın varlığı belirlenememiştir.

¹⁰ Vitruvius IV. I. 6.

¹¹ Vitruvius IV. I. 8.

Vitruvius Dorik bir yapının entablatür kısmını tanımlarken, binaların üst kısımlarının, her biri farklı bir kullanım amacına sahip çeşitli isimlerle anılan ahşap bölümler içerdiğinden söz etmektedir¹². İlk taştan yapıları inşa eden mimarlar, ahşap yapılarda kullanılan bölümlerin her birini kendi yapıtlarında da uygulamaları gerektiğini düşünerek, bu düzenleri taklit etmişlerdir. Vitruvius, taş mimaride uygulanan triglif-metop frizinin bağlayıcı kirişlerin taklidi olduğunu aktarmaktadır¹³. Ona göre marangozlar, ahşap yapılarda bağlayıcı kirişleri içerden duvarın dışına taşacak şekilde yerleştirdikten sonra kirişlerin taşan uçlarını keserek duvarla aynı hizaya getirmişler ve daha sonra bu görüntüyü beğenmedikleri için de kirişlerin kesilen uçlarına üçüz yivli levhalar tutturmuşlardır. Triglifler arasındaki boşluklar aynaları oluşturmuştur¹⁴. Daha sonraki dönemlerde inşa edilen farklı yapılarda, ana kirişleri trigliflerin hizasına kadar uzatarak, bu uzantıları simaya dönüştürmüşlerdir. Bu uygulamada, bağlayıcı kirişlerden üçüz yivlerin oluşması gibi, ana merteklerin uzantılarından da muttulusların düzeni oluşmuştur. Bu nedenle, genellikle taş ve mermer yapılarda muttuluslar, ana mertekleri izler şekilde yerleştirilmiş, suyun aşağıya damlayabilmesi için de dışa çıkıntılı ve eğimli olarak yapılmışlardır.

Vitruvius'un anlattığı oluşum sürecini, antik kalıntılar ışığında elde ettikleri verileri değerlendiren birçok bilim adamı da desteklemektedir. Birçok otorite Dor mimarisini iki süreçte değerlendirmektedir. Bunlardan ilki, Vitruvius'un da sözünü ettiği, henüz bakışım kurallarının belirlenmediği ve tapınakların tamamen ahşaptan inşa edildiği, 'İkel Dorik' ya da 'Proto-Dorik' olarak adlandırılan evre, ikincisi ise M.Ö. 7. yy sonunda ilk taştan anıtsal yapıların inşa edilmeye başlandığı evredir. Bu

---

¹² Vitruvius IV. II. 1.

¹³ Vitruvius IV. II. 2.

¹⁴ Triglif açıklıkları Euripides tarafından pencere olarak nitelendirilmektedir (Euripides, Iphigenia Taulis'te, 112–114; Orestes, 1371–1372). Ancak Vitruvius bu düşünceye karşı çıkmaktadır (Vitruvius IV. II. 4). Karşılaştırma için bkz. Washburn, 1918: s.434–437; Demangel, 1937: s.421–438; Demangel, 1949: s.476–482; Peschken, 1988: s.11–33. Gerkan ise Vitruvius ve Euripides'in düşüncesini tek bir görüşte birleştirerek trigliflerin kiriş sonlarını temsil ettiğini ve metopların açık olduğunu savunmaktadır (Gerkan, 1949: s.1–13).

dönemde Dorik tapınakların belirli kurallar çerçevesinde inşa edilmeye başlandığı görülmektedir¹⁵.

Proto-Dorik evrede tapınakların sütunları ve entablatur kısmı tamamen ahşaptır. Durm tarafından varsayıma dayalı restorasyonu yapılan Proto-Dorik entablaturde¹⁶, iki dörtgen ahşap bloğun yan yana konulmasıyla arşitrav oluşturulmuş, bu bloklar üstten bir tahta parçası ile birbirlerine, alttan ise, üstüne trigliflerin oturtulduğu yatay konan tahtalara sabitlenmişlerdir. Sözünü ettiğimiz bu bölüm regulayı, alttan sabitlemek için kullanılan çiviler guttaeları, trigliflerin oturduğu yatay tahta ise taeniayı oluşturmaktadır. Arşitravin üstünde, yapının iç kısmından sütunların üzerine doğru devam ettirilen kirişler yer almaktadır. Bu kirişlerin bitimi, Vitruvius'un anlattığı gibi yivlendirilerek triglifler oluşturulmuştur¹⁷. Trigliflerin arasındaki boşluklarda, arkada yer alan tuğla ya da

¹⁵ Durm, 1910: s.57–71; Lawrence, 1967: s.99–129; Robertson, 1969: s.62–89; Dinsmoor, 1975: s.69–112.

¹⁶ Durm, 1910: s.114, Fig. 87. Bu düşünce birçok bilim adamı tarafından kabul görmüştür.

¹⁷ Vitruvius tarafından aktarılan ve birçok bilim adamı tarafından varsayıma dayalı restorasyonu yapılan, kiriş sonlarının triglifi oluşturduğu düşüncesi ile ilgili karşılaştırma için bkz. Washburn, 1919: s.33–49, Howe, 1985: s.93–113; Weickenmeier, 1985: s.42–76; Holmes, 1995: s.36–37; Korres, 2002: s.6. Bazı araştırmacılar ise, Minos ve Myken saraylarının ön cephesinde ve Atreus'un mezarında görülen friz kuşağının trigliflere olan benzerliğine dikkat çekmektedir (Holland, 1917: s.117–158; Robertson, 1969: s.31–32, 64, Fig. 14). Demangel ise, triglifin kökenini Minos, Mısır ve Mezopotamya örneklerinde aramak gerektiğini savunmaktadır. Triglifin, Mezopotamya motiflerinde ve Mısır hiyerogliflerindeki ağaçlar ya da kutsal sütunlar arasındaki boşluklardan esinlenerek Grek mimarisine aktarıldığı düşüncesindedir (Demangel, 1937: s.421–438, Fig. 1–2). Jones ise, kirişlerin dikdörtgen bir binanın sadece iki cephesinde görülebileceğini, ancak trigliflerin binanın dört tarafını çevrelediğini, bu nedenle yapısal olarak trigliflerle kirişlerin uyuşmadığını savunmaktadır. Kirişler için triglif boyutlarının büyük, iki triglif arasındaki mesafenin fazla sık olduğunu, ayrıca kirişlerin köşede birleşmesinin yapısal açıdan mümkün olmadığını aktarmakta, bu nedenle trigliflerin kiriş bitimlerinden oluştuğu fikrini benimsememektedir. Jones'e göre triglifler, seramik sanatında Erken Geometrik Dönem'den itibaren sıkça betimlenen ve genellikle sahneleri ayırmak için kullanılan tripot betiminden mimariye yansımıştır. Erken Arkaik Dönem trigliflerinde yivler arasındaki panellerin ortasının tripotta olduğu gibi şekillendirilmesi ve M.Ö. 335–334 yıllarına tarihlenen Lysikrates Anıtı ile M.Ö. 3. yy'a tarihlenen Samos Kastro Tiganı Helenistik Villa'nın frizlerinde kullanılan tripot betimlerinin bu düşüncenin bir yansıması olduğu görüşündedir (Jones, 2002: s.353–390, fig. 4–5, 24). Holland, Hodge, Coulton ve Tomlinson da trigliflerin kiriş sonlarını temsil etmek için çok büyük ve

ahşap duvar örgüsünün çirkin yapısal görüntüsünü yok etmek amacıyla kaplama levhalar kullanılmıştır. Bu evrede metoplar, üzerinde çeşitli mitolojik sahnelerin yer aldığı, çoğu zaman bir bordür ve kırmızı çerçeve ile sınırlandırılan pişmiş toprak levhalarla süslenmiştir¹⁸. Çatı konstrüksiyonunda, pişmiş toprak sima, antefiks ve akroterin yanı sıra aslan başı, kadın ve erkek başı şeklinde çörtlenler kullanılmıştır¹⁹.

Proto-Dorik evrede başlıklar ahşaptan yapılmış, yuvarlak formlu ekhinus ve dörtgen abakustan oluşmaktadır. Bunların, Minos ve Myken saraylarında görülen ahşap başlıkların benzeri olduğu düşünülmektedir. En iyi bilinen taş kopyaları Myken Aslanlı Kapı ve Agamemnon'un Mezarı'nda görülmektedir²⁰.

çok sık olduğunu düşünmektedir (Holland, 1917: s.142–146; Hodge, 1960: s.92–93; Coulton, 1977: s.37–41; Tomlinson, 2003: s.19–22).

¹⁸ M.Ö. 630–610 yıllarına tarihlendirilen Thermum Apollon Tapınağı'nda, M.Ö. 620–600 yıllarına tarihlendirilen Kalydon yakınlarındaki Artemis Laphria Tapınağı'nda, Teselya'daki Homolium'da, Korinth'te ve Mykenai'de M.Ö. 7. yy sonu 6. yy'ın ilk çeyreğine tarihlendirilen pişmiş toprak metoplar bulunmuştur. Benzer örnekler Sicilya (C, F ve Y Tapınakları) ve Güney İtalya'daki Erken Arkaik tapınaklarda da görülmektedir. Bu metopların bir kısmının üzerinde mitolojik sahneler betimlenmiştir (Bookidis, 1967: s.150–268, Kat. 446–469; Dinsmoor, 1975: s.75–86; Barletta, 1990: s.62–69, Dipnot: 127).

¹⁹ Sözü edilen bu pişmiş toprak çatı malzemeleri, M.Ö. 7. ve 6. yy'a tarihlendirilen Korinth Apollon Tapınağı, Thermum Apollon Tapınağı, Kalydon yakınlarındaki Artemis Laphria Tapınağı, Ostia Artemis Tapınağı, Corkyra (Corfu) Artemis Tapınağı, Argive Hera Tapınağı, Olympia Megaralılar'ın Hazine Dairesi, Ege Adaları ve Sicilya'daki Erken Arkaik tapınaklarda bulunmuştur (Winter, 1993: Plate 1–131).

²⁰ Dinsmoor, 1975: s.56, Plate 11–12.

1.2 Arkaik Dönem Dor Mimarisi

M.Ö. 7. yy sonunda ilk taş yapılar inşa edilmeye başlanmıştır²¹. Plan olarak ince uzun bir form sergileyen bu tapınaklarda, bir önceki evrede görülen ahşap mimari taklit edilmiştir. Sütunlar oldukça kalın ve hantal görünümlüdür²². En erken taş sütunlar ahşap mimarinin taklidi niteliğinde yekpare gövdelidir²³. Sütun üst çapları, alt çapa nazaran oldukça küçüktür yani sütunlar alttan üste doğru fazlaca daralan bir form sergilemektedir²⁴. Sütunların bu şekli, M.Ö. 7–6. yy vazo sanatındaki betimlerde de görülmektedir²⁵. En erken örneklerde, sütun yüksekliklerinin alt çapa oranı 3.97 ile 5.22 arasında değişmektedir²⁶. 16 ile 24 arasında değişen yiv sayısı²⁷ sütunlarda henüz bir kuralın belirlenmediğinin göstergesidir.

İlk taş tapınakların başlıkları, oldukça yayvan bir ekhinusa ve sütun alt çapını fazlaca aşan genişlikte bir abakusa sahiptir. Ekhinus, abakusla birleştiği noktada içe

²¹ Bu dönemde inşa edilen tapınaklar için bkz. Robertson, 1969: s.62–68; Coulton, 1977: s.30–50.

²² Bu ilk taş sütunların Beni Hasan'daki mezarın sütunlarına olan benzerliği nedeniyle ahşap sütunların taklidinden çok Mısır sanatının etkisi olarak kabul edilmektedir (Robertson, 1969: s.64; Dinsmoor, 1975: s.55–58).

²³ Tomlinson, 2003: s.34–35.

²⁴ Sütunların bu şekli en iyi Athena Pronaea Tapınağı'nda görülmektedir (Lawrence, 1967: s.102–103, Fig. 55; Robertson, 1969: s.64–65, Fig. 25; Dinsmoor, 1975: s.72–73, Fig. 24).

²⁵ Bunun en iyi örneği M.Ö. 6. yy'a ait Fransuva Vazosu'nda görülen tapınak betimidir (Lawrence, 1967: 99, Fig. 53; Boardman, 2003: Fig. 46). Ayrıca 7. yy'da seramik sanatında betimlenen Dor sütunları için bkz. Boardman, 2003: Fig. 24–25.1, 6. yy Dorik sütun betimi için Fig. 162, 224–225.

²⁶ Bu oran Geç 7. yy'a tarihlenen Olympia Heraeum'da 4.08–4.35; M.Ö. 575–565 yıllarına tarihlenen Syracuse Apollon Tapınağı'nda 3.97–4.34; M.Ö. 575–550 yıllarına tarihlenen Syracuse Olympieum'da 4.32; M.Ö. 570–550 yıllarına tarihlenen Selinus C Tapınağı'nda 4.53–4.78; 6. yy ortalarına tarihlenen Korinth Apollon Tapınağı'nda 4.15–4.40; M.Ö. 560–540 yıllarına tarihlenen Selinus D Tapınağı'nda 4.89; M.Ö. 530 yıllarına tarihlenen Paestum Hera Tapınağı'nda 4.47; M.Ö. 550–525 yıllarına tarihlenen Assos Athena Tapınağı'nda 5.22; M.Ö. 560–530 yıllarına tarihlenen Selinus F-S Tapınağı'nda 5.09; M.Ö. 530–515 yıllarına tarihlenen Atina Akropolisi'ndeki Athena Tapınağı'nda (Peisistratos zamanı) 4.54–4.77 olarak belirlenmiştir (Dinsmoor, 1975: Kronoloji Tablosu).

²⁷ Robertson, 1969: s.41, Dipnot: 5.

doğru kıvrılmaktadır. İlk evrelerde genellikle sütun başlıklarının alt kısmında, uç kısımları dışı doğru kıvrılan yaprak motifleri boyunu sarmaktadır²⁸.

Arkaik Dönem'de Dor tapınaklarının entablatur kısmında da taş malzeme kullanılmıştır. Entablatur kısmının sütun yüksekliğine oranı $\frac{1}{2}$ 'dir²⁹. Her iki yüzü düz işlenen arşitrav, üstte taenia bandı ile son bulmaktadır. Bu dönemde triglif ve metop taeniaları eşit yükseklikte yapılmıştır³⁰. İki tam, iki yarım yivden oluşan trigliflerde³¹, yivlerin üst kısmı yuvarlak işlenmiştir³². Metopların genişlikleri triglifler ile aynı olabildiği gibi kare ya da kareden biraz fazladır. Metoplarda kabartma ya da boya ile yapılmış mitolojik sahneler görülmektedir³³. Alt kısmına muttulus ve guttaelarin

---

²⁸ Bu tür başlıkların en iyi bilinen örneği Paestum Bazilika'da bulunan Dor başlığıdır. Puchstein, bu başlığın tanımında, başlığa geçişte işlenen yaprak zincirinden dolayı Myken başlıklarının devamı olarak kabul etmektedir (Puchstein, 1887: s.48–51) Robertson ve Wesenberg de bu görüşe katılmaktadır (Robertson, 1969: s.42–43; Wesenberg, 1971: s.49–62, Fig. 3–7). Akhalar'ın mimarisinin geçmişini geniş çaplı ele alan Berve ve Gruben, bu başlıkların Myken prototiplerinden geliştiğini ve anavatanının Peloponnesos olduğunu aktarmaktadır (Berve-Gruben, 1963: s.407). Ancak Barletta, yaprak bezeli başlıkların Grek Yarımadası'ndan çok Güney İtalya'da görülmesi nedeniyle, Güney İtalya'daki kentler tarafından geliştirildiğini ileri sürmektedir (Barletta, 1990: s.45–52).

²⁹ Martienssen, 1956: s.82–83.

³⁰ Coulton, 1968: s.172.

³¹ Locri'deki tapınakta 4 tam 2 yarım yivden oluşan triglifler bu kurala uymamaktadır (Dinsmoor, 1975: s.97–98, Fig. 39).

³² M.Ö. 6. yy'a tarihlenen Güney İtalya ve Sicilya Adası'ndaki Arkaik Dönem tapınaklarında bulunan trigliflerde, yivler arasındaki panellerin üzerine kabartma ya da kazıma olarak bantlar işlenmiştir. Bu örneklerden Peleponessos'ta sadece Tegea'daki Artemis Knakeatis Tapınağı ile Pallantion Athena ve Poseidon Tapınağı'nda bulunması, buna karşın Güney İtalya'daki Grek kolonilerinde yer alan erken tapınakların hemen hemen hepsinde görülmesi nedeniyle bu bölgenin lokal karakteristiği olduğu düşünölmektedir (Barletta, 1990: s.62–69).

³³ En erken kabartmalı metoplar M.Ö. 620–580 yıllarına tarihlenen Selinus Akropolü'ndeki Theseus Tapınağı'nda görölmektedir (Er, 2004: s.230). Bunun yanı sıra M.Ö. 580 yıllarına tarihlenen Corcyra (Corfu) Artemis Tapınağı; M.Ö. 570-560 yıllarına tarihlenen Sikyonlular'ın Hazine Dairesi; M.Ö. 570-550 yıllarına tarihlenen Selinus C, Selinus Y ve Selinus F Tapınakları; M.Ö. 550-525 yıllarına tarihlenen Assos Athena Tapınağı; M.Ö. 515-500 yıllarına tarihlenen Delphi Apollon Tapınağı; M.Ö. 510-500 yıllarına tarihlenen Delphi Athena Pronaia Tapınağı ve Atinalılar'ın Hazine Dairesi bu uygulamaya örnektir (Martienssen, 1956: s.96–97; Bookidis, 1967: s.150–286, Kat. 446–469; Barletta, 1990: s.64–65, Dipnot 127).

işlendiği³⁴ geison bloklarının üstünde sima yer almaktadır. Bazı tapınakların alınlığı heykeltıraşlık eserlerle süslenmiştir³⁵. Sonuç olarak Arkaik Dönem Dorik yapılarında, Dor düzeninde belirli kuralların belirlenmesi için büyük adımlar atılmıştır.

---

³⁴ Paestum Basilika ve Ceres Tapınağı'nda muttuluslar işlenmemiştir. Corfu Artemis, Selinus C Tapınağı'nda ve Atina Akropolisi'ndeki Hekatompedon'da metopların üzerine gelen muttuluslar kısa işlenmiş olup, 2-4 guttaelidir (Lawrence, 1967: s.114, Fig. 61-62, 128-129, Fig. 73; Robertson, 1969: s.69-83, Fig. 28, 30a, 32, 35).

³⁵ M.Ö. 580 yıllarına tarihlenen Corcyra (Corfu) Artemis Tapınağı, M.Ö. 560-550 yılına tarihlenen Akropolis'teki Athena Tapınağı (1. Evre), M.Ö. 570-550 yılına tarihlenen Selinus C Tapınağı, M.Ö. 530-525 yıllarına tarihlenen Siphnoslular'ın Hazine Dairesi, M.Ö. 515-500 yıllarına tarihlenen Delphi Apollon Tapınağı, M.Ö. 510-500 yıllarına tarihlenen Olympia'daki Megaralılar'ın Hazine Dairesi'nin alınlığında heykeltıraşlık eserler görülmektedir (Martienssen, 1956: s.97-99; Robertson, 1969: s.69-89, Fig. 26; Boardman, 2001: s.166-185, Fig. 187-205).

1.3 Klasik Dönem Dor Mimarisi

M.Ö. 5. yy'da Dor mimarisi doruk noktasına ulaşmıştır. Bu dönemde bakışım kurallarıyla ilgili pek çok problem çözülmüş, ancak dönemin mimarları daha estetik yapılar inşa edebilme çabası içine girmişler, bunun sonucu olarak da çeşitli matematiksel problemler gündeme gelmiştir. Dorik bir yapıda triglifler sütunların üzerine gelecek şekilde yerleştirilmeli ve metopların genişlikleri ve yükseklikleri aynı olmalıdır. Ancak köşede bu kural uygulanmayıp, triglifler sütunların ortasına gelecek şekilde değil, dış kenarlarına yerleştirilmekte, bu nedenle köşe sütunlarının yanındaki metoplar kare değil, triglif genişliğinin yarısı oranında daha geniş işlenmektedir. Vitruvius, metopları aynı genişlikte yapmayı tercih eden mimarların en dıştaki aksial aralığı triglifin yarı genişliği oranında daralttıklarını ancak her iki uygulamada da sonucun kusurlu olduğunu aktarmaktadır³⁶. O'na göre antik mimarlardan Pytheos, Arcesius ve Hermogenes³⁷, bakışım kurallarından kaynaklanan kusurlar ve uyumsuzluklar nedeniyle Dor düzeninin tapınaklarda kullanılmaması gerektiğini söylemişlerdir³⁸.

Erken dönemlerden itibaren dikdörtgen Dorik yapılarda üç kural uygulanmıştır.

1. kural; triglifler her bir sütuna ve her bir aksial aralığa denk gelecek şekilde yerleştirilmiştir.

---

³⁶ Vitruvius IV. III. 2.

³⁷ Vitruvius'un sözünü ettiği bu mimarlardan Arcesius, Tralleis'teki Ionik düzenli Asklepios Tapınağı'nı planlamış ve tanımlamış ayrıca Korinth düzeninin oranlarıyla ilgili bir el kitabı yazmıştır. Pytheos Ionik düzendeki Priene Athena Tapınağı'nı ve Maussoleum'u planlamıştır. Hermogenes ise, Ionik düzendeki Magnesia Artemis ve Teos Dionysos Tapınakları'nın mimarıdır.

³⁸ Vitruvius, Hermogenes'in Dionysos için bir Dor tapınağı yapmak üzere mermer topladığını ancak triglif ve metop düzeninin yapıt için bir sıkıntı ve uygunsuzluk yaratması nedeniyle vazgeçerek aynı malzemelerle bir Ion tapınağı inşa ettiğini aktarmaktadır (Vitruvius IV. III. 1). Sözü edilen bu tapınak Teos'taki Dionysos Tapınağı'dır. Ancak Tomlinson, Vitruvius'un sözünü ettiği bu üç Kariyalı mimarın Ionik düzenin ortaya çıktığı ve yapılar için geleneksel stil olarak kabul gördüğü bir dünyada yetiştiklerinden dolayı bu düzenin simetrisine hakim olduklarını, bu nedenle de yapıtlarında Ion düzenini tercih ettiklerini düşünmektedir (Tomlinson, 1963: s.136–138).

2. kural; yapının dört köşesinde de köşe sütununun üzerine konan frizdeki iki triglif birbirine temas etmek zorundadır, metopların ya da yarım metopların bir çifti köşeye konamaz. Bu iki kural tüm Dorik yapılarda istisnasız uygulanmıştır.

3. kural ise; sütun ya da aksial aralığa denk düşen her triglif tamamen sütun ve aksial aralığın merkezine yerleştirilmelidir.

Burada 3. kural uygulandığında, 2. kuraldan vazgeçilmektedir. Bu nedenle 5. yy mimarları genellikle problemin çözümüne yönelik arayışlarını yapılarına yansıtılmışlardır³⁹. Bunun sonucu olarak da arşitrav ve friz bloklarının genişliğinde, dolayısıyla da entablatur kısmının mimari elemanlarının tümünde küçültme yoluna gidilmiş ayrıca ön cephedeki sütunlarda aksial aralık artmıştır⁴⁰.

M.Ö. 5. yy'da köşe triglif probleminin yanı sıra, ince matematiksel oranların kullanıldığı yapılar da inşa edilmiştir⁴¹. Bunun en iyi uygulanan örneği olan Athena Parthenon Tapınağı'nın tüm köşelerinde stylobatın eğim derecesi düşürülerek optik yanılsamalar giderilmiştir⁴². Pek çok yapıda bu ince ayarları görmek mümkündür⁴³

---

³⁹ Buna göre yapıların bazılarında abakus geniş tutulmuş, arşitrav genişliğine eşit olan triglifler her iki köşeye yerleştirilmiş, böylece hem 1. kural hem 2. kural uygulanmıştır. İkinci alternatifte, arşitrav genişliğinin yarısı oranında genişliğe sahip olan her iki köşe triglifi abakus üzerine ortalanmış ve böylece 3. kurala uyulmuş, ancak her iki triglif arasında yer alan boşluktan dolayı 2. kurala uyulmamıştır. Üçüncü alternatifte ise, yine dar triglif kullanımı söz konusudur ancak bu sefer triglifler köşede temas etmiş, böylece 2. kural uygulanmış, ancak 3. kuraldan vazgeçilmiştir. Bu konuda Koldewey'in geliştirdiği $\frac{A-T}{2}$ formülü (A= Arşitrav genişliği, T= Triglif genişliği) birçok

2

bilim adamı tarafından ideal çözüm yolu olarak kabul edilmektedir. Ayrıca köşe triglif probleminin çözümüne yönelik yaklaşımlar için bkz. Coulton, 1976: s.131-134; Coulton, 1977: s.129-131; Jones, 2001: s.677, Fig. 2.

⁴⁰ M.Ö. 5. yy'ın 2. yarısına tarihlenen Agrigentum Concord Tapınağı'nın ön cephesindeki 5 aksial aralıkta ve 10 metopta üç farklı genişlik tespit edilmiştir (Robertson, 1969: 110). Bu uygulama, ön cephenin vurgulanması düşüncesinin yansıması olarak erken Ionik tapınaklarda görülmektedir.

⁴¹ Jones, 2001: s.675-713.

⁴² Vitruvius, stylobatın ortasının yükseltilmesi gerektiğini, çünkü tamamen düz yapılırsa optik yanılsamadan dolayı ortasının göze çukur gibi görüneceğini aktarmaktadır (Vitruvius III. IV. 5). Curvatura olarak adlandırılan bu eğim genellikle dışbükeydir ancak içbükey olan örnekler de vardır. Parthenon, stylobatta dışbükey eğimin uygulandığı en iyi örnektir (Stevens, 1934: s.533-542; Lawrence, 1967: s.172-175, Fig. 98, Plt. 49; Coulton, 1974: s.61-86).

ama hiç biri Parthenon kadar başarılı değildir⁴⁴. Bu dönemde sütun alt çapları ile yükseklikleri arasındaki oran, hem stoalarda hem de tapınaklarda giderek değişir⁴⁵. Köşe sütunları peristasis sütunlarına nazaran daha büyük boyutludur⁴⁶ ve sütunlarda enthasis görülmektedir⁴⁷. Sütundan başlığa geçişte, bir önceki geleneğin devamı olarak, sayıları 3 ile 5 arasında değişen yatay içbükey bantlar işlenmiştir. Başlığın alt kısmında, erken örneklerde görülen yaprak zinciri yerine annuletler yer alır. Sütun başlıklarında ekhinus kavsi 7. ve 6. yy örneklerine nazaran daha dik bir profile sahiptir. Ekhinus, abakusla birleştiği noktada içe doğru kıvrılmaktadır ancak bu kıvrımın içe doğru girintisi önceki dönemlere nazaran daha azdır. Abakusun genişliği azalmıştır. Arşitrav düzdür ve triglif genişliğine eş olan regularların trigliflerin altına gelecek şekilde yerleştirilmeleri vazgeçilmez bir kural olmuştur. Bir başka kural ise arşitrav ve frizlerin her birinin yüksekliği, sütun alt çapı ve başlık abakus genişliğine eşit olmak zorundadır⁴⁸. M.Ö. 5. yy'da triglif taçları metop taçlarından daha yüksek yapılmıştır⁴⁹. Bu dönemde entablatür kısmının mimari elemanlarına da eğim uygulanmıştır⁵⁰. Friz bloklarında kare ya da kareden biraz fazla genişliğe sahip

---

⁴³ İnce ayarın sonucu olan bu yatay eğim 5. yy'dan önce nadirdir. Sadece Korinth Apollon Tapınağı'nın ön ve arka cephesinde, doğal kayaya oturtulmuş temelde ve stylobatta görülmektedir. Bu Tapınak, Parthenon'dan öncedir (Robertson, 1969: s.116).

⁴⁴ Günümüz bilim adamları her bir eğimin aslında farklı bir işlevi olduğunu savunmaktadırlar. Örneğin stylobattaki eğim suların yanlara doğru akışını sağlayarak zemindeki su birikintilerini önlemek için, sütunların ve duvarların yana doğru eğimli ve köşe sütunlarının daha kalın olmasının dayanıklılık için, entasisin ise güzellik için yapıldığı düşünülmektedir (Robertson, 1969: s.117–118).

⁴⁵ Argos Heraionu Güney Stoası'nda sütun yüksekliği alt çapın 4.7 katı, Olympia Zeus Tapınağı'nda 4.64–4.72, Atina Agorası Zeus Stoası'nda 5.5, Parthenon'da 5.48, 5. yy'ın son çeyreğine tarihlenen Brauronia Stoası'nda 5.61 katıdır.

⁴⁶ 5. yy'da uygulanan bu kural Vitruvius tarafından da önerilmektedir. Vitruvius, köşe sütunlarının diğerlerinden, kendi alt çaplarının 1/50 oranında daha kalın yapılarak görsel aldanmanın yok edilebileceğini aktarmaktadır (Vitruvius III. III. 11).

⁴⁷ Grek mimarların icadı olan bu ayrıntının 5. yy'dan önceki varlığı kesin değildir. Vitruvius tüm düzenlerde enthasisi önermektedir (Vitruvius III. III. 12–13; IV. III. 10).

⁴⁸ Tomlinson, 2003: s.36–37.

⁴⁹ Coulton, 1968: s.172.

⁵⁰ Vitruvius, entablatür kısmında eğimi önermektedir. Aksi takdirde entablatürün geriye doğru gidiyormuş gibi görüneceğinden bahsetmektedir (Vitruvius III. V. 9).

metoplar kullanılmıştır. İki tam iki yarım yivden oluşan trigliflerde yarım yivler ile tam yivler aynı hizada başlamaktadır. Yivlerin üst kısmı yuvarlak işlenmiş ve triglif başlığına yaslandırılmışlardır. Bir önceki dönemde olduğu gibi triglif başlığı dikdörtgen plaka şeklindedir. Friz düzenlemesinde aksial aralığa bir triglif denk düşmektedir⁵¹. Frizin üstünde, triglif ve metopların aksına yerleştirilmiş, triglif genişliğine eş, 18 guttaelı muttulus bantları yer almaktadır. Sima düz bir profile sahiptir ve çoğu zaman aslan başı şeklindeki çörtlenlerle süslenmiştir. Çörtlenler genellikle trigliflerin üzerine gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Bu dönemde birkaç Dorik tapınağın alınlığı mermer heykeltıraşlık eserlerle süslenmiştir⁵².

M.Ö. 4. yy mimarları bir önceki dönemde olduğu gibi, ince matematiksel oranlarla uğraşmak yerine yapıların iç dizaynına önem vermişler, bu nedenle dış cephede çağdaşı olan ve iyi bilinen yapıları taklit etmişlerdir. M.Ö. 5. yy'da Bassai Apollon Tapınağı ile başlayan iç tasarım⁵³ sadece tapınaklarda değil stoa gibi sosyal yapılarda da görülmektedir⁵⁴. Bu uygulama 4. yy mimarisinde genel kural haline gelmiştir⁵⁵. Bu nedenle 4. yy mimarları simetriye olan tutkularını yok etmişler, bunun yerine daha küçük boyutlu ancak süsleme açısından oldukça zengin ve gösterişli yapılar inşa etme eğilimine girmişlerdir.

Dinsmoor ve Lawrence, M.Ö. 5. yy sonu ile birlikte büyük tapınakların inşa evresinin sona erdiğini ve Dorik düzenin eski ihtişamını kaybettiğini

⁵¹ Atina Akropolisi Propylonu'nda aksial aralığa iki triglif düşmektedir. Helenistik Dönem'de yaygınlaşacak olan bu uygulamanın, bu dönemde görülen istisnai tek örneği budur. Bunun yanı sıra stoa gibi ince uzun yapılarda üç metoplu uygulamalar tercih edilmiştir (Coulton, 1976: s.45).

⁵² Aegina Aphaia Tapınağı'nın M.Ö. 5. yy evresinde, M.Ö. 460 yıllarına tarihlenen Olympia Zeus Tapınağı ve M.Ö. 447 yıllarına tarihlenen Athena Parthenon Tapınağı'nın alınlıklarında heykeltıraşlık eserler görülmektedir (Martienssen, 1956: s.99–101; Tomlinson, 2003: s.33–53).

⁵³ M.Ö. 430–400 yıllarına tarihlenen Bassai Apollon Tapınağı'nın cellasında, her iki yanda 5'er Ion başlıklı sütun ve karşı cephede Korinth başlığının ilk örneği kullanılmıştır (Robertson, 1969: s.136–140, Fig. 58-59a).

⁵⁴ M.Ö. 5. yy'a tarihlenen Atina Agorası'ndaki Güney Stoa I, Stoa Poikile ve Zeus Stoası'nda iç cephede Ion sütunları, M.Ö. 4. yy'a tarihlenen Olympia Güney Stoa'da içte Korinth başlıklı sütunlar kullanılmıştır (Coulton, 1976: s.40–46, Fig. 8, 20, 21, 23, 24, 53, 95.8).

⁵⁵ Winter, 1982: s.394.

aktarmaktadırlar⁵⁶. Ancak arkeolojik kanıtlar bu konunun tartışmalı olduğunun göstergesidir⁵⁷. Robertson ise, Vitruvius tarafından da aktarılan köşe triglif probleminin 4. yy'da Dorik geleneği yok ettiğini düşünmektedir⁵⁸. Bu dönemde, önceki dönemlere nazaran, tapınak inşasının azaldığı görülmektedir. Ancak bunun sebebi Dor düzeninin tapınaklar için uygun olmayışı değil⁵⁹, dinsel mimarinin yanı sıra sosyal yapıların da inşa edilmeye başlanması olmalıdır⁶⁰.

M.Ö. 4. yy'da, Erken Arkaik Dönem'den itibaren ince uzun bir form sergileyen tapınak planlarında yandaki sütunların azaltıldığı ve Vitruvius tarafından peripteral tapınaklar için önerilen 6x11⁶¹ sütun sayısına yakın oranların kullanıldığı görülmektedir⁶². Bu dönemin mimarları, daha ince sütunlar kullanma ve daha geniş aksial aralık uygulama eğilimi içindedirler. Erken örneklerde entablatur kısmının sütun yüksekliğine oranı ½ iken, bu oran 1/3 olmuştur⁶³. Sütun yükseklikleri alt

⁵⁶ Dinsmoor ve Lawrence 4. yy Dor mimarisini değerlendirirken, 5. yy'ın ihtişamlı yapıları ile karşılaştırdıklarından, bu dönemde Dor mimarisinin gerilediğini düşünmektedirler (Lawrence, 1967: s.191–192; Dinsmoor, 1975: s.217–221).

⁵⁷ M.Ö. 4. yy'da Epidauros'taki Tholos ve Asklepios Tapınağı, Olympia Metroum'u, Thebes'teki Apollon Ismenius Tapınağı'nın 3. Evresi, Delphi Apollon Tapınağı'nın son evresi, Tegea Athena Alea Tapınağı, Nemea Zeus Tapınağı, Epidauros Artemis Tapınağı, Delos Apollon Tapınağı ve Stratos Zeus Tapınağı inşa edilmiştir (Robertson, 1969: Appendix I; Dinsmoor, 1975: Kronoloji Tablosu). Anadolu'da ise Truva Athena, Klaros Apollon ve Labranda Zeus Tapınağı inşa edilmiştir ancak bunlar Robertson ve Dinsmoor'un tablosunda yer almamaktadır.

⁵⁸ Robertson, 1969: s.110.

⁵⁹ Çünkü bu dönemde Grek dünyasında Ionik yapıların da inşa edilmediği görülmektedir (Robertson, 1969: Appendix I, Dinsmoor, 1975: Kronoloji Tablosu).

⁶⁰ Tomlinson, tapınak inşasının azalmasının, M.Ö. 4. yy'da Grek dünyasının emniyetsizliğini yansıttığı düşüncesindedir. O'na göre Ada'nın ekonomik kaynakları azaldığından, kaynaklar sınırlandırılmış, askeri masraflardan sonra, stoa, tiyatro gibi sosyal yapılara olan eğilim artmıştır. Tomlinson, 1963: s.133–136.

⁶¹ Vitruvius III. II. 5.

⁶² M.Ö. 4. yy'a tarihlenen peripteral tapınaklardan Epidauros Asklepios Tapınağı 6x11, Delphi Apollon Tapınağı 6x15, Thebes'teki Apollon Ismenios Tapınağı 6x12, Tegea Athena Alea Tapınağı 6x14, Nemea Zeus Tapınağı 6x12, Stratos Zeus Tapınağı 6x11 sütunludur (Dinsmoor, 1975: Kronoloji Tablosu). Anadolu'da bulunan Klaros Apollon Tapınağı 6x11 ve Truva Athena Tapınağı 6x12 sütunludur.

⁶³ Martiensen, 1956: s.83.

çapın 6–6.5 katıdır. Sütundan başlığa geçişte kullanılan içbükey şeritler ortadan kalkmış, başlık bu noktada sütun üst kısmı ile birlikte işlenmiştir. Ekhinus formu bir önceki dönemde olduğu gibi dik bir profille abakusla birleşmiş ve bu noktada içe doğru kıvrılmıştır. Ancak bu kıvrım önceki dönemlere nazaran oldukça sığdır. Arşitrav ve triglif metop frizinde bir önceki dönemin geleneği devam ettirilmiştir. Friz düzenlemesinde, Helenistik Dönem’de genel kural haline gelen, aksial aralığa iki ya da daha fazla triglif gelmesi olayının temelleri bu dönemde atılmıştır. Metoplarda M.Ö. 5. yy sonundan itibaren figürlü kompozisyonlar yerine, dekoratif amaçlı bezemeler ön plana çıkmıştır. Bu bezemeler kabartma olarak ya da boya ile yapılmıştır⁶⁴. Yapıların simaları dekoratifli prototiplerinden⁶⁵ esinlenilerek daha ayrıntılı ve süslü işlenmeye başlanmıştır. Bu dönemde alınlığın heykeltıraşlık eserlerle süslenmesi 5. yy’daki kadar yaygın değildir⁶⁶.

---

⁶⁴ Winter, 1982: s.398–399.

⁶⁵ Erken Arkaik Dönem’den itibaren Güney İtalya ve Sicilya’daki Dorik tapınakların simaları bitkisel bezeklerle dekore edilmiştir. İon tapınaklarında görülen bu bezemelerin Dor mimarisinde kullanımı lokal karakteristik olarak yorumlanmaktadır (Barletta, 1990: s.45–72).

⁶⁶ M.Ö. 4. yy’ın erken yapıları olan Delphi ve Tegea Tapınakları’nda halen M.Ö. 5. yy geleneğinin etkisi görülmektedir (Winter, 1982: s.398–399).

1.4 Helenistik Dönem Dor Mimarisi

M.Ö. 4. yy Dor mimarisinde hissedilir derece Ionik etki görülmektedir. Bu, M.Ö. 5. yy sonunda başlayan iç tasarımda diğer düzenlerin tercih edilmesinin bir sonucu olarak yorumlanmaktadır⁶⁷. M.Ö. 4. yy mimarları yapıtlarının dış cephesinde biçimsel amaçlı süslemeleri tercih etmişlerdir. Özellikle anta kaideleri ve simada, Batı Ionia'daki Arkaik yapılarda görülen Ionik bezemeleri kullanılmışlardır⁶⁸. Helenistik Dönem'de bu etkinin Dor mimarisini büyük oranda hakimiyeti altına aldığı görülmektedir. M.Ö. 4. yy'da görülmeye başlayan bu yeni uygulamayı iki başlık altında toplayabiliriz⁶⁹.

A- Aynı yapıda Dor, Ion ve Korinth başlıklı sütunlardan en az ikisinin kullanımı⁷⁰.

B- Ionik ve Dorik mimari elemanlarının tek bir düzende birleştirilmesi⁷¹.

Helenistik Dönem'de, tapınak mimarisi oldukça azalmış, bunun yerine sosyal yapıların inşası artmıştır⁷². Bu dönemde inşa edilen stoaların büyük çoğunluğunda, bir önceki dönemde olduğu gibi Dor düzeni tercih edilmiştir⁷³. Tiyatroların sahne

⁶⁷ Robertson, 1969: s.141–142; Winter, 1982: s.399–400.

⁶⁸ Winter, 1982: s.399–400.

⁶⁹ Jeppesen, M.Ö. 4. yy da görülen bu uygulamanın nedeninin köşe triglif probleminden kaynaklandığını düşünmektedir (Jeppesen, 1958: s.153–157).

⁷⁰ Bassai Apollon Tapınağı, Parthenon, Atina Propylonu, Epidauros'taki Tholos, Tegea Athena Alea Tapınağı ve Nemea Zeus Tapınağı'nda diğer düzenlere ait mimari elemanlar kullanılmıştır (Scranton, 1946: s.39–51; Robertson, 1969: s.106–124; Dinsmoor, 1975: s.149–183). Stoalarda, Dorik dış sütunların karşısında kirişlerin ağırlığını taşıması için daha yüksek olan Ionik iç sütunların kullanılması da bu uygulamaya örnektir (Coulton, 1976: s.100–102).

⁷¹ M.Ö. 5. yy'da Parthenon ve Hephaisteion'da Ionik frizin kullanılması, Labranda'da M.Ö. 4. yy'a tarihlenen Zeus Tapınağı, Andron A ve Andron B'de Ionik sütunların Dorik entablaturle birleştirilmesi, bu döneme tarihlenen Dorik yapıların anta kaidelerinde ve simasında görülen süslemeler bu uygulamaya örnektir.

⁷² Helenistik Dönem Dor Mimarisi için bkz. Tomlinson, 1963: s.133–143; Fyfe, 1965: s.27–180; Lawrence, 1967: s.201–288; Robertson, 1969: s.147–185; Dinsmoor, 1975: s.265–336; Rumscheid, 1994: s.302–304, 312–315.

⁷³ Helenistik Dönem'e tarihlenen tek nefli stoaların tamamı Dorik düzende inşa edilmiştir. İki nefli stoaların dış cephesinde Dorik, iç cephesinde Ionik sütunlar kullanılmıştır. Bu uygulamanın ilk anıtsal örneği M.Ö. 5. yy'a tarihlenen Atina Agorası'ndaki Stoa Poikile'dir. İki düzenin aynı yapı içinde kullanılması M.Ö. 4. yy'da standart bir hal almıştır. Dor sütunlarının gerisinde Ionik sütunların olması

binalarında da genellikle bu düzen uygulanmıştır. Anadolu'da özellikle Pergamon ve etkisi altındaki kentlerde, yoğun imar faaliyetlerinin görüldüğü II. Eumenes ve II. Attalos zamanında birçok yapı inşa edilmiş ve bu yapıların büyük çoğunluğunda Dor düzeni tercih edilmiştir⁷⁴. Bunda politik sebepler ve propaganda amacı ağır bassa da, mimarinin de etkisi olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Çünkü diğer düzenlere nazaran Dor düzenini inşa etmek hem daha kolay hem de daha ucuzdur.

M.Ö. 5. yy'da başlayan Dorik düzenin Ionik unsurlarla yumuşatılması düşüncesi Helenistik Dönem'de yaygınlaşmıştır. Bu dönemde inşa edilen birçok Dorik yapıda Ionik etki görülmektedir⁷⁵. Bu etki, ince uzun sütunların tercih edilmesi, Ionik yivli sütunların kullanımı, başlıkta ekhinus kısmına yumurta dizisi, abakus kısmına silme profilinin işlenmesi, Dorik arşitravın fascialara ayrılması ya da Ionik arşitravda regula ve guttaeaların görülmesi, geisona dış sırasının işlenmesi, Dorik yapıda Ionik simanın kullanılması ya da Dorik sima yerine konsollu geison-sima kullanımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde sütun yükseklikleri alt çapın 7-7.5 katı olarak belirlenmiş⁷⁶ ve daha geniş aksial aralıklar tercih edilmiştir. Ekhnus formu yayvanlaşmış, abakusla birleştiği noktada içe doğru kıvrılması ortadan kalkmıştır. Bazı örneklerde abakusa silme profili işlenmiştir. Arşitrav

---

sütun proporsiyonlarını etkilemeden iç sütunların daha yükseğe ulaşmasını sağlamış, böylece hem çatının taşınmasını kolaylaştırmış hem de iç sütunların alt çaplarından kaynaklanan alan kaybını azaltmıştır (Coulton, 1976: s.100–102).

⁷⁴ Tomlinson, Helenistik Dönem'de yaygınlaşan Dor mimarisinin kullanımını Makedon krallarının etki ve pratiğinin bir mirası olarak yorumlamaktadır (Tomlinson, 1963: s.133–143).

⁷⁵ Perge Dor Tapınağı, Miletos Bouleuterionu, Pergamon Zeus Tapınağı, Athena Kutsal Alanı Güney Stoa ve L Şekilli Stoa, Demeter Kutsal Alanı Aşağı Kuzey Stoa, Üst Teras Gymnasion Stoası, Yukarı Agora Skythinos, Assos Agora Kuzey ve Güney Stoa, Priene Agora Kuzey Stoa, Aigai Agora Batı Stoa, Demeter ve Kore Tapınağı, Latmos Herakleiası Athena Tapınağı ve Bouleuterionu, Iasos Bazilika, Stratonikeia Gymnasionu ve Lagina Hekate Kutsal Alanı Stoası, Anadolu dışından ise Atina Attalos Stoası, Kos Asklepeion Yukarı Stoa ve Samos Gymnasion Stoası'nda Ionik etki görülmektedir.

⁷⁶ Vitruvius da Dor tapınakları için sütun yüksekliğini alt çapın 7 katı, revaklar için 7.5 katı olarak önermektedir (Vitruvius IV. III. 4; V. IX. 3). Helenistik Dönem'de özellikle stoa gibi geniş aksial aralıkların tercih edildiği yapılarda sütun yüksekliğinin alt çapa oranı 6.34 ile 8.1 arasında değişmektedir (Doruk, 1978: s.62, 72).

düzenlemesinde Ionik etki dışında⁷⁷ pek bir değişiklik görülmemektedir. Bu dönemde regulaların yüksekliği azalmış ve guttaelar ile regulalar eşit yükseklikte ya da guttaelar daha izole işlenmeye başlanmıştır. Friz düzenlemesinde, metoplar trigliflerin 1.5 katı genişliğindedir. Aksial aralığa 2–3 metop denk düşmektedir⁷⁸. Helenistik Dönem’de yapıların boyutlarının küçülmesi ve aksial aralığa birden fazla triglif yerleştirilmesi nedeniyle metoplar küçülmüş bunun sonucu olarak da figüratif kabartmalar yerine dekoratif amaçlı bezekler kullanılmış⁷⁹ ya da çoğu zaman olduğu gibi boş bırakılmıştır. Bu dönemde triglif taeniaları ile metop taeniaları tekrar eşit yükseklikte işlenmeye başlanmıştır⁸⁰. Geisonun alt kısmına işlenen muttulus-guttae⁸¹, M.Ö. 2. yy başından itibaren oldukça izole verilmeye başlamıştır⁸². Bu dönemde simada yer alan çörtenler, her triglif üzerine denk düşecek şekilde yerleştirilerek, aralarda yalancı çörten kullanıldığı gibi, yalancı çörtenler yapılmayıp iki trigliften birinin üzerine gelecek şekilde yerleştirmiş örnekler de görülmektedir⁸³. Bu uygulamayla hem zamandan hem paradan tasarruf edilmiştir.

⁷⁷ Bu döneme ait bazı Dorik arşitravlarda taenianın üst kısmına silme profili işlenmiştir.

⁷⁸ Stoa gibi ince uzun plana sahip yapılarda daha geniş aksial aralığın tercih edilmesi nedeniyle aksial aralığa 4 metobun denk düştüğü örnekler de görülmektedir (Ersoy, 1998: Stoalar Katalogu).

⁷⁹ Bu bezekler metop yüzeyine kabartma olarak yapıldığı gibi boya ile yapılan örnekler de görülmektedir (Winter, 1982: s.399).

⁸⁰ Kıta Yunanistan’da M.Ö. 5. yy’dan Geç Helenistik Dönem’e kadar triglif taeniaları daha yüksek işlenmiştir. Buna karşın Anadolu’da Helenistik Dönem’e tarihlenen Dorik yapılarda metop ve triglif taenialarının yüksekliği açısından farklılık olmadığı görülmektedir. Hatta M.Ö. 4. yy’a tarihlenen Miletos Liman Stoası’nda (Gerkan, 1922: Şek.10,12, tarihi için bkz. s. 91) da bir ayırım bulunmamaktadır. Sicilya ve İtalya’daki örnekler de aynı özelliği göstermektedirler (Coulton, 1968: s.172, n. 93).

⁸¹ Erken dönemden itibaren muttulus bandı üzerindeki guttae sayısı genellikle 18’dir. Ancak ‘Roma’ Dor Düzeni’nde guttae sayısı değişir. Er, 2004: s.122.

⁸² Berns, 1999: s.111–118.

⁸³ Restitüsyon denemeleri yayınlanmış olan Atina Attalos Stoası (Coulton, 1976: Fig. 28), Pergamon Demeter Kutsal Alanı Aşağı Kuzey Stoa (Bohtz, 1981: Taf. 50), Priene Demeter Tapınağı’nda (Rumscheid, 2000: Fig. 56) çörtenler iki trigliften birinin üzerine gelecek şekilde yerleştirilmiştir.

1.5. Roma Dönemi Dor Mimarisi

Dor düzeninin kullanımı Helenistik Dönem sonunda kesilmemiş çok az farklı versiyonlarla uygulanmaya devam etmiştir. Ancak Roma İmparatorluk Dönemi'nde Korinth düzeninin yaygınlaşması ve bir Roma buluşu olan Kompozit düzenin ortaya çıkışıyla birlikte, özellikle erken evrelerde propaganda amaçlı, ihtişamlı ve gösterişli yapıların inşası ön planda olduğu için, Ion, Korinth ve Kompozit gibi daha gösterişli mimari düzenler tercih edilmiştir. Bu dönemde inşa edilen Dorik yapılar, özellikle Augustus Dönemi'nde, güçlü Helenistik etki altındadır. Erken İmparatorluk Dönemi'nde Dorik mimari elemanlar Ion formları ile yumuşatılmıştır. Bu dönemde Dorik sütunların Toskana kaideler üzerinde yükseldiği örnekler görülmektedir⁸⁴. Helenistik Dönem'de Miletos Bouleuterionu Dor başlıklarında görülen ekhinusa yumurta dizisinin işlenmesi Roma Dönemin'de de yaygındır⁸⁵. Arşitravda, taenia ve guttaeli regulanın yerine bazen kalın çift profil kullanılmıştır. Friz düzenlemesinde, triglif ve metop yaklaşık aynı genişliktedir. Bu dönemde muttuluslardan vazgeçilerek, triglifin yatay bir geison ile birleştirildiği örnekler de görülmektedir⁸⁶.

Dor düzeni Helenistik Dönem'den çok az farklı versiyonlarla M.S. 2. yy başına kadar uygulanmıştır⁸⁷ ancak özellikle Anadolu'da kesin olarak M.S. 2. yy'a tarihlendirilebilen yapıların sayısı yok denecek kadar azdır⁸⁸.

⁸⁴ Claudiuslar Dönemi'ne tarihlenen Aphrodisias Sebasteionu'nun birinci katında görülen düzenleme, bu tür uygulamaların en güzel örneklerinden birisidir. Buradaki cephe düzenlemesi için bkz. Otschar, 1987: s.108, Abb.5. Ayrıca Lagina Hekate Kutsal Alanı Stoası'nda da Toskana kaideler kullanılmıştır.

⁸⁵ Aphrodisias Tiyatrosu alt katın Dorik başlıkları, Aphrodisias Sebasteionu, Hierapolis Apollon Kutsal Alanı Portikosu ve Efes Domitian Tapınağı bu tür uygulamaya örnektir.

⁸⁶ Berns, 1999: 111–118.

⁸⁷ Anadolu'da bu dönemde inşa edilen yapılar; Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos Rundbau, Prytaneion, Aphrodisias Tiyatrosu ve Sebasteion, İmparator Claudius'un iki azatlı kölesi tarafından inşa ettirilen Sidyma Stoası, Efes'te Dörtgen Agora'nın arkasındaki Nero zamanında inşa edilen Stoa, Xanthos'taki Vespasian Kapısı, Sidyma'da, Flavia Nanna için Flaviuslar Dönemi'nde inşa edilen mezar, Hierapolis Apollon Kutsal Alanı Portikosu, Domitian zamanında inşa edilen Hierapolis, Laodikeia ve Tripolis'in sütunlu caddeleri, Efes Domitian Tapınağı ve M.S. 100 yıllarında inşa edilen Patara Şehir Kapısı'dır.

⁸⁸ Coulton, 1982: s.56.

1.6 Dorik Mimari Elemanlarda Boya Kullanımı

İlk evrelerden itibaren Dor düzeninde mimari elemanlar boyanmıştır. Bu boya kalıntılarının günümüze kadar çok az bir kısmının korunmuş olması bu konudaki tespitleri güçleştirmektedir⁸⁹. Poulsen mimarideki boya kullanımının vazo sanatı ile paralellik gösterdiğini, siyah figür tekniğinin kullanıldığı M.Ö. 6 yy'da zeminin renksiz bırakıldığını ya da açık renklerle boyandığını, figürlerde siyah ya da koyu kırmızının tercih edildiğini, kırmızı figür tekniğinin kullanıldığı dönemde ise bunun tam tersi uygulamanın olduğunu aktarmaktadır⁹⁰. Robertson; antik dönemde Dorik yapılarda kırmızı ve mavi renklerin yaygın olarak kullanıldığını, bunun yanı sıra yeşil, sarı, siyah, kahverengi renklerin de tercih edildiğini, korniş ve sima bloklarındaki desenlerin önemli yerleri için altın sarısı gibi renklerin kullanıldığını aktarmaktadır⁹¹.

Bugüne kadar yapılan araştırmalarda, sütunların gövdesinde ve arşitravlarda cansız sarı ya da diğer açık renkler ya da balmumu sürülerek parlaklığı azaltılmış renklerin kullanıldığı tespit edilmiştir⁹². Triglifler mavi, yivler ise bazen mavinin koyu tonlarında, muttulusların sofitleri ve kenar çizgileri kırmızı, viae mavi; ya da muttuluslar mavi ya da altın yaldızla, aradaki viae kırmızı boyanmıştır. Kornişin ikincil elemanları için yeşil, sarı, siyah, kahverengi ve altın sarısı gibi renkler kullanılmıştır. Sima için beyaz, açık mavi ya da mavi, tympanonun yüzeyi için koyu mavi ya da koyu kırmızı tercih edilmiştir. Frizin ve metobun arka planında koyu mavi ya da koyu kırmızı gibi ana renkler kullanılmıştır.

---

⁸⁹ Himera'daki Tapınak, Sicilya B Tapınağı, Sicilya C Tapınağı, Parthenon, Atina Propylonu, Olympia Zeus Tapınağı, Siphnoslular'ın Hazine Dairesi, Sicyonlular'ın Hazine Dairesi ve Assos Athena Tapınağı'nda boya kalıntıları tespit edilmiştir(Martienssen, 1956: s.84–91). Anadolu'daki Labranda Zeus Tapınağı ve Priene Tiyatrosu'nda halen boya kalıntıları görülebilmektedir.

⁹⁰ Poulsen, 1920: s.141.

⁹¹ Robertson, 1969: s.50.

⁹² Martienssen, 1956: s.84–91.

İKİNCİ BÖLÜM

LAGİNA HEKATE KUTSAL ALANI

2.1 Lagina'nın Tarihi Coğrafyası

Antik çağ coğrafyasında Karia Bölgesi içinde yer alan Lagina Hekate Kutsal Alanı, Muğla ili, Yatağan ilçesi, Turgut Beldesi sınırları içinde, Kapıtaş Mevkisi'ndedir. Antik yapı kalıntılarının bulunduğu alan günümüzde halen "Leyne" olarak anılmaktadır⁹³.

Lagina'nın tarihi süreci, Karia Bölgesi ve özellikle bağlı olduğu Stratonikeia antik kentinin tarihi süreci ile paralellik gösterdiği varsayımı, antik kaynaklar, ele geçen yazıtlar ve arkeolojik belgelerle kronolojik olarak yerine oturmaktadır⁹⁴. Stratonikeia çevresinde bulunan Eski Tunç Çağı'na ait kaplar, iki Submyken vazo ve bir tablet yörenin en erken buluntularıdır⁹⁵.

Lagina ve Stratonikeia nekropollerinde Prof. Dr. Yusuf Boysal tarafından yapılan kazı çalışmalarında Geç Geometrik Dönem malzemeleri⁹⁶, Stratonikeia'yı Lagina'ya bağlayan kutsal yolun Stratonikeia antik kenti kuzey girişi boyunca yapılan kazılarda, M.Ö. 7. ve 6. yy'a tarihlenen buluntular ele geçmiştir⁹⁷. Kutsal yol kenarında, Börükçü Mevkisi'nde son yıllarda Lagina Kazı Başkanı Prof. Dr. Ahmet

---

⁹³ L. Robert Antik Dönemde Lagina'nın Hierakome, burada yaşayanların da Hierakomeli olarak anıldıklarını aktarmaktadır (Robert, 1970: s.555-558). Ancak Lagina'da bulunan iki yazıt ışığında buradaki yerleşimin Hierakome değil Koranza olduğu anlaşılmıştır (Şahin, 1973: s.187-195).

⁹⁴ Bean, antik yazarlara göre Stratonikeia'nın en erken adının "Chrysaoris" olduğunu, daha sonra "İdrias" olarak değiştirildiğini aktarmaktadır (Bean, 1980: s.67-68). M.Ç. Şahin ise, Chrysaoris kentinin Halkalı ve Manastır mevkilerinde konuşlandığını, M.Ö. 430'dan önce isminin İdrias olarak değiştirildiğini, M.Ö. 3. yy'ın ilk yarısında Stratonikeia kentinin kurulmasıyla İdrias kentinin Stratonikeia'nın demosu olduğunu ve Chrysaoreus Birliği'nin merkezi olan Zeus Chrysaoreus Kutsal Alanı'nın burada olması nedeniyle isminin Hierakome olarak anıldığını aktarmaktadır (Şahin, 1976: s.6-159).

⁹⁵ Hanfmann-Waldbaum, 1968: s.51-56.

⁹⁶ Boysal, 1970: s.63-93; Boysal, 1979: s.389-390.

⁹⁷ Özgünel, 1972: s.32; Baldıran, 1990: s.60.

A. Tırpan ve ekibi tarafından yürütülen kazı çalışmalarında Geç Geometrik Dönem'e tarihlenen malzemeler bulunmuştur⁹⁸.

M.Ö. 5. yy'a ait buluntuların azlığı, muhtemelen bölgenin Pers hakimiyetine girmesi ile birlikte siyasi ve idari yapının değişerek merkezi satraplık sistemine geçişin yarattığı sorunlar veya otoritenin yeni düzenlemelerinden kaynaklanmaktadır. Stratonikeia nekropolünde M.Ö. 5. yy'a tarihlenen buluntu ele geçmemiştir⁹⁹. Buna karşın Lagina¹⁰⁰ ve Börükçü Mevkisi'ndeki nekropol kazılarında ele geçen malzemeler¹⁰¹ ve Yatağan-Milas karayolunun yapımı sırasında bulunan iki hydria bu dönemi yansıtmaktadır¹⁰².

Hekate Kutsal Alanı'nın yaklaşık 1 km. kuzeybatısında yer alan Koranza antik kentinde Arkaik Dönem'e tarihlenen buluntular ele geçmiştir. M.Ö. 4. yy'da bölgenin en önemli yerleşimlerinden biri haline gelen kent hakkında, Hekate Tapınağı'nın yaklaşık 1 km. kuzeybatısındaki Köklük Mevkisi'nde ele geçen yazıt önemli bilgiler içermektedir¹⁰³. Yazıttan öğrendiğimize göre, bu dönemde Lagina

⁹⁸ Lagina ile Stratonikeia arasındaki kutsal yol üzerinde, Yeşilbağcılar Kasabası'na yakın Börükçü Mevkisi olarak bilinen alanda 2002 yılında GELİ tarafından yürütülen dekapaj çalışmaları sırasında mezarların açığa çıkması nedeniyle Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan başkanlığında Lagina'da kazı yapan ekip buraya aktarılmıştır. Yapılan çalışmalarda, burada Geç Geometrik Dönem'den Bizans Dönemi'ne kadar kullanım görmüş bir yerleşimin varlığı tespit edilmiştir (Söğüt, 2004: s.24–31; Tırpan-Söğüt, 2005a: s.371–386; Tırpan-Söğüt, 2006 (Baskıda)).

⁹⁹ Baldıran, 1991: s.47;

¹⁰⁰ Tırpan-Söğüt, 2004: s.87–88.

¹⁰¹ Söğüt, 2004: s.24–31; Tırpan-Söğüt, 2005a: s.371–386; Tırpan-Söğüt, 2006 (Baskıda).

¹⁰² 1976 yılında Yatağan-Milas karayolunun yapımı sırasında Stratonikeia'ya 1 km. mesafede yolun kuzeyinde iki mezar bulunmuştur. M.Ö. 5. yüzyıla ait buluntu veren mezardan hareketle M. Ç. Şahin buraya yakın olan Halkalı ve Manastır mevkilerinde antik Chrysaoris kentinin yer alabileceğini düşünmektedir (Şahin, 1976: s.15, Lev. V).

¹⁰³ Yazıtta, Koranza kentinde Artemis ve Apollon Kutsal Alanı'nın var olduğundan söz edilmektedir. (Şahin, 1973: s.185–189; Şahin, 1976: s.18–24). Köklük Mevkisi'nde Artemis ve Apollon kült alanı ile bağlantılı olduğu düşünülen birçok mimari eleman tespit edilmiştir. Yörede ele geçen kabartma şeklinde bezenmiş boyalı pişmiş toprak sima ve antefix parçaları burada Arkaik Dönem'e kadar uzanan bir yerleşimin varlığını göstermektedir. Kalıntılardan ise Artemis kültürünün bölgede Roma Dönemi'nde de devam ettiği anlaşılmaktadır (Deschamps-Cousin, 1888: s.266, no: 51, s.269, no: 54; Hatzfeld, 1920: s.85, no:18). Bölgedeki Artemis kültü için bkz. Laumonier, 1958: s.211 vd.

Koranza antik kentinin bir demosudur¹⁰⁴. Kutsal Alan'ın ve Koranza antik kentinin çevresinde yapılan kazılarda M.Ö. 4. yy'a ait eserler bulunmuştur¹⁰⁵. Bu buluntulara, antik yazarlardan edindiğimiz bilgiler de eklenince bölgenin bu süreçteki tarihi ve politik yapısına ait bir değerlendirme yapılabilmektedir¹⁰⁶. Stratonikeia nekropolünde ve son yıllarda Börükçü Mevkisi'ndeki nekropol alanında yapılan kazı çalışmalarında M.Ö. 4. yy'a tarihlenen buluntuların diğer dönemlere nazaran daha fazla olması¹⁰⁷, Maussolos Dönemi'ndeki istikrarlı yönetimin sonucu olmalıdır.

M.Ö. 3. yy başlarında, Seleukoslar'ın yönetimindeki bölgenin siyasi yapısının yeniden düzenlenmesi ile Stratonikeia ön plana çıkmış¹⁰⁸ ve Koranza antik kenti Stratonikeia'nın demoslarından biri olmuştur¹⁰⁹. Lagina'nın bağlı olduğu Koranza'nın adının unutulup, Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın önem kazanmasının nedeni, Anadolu'da bir tanrıça olan Hekate'nin kültürünün ön plana çıkması, bunun

¹⁰⁴ M.Ö. 4. yy'da Koranza kendine bağlı, Angora, Ondra, Lagina gibi büyük, Ythybira (Hythybira) ve Patarousa gibi daha küçük demosları olan, iki arhon ile idare edilen bir kenttir. Ancak Stratonikeia kenti kurulduktan sonra Koranza bir birlik, M.Ö. 167 yılında bölgedeki Rodos hakimiyetinin sona ermesiyle demos ve daha sonraki dönemde de phyle haline gelmiştir (Şahin, 1973: s.187–195; Şahin, 1976: s.17–28; Şahin, 1999: s.36).

¹⁰⁵ Lagina ile Koranza arasında kalan nekropol alanında 2001 ve 2002 yıllarında yapılan kazı çalışmalarında açılan iki mezar ve bir teras duvarında M.Ö. 5–4. yy'a tarihlenen malzemeler bulunmuştur (Tırpan-Söğüt, 2004: s.87–88).

¹⁰⁶ Turgut Kasabası'nın 1.5 km. güneyindeki Bozukbağ Mevkisi'nde, Yeşilbağcılar Kasabası yakınlarında, Mehmet Özen'in tarlasında, Turgut'un 2 km. güneydoğusundaki Emirler Mevkisi'nde Süleyman Türker'in tarlasında ve son yıllarda Börükçü Mevkisi'ndeki nekropol alanında yapılan kazılarda bulunan Geç Geometrik Dönem ile M.Ö. 4. yy'a tarihlenen eserler, bölgenin bu süreçte kesintisiz iskan gördüğünün kanıtıdır (Boysal, 1970: s.63–93; Boysal, 1979: s.389–390; Tırpan-Söğüt, 2005a: s.371–386; Tırpan-Söğüt, 2006 (Baskıda)).

¹⁰⁷ Baldıran, 1990: s.60; Tırpan-Söğüt, 2005a: s.371–386; Tırpan-Söğüt, 2006 (Baskıda).

¹⁰⁸ Stratonikeia'da bulunmuş bağ satışına ait bir kitabeye dayanılarak yeni iskanın M.Ö. 276–268 yıllarında olduğu kabul edilmektedir (Robert-Robert, 1958: s.555–568; Akarca, 1987: s.56). A. Tırpan, şehrin en yüksek noktası olan Kadı Kulesi Tepesi sırtları ve Karşıyaka Mevkisi'ni çevreleyen surların malzeme, planlama ve duvar örgü tekniği bakımından M.Ö. 4. yy, Aşağı Şehir surlarının ise M.Ö. 3. yy'a tarihlendiğini bu nedenle kentin ikinci bir inşa aşaması ile genişletildiğini, Seleukos Dönemi Stratonikeiası'nın bu ikinci aşamada kurulmuş olabileceğini aktarmaktadır (Tırpan, 1983: s.210, Res. 1; Tırpan, 1990: s.217–234; Tırpan, 1998: s.1).

¹⁰⁹ Stratonikeia'nın diğer demosları Koliorga, Koraia ve Lobolda'dır (Şahin, 1976: s.23–24).

sonucu olarak da Hekate Tapınağı'nın bölgenin en önemli dini merkezi haline gelmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın, kutsal bir yol ile Stratonikeia'ya bağlanması ve Hekate Tapınağı rahiplerinin demos hakkına sahip olduğu için Stratonikeia yönetimine bu şekilde göndererek söz sahibi olmaları, Lagina'nın bölgedeki önemini vurgulamaktadır¹¹⁰.

Stratonikeia, M.Ö. 240 yılında Rodos hakimiyetine girmiştir¹¹¹. M.Ö. 205 yılında Makedonya kralı Phillip'in kenti eline geçirmesi, Stratonikeia ve demoslarının fidiye ödeyerek bağımsızlıklarına kavuşması, Rodos hakimiyetinin güçlü olmadığını gösterir¹¹². M.Ö. 167 yılında Roma'nın yardımları ile Karia'nın bütün kentleri bağımsızlıklarına kavuşmuştur¹¹³. Bölgenin önemli merkezlerinden biri olan güçlü Mylasa antik kenti ile Stratonikeia'nın arasında M.Ö. 143 yılında ortaya çıkan sınır anlaşmazlığına Roma Senatosu hakemlik etmiştir. M.Ö. 130 yılında Roma'ya karşı baş kaldıran Pergamon varisi Aristonikos'un Romalılar'dan korunmak için Stratonikeia'ya sığınması, kentin bu dönemdeki siyasi gücünün göstergesidir¹¹⁴. Bunlara dayanarak M.Ö. 2. yy'ın ikinci yarısı içinde Stratonikeia'nın Mylasa ile sınırı olan, geniş bir hakimiyet bölgesine sahip bağımsız ve güçlü bir kent olduğunu söyleyebiliriz.

Anadolu'yu Romalılar'dan temizlemek için uğraşan Pontus kralı Mithridates'e karşı Roma'yı savunan Stratonikeia, M.Ö. 88 yılında Mithridates'in işgaline uğramıştır. Romalılar, M.Ö. 81 yılında Pontuslular'ı yenmiş ve Stratonikeia'yı mükafatlandırmak amacıyla kentin 50 km. güneydoğusunda yer alan Hydisos şehri ve topraklarını Stratonikeia'ya vermişlerdir¹¹⁵. Böylece Stratonikeia,

¹¹⁰ M.Ö. 167 yılında bölgedeki Rodos hakimiyetinin sona ermesinin ardından Crysaoris Birliği'nin merkezinin Lagina'ya taşınması, bunun göstergesidir (Şahin, 1976: s.44).

¹¹¹ Robert-Robert, 1955: s.563.

¹¹² M.Ö. 189 yılına ait bir yazıtta Stratonikeia ile Rodos arasında sınır anlaşması olduğu ve Bargylia'nın bu anlaşmaya hakemlik yaptığı bilinmektedir (Robert-Robert, 1955: s.263, n. 2).

¹¹³ Lagina'da bulunan Rhodos Helios Rahipleri'ne ait bir kitabe ve Rhodos elçisinin Roma Senatosu'nda, Stratonikeia'nın kendilerine Antiokhos ve Seleukos tarafından verildiğini açıklayan söylevi, Rhodos hakimiyetinin belgeleridir (Foucart, 1890: s.365, no: 4).

¹¹⁴ Junghölter, 1989: s.131–135.

¹¹⁵ M.Ö. 81 yılında alınan senato kararı Hekate Tapınağı'nın duvarlarına kazanmıştır (Diehl-Cousin, 1885: s.437–474; Sherk, 1969: s.105–111, no: 18; Şahin, 1982: s.4–9, no: 505–508).

M.Ö. 1. yy'ın ilk yarısında oldukça geniş topraklara sahip bağımsız bir kent konumuna gelmiştir. M.Ö. 40 yılında Partlarla birleşen Labianus, Romalılar'a karşı başlattığı mücadelede Stratonikeia'ya saldırmış fakat ele geçirememiş, bunun üzerine Lagina Hekate Tapınağı'nı yağmalamıştır¹¹⁶. Bu olaydan zarar gören Kutsal Alan'ın yeniden imarı için İmparator Augustus, M.Ö. 27 yılında büyük bağışta bulunmuştur. Bu bağış kitabesi halen Propylon'un kapı lentosunda yer almaktadır.

---

¹¹⁶ Schober, 1933: s.15–16; Bean, 1980: s.67; Junghölter, 1989: s.131–135.

2.2. Lagina'da Yapılan Araştırmalar ve Çalışmalar

Antik yazarlardan Strabon (XIV. 660), Tacitus (Annales III. 62) ve Byzantionlu Stephanus (V) Kutsal Alan ile ilgili bilgi vermektedir.

Lagina'da ilk araştırma 1743 yılında Pococke tarafından gerçekleştirilmiştir¹¹⁷. Yine aynı yüzyılda Chandler de Kutsal Alanı ziyaret etmiştir¹¹⁸. W.W. Leake, 1822 yılında Küçük Asya'da gerçekleştirdiği araştırma gezileri sırasında gördüğü yerleri anlattığı kitabında, Lagina Hekate Tapınağı'ndan ve Kutsal Alan'da bulduğu bazı kitabelerden söz etmiştir¹¹⁹. W.A. Waddington, 1835 yılında Lagina'da yaptığı çalışmalar sırasında tespit ettiği yazıtların kopyalarını almış, resimlerini çekerek yayınlamıştır¹²⁰. 1856 yılında Lagina'ya gelen C.T. Newton, Hekate Tapınağı'nın planını çıkarmaya çalışmış, temenos duvarının krokisini çizmek için yaptığı sondaj kazıları sırasında 7 adet kabartmalı friz bulmuştur¹²¹.

1879 yılında G. Hirschfeld Kutsal Alan'daki yazıtların bir kısmını yayınlamıştır¹²². O. Benndorf yaptığı küçük çaplı sondajlar ile ilk defa tapınağın tam olarak planını çıkarmıştır¹²³. 1881 yılında G. Niemann ve F. V. Luschan tarafından yürütülen kazı çalışmaları ile 8 adet kabartmalı friz ile birkaç kitabe daha bulunmuştur¹²⁴. Aynı yıllarda, A.M. Hauvette-Besnault ve M.M. Dubois Lagina'da bulunan yazıtları yayınlamışlardır¹²⁵. 1882 yılında Gölbaşı Anıtları üzerine çalışan K.G. Lanckoronski ve ekibi, 1883 yılı şubat ayında Lagina'da kısa bir araştırma yapmışlardır. 1885 yılında G. Cousin ve M. Ch. Diehl, tapınağın naos duvarlarına kazınmış olan senato kararını birkaç yazıtle birlikte yayınlamışlardır¹²⁶. M.M.

¹¹⁷ Pococke, 1745: s.65.

¹¹⁸ Chandler, 1817: s.54.

¹¹⁹ Leake, 1824: s.230.

¹²⁰ Waddington, 1870: s.536–548.

¹²¹ Newton, 1863: s.554, Plt. 77–80. Bu çalışmalar sırasında bulunan ve çok kötü durumda olan frizler yerinde bırakılmıştır.

¹²² Hirschfeld, 1879: s.314–315.

¹²³ Benndorf, 1882: s.164–167.

¹²⁴ Petersen-Luschan, 1889: s.152, 154–156.

¹²⁵ Hauvette-Besnault-Dubois, 1881: s.185–191.

¹²⁶ Diehl-Cousin 1885, s.437–474.

Legrand ve J. Chamonard, 1891 yılında tapınak frizlerinden 9 tanesini daha çıkartıp bilim alemine tanıtmışlardır. Aynı yıl 17–31 Ekim tarihleri arasında Lagina'ya gelen Osman Hamdi Bey 17 friz daha bulmuş¹²⁷, bunları köydeki bir depoya taşıtarak emniyet altına almıştır. 1892 yılındaki çalışmalara J. Chamonard da katılmıştır. Osman Hamdi Bey Propylon, Tapınak ve Stoa'da kazı yapmış, Kutsal Alan'ın ve yapılarının planları üzerine çalışmıştır. 30 Eylül–20 Ekim 1892 tarihleri arasında tapınak frizlerini ve kırık parçalarını toplayarak İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne taşımıştır.

Tapınağın batı cephesi frizleri ilk olarak 1895 yılında J. Chamonard tarafından yayınlanmış, frizlerin stili ve tarihi ile ilgili önerilerde bulunulmuştur¹²⁸. 1902 yılında heyete katılan Halil Ethem Bey de yeni bulgular ışığında Hekate Tapınağı'nın ve Kutsal Alan'ın planını çıkarmıştır. Bu çalışmaya M.M. Wiegand ve H. Knackfuss'da katılmıştır. Elde edilen bilgiler G. Mendel tarafından desteklenerek 1912 yılında yayınlanmıştır¹²⁹. 1933 yılında A. Schober, Lagina frizlerini tekrar ele alıp daha detaylı bir çalışma yapmıştır¹³⁰. 1931 yılında J. Keil ve F. Miltner tarafından detaylı fotoğrafları alınan frizlerden C.T. Newton'un Lagina'da bıraktıkları aranmışsa da bulunamamıştır.

Yusuf Boysal, 1967–70 yıllarında Lagina ve çevresinde yaptığı kazı ve araştırmalarda yörenin Eski Tunç Çağı'ndan itibaren kesintisiz iskan gördüğünü belgeleyen malzemeler bulmuştur¹³¹. Lagina'da 1993 yılında Ahmet A. Tırpan başkanlığında çalışmalara başlanmıştır. Bu tarihten itibaren, Kutsal Alan ve çevresinde, düzenli ve sistemli kazı ve restorasyon çalışmaları devam etmektedir. Buradaki yapılar bir plan dahilinde açığa çıkarılarak, Propylon ve Tapınak'ta olduğu gibi belirli bir seviyeye kadar ayağa kaldırılmıştır. Kazılarda ele geçen eserler Bodrum, Milas ve Muğla Müzeleri'nde muhafaza edilmektedir.

---

¹²⁷ Osman Hamdi Bey Amerikan arkadaşına yazdığı mektupta, bir Grek Tapınağı'na ait 40 m. uzunluğunda, iyi korunmuş ve kısmen boya kalıntıları görülebilen friz bulunduğunu aktarmıştır. Frothingham, 1891: s.512–513.

¹²⁸ Chamonard, 1895: s.235–262, Plt. 10–15.

¹²⁹ Mendel, 1912: s.428–542.

¹³⁰ Schober, 1933: s.26–54.

¹³¹ Boysal, 1970: s.63–93; Boysal, 1979: s.389–390.

2.3 Kutsal Alan İçindeki Yapılar

Dört tarafı stoalarla çevrili Hekate Kutsal Alanı 142x150 m. genişliğinde bir sahayı kaplamaktadır (Çizim 1). Kutsal Alan'da yapılan çalışmalarda en erken buluntular Geometrik Dönem'e ait seramikler, M.Ö. 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen terrakotta figürün parçaları¹³² ve naos sondajında çıkan sikkelerdir¹³³. Bu dönemde hangi yapıların var olduğu bilinmemektedir ancak M.Ö. 4. yy'a tarihlenen duvar örgüsü ve arkeolojik buluntular burada en azından M.Ö. 4. yy'da bir peribolosun olduğunu göstermektedir. Ancak bugün kalıntılarını gördüğümüz birçok yapı, M.Ö. 2. yy'da Lagina'nın bölgenin önemli bir dini merkezi haline gelmesinden sonra Stratonikeia'nın desteği ile inşa edilmiştir.

2.3.1 Propylon

Propylon'da 1892 yılında, Osman Hamdi Bey tarafından kazı çalışmaları yapılmıştır (Resim 1). Yapı ile ilgili detaylı kazı ve restorasyon çalışmaları 1993 yılında Prof. Dr. Ahmet A. Tırpan tarafından başlatılmıştır¹³⁴. Propylon'un batı yönü, üç basamaklı bir alt yapı üzerine apsidal planlı inşa edilmiştir. Antalar arasında, Efes tipi kaideler üzerinde yükselen dört İonik sütun yer almaktadır. Doğu tarafında ise on basamaklı bir alt yapıya sahip olup antalar arasında Efes tipi kaideler üzerinde yükselen iki İonik sütun görülmektedir. Bugün orthostat blokları seviyesine kadar ayağa kaldırılan Propylon, plan açısından şimdilik Anadolu'da bilinen tek örnektir (Resim 2).

Kutsal Alan'da bulunan yazıtlara göre burada daha önceki dönemlere ait bir girişin var olduğu bilinmektedir¹³⁵. Ancak günümüze dek ayakta kalan giriş kapısı, üzerinde bulunan yazıta göre İmparator Augustus Dönemi'nde inşa edilmiştir¹³⁶.

¹³² 1974 yılında Y. Boysal tarafından Tapınak ile Altar arasındaki alanda yapılan sondaj çalışmasında Geometrik Dönem'e ait seramikler ve M.Ö. 5. yy sonuna tarihlenen terrakotta figürünler bulunmuştur (Şahin, 1976: 19, Dipnot: 63). Ancak Bodrum Müzesi'ne teslim edilen bu eserler müzede görülememiştir.

¹³³ Tapınağın naosunda 1999, 2000 ve 2001 yıllarında yapılan kazı çalışmalarında M.Ö. 6.-1. yy arasına tarihlenen sikkeler bulunmuştur (Afacan, 2003: Katalog bölümü).

¹³⁴ Tırpan, 1996: s.209–228.

¹³⁵ Diehl-Cousin, 1887: s.156–158, no: 63; Şahin, 1982: s.67, no: 668, 8–10.

2.3.2 Altar

Hekate Tapınağı'nın güneydoğusunda yer alan Altar'da, 1998–2002 yılları arasında kazı çalışmaları yapılmış, yapının büyük bir kısmı açığa çıkarılmıştır (Resim 3). Tapınağa bakan kuzeybatı cephesinde basamakların yer aldığı Altar'ın üç yönü Ion düzeninde sütun sırası, en dış kısmı ise bir parapet ile çevrilmiştir. Alışılmış diğer anıtsal altarlardan farklı olarak burada basamaklar Altar'ın dar cephesinde yer almaktadır. Yapının bir deprem ile yıkıldığı ve sonrasında tamir edilmesi gibi herhangi bir faaliyette bulunulmadığı görüşü arkeolojik bulgularla desteklemektedir.

Tapınak ile Altar'ın bir yön birliği içermemesi her iki yapının da farklı dönemlerden olduğunu göstermektedir¹³⁷. Mimari bezemeler ve arkeolojik verilere göre Altar, İmparator Augustus Dönemi'nde inşa edilmiştir.

2.3.3 Tapınak

Kuzeybatı-güneydoğu yönünde konuşlandırılan Tapınak, beş basamaklı bir alt yapı üzerine pseudodipteros planda, Korinth düzeninde inşa edilmiştir (Resim 4). Ön cephede, anteler arasında yer alan in antis sütunlar ise Ion düzenindedir. Tapınak'ta hem duvarların hem de sütunların üzerine gelen frize kabartmalar işlenmiştir¹³⁸. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda sütunların üzerine gelen frizlerde dört ana konunun işlendiği belirlenmiştir¹³⁹. Tapınağın doğu cephesindeki frizde Zeus'un doğumu ve yaşamı ile ilgili konular betimlenmiştir. Burada Hekate, Zeus'un babası Kronos'a bir taş sunmaktadır. Kuzey yönde Amazonlar ile Grekler arasındaki dostluk anı işlenmiştir. Burada Hekate bu dostluğun onuruna yere kutsal içki dökerken betimlenmiştir¹⁴⁰. Batıda Gigantomakhia işlenmiştir. Hekate frizde bu

¹³⁶ Yazıtın çevirisi: “*Dindarlığıyla herkesten farklı, vatanın babası, tanrının oğlu, tanrı Imperator Caesar Augustus, tanrıça Hekate'ye dinsiz davranılınca, Hekate'nin başlangıçtan beri hayatta tanrıların yanında, insanların arasındaki gerçek itibarını bizzat iade etmiştir*” (Diehl-Cousin, 1887: s.151, no: 56; Şahin, 1982: s.14, no: 511; Rumscheid, 1994: s.23).

¹³⁷ Tırpan-Söğüt, 2000: s.153–162; Tırpan-Söğüt, 2001: s.299–310.

¹³⁸ Duvar üzerine gelen frizlerden sadece, Stoa'ya bakan güneybatı ve Altar'a bakan güneydoğu cephesi bitirilebilmiştir (Tırpan-Söğüt, 2004: s.90).

¹³⁹ Chamonard, 1895: s.235–262, Plt. 10–15; Mendel, 1912: s.428–542; Schober, 1933: s.26–54; Webb, 1996: s.108–120.

¹⁴⁰ Bu betimler, M.Ö. 81 yılında Roma ile Stratonikeia arasında yapılan dostluk anlaşmasının bir yansıması olarak yorumlanmaktadır (Webb, 1996: s.108–120).

savaşı izlerken betimlenmiştir. Güney yöndeki betimlemeler ise kesin olarak tanımlanamamış, figürlerin Kariyalı tanrıları ve onların kentlerini simgelediği düşünülmektedir.

Tapınak, M.Ö. 2. yy'ın son çeyreği ile M.Ö. 81 yılı arasındaki zaman dilimine tarihlendirilmektedir. Bu süreçte ante bloğundaki iki yazıt¹⁴¹ ve naos duvarına kazınmış olan senato kararı¹⁴² terminus ante quem olarak kabul edilmektedir.

2.3.4 Bizans Yapısı ve Şapel

Altar'ın batı yönüne, içinde Dorik arşitrav blokları ve sütun tamburlarının da yer aldığı devşirme malzemelerle bir Şapel inşa edilmiştir (Resim 5)¹⁴³. Altar'ın podyumu şapelin kuzeydoğu duvarı olarak kullanılmış, güneybatısındaki sütun kaideleri ise in situ şekilde Şapel içinde değerlendirilmiştir.

Şapel ile Tapınak arasındaki düzgün mermer döşeme üzerinde, güneydoğu-kuzeybatı yönünde konuşlandırılmış, Şapel ile bağlantılı olan bir Bizans Yapısı yer almaktadır (Resim 6)¹⁴⁴. Yapının tüm duvarlarında devşirme malzeme¹⁴⁵, ön cephesindeki sütunlu düzenlemede ise Stoa'dan taşınan Dorik mimari elemanlar kullanılmıştır¹⁴⁶.

2.3.5 Naiskoslar

Bizans Yapısı'nda yapılan kazı çalışmalarında, devşirme malzeme olarak kullanılmış olan üst yapı elemanları bulunmuştur. Bunlar arasında tam alınlıklar vardır. Bulunan alınlıklardan birisi, üzerindeki yazıta göre İmparator Augustus için

¹⁴¹ Diehl-Cousin, 1887: s.161–163, no: 71; Hatzfeld, 1920: s.70–72, no:1; Şahin, 1982: s.15, no: 512.

¹⁴² Hekate Tapınağı'nın naos duvarı üzerine kazınmış olan ve kutsal yerin dokunulmazlığını onaylayan Roma Senatosu'nun kararına göre tapınağın M.Ö. 81 yılında kesin olarak var olduğu anlaşılmaktadır (Diehl-Cousin, 1885: s.437–474; Sherk, 1969: s.105–111, no: 18; Şahin, 1982: s.4–9, no: 505–508).

¹⁴³ 1999 yılında bu alanda yapılan kazı çalışmaları sırasında, Şapel'in kuzeybatı duvarında bir heykel bulunmuştur (Tırpan-Söğüt, 2001: s.299–310).

¹⁴⁴ Tırpan-Söğüt, 2002: s.343–350.

¹⁴⁵ Bizans Yapısı'nın güneybatı duvarında Tapınağa ait friz bloğu duvar taşı olarak kullanılmış şekilde bulunmuştur (Tırpan-Söğüt, 2002: s.343–350).

¹⁴⁶ Bizans Yapısı'nın ön cephesindeki düzenlemede kullanılan kaide, sütun ve üst yapı elemanlarının bir kısmı Stoa'dan taşınmıştır.

yapılmış bir naiskosa ait olduğunu, bir diğeri ise üzerindeki kabartmaya göre Zeus'a ait olabileceğini göstermektedir¹⁴⁷. Bulunan yazıt, mimari blok ve kabartmalara göre; Kutsal Alan içerisinde Hekate Tapınağı haricinde naiskosların varlığı kesin olmakla birlikte, tam sayıları ve bunların tamamının kimlere ait olduğu bilinmemektedir¹⁴⁸.

2.3.6 Diğer yapılar

Kutsal Alan'da halkın onurlandırdığı kişilere ait heykellerin dikildiği anıtsal toplu¹⁴⁹ ve tekli¹⁵⁰ heykel kaideleri bulunmaktadır¹⁵¹. Grup anıtların dışında, kaide sütun ve başlıktan oluşan tekli anıtların varlığı da bilinmektedir¹⁵².

Burada bulunan yazıtlarda Kutsal Alan içinde yaşayan insanlardan söz edilmektedir¹⁵³. Tapınak'ta görevli rahiplerden oluşan bu grup olasılıkla Altar'ın güneydoğusundaki terasta yer alan evlerde yaşamaktaydı¹⁵⁴. Ayrıca yazıtlardan öğrendiğimize göre Kutsal Alan içinde belirli ihtiyaçların karşılanabildiği

¹⁴⁷ Tırpan-Sögüt, 2000: s.156; Şahin, 2002: s.1–21.

¹⁴⁸ M. Çetin Şahin tarafından incelenen yazıtlara göre; M.Ö. 188–167 yılları arasındaki Rodos hakimiyeti Dönemi'nde, Rodos ve Helios'a ait bir yapının inşa edildiği de bilinmektedir (Şahin, 1982: s.4, no: 504, 5; Şahin 1997, s.99, nr. 17).

¹⁴⁹ Propylon'un kuzeyinde, Leon'un oğlu, Antipatros'un evlatlığı Menekles ve Epainetos için, M.Ö. 1. yy'ın 2. yarısında, halk tarafından bir anıt dikilmiştir. Yazıttan öğrendiğimize göre bu anıt üzerinde, sözü geçen iki kişinin altın taçlı bronz heykelleri yer almaktadır. Bu anıtın kazısı tamamlanmış, bulunan mimari bloklara göre restitüsyonu yapılmış ve bu restitüsyona göre anıt ayağa kaldırılmıştır (Şahin, 1997: s.85–86; Tırpan, 1999: s.237–256).

¹⁵⁰ Kutsal Alan içinde, üzerine yazıt kazınmış olan yuvarlak formlu bronz heykel kaideleri bulunmuştur.

¹⁵¹ Kutsal Alan'da tanrı, tanrıça, imparator, rahip, rahibe, anahtar taşıyıcı ve halkın onurlandırdığı kişilere ait 16 heykelin var olduğu yazıtlarla sabittir.

¹⁵² Kutsal Alan'da yapılan kazı çalışmalarında bulunan, kaide, sütun ve Korinth başlığından oluşan anıt sütun bunun göstergesidir.

¹⁵³ Hatzfeld, 1920: s.75–100; Şahin, 1982: s.22, no: 524, 5, s. 64–65, no: 664, 8, s. 73, no: 678, 5–6, s. 75, no: 682, 9.

¹⁵⁴ Kutsal Alan'ın güneydoğu bölümünde yapılan küçük çaplı kazı çalışmasında rahip evine ait olduğu düşünülen yazıtlı kapı sövesi bulunmuştur (Şahin, 1997: s.105). Evlerin olduğu bölümün kazısı yapılmadığı için bu evler hakkında detaylı bir şeyler söylemek güçtür.

dükkanlar¹⁵⁵, ve bir Çeşme yapısı¹⁵⁶ Kutsal Alan dışında ise Hayvan Pazarı¹⁵⁷ ve Havuz¹⁵⁸ yer almaktadır.

---

¹⁵⁵ Bean, 1976: s.477; Bean, 1980: s.75–76.

¹⁵⁶ Kutsal Alan'ın yakınında, havuz veya kaynaktan çeşmeye uzanan su kanalının yapımı ile ilgili bir yazıt bulunmuştur (Şahin, 1982: s. 21, no: 522, 1–2; Bean, 1980: s.76). Muhtemelen bu kanal havuzdan Kutsal Alan'da bulunan bir çeşmeye uzanıyordu. Ancak Kutsal Alan içerisinde her hangi bir çeşme kalıntısı bilinmemektedir.

¹⁵⁷ Diehl-Cousin, 1887: s.156–158, no: 63; Şahin, 1982: s.67, no: 668, 8–10.

¹⁵⁸ Tırpan, 1996: s.209–228.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

STOA

Yazıtlardan öğrendiğimize göre, Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın dört bir tarafı stoalarla çevrelenmiştir (Çizim 1)¹⁵⁹. Stoa'nın dış duvarları aynı zamanda peribolos duvarı olarak kullanılmıştır¹⁶⁰. 1891–1892 yıllarında Batı Anadolu'nun ilk Türk kazısını Lagina'da gerçekleştiren Osman Hamdi Bey, Tapınak ve Propylon'daki çalışmalarının yanı sıra Stoa'da da kazı yapmıştır (Resim 7) . Temenos'un yer aldığı arazi batıdan doğuya doğru meyillidir. Bu nedenle güçlü erozyon temenosu etkilemiş, Kutsal Alan içinde yer alan tüm yapılar toprak altında kalmıştır. Batı peribolos bir istinat duvarı görevi görmüş ve dış yüzü erozyon toprağı ile tamamen dolmuştur. Buradaki kot farkı yer yer 2 m.yi bulmaktadır.

Temenos'un sınırlarını belirleyen peribolosun iç kısmında yer alan tek katlı Stoa'nın, yüzeyde görünen malzemelerden hareketle Dorik düzende inşa edildiği bilinmektedir. 19. yy araştırmacıları burada önünde basamakları olan, arka sınırını Temenos duvarlarının oluşturduğu Dorik Stoa'yı vaziyet planlarında göstermişlerdir. Bean ise kitabında, Halil Ethem Bey tarafından tamamlanan ve Mendel tarafından yayınlanan Kutsal Alan'ın vaziyet planına yer vermiş ancak doğu tarafı kuzey olarak gösterdiği için önünde basamaklar olan Batı Stoa'dan Güney Stoa diye söz etmiştir¹⁶¹. 1976 yılında Princeton Üniversitesi tarafından basılan "The Princeton Encyclopedia of Classical Sites" adlı yayında¹⁶² ve yine aynı yıl yayınlanan M.Ç. Şahin'in çalışmasında¹⁶³, aynı vaziyet planına yer verildiği için Bean'de anlatıldığı gibi önünde basamakları olan stoa, Güney Stoa olarak aktarılmaktadır.

---

¹⁵⁹ Şahin, 1982: s.67, no: 668, 8–10.

¹⁶⁰ Peribolosdaki duvar kalıntılarına göre M.Ö. 4. yüzyılda burada bir duvarın bulunduğu anlaşılmaktadır. Yalnız daha sonraki dönemlerde değişiklikler yapılmıştır (Tırpan-Söğüt, 2005b: s. 39).

¹⁶¹ Bean, 1980: s.74–75.

¹⁶² Bean, 1976: s.477.

¹⁶³ Şahin, 1976: s.47–48, Fig. 4.

Stoa'nın kazı çalışmaları tamamlanmadığı için temel yapısının nasıl olduğu bilinmemektedir. Yüzeydeki birkaç basamak bloğunun görünen alt yapısında, araziden toplanan taşlarla ve toprak dolgu ile yükseltilerek bir teras oluşturulduğu ve Batı Stoa'nın bu teras üzerine inşa edildiği tespit edilmiştir¹⁶⁴. Diğer cephelerde ise üç basamaklı bir alt yapı söz konusudur. Batı ve kuzey cephede, Stoa'nın dış duvarı yer yer takip edilebilmektedir. Ancak doğu ve güney cephesinin birleştiği köşe, Güney Stoa'nın arka duvarı ve Propylon ile bağlantısı belirsizdir. 1994 yılında Batı Stoa'nın güney ucunda yapılan kazı çalışmalarında, Stoa'nın arka duvarını oluşturan peribolosun Stoa'ya bakan yüzünün taş örgüsünde orthostat biçimi dörtgen mermer blokların kullanıldığı anlaşılmıştır¹⁶⁵. Bu duvar örgüsü Batı Stoa'nın kuzeybatıya doğru devamında ve Kuzey Stoa'da yer yer takip edilebilmektedir.

Peribolos duvarının dış cephesi sadece Kuzey Stoa ile Doğu Stoa'nın birleştiği köşede görülebilmektedir. Kuzey Stoa'nın duvarının dış cephesi dikdörtgen mermer bloklarla inşa edilmiştir. Doğu Stoa'nın duvarında ise dikdörtgen mermer blokların yanı sıra trapezoidal formlu bloklar da kullanılmıştır¹⁶⁶. Doğu Stoa'nın duvarı, sadece kuzeydoğu köşeden itibaren yaklaşık 10.0 m.lik bir bölümde takip edilebildiğinden Güney Stoa ile birleştiği köşe tespit edilememiştir. Ancak yüzeyde görülen malzemelerden hareketle yaklaşık olarak dönüş yapabileceği yer tespit edilmeye çalışılmıştır. Güney Stoa'da duvar kalıntısının olmaması ve yüzeydeki malzemelerin azlığı nedeniyle kesin veriler elde edilememiştir.

Kutsal Alan'ın dört tarafını çevreleyen stoalar trapezoidal bir plana sahiptir. Batı Stoa'nın uzunluğu 115.00 m., nef derinliği 7.00 m. (Çizim 2), Kuzey Stoa'nın uzunluğu 140.00 m., nef derinliği 7.00 m. (Çizim 3), Doğu Stoa'nın uzunluğu 150.0 m. olarak ölçülmüştür (Çizim 4). Güney Stoa'nın uzunluğu ve nef derinliği

¹⁶⁴ Helenistik Dönem'de Pergamonlu mimarların eğimli arazi düzenlemesi için geliştirdikleri bu uygulama bu dönemde Pergamon'un etkisi altındaki kentlerde de uygulanmıştır.

¹⁶⁵ Bu özelliği birçok yapıda görmek mümkündür. Pergamon Demeter Kutsal Alanı Aşağı Kuzey Stoa ve Batı Stoa, Assos Agora Kuzey Stoa, Priene Agora Kuzey Stoa ve Agora U Şekilli Stoası, Stadyum Stoası, Athena Tapınağı ve Metropolis Stoası'nda ilk blok sırası üstteki diğer sıralardan daha yüksektir.

¹⁶⁶ Benzer taş işçiliği, M.Ö. 2. yılın ortasına tarihlenen Metropolis Stoası duvarının iç cephesinde görülmektedir (Ersoy, 1998: s.120, Lev. 105, 163).

belirlenememiştir ancak nef derinliğinin Stoa'nın diğer cepheleri ile birlik içinde olduğu kabul edilmiştir (Çizim 5).

Kutsal Alan'da bulunan yazıtlardan, Batı Stoa'nın bağımsız, Kuzey, Doğu ve Güney Stoa'nın birlikte planlanmış olduğu anlaşılmaktadır¹⁶⁷. Bu nedenle Batı Stoa Doruk'un tasnifinde I şekilli tek nefli tek katlı stoalar grubunda, diğer üç cephe ise U şekilli tek nefli tek katlı stoalar grubunda yer almalıdır¹⁶⁸. Helenistik Dönem'de ızgara plan tipinin yaygınlaşmasına paralel olarak gelişen bu uygulama, İonia tipi Agora olarak adlandırılmıştır. Bu düzenlemede At nalı ya da U şekilli stoalar alanın üç tarafını sınırlandırırken açık kalan dördüncü kenar I şekilli ya da uzun stoa olarak adlandırılan stoa ile kapatılarak çerçeve tamamlanmıştır¹⁶⁹. Lagina Hekate Kutsal Alanı Stoası'nda öncelikle I şekilli tek nefli tek katlı plan tipine sahip Batı Stoa'nın

¹⁶⁷ Kutsal Alan'da Stoa'nın inşası ile ilgili bilgi veren iki yazıt tespit edilmiştir. İlk yazıtın çevirisi: “Ariston'un oğlu, *Quirinalı*, vaatten rahip *Koliorgalı Marcus Ulpius Herakleitos* ve *Dionysokles'in* kızı *Koliorgalı rahibe Ulpia Ammion* yemeklerden, *Tanrıça'nın tüm bayram ve meşhur günlerinde gymnasiarkhos* olduktan, tüm yıl yurda gelen tüm tiyatrocuların ücretini ödedikten, sunu sunanlara da kurban eti verdikten ve yardıma ihtiyacı olanlara kamu yararına yardım ettikten sonra kutsal eve kendi keselerinden üç Stoa'ya ve girişiyle birlikte Propylon'u yapturdular ve Kutsal Ev'in önünde Hayvan Pazarı'nın yanındaki Stoa'ya tamamlattılar. *Tanrıça'nın Altarı'na çok renkli levha (masa...)* koydular. Onlarla birlikte *Marcus Ulpius Herakleitos'un kızı Ulpia Drakontis* ve onun kocası, *Polites'in oğlu Polites* onur sever bir biçimde hizmet ettiler” (Diehl-Cousin, 1887: s.156–158, no: 63; Şahin, 1982: s.67, no: 668, 8–10); diğer yazıtın çevirisi: “*Halk meclisi, meclis ve ihtiyarlar meclisi aldığı kararlarla dindar ve onur sever bir biçimde hizmet eden rahipler iken son masraflardan, yemeklerden, Tanrıça'nın meşhur günlerinde ve bayram günlerinde tamamladıkları gymnasiarkosluklardan, tüm yıl yurda gelen tüm tiyatrocuların ücretini ödedikten ve ihtiyacı olan herkese yardım ettikten sonra Kutsal Ev'de girişin önündeki Propylon ile birlikte üç Stoa'ya, bu evin önünde Hayvan Pazarı yanındaki Stoa'ya kendi keselerinden yapturdıkları için, diğer tüm işleri hem ana-babalarına, hem de atalarına layık bir biçimde tamamladıkları için, Ariston'un oğlu, Quirinalı, Koliorgalı Marcus Ulpius Aleksandros Herakleitos'u ve Dionysokles'in kızı Koliorgalı Ulpia Ammion'u onurlandırdılar*” (Şahin, 1982: no: 530, 11-13).

¹⁶⁸ Stoaların plan özellikleri için bkz. Doruk, 1978: s.25–54.

¹⁶⁹ Magnesia Agorası Güney Stoa, Miletos Güney Market Doğu Yapısı ve Priene Agora Kuzey Stoa bu şekilde bir planlama sergilemektedir (Coulton, 1976: s.63–65).

planlanması, U Şekilli plana sahip diğer üç cephenin daha sonraki dönemlerde inşa edilmesi Helenistik Dönem’de gelişen bu düşüncenin yansımasıdır¹⁷⁰.

---

¹⁷⁰ Helenistik Dönem’de kutsal alanların yanı sıra agoraların da etrafı dörtgen şekilli stoalar ile çevrelenmiştir. Miletos, Priene, Magnesia, Pergamon Aşağı Agora ve Herakleia Agorası bu tür uygulamaya örnektir. Bunun yanı sıra, Roma Dönemi’ne tarihlenen, dört tarafı stoalarla çevrili Smyrna, Ephesos, Nysa, Iasos ve Knidos Agoraları Helenistik kökenli bulgular vermektedir (Ersoy, 1998: s.26–31).

3.1 Batı Stoa

Batı Stoa, Lagina Hekate Tapınağı'nın batısında, kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda konuşlandırılmıştır (Resim 8). Plan olarak, stoaların en yalın tipi olan ve I tipi adı verilen, ince uzun dikdörtgen bir plana sahiptir. Tek nefli ve tek katlıdır. Helenistik Dönem'de Pergamonlu mimarların yaygınlaştırdığı teras geleneğine paralel olarak tapınağın batısında kalan alanda bir teras oluşturulmuş ve bu terasın üzerine inşa edilmiştir (Çizim 2).

Tek nefli tek katlı stoaların genellikle dar kenarları duvarla kapatılmıştır¹⁷¹. Batı Stoa'da böyle bir duvarın varlığı net değildir. Ancak, Menekles ve Epainetos Anıtı'nın arkasından gelip Propylon'un kuzeybatı kenarı boyunca devam eden kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu, kabarık çentiklenmiş yüzeyli, dörtgen taşlı duvar Propylon'un kuzeyini sınırlandırmaktadır (Resim 9)¹⁷². Duvar üzerinde Propylon'dan Stoa'ya geçişi sağlayan bir kapı yer almaktadır¹⁷³. Alanda yapılan çalışmalarda, M.Ö. 2. yy ortalarına tarihlenen kabarık çentiklenmiş yüzeyli duvarın burada var olduğu ve daha sonraki dönemde Batı Stoa'nın güney sınırı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.

Batı Stoa'da, 1892 yılında Osman Hamdi Bey tarafından yapılan kazı çalışmaları sırasında¹⁷⁴, Lagina Hekate Tapınağı'nda ve Altar'da düzenlenen dini törenleri¹⁷⁵ izlemek için gelen insanların soğuktan ve sıcaktan korunabilmeleri

¹⁷¹ Doruk, 1978: s.27.

¹⁷² Bu duvarın stoa ve Propylon ile bağlantısını çözmek amacıyla 2002 yılında yapılan kazı çalışmalarında, kabarık yüzeyli duvarın burada var olduğu ve Propylon'un üç basamaklı alt yapısı ile birlikte sonradan bu duvarın önüne ilave edilmiş olduğu anlaşılmıştır. Bu duvarın stoa ile ilişkisini belirlemek için de aynı yıl bir sondaj çalışması başlatılmıştır, ancak bu çalışma tamamlanamadığından, stoa ile duvarın ilişkisi tam olarak belirlenememiştir (Tırpan-Söğüt, 2004: s.87-88).

¹⁷³ Tırpan, 1996: s.209-228.

¹⁷⁴ Osman Hamdi Bey tarafından çekilen fotoğraflarda gördüğümüz kadarıyla o dönemde kazı yapılan alan Batı Stoa ile Kuzey Stoa'nın birleştiği yerdir. Kazı alanının kuzeyinde görülen, alt kısmı yivsiz, üst kısmı Ionik yivli sütun tamburunda yivlerinin işlenişi Batı Stoa'dan farklıdır. Bu alanda iki sıra basamak in situ görülebilmektedir. Arazinin bu bölümünde kot farkının diğer yerlere göre değişmesi de bunu doğrular niteliktedir.

¹⁷⁵ Daha önceki araştırmalarda bulunan yazıtlara göre Hekate Kutsal Alanı'nda birden fazla şenliğin

düşüncesinin yanı sıra, oturup bu törenleri izleyebilmeleri için Stoa'nın ön tarafına yapılan oturma basamakları tespit edilmiştir (Resim 10)¹⁷⁶. 11 basamaktan oluşan¹⁷⁷ oturma sıralarının restitüsyonunda, Batı Stoa'nın kuzeybatı köşesine yakın alanda yer alan in situ durumdaki iki sıra basamak (Resim 11), yüzeyde görülen birkaç basamak bloğu ve o dönemde Osman Hamdi Bey tarafından çekilen resimler etkin olmuştur. Kataloga alınan BSBB1, BSBB2 ve BSBB3 numaralı mimari elemanlara göre, oturma sıralarının yüksekliği 0.35 m., genişliği ise 0.75 m.dir. Her biri mermer bloklardan oluşmakta ve üst kısmında taç profili ile sonlanmaktadır. Oturma sıralarının arasında, insanların gidiş-gelişlerini kolaylaştırmak amacıyla yapılmış, oturma sıralarının yaklaşık yarı genişliğine sahip tahliye basamakları¹⁷⁸ görülmektedir¹⁷⁹.

Basamakların bittiği yerde sütunların yerleştirildiği zemin yer almaktadır. Bu zeminin alt yapısı ve düzenlemesi ile ilgili sorulara cevap bulmak amacıyla, 1994 yılında, Batı Stoa'nın Propylon ile birleştiği güney ucunda, kuzeye doğru devam eden 12.0x10.0 m.lik bir bölümde kazı çalışmaları yapılmıştır (Resim 12). Bu alanda, Propylon'dan Altar'a doğru devam eden merdiven basamaklarının başlangıcı ile aynı kot ve doğrultuda Stoa'ya açılan, daha önce sözünü ettiğimiz kapı açığa çıkarılmıştır (BSK1). Bu kapının hemen ön tarafında, Stoa'nın zeminini tespit etmek için yapılan

---

yapıldığı bilinmektedir. Bunlardan en önemlisi, M.Ö. 81 yılından sonra her dört yılda bir düzenlenmeye başlanmış olan Hekatesia-Romania şenliğidir. Çeşitli oyunlarla birlikte bir kaç gün süren anahtar taşıma şenlikleri esnasında anahtar taşıyan geç kız (kleidophoros) anahtarı Lagina'dan alıp Stratonikeia'ya götürüyor ve oradan geri getiriyordu. Bu işlem hem yeraltı dünyasının anahtarının Hekate'nin elinde olduğunu, hem bu dini merkezin Stratonikeia'ya bağlı olduğunu gösteriyordu. Bunun yanı sıra her yıl belirli bir ayın otuzuncu gününde ise tanrıçanın doğum gününü kutlamak için törenler yapılıyordu.

¹⁷⁶ Törenleri izlemek için gelen kişiler, Propylon'dan sonra on basamağı inmeden kuzeybatıya dönerek giriş kapısından Stoa'ya geçmekte ve Stoa önündeki basamaklara oturmaktaydılar. Stoa giriş kapısındaki basamak ve eşik taşıdaki aşınmalar, Propylon'daki bu kapının ne kadar çok kullanıldığını açık bir şekilde göstermektedir.

¹⁷⁷ Mendel, 1912: s.431.

¹⁷⁸ Pergamon Demeter Kutsal Alanı'nın doğu bölümündeki oturma sıralarının her iki yan kenarında ve ortasında tahliye basamakları yer almaktadır.

¹⁷⁹ Osman Hamdi Bey tarafından yapılan kazı çalışmaları sırasında çekilen fotoğraflarda Stoa'nın basamak düzenlemesi görülebilmektedir.

çalışmalarda, mermer yongalarıyla karışık kükürt renkli sıkıştırılmış bir toprak tabakası ortaya çıkmıřtır¹⁸⁰. Bu çalışmalar sırasında tespit edilen mermer yongaları, mimari blokların ince işçiliğinin yerine konduktan sonra yapıldığının göstergesidir¹⁸¹.

Batı Stoa'da stylobat bloğu ele geçmemiştir. Ancak güney ucunda yapılan kazı çalışmalarında orthostat biçimi dikdörtgen mermer bloklardan oluşan peribolosun (Resim 13) iç yüzünden yaklaşık 7.00 m. doğuda, peribolosa paralel devam eden bir duvar ortaya çıkarılmıştır (Resim 14)¹⁸². Stoa'nın genişliğinin sınırı olabileceği düşünölen bu duvar, Stoa'nın önündeki sütun sırasının oturduğu zemini oluřurmaktadır¹⁸³. 1.10 m. ile 1.20 m. arasında değişen genişliğe sahiptir. Bu nedenle burada en az 1.10 m. genişliğinde stylobat bloklarının kullanılmış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır¹⁸⁴. Yüzeyi oldukça düzensiz olduğundan üzerine mermer stylobat bloklarının yerleştirildiği düşünölmektedir. Ancak yüzeyde bunu kanıtlayan verilere rastlanmamıştır.

Yeniden kurma önerileri yayınlanmış olan Pergamon, Priene ve Miletos'tan toplam 15 adet tek nefli stoalarda cephelerde sütunları karşılayan ve sütun yüksekliğine ulaşan ön duvarların bir anta ile son bulduğu görölmektedir. Bu anta başlıkları, sütun başlıklarının profillerine sahiptir. Batı Stoa'nın Propylon ile birleştiği güney ucunda yapılan kazı çalışmalarında anta sütun ve başlığına rastlanmamıştır. Buna karşın Propylon ile Altar arasındaki alanın döşeme bloklarının bulunduğu seviyede, Menekles ve Epainetos heykel kaidesinin doğu sınırı ile

¹⁸⁰ Stoa'nın zemini olabileceği düşünölen bu seviye, Propylon'u Stoa'ya bağlayan kapı eşiğinden 0.60 m. altta olması nedeniyle bu alanda basamak kullanılmış olabileceği düşünölmektedir (Tırpan, 1996: s.213). Ancak bu seviye, stylobat bloklarının oturduğu, çeşitli kayrak taşlarla örölmüş temel seviyesinden 0.26 m. alttadır. Stoa'nın zemininin stylobat blokları ile yaklaşık aynı seviyede olması gerektiği göz önüne alınırsa, zeminin, Propylon'dan Stoa'ya geçişi sağlayan kapı eşiğiyle aynı seviyede olabileceği düşünölmektedir.

¹⁸¹ Tırpan-Söğüt, 2005b: s.36–39.

¹⁸² Bu genişlik Pergamon Yukarı Agora Erken Stoa'da 7.0 m., Asklepeion Helenistik Doğü Stoa'da 7.30 m.dir (Coulton, 1976: s.275).

¹⁸³ Stoa ve peristasis döşemesi hakkında bkz. Tırpan, 1996: s.213–214.

¹⁸⁴ Stylobat genişliği için Vitruvius, bir sütun kalınlığı ve sütun kalınlığının yarısı olarak önermektedir (Vitruvius III. IV. 1). Bu çerçevde Vitruvius'a göre Batı Stoa'nın olası stylobat genişliği 1.08 m.dir.

yaklaşık aynı hizada biten, Batı Stoa'nın güney sınırını oluşturan bosajlı duvarla aynı genişliğe sahip bir anta kaidesi tespit edilmiştir. Batı Stoa'nın ön cephesindeki oturma sıralarının bittiği sınır olarak kabul edilen seviyedeki bu kaidenin Stoa ile bağlantısı olduğu düşünülmektedir. Tüm bu verileri değerlendirdiğimizde, Stoa'nın güney sınırının oturma sıralarının bitimine kadar duvar ile kapatıldığı, son noktada da bir anta ile sonlandırıldığı düşünülmektedir. Menekles ve Epainetos Anıtı'nın arka kısmında kaba yonu olan yüzey, alt kısımdan üst kısma doğru genişleyerek devam eder bir şekilde ince yonu işlenmiştir. Bu da Batı Stoa'nın güney sınırında yer aldığını düşündüğümüz duvarın yüksekliğine paralel olarak görünen kısmın düzeltilmiş olduğunu düşündürmektedir.

Batı Stoa'nın Kuzey Stoa ile birleştiği köşede herhangi bir kazı çalışması yapılmadığı için, bu cephenin kuzeybatı sınırının ne şekilde sonlandığı bilinmemektedir. Osman Hamdi Bey zamanında çekilen resimlerde görüldüğü kadarıyla oturma sıralarının bittiği noktada, güney sınırdaki olduğu gibi, ön tarafında bir anta ile son bulan duvarın var olduğu söylenebilir. Nitekim Mendel tarafından yayınlanan Kutsal Alan'ın vaziyet planında bu duvar gösterilmiştir¹⁸⁵.

Restitüsyon denemeleri yayınlanmış olan stoalarda, cephelerde sütunlar üzerinde yükselen arşitrav ve frizin, tapınak cephelerini örnek alan bir uygulama ile kısa kenar duvarları, öne doğru dönen duvarlar ve arka uzun duvar üzerinde de devam ettirildiği görülmektedir¹⁸⁶. Batı Stoa'nın güney ucunda yapılan çalışmalarda ve arka uzun duvar çevresinde duvar arşitravına rastlanmamış olması Dorik üst yapı elemanlarının duvarlar üzerinde devam etmediğini göstermektedir. Batı Stoa'nın kuzeybatı sınırına yakın alanda görülen iki duvar arşitravı parçası ise, Batı Stoa'nın Kuzey Stoa ile birleştiği alanda ve basamakların bittiği noktada yer aldığı düşünülen duvarlar üzerinde kullanılmış olmalıdır. Yine aynı alanda bulunan kapı lento ve söve parçaları buradaki bir kapının varlığına işaret etmektedir¹⁸⁷.

---

¹⁸⁵ Mendel, 1912: s.431.

¹⁸⁶ Assos Kuzey ve Güney Stoa ile Priene Athena Tapınağı Kutsal Alan Stoası bu uygulamaya örnek verilebilir.

¹⁸⁷ Stoa'ya giriş kapıları her iki kısa kenarda olduğu gibi Priene Athena Kutsal Alanı Stoası'nda görüldüğü gibi Stoa'nın arka duvarını ortalar şeklinde de yerleştirilmiş olabilir.

Batı Stoa, I şekilli tek nefli tek katlı stoalar grubunda yer almaktadır. İnce uzun dikdörtgen bir plana sahip olan bu tip stoalar Arkaik Dönem'den itibaren oldukça yaygındır¹⁸⁸. Özellikle çok sayıda stoa yapısının inşa edildiği Helenistik Dönem'de en fazla sayıda tercih edilen plan tipi olmuştur¹⁸⁹. M.Ö. erken 2. yy'da inşa edilen Pergamon Demeter Kutsal Alanı çevresindeki stoalardan Yukarı Kuzey Stoa diğer üç cepheden bağımsız planlanmış, tek nefli tek katlı uzun stoa tipine girmektedir¹⁹⁰. Bir Propylon ile girilen Kutsal Alan, merkezi konumda yer alan tapınağın kuzey, batı ve güneyinde bir çeşit U şekilli stoa şeması veren üç adet Stoa ile çerçevelenmiştir. Stoa'nın doğu bölümünde, Kutsal Alan'da yapılan törenleri izlemeye gelen insanlar için yapılmış oturma sıraları yer almaktadır. Bu iki Stoa'nın birçok açıdan benzerlik içinde olması nedeniyle Lagina Hekate Kutsal Alanı Stoası'nın planlama açısından Pergamon Demeter Kutsal Alanı Stoası'nı model aldığı düşünülebilir.

Teos Dionysos Tapınağı Kutsal Alanı'nın çevresi kuzeyden güneye doğru Dorik, doğudan batıya doğru Ionik düzenli stoalarla çevrelenmiştir¹⁹¹. Trapezoidal bir plana sahip olan stoalardan Güney Stoa'nın Tapınağa ve diğer cephelere göre konuşlandırılışı Lagina Hekate Kutsal Alanı Batı Stoası ile aynıdır¹⁹². Priene Agora Tapınağı Kuzey Stoa ile Güney Stoa, Tapınak çevresinde inşa edilmiş I şekilli tek

---

¹⁸⁸ Doruk, 1978: s.27–30.

¹⁸⁹ Bu tip stoalardan Pergamon'da 5, Priene'de 4, Ephesos'ta 1 ve Kaunos'ta 1 tane bulunmaktadır. Tek nefli stoaların özellikle Pergamon'da yoğunlaşmış olması, Helenistik Dönem Batı Anadolu'sunda Pergamon'un siyasi önderliğinin ve refah seviyesinin yüksekliğinin göstergesidir. Özellikle II. Eumenes ve II. Attalos zamanında bu zenginliğin bayındırlık çalışmalarına aktarıldığı, her iki kral zamanında yapılmış olan farklı plan tipine sahip çok sayıdaki stoalardan da anlaşılmaktadır. Bu dönemde inşa edilen stoalar için bkz. Doruk, 1978: Katalog bölümü; Ersoy, 1998: s.35–45, Katalog bölümü.

¹⁹⁰ Bohtz, 1981: s.6–9, Abb. 1; Radt, 2002: s.178–184.

¹⁹¹ Uz, 1988: s.53.

¹⁹² Bkz. Uz, 1988: s.52, Fig. 1.

nefli tek katlı stoalardır¹⁹³. Her araziye uygulanabilen bu plan tipindeki stoaların tamamı Dorik düzende inşa edilmiştir¹⁹⁴.

Diğer cephelerden bağımsız olarak planlanan Batı Stoa'nın yön seçiminde, Tapınak ve Altar'a bağlı kalınmıştır. Wycherley, başlıca özelliği doğal şartlara karşı sığınma imkanı sağlamak olan stoaların cephelerinin, kuzey rüzgarlarına maruz kalmaması için güneye bakmaları gerektiğini ifade etmektedir¹⁹⁵. Ancak güneybatı-kuzeydoğu doğrultuda konuşlandırılan Lagina Hekate Tapınağı ve güneydoğusunda yer alan Altar'da düzenlenen törenlerin en rahat şekilde bu açıdan görülebilmesi nedeniyle Batı Stoa'nın yön seçiminde sözü edilen bu yapılara bağlı kalınmıştır.

---

¹⁹³ Wiegand-Schrader, 1904: s.137–139; Coulton, 1976: s.279, Fig. 103.3; Koenigs, 1993: s.381–396; Rumscheid, 2000: s.60–85.

¹⁹⁴ Sadece Teos Dioysos Kutsal Alanı'nı çevreleyen stoanın iki cephesinde Ion düzeni tercih edilmiştir (Uz, 1988: s.53).

¹⁹⁵ Wycherley, 1991: s.82.

3.1.1 Mimari elemanları

3.1.1.1 Sütun tamburları

Batı Stoa'daki kazı çalışmaları sırasında bulunan BSST4 numaralı (Env. No: 94S29) sütun tamburunun korunan yüzeyi yivlendirilmemiştir ancak üst kısmı tamamen kırık olduğundan tam işleniş tarzı belirlenememiştir. Bu tamburun yaklaşık 2.70 m. kuzeyinde yer alan BSST5 numaralı sütun tamburu (Env. No: 94S31) 1.83 m. yüksekliğindedir ve yüzeyi tamamen yivsizdir. Üst kısmında, bir sonraki tamburda yer alan yivlerin oturduğu bölüm halen görülebilmektedir. Buradan da bu tamburun üstüne yivli bir sütun tamburunun geldiği açıkça bellidir. BSST5 numaralı tamburun yaklaşık 10 m. kuzeyinde yer alan, alt kısmı tamamen kırık, üst kısmı korunmuş olan sütun tamburunun (BSST19) da yüzeyi yivsiz bırakılmıştır. BSST21 numaralı tamburun 1.81 m., BSST22 numaralı tamburun 1.83 m.lik bölümü, BSST20 numaralı sütun tamburunun ise alt kısmında 0.25 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üst kısmı Ionik tarzda yivlendirilmiştir.

Görüldüğü gibi yukarıda sözünü ettiğimiz tamburlarda farklı bir düzenleme söz konusudur. Sütun tamburlarının bazılarında alt kısmın tamamı (BSST5-BSST19) ya da büyük bir kısmı yivsiz bırakılmışken (BSST21-22), bazılarında ise alt kısmında az bir bölümü (BSST20) yivsiz bırakılmıştır. Bu örnekler, Batı Stoa'da kullanılan sütunların alt kısmında, 1.81-1.83 m.¹⁹⁶ yüksekliğinde bir bölümün yivsiz bırakılmış olduğunu göstermektedir. Sözünü ettiğimiz bu tamburların tamamı ilk tamburdur. Ancak BSST20 numaralı sütun tamburu ikinci tamburdur. Bu nedenle, 0.25 m.lik bölümü yivsiz bırakılan bu tamburdan önce 1.57 m. (+/-1) yüksekliğinde, yüzeyi yivsiz bırakılmış ilk tambur kullanılmıştır.

Tambur alt çapları 0.72 m. olarak ölçülmüştür¹⁹⁷. BSST4 numaralı tamburda anathyrosise 'M' harfi kazınmıştır. Diğer tamburlarda her hangi bir harf görülmemektedir. Tambur üst çapları ise 0.68 m. olarak ölçülmüştür. İlk tamburların alt kısmına 0.03x0.02 m. ölçülerinde dübel deliği işlenmiştir. Bu nedenle sütunların kaideler üzerinde yükseliyor olabileceği fikri akla gelmektedir. Gerek bu alanda

¹⁹⁶ Katalogumuza dahil ettiğimiz tamburların yanı sıra yüzeyde görülen ancak katalogumuza almadığımız yivsiz sütun tamburlarının da ölçüleri alınarak bu sonuca varılmıştır.

¹⁹⁷ BSST5 numaralı tamburun alt kısmı toprak altında olduğundan, BSST19 numaralı tamburun da alt kısmı tamamen kırık olduğundan ölçü alınamamıştır.

yapılan kazı çalışmalarında gerek yüzeyde kaideye rastlanmamıştır. Özellikle ilk tamburlar düştüğü şekliyle yüzeye oldukça yakın bir seviyede görülmektedir. Batı Stoa'nın kuzeybatıya doğru devamında ise basamak bloklarının yanı sıra ilk tamburlar açıktadır. Eğer kaide olsaydı zemin seviyesinin açıkta olduğu bu alanlarda görülebilmeliydi. Bu nedenle ilk tamburların alt kısmında yer alan dübel deliklerinin benzer örneklerden hareketle¹⁹⁸ oldukça ağır bir üst yapıyı taşıyan sütun tamburlarını zemine sabitlemek için kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Bu durumda stylobat blokları üzerine anathyrosis işlenmiş olması gerekmektedir. Ancak yapılan çalışmalarda zemin döşemesinde kullanılan mermer kaplama bloklarının ele geçmemiş olması nedeniyle bu konuda kesin sonuçlar elde edilememiştir.

Batı Stoa'nın güney ucunda, kazı çalışmaları sırasında bulunmuş, kazı envanter numarası olan, ikisi tam korunmuş, üç adet yivli sütun tamburu yer almaktadır. Bunun yanı sıra Tapınağın güneybatısında yapılan çalışmalar sırasında yüzeyde görülen on iki yivli sütun tamburu, 'BS' envanter numarası verilerek Tapınak ile Stoa arasında kalan alana tasnif edilmiştir (Resim 15)¹⁹⁹.

Batı Stoa'nın güney ucunda yer alan BSST1 (Env. No: 94S26) numaralı sütun tamburu ile Tapınak ile Stoa arasındaki alana tasnif edilmiş olan BSST11 (Env. No: BS37) numaralı yivli sütun tamburunun ölçülen alt çapı 0.68 m., üst çap ölçüleri 0.63 m. (BSST1-BSST11) ile 0.62 m. (BSST14) arasında değişmektedir. Bu nedenle yukarıda sözünü ettiğimiz bu üç tambur, yivsiz tamburların üstüne gelen ikinci tamburlardır²⁰⁰. BSST2 (Env. No: 94S27), BSST6 (Env. No: 01BS1), BSST8 (Env. No: BS4), BSST10 (Env. No: BS5B), ve BSST17 (Env. No: BS57) numaralı yivli sütun tamburlarının alt çapı 0.63 m., BSST9 (Env. No: BS5A) numaralı tamburların alt çapı 0.64 m., BSST18 (Env. No: BS62) numaralı tamburun alt çapı ise 0.62 m.dir.

¹⁹⁸ Latmos Herakleiası Agora portikolarının ve Metropolis Stoası stylobat bloklarının üzerinde yuvarlak formlu kanallı zıvana oyukları, Pergamon Demeter Kutsal Alanı Yukarı ve Aşağı Kuzey Stoa ile Batı Stoa'nın stylobat blokları üzerinde sütun tamburlarını sabitlemek amacıyla kullanılmış kare planlı kanallı zıvana oyukları tespit edilmiştir (Ersoy, 1998: s.117, Lev. 108).

¹⁹⁹ Tapınağın güneybatısında yapılan çalışmalar sırasında Batı Stoa'ya ait on iki yivli sütun tamburu bulunmuştur.

²⁰⁰ Yivsiz tamburlar grubunda değerlendirdiğimiz BSST20 numaralı tambur da ikinci tambur olarak kullanılmıştır.

Görüldüğü gibi alt çapları genellikle 0.63 m.(+/-1) olarak ölçülmüş olan bu tamburlar üçüncü tambur olarak kullanılmışlardır. Üst çap ölçüleri 0.60 m. (BSST2 ve BSST18) ile 0.61 m. (BSST6-BSST8-BSST9-BSST10-BSST16) arasında değişmektedir²⁰¹.

Tapınak ile Stoa arasındaki alanda tasnif edilmiş olan BSST7 (Env. No: BS3) numaralı sütun tamburunun alt çapı 0.60 m. olarak ölçülmüştür. Üst kısmı tamamen kırık olduğundan üst çap ölçüsü alınamayan bu tamburun alt çap ölçüsünden dolayı dördüncü tambur olabileceği düşünülmüştür. Ancak yaptığımız çalışmalarda Batı Stoa'nın ön cephesinde üç tamburdan oluşan sütunların kullanılmış olduğu tespit edildiğinden bu tamburun Batı Stoa'ya ait olmadığı kabul edilmiştir. Alt kısmında 0.015x0.03 m. ölçülerinde dübel deliği işlenmiştir fakat üst kısmı tamamen kırık olduğu için zıvana oyuklarının işlenişi, varsa kaldırma deliğinin ölçüleri belirlenememiştir. Alt çap ölçüsü ve dübel deliklerinin işlenişi Kuzey Stoa'nın sütun tamburları ile örtüşmektedir. Bu nedenle BSST7 numaralı tamburun Kuzey Stoa'ya ait olduğu ve daha sonraki dönemlerde buraya taşındığı düşünülmektedir.

20 fluthesli olan sütun tamburlarının alt kısmında anathyrosis ile birlikte 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği görülmektedir. Tambur üst kısmına anathyrosis, 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına kanallı zıvana oyukları işlenmiştir²⁰². Sütun tamburlarının büyük bir kısmında, flutheslere, tambur alt ya da üst yüzeylerine harfler kazınmıştır. Mimari bloklar üzerinde görülen bu harfler, blokların yerleştirilmesinde karşılaşılabilecek aksaklıkları gidermek amacıyla yapılmıştır²⁰³.

Batı Stoa'daki kazı çalışmalarında bulunan BSST1, BSST2 ve BSST4 numaralı sütun tamburları, üst yapı elemanlarıyla birlikte birbirlerine oldukça yakın alanda bulunmaları nedeniyle aynı sütuna ait olabilecekleri düşünülmüştür. BSST1 ve BSST2 numaralı tamburların alt ve üst çap ölçüleri birbirlerini tamamlamaktadır.

²⁰¹ Envanter numarası olduğu için katalogumuza dahil ettiğimiz BSST12 (Env. No: BS45A), BSST13 (Env. No: BS45B) ve BSST15 (Env. No: BS50) numaralı sütun tamburlarının alt ve üst kısımları tamamen kırıktır. Ölçü alınmadığı için herhangi bir gruba dahil edilememiştir.

²⁰² BSST2 numaralı sütun tamburunda zıvana açılmamış, anathyrosis derin oyularak bir kanalla fluthese bağlanmıştır.

²⁰³ Martin, 1965: s.222–231.

BSST4 numaralı yivsiz tamburun üst kısmı tamamen kırık olduğundan, yüksekliği ve üst çap ölçüsü alınamamış, bu nedenle de bir sütuna ait olduğunu düşündüğümüz bu üç tamburun toplam yüksekliği belirlenememiştir.

3.1.1.2 Dor başlıkları

Gerek Stoa'da yapılan kazı çalışmalarında gerekse yüzeyde, Batı Stoa'ya ait herhangi bir başlık bulunamamıştır. Mevcut sütun tamburlarından hareketle üçüncü tamburların 0.61–0.60 m. üst çap ölçüsüne sahip olduğu tespit edilmiştir. Turgut Kasabası'nın merkezinde, Mustafa Aktaş'ın evinin bahçesinde yer alan DB7 numaralı Dor başlığı alt çap ölçüsü bakımından Batı Stoa'ya ait olabileceği düşünülmektedir (Resim 16). Sütun kısmının Ionik yivli işlenmesi ve köşeli işlenen üç annuleten üsttekinin daha yüksek verilmesi Stoa'ya ait diğer başlıklar ile aynıdır. Başlığın annuletlerden itibaren kırık olması nedeniyle ekhinus ve abakus formu belirlenememiştir. Batı Stoa'dan katalogumuza aldığımız BSA1 ve BSA3 numaralı arşitrav bloklarının üst genişliği 0.76 m.dir. Bu çerçevede başlığın 0.76 m. abakus genişliğine sahip olduğu kabul edilmiş²⁰⁴ ve restitüsyonu yapılmıştır (Çizim 6)²⁰⁵.

3.1.1.3 Arşitrav

Batı Stoa'da yapılan kazı çalışmalarında arşitrav bloğu ele geçmemiştir. Ancak yüzeyde, büyük bir kısmı toprak altında kalan iki arşitrav görülebilmektedir. 0.40–0.41 m. yüksekliğindeki bu blokların her iki cephesi de fascialara ayrılmıştır. BSA1 ve BSA3 numaralı arşitrav bloklarının ön cephesinde taeniaya 0.405 m.

²⁰⁴ Stoa'nın diğer cephelerine ait arşitrav bloklarının üst genişliği başlık abakus genişliğine eşittir. Bu örnekler doğrultusunda başlığın 0.76 m. abakus genişliğine sahip olduğu sonucuna varılmıştır.

²⁰⁵ Vitruvius'un modüler sisteminde, başlık yüksekliği 1 modül, başlık genişliği ise 2 1/6 modüldür (Vitruvius IV. III. 4.) Vitruvius'un modüler sistemine göre Batı Stoa'nın başlık yüksekliği 0.36 m., başlık genişliği 0.78 m. olmalıdır ancak görüldüğü gibi mevcut başlık ile Vitruvius'un önerisi arasında fark vardır. Sütun başlıklarının yükseklikleri tek nefli stoalardan; Pergamon Tiyatro Terası Doğu Stoa'da; Alt çap: 0.55 m., başlık yüksekliği: 0.225 m., Pergamon Tiyatro Terası Batı Stoa'da; Alt çap: 0.58 m., başlık yüksekliği: 0.21 m., Pergamon Demeter Kutsal Alanı Aşağı Kuzey Stoa'da; Alt çap: 0.505 m., başlık yüksekliği: 0.146 m. olarak tespit edilmiştir. Lagina Hekate Kutsal Alanı Kuzey Stoa'da, alt çap: 0.62 m., başlık yüksekliği 0.215 m., Doğu Stoa'da, alt çap: 0.62 m., başlık yüksekliği 0.255 m.dir. Görüldüğü gibi sözü edilen bu yapıların hiçbirinde başlık yüksekliği ile modülün arasındaki oran 1/1 değildir, dolayısıyla Vitruvius'un önerisine uyulmamıştır. Bu da restitüsyonda tamamen Vitruvius'a bağlı kalınamayacağını göstermektedir.

aralıklarla 0.27 m. genişliğinde regulalar yerleştirilmiştir. Ancak BSA2 numaralı blokta 0.31 m. genişliğindeki regulalar, 0.31–0.37 m. aralıklarla yerleştirilmiştir. Bu nedenle bu blok üzerine gelen triglif-metop bloğunda triglif ile metop arasındaki oran azalmıştır. Arşitravin alt kısmındaki dışbükey bezemesiz sofitin bloğun hemen kenarından başlatılmış olması ve regulalar ile aralarındaki mesafede görülen ölçü farklılıkları, daha sonraki dönemlerde yapılan tamiratlarla ilgili olmalıdır. Bu alanda yapılacak kazı çalışmaları ile bu konu netlik kazanacaktır.

Bizans Yapısı'nın kuzeybatı köşesinde kısa kenarlarından birisi toprağa gömülü şekilde duran BYA6 numaralı arşitrav bloğu (Env. No: 01AG1) 0.41 m. yüksekliğindedir ve her iki cephesi fascialara ayrılmıştır (Çizim 7-Resim 17). Bu yönüyle Bizans Yapısı'ndaki kazı çalışmalarında bulunan diğer arşitralardan ayrılmaktadır. Ön cephesine, Batı Stoa'daki BSA1 numaralı arşitrav bloğunda olduğu gibi taeniaya 0.405 m. aralıklarla 0.27 m. genişliğinde regulalar işlenmiştir. Bizans Yapısı'nda kullanılan bu blok, alandaki düzenlemeler sırasında Batı Stoa'dan taşınmıştır.

Batı Stoa'nın Kuzey Stoa ile birleştiği köşeye yakın bölümde iki adet duvar arşitravı parçası görülmektedir. Ön cephesi fascialara ayrılan bloklarda taeniaya 0.365 m. (BSA4) ve 0.31 m. (BSA5) aralıklarla regulalar işlenmiştir.

Arşitrav bloklarının yakınında yer alan iki söve (BSK2-BSK4) ve bir lento (BSK3) parçasını dikkate aldığımızda, bu alanda giriş kapısının var olduğunu söyleyebiliriz. Batı Stoa'nın, Propylon'un olduğu güney tarafından bir girişi olduğundan söz etmiştik. 115 m. uzunluğundaki bu alana, orta kısmından ya da kuzeybatı taraftan da bir giriş olmalıdır. Çünkü dört tarafı kapalı olan Kutsal Alan'a ancak belli noktalardan geçiş yapılabilmektedir.

3.1.1.4 Triglif-metop

Batı Stoa'da kazı çalışmaları sırasında üç triglif-metop bloğu bulunmuştur. Ancak bu blokların bir kısmı kırık, bir kısmının ise büyük bir bölümü toprak altında olduğundan yüzeyde görülen iki triglifon da kataloga dahil edilmiştir²⁰⁶. 0.45 m. yüksekliğindeki triglif-metop blokları iki triglif ve iki metoptan oluşmaktadır (Çizim

²⁰⁶ BSTM3 numaralı (Env. No: BPT73) Tapınağın güneybatısında yapılan çalışmalar sırasında bulunmuş ve burada bulunan sütun tamburları ile birlikte batıdaki tasnif alanına taşınmıştır.

8-Resim 18). Triglifler 0.275 (BSTM1-BSTM2) ile 0.27 m. (BSTM3–6), metoplar ise 0.41 m. (BSTM5–6) ile 0.405 m. (BSTM1-BSTM3) genişliğe sahiptir. Batı Stoa'da yer alan BSTM5 numaralı triglifonun arka kısmında, 0.50 m. genişliğinde, 0.23 m. derinliğinde, iki kademeli olarak kesilmiş kiriş yuvası yer almaktadır. Benzer uygulama BSTM3 numaralı (BPT73) triglifonda da görülmektedir. Triglif-metop blokları 1.37 m. genişliğindedir. 2.70 m. genişliğe sahip bir arşitrav bloğunun üstüne iki triglifon gelmektedir.

3.1.1.5 Konsollu geison-sima

Batı Stoa'nın güney ucunda yapılan kazı çalışmaları sırasında üç konsollu geison-sima bloğu bulunmuştur. Bunların Stoa'ya ait olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda, Batı Stoa ile Kuzey Stoa'nın birleştiği köşeye kadar yüzeyde konsollu geison-sima bloklarının devam ettiği görülmüştür²⁰⁷.

BSKG1 numaralı bloğun (Env. No: 94S25) her iki yanında kaset, ortasında konsol yer almaktadır (Çizim 9-Resim 19). BSKG2 (Env. No: 94S30) bir konsol ve bir kasetten oluşmaktadır. BSKG3 (Env.No: 94S32) numaralı bloğun ise her iki kenarına konsol ortasına kaset işlenmiştir. Bu blokların yaklaşık 10 m. kuzeyinde yer alan ancak büyük bir kısmı toprak altında olduğu için katalogumuza dahil etmediğimiz bir başka blok ise iki konsol ve iki kasetten oluşmaktadır. Görüldüğü gibi konsollar ve aralarında boş bırakılmış kasetlerden oluşan mevcut blokların her biri farklı uzunluklara sahiptir. Blokların ön cephesine düz bir sima profili ve aslan başı şeklinde çörtlenler işlenmiştir.

Bir konsol ve bir kasetten oluşan BSKG2 (Env. No: 94S30) numaralı bloğun sima profiline, konsolun üstüne gelecek şekilde çörtlen işlenmiştir. Yarısından fazlası kırık olan bu çörtlenin ağız kısmı açıktır. İki konsol bir kasetten oluşan BSKG3 (Env. No: 94S32) numaralı blokta konsollardan birinin üst kısmı boş bırakılmış, diğerinin üst kısmında ise çörtlen işlendiğini gösteren izler tespit edilmiştir. İki kaset ve ortada bir konsoldan oluşan BSKG1 (Env. No: 94S25) numaralı blokta çörtlen yer almamaktadır. Bu örnekler ışığında çörtlenlerin her iki konsoldan birinin üzerine gelecek şekilde yerleştirildiği tespit edilmiştir.

²⁰⁷ Bu alanda envanter numarası olanlar dışında 12 tane daha konsollu geison-sima bloğu tespit edilmiştir.

3.2 Kuzey Stoa

Kuzey Stoa, Lagina Hekate Tapınağı'nın kuzeyinde, doğu-batı doğrultuda konuşlandırılmıştır (Çizim 3-Resim 20). Stoa'nın Doğu ve Güney cephesiyle birlikte planlanmış, tek nefli ve tek katlıdır. Arka duvarı Batı Stoa'nın kuzeybatı köşesi ile aynı doğrultudadır. Bu nedenle bu iki cephenin köşelerde birleştiği düşünülmektedir. Sadece Doğu Stoa ile birleştiği köşede duvarın arka cephesi görülebilmektedir. Dış cephede farklı ebatlarda yüksekliği az, genişliği fazla olan, ince uzun dikdörtgen bloklar kullanılmıştır (Resim 21). Yer yer korunmuş olan arka duvarın iç cephesinde, altta orthostat biçimi dörtgen blokların yer aldığı görülmektedir (Resim 22). Duvar örgüsünde iki sıra düzgün kesilmiş mermer bloklar kullanılmıştır²⁰⁸. Kuzey ve Doğu Stoa'nın birleştiği iç cephede sütunların dönüşü belirsizdir. Genellikle stoalarda dönüşler, ilk kez Miletos yapılarında görülen kalp şeklinde sütunlar ya da Pergamon stoalarında ortaya çıkan daha geniş köşe sütunları ile yapılmıştır²⁰⁹. Bu alanda bunu kanıtlayan mimari elemanlara rastlanmamış olması bu konunun ancak alanda yapılacak kazı çalışmaları ile belirlenebileceğinin göstergesidir.

Kuzey Stoa'nın ortasına yakın bölümünde yüzeyde bir kapı eşiğine ait parça tespit edilmiştir. KSK1 numaralı bloğun yüzeyi iki kademeli olarak işlenmiş olup, farklı ölçülerde ahşap yuvalarına sahiptir. Arka kısmı kırık olmasına rağmen 0.72 m. derinliğe ulaşması, Stoa gibi büyük bir yapıda kullanıldığını düşündürmektedir. Bu nedenle Koranza halkının Kutsal Alan'a geçişini sağlamak için yapılmış, Priene Athena Kutsal Alanı'nda olduğu gibi²¹⁰, Kuzey Stoa'nın arka duvarını ortalar şekilde yerleştirilen bir kapının varlığından söz edilebilir²¹¹.

Kuzey Stoa'da yer yer açıkta olan mermer bloklardan hareketle nef derinliği ve stylobat döşemi tespit edilebilmektedir. Arka duvara 7.00 m. mesafede yan yana iki sıra bloğun konulmasıyla oluşturulmuş olan döşemde kaymaları önlemek amacı

²⁰⁸ Helenistik Dönem'de kesme taşlarla inşa edilen duvar iççiliğinin yaygınlaşmasına paralel olarak iki sıra taşlarla örülen duvar örgü biçimi oldukça yaygındır (Akarca, 1972: s.115–116; Coulton 1977, s.141–144).

²⁰⁹ Coulton, 1976: s.64, 67.

²¹⁰ Wiegand-Schrader, 1904: s.129; Coulton, 1976: s.113, 279.

²¹¹ Koranza antik kentinin paralelindeki bu alan günümüzde halen kuzey yöndeki bahçeler için geçiş noktası olarak kullanılmaktadır.

ile bloklar dörtgen yuvalı U şeklindeki kenetlerle²¹² birbirine bağlanmıştır (Resim 23–24)²¹³. Genişliği 1.40 m., yüksekliği 0.27 m.dir. Ölçüleri tespit edilebilen stoalar ışığında, stylobat yüksekliği uygundur. Ancak stylobat genişliği, sözü edilen bu stoaların yaklaşık iki katıdır²¹⁴. 0.62 m. sütun alt çapı için 1.40 m. genişlik oldukça fazladır. Vitruvius stylobat genişliği için, bir sütun kalınlığı ve sütun kalınlığının yarısını önermektedir²¹⁵. Bu durumda stylobat 0.93 m. olmalıdır. Ölçüde Vitruvius'un önerisine uyulmamış olabilir fakat diğer stoalar ile karşılaştırdığımızda aradaki fark oldukça fazla çıkmaktadır²¹⁶. Bu nedenle Kuzey Stoa'da kullanılan sütun tamburlarının bir kaide üzerinde yükseliyor olabileceği varsayımı değerlendirilmiştir. İlk tamburların alt kısmında görülen dübel delikleri olasılıkla sütun tamburlarını kaideler üzerine sabitlemek amacıyla açılmıştır. Ancak Kuzey Stoa'da yüzeye oldukça yakın seviyede olan stylobat bloklarının üzerinde ya da çevresinde kaideye rastlanmamıştır. Bu nedenle kaide kullanılmışsa bile daha sonraki dönemlerde başka yapılarda kullanılmak üzere taşınmış olabileceği düşünülmektedir. Kutsal Alan'da Stoa'nın Dorik malzemeleriyle inşa edilmiş olan Bizans Yapısı'nda

²¹² Dörtgen kenetler form olarak Stratonikeia Augustus İmparatorlar Tapınağı'nın tekrarı niteliğindedir (Tırpan, 1998: s.89, Çiz: 5).

²¹³ M.Ö. 6. yy'da Paestum Bazilika Yapısı ile görülmeye başlayan bu tip kenetler bu dönemden itibaren Batı Anadolu'da da kullanılmıştır. Erken evrelerde 0.02–0.06 m. genişlikte, 0.20–0.40 m. uzunlukta olan bu kenetler M.Ö. 4. yy örneklerinde 0.01–0.02 m. genişliğinde, 0.12–0.25 m. uzunluğundadır (Müler-Wiener, 1988: s.82–85). Martin, M.Ö. 6. yy'dan başlayarak M.Ö. 2. yy'a kadar özellikle yapıların temellerinde kullanılan U şekilli kenetler ile ilgili tablolar vermektedir (Martin, 1965: s.238–279). Roma Dönemi dahil pek çok yapıda kullanılmış olan bu tip kenetler çok az farklı versiyonlarla Helenistik örneklerin tekrarı niteliğindedir.

²¹⁴ Stylobat yüksekliği ve genişliği, Priene U Şekilli Agora Stoası'nda 0.23, 0.24 ve 0.215 m. yüksekliğinde, Priene Stadyum Stoası'nda 0.23 m. yüksekliğinde ve 0.75 m. genişliğinde (Wiegand-Schrader, 1904: 190, 265, Abb. 269), Miletos Kuzey Agora L Şekilli Stoa'da 0.227 ve 0.218 m. yüksekliğindedir (Knackfuss, 1924: 6, 8, Abb. 2). Stylobat ölçüleri Anadolu dışındaki örneklerde aynıdır. Delos Antigonos Stoası'nda 0.25 m., Delos Philippos Stoası'nda 0.28 m., Brauron Artemision U Şekilli Stoa'da 0.265 m. yüksekliğinde, 0.81 m. genişliğinde, Kassope Stoası'nda 0.23 m. yüksekliğinde ve 0.70 m. genişliğindedir.

²¹⁵ Vitruvius III. IV. 1.

²¹⁶ Bkz. dipnot 214.

sütunlar Toskana tipi kaideler üzerinde yükselmektedir. 0.80 m. olarak ölçülen plinthe genişliğini Vitruvius'un önerisine göre oranlarsak 1.20 m. stylobat genişliği olmalıdır, bu da 1.75 oranına eşittir. Bu sonuçta da görüldüğü gibi, sütun alt çapının 2.25 katı genişliğindeki stylobata 0.80 m. ölçülerinde plintheye sahip kaidelerin yerleştirilmiş olabileceği düşüncesi daha akla yatkındır. Az bir bölümü açıkta olan stylobat blokları üzerinde dübel deliklerine rastlanmamıştır. Bu nedenle kaidelerin zemine sabitlenip sabitlenmediği yapılacak olan kazı çalışmalarıyla kesinlik kazanacaktır.

3.2.1 Mimari elemanları

3.2.1.1 Sütun tamburları

Kuzey Stoa'da bugüne kadar her hangi bir kazı çalışması yapılmadığından katalogumuza aldığımız mimari elemanların tamamı yüzeyde görülen malzemelerdir. Açıkta olduğu için tahrip olmuş olan bu malzemelerde mimari detayların tespiti oldukça zordur.

Kuzey Stoa'nın batısında, Batı Stoa ile birleştiği alanın devamında yüzeyde yan yana sütun tamburları görülmektedir (Resim 25)²¹⁷. KSST1 ve KSST2 numaralı bu tamburların alt kısmında 1.42 m.lik bölümü yivsiz bırakılmıştır. KSST4 ve KSST7 numaralı tamburlarda ise yivsiz kısmın yüksekliği 1.365 m. olarak ölçülmüştür. Bu tamburların her birisi farklı yüksekliktedir ve bu nedenle de yivli kısmın ölçüsü değişmektedir. Kuzey Stoa'da, Batı Stoa'da olduğu gibi tamamı yivsiz işlenmiş sütun tamburu ile karşılaşılması ancak bu alanda yapılacak kazı çalışmalarında bu tür tamburların bulunması da olasıdır.

Sözünü ettiğimiz bu tamburların tamamı ilk tamburdur. Alt çapları 0.62 m. olarak ölçülmüştür²¹⁸. Tamburların alt kısmına anathyrosis ve 0.015x0.03 m. ölçülerinde dübel delikleri işlenmiştir. Sütunların oturduğu zemin blokları üzerinde zıvana oyuğu ve anathyrosis tespit edilememiştir. Bu nedenle bu ilk tamburların kaideler üzerinde yükseldiği fikri ağırlık kazanmaktadır.

Kuzey Stoa'da tambur yükseklikleri arasındaki farkın fazla olması nedeniyle üst çap ölçüleri değişmektedir. KSST1 numaralı sütun tamburunun üst çapı 0.59 m., KSST4 numaralı tamburun üst çapı 0.57 m. olarak ölçülmüştür²¹⁹. Tambur üst kısmında fluthese oldukça yakın açılmış 0.06x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları görülmektedir. Kaldırma deliği yoktur. Bu yönüyle de Stoa'nın diğer cephelerinde kullanılan tamburlardan ayrılmaktadır. Sütun tamburlarında görülen bir

²¹⁷ Osman Hamdi Bey tarafından Batı Stoa'daki kazı çalışmalarını belgeleyen resimlerde görülen Kuzey Stoa'ya ait alt kısmı yivsiz, üst kısmı Ionik yivli, yivlerin alt kısmı yuvarlak açılmış sütun tamburu KSST1 numaralı tamburun hemen yanında yer alan, büyük bir kısmı toprak altında olduğu için kataloga almadığımız tambur ile yakın benzerlik içindedir.

²¹⁸ KSST2 numaralı sütun tamburunun büyük bir kısmı toprak altında olduğundan alt çap ölçüsü alınamamıştır.

²¹⁹ KSST2 ve KSST7 numaralı tamburların büyük bir kısmı toprak altında olduğundan üst çap ölçüleri alınamamıştır.

diğer fark ise yivlerinin işlenişidir. Diğer cephelere ait ilk tamburlarda yivlerin alt kısmı düz kesilmişken Kuzey Stoa'da yuvarlak açılmıştır. Ayrıca diğer cephelerde tespit edilen taşçı işaretleri burada görülememiştir. KSST3 numaralı tamburda, yivsiz kısmın üst tarafında, özensiz kazınmış üç satır Grekçe yazıt yer almaktadır²²⁰.

Kuzey Stoa'da yüzeyde görülen beş yivli sütun tamburu kataloga alınmıştır. Tamburların yüzeyi 20 Ionik yivli olup, fluthesler diğer cephelere nazaran daha sık işlenmiştir. KSST3, KSST6 ve KSST9 numaralı tamburların alt çapı 0.56 m., KSST5 ve KSST8 numaralı tamburların alt çapı 0.57 m. olarak ölçülmüştür. Sütun tamburlarının alt kısmına anathyrosis ve 0.015x0.03 m. ölçülerinde dübel delikleri işlenmiştir²²¹. Tambur üst çaplarında da farklılıklar vardır. KSST8 numaralı tamburun üst çapı 0.55 m., KSST5 ve KSST9 numaralı tamburların üst çapı 0.53 m., KSST3 ve KSST6 numaralı tamburların üst çapı 0.52 m. olarak ölçülmüştür. Tambur üst kısmında fluthese oldukça yakın açılmış, farklı ölçülerde kanallı zıvana oyukları görülmektedir. Bu örnekler ışığında KSST5 ve KSST8 numaralı tamburların ikinci, KSST3, KSST6 ve KSST9 numaralı tamburların üçüncü tambur olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Sütun tamburlarının her birinde alt çap ve üst çap ölçülerinde birbirine yakın değerlerin elde edilmesi tambur yüksekliklerine paraleldir.

Kuzey Stoa'nın Doğu Stoa ile birleştiği köşeye yakın bir alanda üç tambur ve üst yapı elemanları depremde düştüğü şekliyle koruna gelmiştir (Resim 26). Burada, sütunların oturduğu zemin döşemesinin hemen önüne düşmüş olan alt kısmı yivsiz sütun tamburunun (KSST7) devamında yüzeyi Ionik yivli KSST8 ve KSST9 numaralı tamburlar yer almaktadır (Çizim 10). Bu örneklerden hareketle Kuzey Stoa'ya ait bir sütunun restitüsyonu yapılabilmektedir. Buna göre alt kısmında 1.365 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış olan 1.625 m. yüksekliğindeki KSST7 numaralı sütun tamburunun üstüne 1.30 m. yüksekliğindeki KSST8 numaralı tambur, onun üstüne de 1.45 m. yüksekliğindeki KSST9 numaralı tambur gelmektedir. Böylece Kuzey Stoa'ya ait bir sütunun yüksekliği, başlık hariç 4.375 m.yi bulmaktadır.

²²⁰ Yazıtın çevirisi: "*Bahçivan Teodoros tanrıça Nike'ye adadı*". Yazıtın çevirisini yapan Öğr. Gör. Sn. Esengül Akıncı'ya teşekkür ederim.

²²¹ KSST5 numaralı tamburda demir dübel parçası halen yuvasında görülebilmektedir.

3.2.1.2 Dor başlıkları

Kuzey Stoa'da yüzeyde herhangi bir başlık bulunamamıştır. Yukarıda sözünü ettiğimiz üçüncü tamburların üst çapı 0.52–0.53 m. arasında değişmektedir. 1997 yılında, Altar'daki kazı çalışmaları sırasında bulunan ve Altar'ın doğusundaki alana taşınan BYB1 numaralı (Env. No: 97A32) Dor başlığının sütun alt çapı 0.53 m.dir ve bu yönüyle de Kutsal Alan'da bulunan tek örnektir (Resim 27). Sütun alt kısmında 0.015x0.03 m. ölçülerinde, fluthese yakın açılmış iki dübel deliği görülmektedir (Çizim 11). Bu dübel deliklerinin fluthese mesafesi ve başlığın mermeri Kuzey Stoa'nın mimari elemanları ile aynıdır. Bu özelliklerinden dolayı BYB1 numaralı başlığın Kuzey Stoa'ya ait olduğu düşünülmektedir. Başlıkta, sütun kısmının görünen yüzeyinde fluthese 'M', diğer yüzüne de 'A', ekhinusa 'M' harfi kazınmıştır. Ancak Kuzey Stoa'dan kataloga alınan mimari elemanların hiçbirinde taşçı işaretine rastlanmamıştır. Varsa bile, açıkta olduğu için fazlaca aşınmış olan bu malzemelerde görülememiştir. Eğer boya ya da tebeşir ile yazıldıysa²²² zamanla silinmiş olabilir.

3.2.1.3 Arşitrav

Kuzey Stoa'da yüzeyde sadece iki arşitrav bloğu parçası görülmektedir (KSA1 ve KSA2). Arşitrav bloklarının dış cepheye gelen bölümü iki fasciaya ayrılmış, taenianın altına 0.40 m. aralıklarla 0.275 m. genişliğinde regulalar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına taç profili işlenmiştir (Çizim 12). Başlıkta olduğu gibi arşitrava da, regula ve guttaeların alt kısmını boydan boya saran, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Arşitravların iç cepheye gelen bölümü fascialara ayrılmamıştır. Ölçü farklılıklarının yanı sıra bu özelliğiyle de Batı Stoa'dan ayrılmaktadır.

Kuzey Stoa'da sağlam arşitrav bloğuna rastlanmadığından arşitrav uzunluğu belirlenememiştir ancak Stoa'nın mimari elemanlarıyla inşa edilmiş olan Bizans Yapısı'nda kullanılan arşitravlar 2.70 m. uzunluğundadır. Stoa'nın tüm cephelerinde arşitrav uzunluklarında bir birlik olduğunu kabul edersek, Kuzey Stoa'da 2.70 m. uzunluğunda arşitrav bloklarının kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır.

²²² Taşçı işaretleri genelde taşın görünmeyen bir yüzüne taş ocağında ya da şantiyede taş yontucu mimar ya da müteahhit tarafından bir aletle oyulmakta veya boya ve tebeşir ile yazılmaktadır (Martin, 1965: s.222–231).

3.2.1.4 Triglif-metop

Kuzey Stoa'dan yüzeyde görülen üç triglif-metop bloğu kataloga dahil edilmiştir. 0.45 m. yüksekliğindeki bloklar iki triglif ve iki metoptan oluşmaktadır. Triglifler 0.275 m., metoplar ise 0.40 m. (KSTM1-KSTM2) genişliğe sahiptir (Resim 28). KSTM1 ve KSTM2 numaralı bloklarda metoplar trigliflerin 1.5 katıdır. Ancak KSTM3 numaralı blokta triglifler 0.32 ve 0.335 m., metoplar ise 0.36 m. genişliğindedir. Burada metoplar trigliflerin 1.125 ve 1.075 katı genişliğe sahiptir. Diğerlerinden farklı olarak burada metoplar ile triglifler arasındaki oran azalmıştır. Bu nedenle sözü edilen bu triglif-metop bloğu daha sonraki dönemlerde gerçekleştirilen tamiratlarla ilgili olmalıdır.

KSTM1 ve KSTM2 numaralı blokların arka kısmına 0.60 m. genişliğinde kiriş yuvası açılmıştır (Çizim 13). KSTM3 numaralı bloğun arkası toprak içinde olduğundan kiriş yuvasının olup olmadığı belirlenememiştir. Yüzeyde triglifonların az sayıda görülmesi kiriş yuvalarının düzenlenişi ile ilgili soruların cevabında yetersiz kalmaktadır. Ancak, oldukça büyük boyutlu kirişlerin kullanıldığını gösteren bu yuvaların, Batı Stoa'da olduğu gibi iki bloktan birisine, dolayısıyla her sütun üzerine gelecek şekilde yerleştirildiği düşünülmektedir.

3.2.1.5 Korniş blokları

Batı Stoa ile Kuzey Stoa'nın birleştiği köşede yer alan geç dönem yapısının önünde teras oluşturmak amacıyla, içinde Dorik korniş bloğunun da yer aldığı çeşitli mimari elemanlar kullanılmıştır. Bu korniş bloklarının Kuzey Stoa'ya mı yoksa bu alandaki başka bir Dorik yapıya mı ait olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan çalışmalarda, Kuzey Stoa'nın doğuya doğru devamında bir kısmı toprak altında kalmış birkaç bloğun daha var olduğu görülmüştür. Kornişlerin alt kısmına dış sırası, geisona muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili ve aslan başı şeklinde çörtlenler işlenmiştir (Resim 29). KSKB1 numaralı blokta dişler 0.055 m., aradaki aynalar 0.03 m., KSKB2 numaralı blokta dişler 0.048 m., aynalar 0.03 m., KSKB4 numaralı blokta ise dişler 0.055 m., aynalar 0.045 m. ölçülmüştür. Kuzey Stoa'nın üç farklı yerinde bulunan bu bloklar Stoa'nın inşasında farklı ustaların çalıştığının ya da daha sonraki dönemlerde yapılan tamiratların göstergesidir.

Kuzey Stoa'nın korniş bloklarının her biri farklı uzunluktadır. Açıkta olan KSKB1 ve KSKB2 numaralı blokların yüksekliği ön cephede 0.40 m., arka cephede

0.58 m. olarak ölçülmüştür. Bu blokların ikisinde de ön cepheye çörten işlenmiştir. KSKB1 numaralı blokta 0.58 m.de, KSKB3 blokta 0.52 m.de başlayan çörten KSKB2 numaralı blokta 0.56 m.de başlamakta ve bloğun sonuna kadar devam etmektedir. Sadece üst kısmı görülebilen KSKB3 numaralı bloğun üst kısmının kenarları çerçevelenerek tek çörten işlenmiştir. Bu örnekler ışığında çörtenlerin iki trigliftten birinin üzerine gelecek şekilde, akstan aksa 1.35 m. aralıklarla yerleştirildiği tespit edilmiştir.

3.3 Doğu Stoa

Lagina Hekate Tapınağı'nın doğusunda, kuzeybatı-güneydoğu doğrultuda konuşlandırılmış olan Doğu Stoa, tek nefli ve tek katlıdır. Kuzey Stoa ile Doğu Stoa'nın birleştiği köşede Stoa'nın dış duvarının bir kısmı görülebilmektedir ancak iç tarafta Stoa'nın her iki cephesinin bağlantısı tespit edilememiştir. Doğu Stoa'nın arka duvarının dış cephesinde dikdörtgen mermer bloklar kullanılmıştır. Köşeye yakın bölümde yer alan iki blok trapezoidal formludur (Resim 30). Bu duvar örgüsünün tüm Stoa boyunca devam ettiği düşünülmele birlikte henüz kesinleşmemiştir.

Doğu Stoa'nın arka duvarı güneye doğru 10 m.lik bir bölümde takip edilebildiğinden Güney Stoa ile birleştiği köşe belirlenememiştir. Ancak yüzeyde görülen malzemelerden hareketle yaklaşık olarak dönüş yapabileceği yer tespit edilmeye çalışılmıştır. Stoa'nın bu cephesine ait yüzeyde görülen mimari bloklar güney tarafta Rahip evlerinin bulunduğu terasın doğu duvarı boyunca devam etmekte, köşedeki tek yivsiz sütun tamburu ile sona ermektedir. Bu noktadan sonra Stoa'ya ait olabilecek herhangi bir mimari bloğa rastlanmamıştır. Bunun yanı sıra Rahip evlerinin çıktığı terasta Güney Stoa'ya ait olduğunu düşündüğümüz iki korniş ve iki triglif-metop bloğunun yer alması, Stoa'nın bu alandan güneybatıya doğru dönüş yaptığını düşündürmektedir.

Doğu Stoa'nın kuzey ucunda, Stoa'nın kuzey duvarına yaklaşık 4.50 m. mesafede bir kapı eşiği tespit edilmiştir(DSK1). Sadece üst yüzeyi görülebilen kapı eşiğinin etrafı tamamen açılmadığı için Stoa ile bağlantısı belirlenememiştir. Ancak restitüsyon denemeleri yayınlanmış olan stoaların dar kenarlarında kapı açıklığının yer almasından hareketle Doğu Stoa'nın kuzey kısa kenarında var olduğu düşünülen kapı ile bağlantısı olduğu düşünülmektedir.

Yüzeydeki malzemelerin azlığı ve yoğun toprak erozyonu nedeniyle bu çalışmada hedeflenen birkaç sorunun cevabı bulunamamıştır. Bunlardan birisi de Stoa'nın bu yönünde alt yapının inşasıdır. Yüzeyde yer yer, ölçülerinden dolayı basamak olabileceğini düşündüğümüz düzgün mermer bloklar görülmektedir. Batı ve Kuzey Stoa'da varlığı kesinleşen basamakların benzer şekilde Doğu Stoa'da da yer aldığını düşünmek yanlış olmayacaktır. Ancak burada Batı Stoa'dakinin aksine Kuzey Stoa'da var olabileceğini düşündüğümüz, Dorik düzende yaygın olan üç basamaklı bir alt yapı daha akla yatkındır. Bu bölümde arazinin Kuzey Stoa ile aynı

kotta olması da bu düşüncemizi desteklemektedir. Sütunların oturduğu zemin ile ilgili hiçbir veri yoktur. Alanda yapılacak kazı çalışmalarıyla bu konu netlik kazanacaktır.

3.3.1 Mimari elemanları

3.3.1.1 Sütun kaidesi

Doğu Stoa'nın Kuzey Stoa ile birleştiği köşede tek Toskana tipi kaide parçası yer almaktadır. Bu kaidenin nereye ait olduğu net değildir. Ancak alt yüzeyinde görülen 0.02x0.03 m. ölçülerindeki iki dübel deliği nedeniyle Doğu Stoa'ya ait olabileceği düşünülmektedir. Çünkü daha önce belirttiğimiz gibi Kuzey Stoa'da sütunların oturduğu zeminde dübel deliği yoktur. Bu nedenle bu yönde kullanılan kaideler muhtemelen stylobata sabitlenmemiştir. Bizans Yapısı'nda bulunan ve Altar'ın doğusundaki alana taşınmış olan BYSK5 numaralı kaidenin alt kısmına 0.025 m. çapında karşılıklı iki dübel deliği işlenmiş olmasından dolayı, yuvarlak formlu dübel deliğine sahip sütun tamburları ile birlikte Güney Stoa'da kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenlerden dolayı kaideyi Doğu Stoa'ya vermek yanlış olmayacaktır.

3.3.1.2 Sütun tamburları

Doğu Stoa'nın Kuzey Stoa ile birleştiği köşede yan yana üç tambur yer almaktadır (Resim 31). DSST1, DSST2 ve DSST3 numaralı bu tamburlar yivlerinin işlenişi bakımından ayırt edilebilmektedir. Kuzey Stoa'da yivlerin alt kısmı yuvarlak iken burada Batı Stoa'da olduğu gibi düz kesilmiştir. DSST1 numaralı tamburun alt kısmında 1.50 m.lik bölümü, DSST2 ve DSST4 numaralı tamburların alt kısmında 1.54 m.lik bölümü yivsiz işlenmiştir. DSST3 numaralı tamburda kullanım yüksekliği 1.40 m. iken, 1.60 m. yüksekliğindeki DSST5 numaralı tamburun yüzeyinin tamamı yivlendirilmemiştir. Görüldüğü gibi Doğu Stoa'da, Batı ve Kuzey Stoa'nın aksine kullanım yüksekliğinin işlenmesinde 0.20 m.lik bir fark vardır. Tamburların her biri farklı yüksekliktedir, bu nedenle de her birinde yivli kısmın ölçüsü değişmektedir. Alt çapları 0.62 m.dir²²³. Alt kısmına işlenen 0.025x0.025 m. ölçülerindeki dübel delikleri, sütun tamburlarının kaideye bağlandığının göstergesidir.

²²³ DSST2 numaralı tamburun alt kısmı kırık olduğundan, DSST3 numaralı tamburun da büyük bir kısmı toprak altında olduğunda alt çap ölçüleri alınamamıştır.

Doğu Stoa'da yüzeyde, tüm mimari elemanlar gibi yivli sütun tamburları da oldukça azdır. Açıkta görülen iki yivli tamburdan ilki DSST6 numaralı tamburdur²²⁴. Kuzey Stoa ile Doğu Stoa'nın birleştiği köşeye yaklaşık 25 m. mesafede, DSST4 ve DSST5 numaralı tamburlarla aynı yerde bulunmasına karşın Doğu Stoa'ya ait olmadığı düşünülmektedir (Resim 32). Çünkü DSST6 numaralı tamburun alt ve üst çap ölçüleri, 0.015x0.03 m. ölçülerindeki dübel delikleri ile 0.065x0.05 m. ölçülerindeki, fluthe yakın açılmış kanallı zıvana oyukları ve üstte kaldırma deliğinin yer almaması, mimari detaylarda Kuzey Stoa'ya ait sütun tamburları ile aynı özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Doğu Stoa'ya ait sütun tamburlarında dübel delikleri 0.025x0.025 m. ölçülerindedir ve üste kaldırma deliği işlenmiştir. Bu nedenle DSST6 numaralı sütun tamburu ile yakınında yer alan iki tamburun daha sonraki dönemlerde Kuzey Stoa'dan taşındığı düşünülmektedir.

DSST7 numaralı tambur ise Rahip evlerinin bulunduğu terasın doğu duvarında duvar bloğu olarak kullanılmıştır. Üst kısmı tamamen kırık olan sütun tamburunun alt çap ölçüsü 0.56 m.dir. Bu nedenle üçüncü tambur olarak kullanılmıştır.

DSST2 numaralı tamburun alt kısmına yakın bölümünde, görünen yüzeyine 'A' harfi, DSST3 numaralı tamburun üst kısmında flutheşlerden birisine 'II' harfi, KSST7 numaralı tamburun alt kısmına 'E, B ve Γ' harfleri kazınmıştır. Olasılıkla diğer tamburlarda da taşçı işareti vardır ancak bunların bir kısmı kırık, bir kısmı toprak altında olduğundan görülememiştir.

3.3.1.3 Dor başlıkları

Doğu Stoa'nın Kuzey Stoa ile birleştiği köşede tek bir Dor Başlığı görülmektedir (Resim 33). Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmış olan başlığın yüksekliği 0.255 m., sütun alt çapı 0.51 m.dir. Alt kısmına 0.025x0.025 m. ölçülerinde dübel delikleri işlenmiştir (Çizim 14). Köşede bulunması nedeniyle başlığın Kuzey Stoa'ya ait olabileceği ihtimali üzerinde durulmuştur ancak Kuzey Stoa'da sütun tamburunun üst çapı 0.53-0.52 m., dübel delikleri ise 0.015x0.03 m.

²²⁴ Bu alanda bulunan ve çalıkların arasında kaldığı için tam ölçüleri alınamayan yüzeyi yivlendirilmiş iki sütun tamburunun da alt kısmına, DSST6 numaralı tamburda olduğu gibi 0.015x0.03 m. ölçülerinde dübel delikleri işlenmiştir.

ölçülerinde olması nedeniyle bu başlığın Kuzey Stoa'ya değil de Doğu Stoa'ya ait olduğu kabul edilmiştir.

3.3.1.4 Arşitrav

Doğu Stoa'da yüzeyde görülen tek arşitrav bloğu parçası kataloga alınmıştır. DSA1 numaralı bloğun dış cepheye gelen bölümü iki fasciaya ayrılmış, iç cepheye gelen bölümü ise düz bırakılmıştır. Büyük bir kısmı toprak altında olduğundan taenia ve regulaların işlenişi belirlenememiştir (Resim 34). 0.36 m. yüksekliğindeki arşitrav bloğunun ölçüsü ve her iki cephesinin işlenişi hem Kuzey Stoa'da bulunan hem Bizans Yapısı'nda kullanılan arşitravlar ile aynıdır.

3.3.1.5 Triglif-metop

Doğu Stoa'da yüzeyde hiç triglif-metop bloğu görülmediğinden Stoa'nın bu cephesindeki triglifonların düzenlenişi ile ilgili kesin veriler elde edilememiştir. Ancak Kuzey Stoa'nın üst yapı elemanlarından arşitrav ve korniş bloklarının işlenişi Doğu Stoa ile aynı olduğundan triglif-metop bloklarının da Kuzey Stoa'daki gibi düzenlenmiş olabileceğini düşünmek yanlış olmayacaktır.

3.3.1.6 Korniş blokları

Doğu Stoa'da açıkta olan beş korniş bloğu kataloga alınmıştır. Bunlardan DSKB1 ve DSKB3 numaralı blok, tapınağın doğusundaki terasın hemen alt tarafında DSKB2 numaralı blok bu terasın üst tarafında yer almaktadır (Çizim 15-Resim 35). DSKB4 ve DSKB5 numaralı bloklar ise Rahip evlerinin bulunduğu terasın doğu duvarında duvar bloğu olarak kullanılmıştır (Resim 36). Blokların ön cephesinde alta diş sırası, geisona muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Dişler 0.043 ve 0.05 m., aradaki aynalar 0.032 ve 0.05 m. olarak ölçülmüştür. Dişlerde görülen bu ölçü farkı, Stoa'nın yapımında çalışan farklı ustaların tarzını yansıtıyor olabileceği gibi daha sonraki dönemlerde görülen tamiratlarla da bağlantılı olabilir. Korniş blokları 0.45 m. yüksekliğindedir²²⁵. Görüldüğü gibi Doğu Stoa'nın korniş blokları genel kompozisyon açısından Kuzey Stoa ile aynıdır ancak yükseklikleri ve dişler ile aradaki aynaların ölçüleri farklıdır. Blokların üst kısmına, Kuzey Stoa'da olduğu gibi 0.39 m. aralıklarla giriş yuvaları açılmıştır.

²²⁵ DSKB1 ve DSKB3 numaralı bloğun alt kısmı toprak içinde olduğundan ölçü alınamamıştır.

DSKB3 numaralı bloğun üst kısmına su oluğu işlenmiş ve etrafı çerçevelenmiştir. Bu da her bloğa çörten işlendiğinin göstergesidir. DSKB2 numaralı blokta 0.56 m.de çörten başlamaktadır (Çizim 15) ancak tamamına yakın bölümü kırık olduğundan işlenişi tam olarak belirlenememiştir. Kuzey Stoa'da KSKB1 numaralı blokta çörten 0.58 m.de, KSKB2 numaralı blokta ise 0.56 m.de başlamaktadır. Ölçülerin birbirine oldukça yakın olması Doğu Stoa'da da çörtlenlerin iki trigliften birinin üzerine gelecek şekilde yerleştirildiğini göstermektedir.

3.4 Güney Stoa

Doğu Stoa'nın dış duvarı tamamen tahrip olduğundan Güney Stoa ile birleştiği köşe belirlenememiştir. Yüzeyde, Stoa'nın bu cephesine ait olduğunu düşündüğümüz birkaç mimari eleman dışında hiçbir kalıntı yoktur. Altar'ın güneyinde ve güneydoğusundaki terasta, ölçüleri ve bezemesinden dolayı Stoa'ya ait olduğu tespit edilen iki triglifon ve iki korniş bloğu bulunmuştur (Resim 37). Mimari elemanlar ile aynı alanda, bir cephesi bosajlı işlenmiş diğer cephesi düz bırakılmış, büyük boyutlu duvar blokları yer almaktadır (Resim 38). Bunun yanı sıra sözü edilen bu terasın güneybatıya doğru devamında, bağ evinin kuzeyindeki alanda depremde düştüğü şekli ile korunan duvar bloklarının bir kısmı görülebilmektedir. Tüm bu veriler bu alanın Güney Stoa'nın sınırı olarak kabul edilebilirliğinin göstergesidir.

Kutsal Alan çevresinde peribolos görevi gören stoalardan Batı Stoa Propylon'un kuzeybatısından başlamaktadır. Çerçevenin tamamlanabilmesi için Güney Stoa'nın Propylon'un güneydoğusunda bu yapı ile birleşebileceği düşüncesi akla yatkındır. Ancak bu alanda yapılan kazı çalışmalarında bunu kanıtlayacak veriler elde edilememiştir. Bu nedenle Güney Stoa'nın Propylon ile birleşmediği, Propylon hizasında ya da yakın bir alanda bitirilip dar kenarının bir duvar ile kapatıldığı düşünülmektedir²²⁶. Alanda yapılacak kazı çalışmaları ile bu önerilerin doğruluğu sınanacaktır.

---

²²⁶ Bu durumda Stoa ile Propylon arasındaki açıklığın ne şekilde düzenlendiği sorusu akla gelmektedir. G. Bean burada bulunan yazıttan hareketle Kutsal Alan içinde dükkanların var olduğundan ve stoaların dükkanların yakınındaki kutsal evin önünde son bulduğundan söz etmektedir (Bean, 1980: s.75). Bahsi geçen bu dükkan sıraları Propylon ile Stoa arasındaki açık alana konuşlandırılmış olabilir.

3.4.1 Mimari elemanları

3.4.1.1 Dor başlıkları

GSB1 numaralı Dor başlığı 2004 yılında bağ evinin çevresinde yapılan düzenleme çalışmaları sırasında, evin güneyindeki kuyunun yaklaşık 5 m. güneydoğusunda bulunmuş ve bağ evinin önüne taşınmıştır. Bulunduğu yer itibariyle Güney Stoa'ya ait olabileceğini düşündüğümüz başlık, sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmış, yüksekliği 0.26 m., sütun alt çapı 0.51 m.dir. Alt kısmına 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Başlığın ölçüleri, ekhinus formu ve bezemesi DSB1 numaralı başlıkla aynıdır. Bu nedenle başlığın Doğu Stoa'ya ait olduğu ve daha sonraki dönemde buraya taşındığı düşünülmektedir. Ancak Kutsal Alan'ın güneyinde bulunması nedeniyle Güney Stoa'nın mimari elemanları arasında değerlendirilmiştir.

3.4.1.2 Triglif-metop

Altar'ın güneydoğusundaki Rahip evlerinin çıktığı terasta iki triglif-metop bloğu görülmektedir (Resim 39). Ölçüleri bakımından Stoa'nın diğer cephelerinde kullanılan triglifonlar ile aynı olması, blokların Stoa'ya ait olduğunun göstergesidir. Triglif ve metop ölçüleri alınabilen GSTM1 numaralı blokta triglif 0.265 m., metop 0.425 m., GSTM2 numaralı blokta ise metop 0.42 m. olarak ölçülmüştür²²⁷. Her ikisinin de kısa kenarlarından birisi toprağa gömülü olan bloklardan GSTM1 numaralı blokta giriş yuvası yer almasına karşın GSTM2 numaralı blokta yoktur.

3.4.1.3 Korniş blokları

GSKB1 numaralı korniş bloğu Altar'ın güneyindeki Rahip evlerinin bulunduğu terasta yer almaktadır. Kuzey ve Doğu Stoa'da olduğu gibi, alt kısmına dış sırası, geisona muttulus guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir (Resim 40). Bloğun üst kısmına su oluğu açılmış ve kenarları çerçeveslendirilmiştir. 1.42 m. uzunluğundaki bloğa tek çörtten işlenmiş olması, Güney Stoa'da da çörttenlerin iki trigliften birinin üzerine gelecek şekilde yerleştirildiğinin göstergesidir. Su oluğunun gerisinde 0.38 m. aralıkla açılmış iki giriş yuvası vardır. Bu boyutlardaki bir giriş ancak Stoa gibi büyük bir yapıda kullanılmış olduğunu

²²⁷ Stoa'nın diğer cephelerinde metop genişlikleri 0.39–0.41 m. arasında değişmektedir.

göstermektedir. Nitekim Stoa'nın diğer cephelerine ait korniş bloklarında görülen giriş yuvaları yaklaşık aynı ölçülerdedir.

GSKB2 numaralı bloğun yaklaşık 4.50 m. batısında, büyük bir kısmı toprak altında olan korniş bloğu yer almaktadır. Ölçüleri ve kompozisyonu açısından GSKB1 numaralı bloğun tekrarı niteliğinde olan GSKB2 numaralı korniş bloğunun triglifonlar ile aynı alanda yer alması, Güney Stoa'ya ait olduğunun göstergesidir. Bulunduğu yer itibariyle Stoa'nın diğer cephelerine uzak olan sima bloklarının ağırlıklarından dolayı bu alana kadar taşınmış olma ihtimali zayıftır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİZANS YAPISI

Kutsal Alan'da Tapınak ile güneydoğusundaki Altar arasında kalan alana güneydoğu-kuzeybatı yönünde uzanan Bizans Yapısı inşa edilmiştir (Çizim 16). Yapıda, 1998 yılından bu yana devam eden kazı çalışmalarında birçok Dorik mimari eleman açığa çıkmıştır (Tablo 3). Henüz kazısı tamamlanmayan yapının, mevcut malzemelerden hareketle sadece ön cephesinde kullanılan Dorik mimari elemanların düzenlemesi tespit edilebilmektedir.

Tapınak ile Altar arasındaki mermer döşemenin batı kenarı boyunca uzanan Bizans Yapısı, ince uzun dikdörtgen bir plana sahiptir. Üç tarafı duvarlarla kapatılmış, ön cephesi Toskana kaideli sütunlardan oluşan Dorik peristasis ile sınırlandırılmıştır. Peristasis için, Dorik arşitrav bloklarının da yer aldığı devşirme malzemelerden oluşan döşeme yolun üzerine, 0.25 m yüksekliğinde dolgu zemin oluşturulmuş (Resim 41)²²⁸, ve üzeri 0.94 m. genişliğinde, 0.26 m. yüksekliğindeki stylobat bloklarıyla kaplanmıştır (Resim 42). Bu blokların ön cepheye gelen her iki köşesine de harfler kazınmıştır²²⁹.

Tapınağın güney cephesindeki krepislerin hemen önünde, euthyteria seviyesinde, doğu-batı doğrultulu bir duvar yer almaktadır²³⁰. Mermer döşeme üzerine toplama taşlardan, kuru duvar örgü tekniğinde örülmüş, krepislere paralel uzanan bu duvar, Bizans Yapısı'nın kuzeybatı sınırını oluşturmaktadır. 2002 yılındaki kazı çalışmalarında ise yapının güneybatı sınırını oluşturan duvar tespit edilmiştir²³¹. Bizans Yapısı'nın batı duvarı Şapel'in batı köşesinden kuzeybatı yönünde devam etmekte ve krepislere paralel uzanan duvar ile birleşmektedir.

---

²²⁸ Dolguda, çeşitli mimari elemanlara ait parçalar ve yazıtlı blok parçaları yer almaktadır.

²²⁹ Yapılarda taş ocağından yerleştirmeye kadar olan süreç içinde bu tür harflerin blokların üzerinde kullanıldığı bilinmektedir. Klaros Apollon Tapınağı, Pergamon Ares Tapınağı, Apollon Smintheus Tapınağı ve Metropolis Stoası zemin blokları üzerinde bu tür harfler görülmektedir. İşaretlerin amacı mimari blokların yapıdaki yerlerini belirlemek ve bu sayede mimari elemanların yerleştirilmesini kolaylaştırmak, bunun yanı sıra para ödemelerinde kontrolü sağlamaktır (Martin, 1965: s.222–231).

²³⁰ Tırpan-Söğüt, 2002: s.345–346.

²³¹ Bu duvar aynı zamanda güneyde yer alan Şapel'in kuzeybatı sınırını oluşturmaktadır.

Bizans Yapısı'nın kazısı tamamlanmadığı için tam planı çıkarılamamıştır. Ancak peristasisin kuzey ve güney sınırını oluşturan duvarların batıya doğru devam etmesi, bu alandaki mekanların varlığına işaret etmektedir. Yapı kompleksine güneybatı yönden girişi sağlamak amacıyla, bu duvar üzerinde devşirme malzemelerden oluşturulan kapı açıklığı da bunun göstergesidir. Yapının tüm duvarlarında devşirme malzemeler kullanılmıştır²³². Zemininde ise; kenarlarda taş, orta bölümlerde kare tuğlalardan oluşan bir döşeme yer almaktadır. Bu zeminin yaklaşık 0.25 m. altında Tapınak ile Altar arasındaki mermer döşemenin devam ettiği görülmüştür.

Şimdiki durumuna göre, Şapel ile birlikte inşa edildiği düşünülen yapı, kazı çalışmalarında elde edilen verilerden hareketle M.S. 4. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir²³³.

---

²³² Yapının güneydoğu duvarında bir torzo ve güneybatı duvarında tapınağa ait, üzerinde tanrı ve tanrıça kabartmalarının olduğu friz bloğu, taçlı kaidelere ait bloklar, kitabe parçası ve daha alt seviyelerde biri iki satır yazıtlı, diğeri yazıtsız, iki köşesi volütlü iki taç bloğu parçası ve iki sütun tamburu bulunmuştur (Tırpan-Söğüt, 2001, s.299-310; Tırpan-Söğüt, 2002: s.343–350).

²³³ Tırpan-Söğüt, 2002: s.345–346.

4.1 Bizans Yapısı'nda İkinci Kez Kullanılan Dorik Mimari Elemanlar

4.1.1 Sütun kaideleri

Bizans Yapısı'nda kullanılan sütunlar Toskana kaideler üzerinde yükselmektedir. Bu alanda yapılan kazı çalışmalarında beş Toskana kaide bulunmuştur (Resim 43). Bunlardan dördü in situ (BYSK1–4), biri ise (BYSK5) bu alandan çıkan diğer malzemelerle birlikte Altar'ın doğusuna taşınmıştır.

Stylobat blokları üzerine 2.70 m. aksial aralıklarla Toskana kaideler yerleştirilmiştir. Zaman içinde meydana gelen depremlerden dolayı bugün stylobat bloklarının birçoğu yerinden oynamış durumdadır fakat kaideler zemine sabitlendiği için in situ durumda korunabilmişlerdir. BYSK5 numaralı kaide dışındakilerde, karşılıklı iki yan tarafına 0.04–0.06 m. genişliğinde 0.05 m. derinliğinde, apophyge kısmına kadar devam eden oyukluklar açılmıştır (Çizim 17). Benzer oyukluklar sütun tamburlarında da görülmektedir. Bu da sütunların arasının parapetlerle kapatıldığına göstergesidir. Ancak stylobat blokları üzerine anathyrosis işlenmemiş olması ve yapılan kazı çalışmalarında parapet kalıntılarında rastlanılmaması bu düzenlemenin ahsap olabileceğini düşündürmektedir.

0.62 m. üst çap ölçüsüne sahip kaideler, bu alanda bulunan yivsiz sütun tamburlarının yanı sıra Kuzey ve Doğu Stoa'dan kataloga alınan yivsiz sütun tamburlarının alt çapıyla da eşleşmektedir. Ölçüleri, Doğu Stoa'da bulunan DSSK1 numaralı kaide ile aynıdır. Bu da Bizans Yapısı'nda kullanılan Toskana kaidelerin Stoa'dan getirildiğinin göstergesidir. Sütun kaidelerinin her birinin üzerinde ya da cephesinde taşçı işaretleri görülmektedir. Özellikle BYSK3 numaralı kaidenin üst kısmında bir harfin kazınarak hemen yanına yeni bir harf yazılmış olması (Çizim 17) bunların ikinci kullanım ile ilgili düzenlemeye ait olduklarını düşündürmektedir. Bunun yanı sıra harflerin bir kısmının şablonla yazılmış olmasına karşın bir kısmının özensiz kazınması da daha sonraki kullanım ile ilgilidir.

4.1.2 Sütun tamburları

Altar'da ve Bizans Yapısı'nda 1998–2000 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında ikisi sağlam, yedi yivsiz sütun tamburu bulunmuştur. BYST1 numaralı tambur Bizans Yapısı'nın Şapel ile birleştiği güney sınırındaki ilk stylobat "bloğu üzerinde yer alan BYSK1 numaralı kaide üzerinde, BYST6 numaralı tambur

(Env. No: 99A10), yapının kuzeyindeki açma alanındadır. Diğer beş tambur ise Altar'ın doğusundaki tasnif alanına taşınmıştır.

Alt kısmı sağlam olan üç tamburdan BYST1 numaralı tamburun altta 1.50 m.lik bölümü, BYST5 (Env. No: 99A9) ve BYST7 (Env. No: 00A25) numaralı tamburların ise 1.54 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üst kısmı farklı yüksekliklerde, Ionik tarzda yivlendirilmiştir. BYST5 numaralı tamburun alt kısmına anathyrosis ile birlikte 0.025x0.025 m. ölçülerinde dübel deliği işlenmiştir. BYST7 numaralı tamburdaki dübel deliği ise diğerlerinden farklı olarak 0.025 m. çapında yuvarlak formudur. Doğu Stoa'ya ait DSST1 ve DSST3 numaralı tamburların da alt kısmında 1.54 m.lik bölümü yivsiz bırakılmıştır. Bu yönüyle BYST5 ve BYST7 numaralı tamburlar ile aynıdır ancak Doğu Stoa'ya ait tamburlarda 0.025x0.025 m. ölçülerinde dübel delikleri görülmektedir. 0.025 m. çapında yuvarlak dübel deliğine sahip BYST7 numaralı tamburun Doğu Stoa'ya değil de Güney Stoa'ya ait olabileceği düşünülmektedir.

Bu ilk tamburların alt çapı 0.62 m., BYST1, BYST4 ve BYST6 numaralı tamburların üst çapları 0.61 m., BYST2, BYST3 ve BYST5 numaralı tamburların ise 0.60 m. ölçülmüştür²³⁴. Tambur üst yüzeylerine kaldırma deliği ve her iki yanına kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Zıvana oyukları BYST4 numaralı tamburda 0.06x0.06 m. ölçülerinde kare formlu, BYST1 numaralı tamburda 0.08 m. çapında, BYST3, BYST5 ve BYST6 numaralı tamburlarda 0.06 m. çapında yuvarlak formudur. BYST2 numaralı tamburda ise zıvana oyukları açılmamış olmasına rağmen, anathyrosisin kaba yonu işlenen bölümü derin oyulmuş olup her iki yanına kanallar açılmıştır.

Altar'da ve Bizans Yapısı'ndaki kazı çalışmalarında yedi tane yivli sütun tamburu bulunmuştur. Bunlardan beşi Altar'ın doğusundaki alana taşınmış, ikisi ise kazıda bulunduğu şekildedir. Tamburların tamamının yüzeyi Ionik tarzda yivlendirilmiş, 20 flutheslidir. Tambur yükseklikleri değişmektedir ancak alt çap ve üst çap ölçülerinde birlik vardır. BYST9 ve BYST10 numaralı tamburların alt çapı 0.60 m. diğerlerinin ise 0.61 m. olarak ölçülmüştür. Tamamında, tambur alt yüzeyine

---

²³⁴ BYST7 numaralı tamburun üst kısmı kırık olduğu için tambur üst yüzeyinin işlenişi bilinmemektedir.

anathyrosis ile birlikte 0.025x0.025 m. ölçülerinde kare dübel delikleri işlenmiştir. Sütun tamburlarının üst çapları BYST8, BYST11, BYST13 ve BYST14 numaralı tamburlarda 0.56 m., BYST9 ve BYST12 numaralı tamburlarda ise 0.55 m. olarak ölçülmüştür²³⁵. Üst kısımlarına anathyrosis, 0.10x0.02–0.12x0.04 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. BYST8 numaralı tamburda 0.55 m. çapında, BYST13 ve BYST14 numaralı tamburlarda 0.06 m. çapında yuvarlak formu, BYST9, BYST11 ve BYST12 numaralı tamburlarda ise 0.06x0.06 m. ölçülerinde kare formu zıvana oyukları görülmektedir. Bu durumda zıvanaların işlenişi bakımından iki grup oluşturan tamburlardan BYST4 numaralı yivsiz sütun tamburu ile birlikte, BYST9, BYST11 ve BYST12 numaralı yivli sütun tamburlarının Doğu Stoa'dan, BYST1, BYST3, BYST5 ve BYST6 numaralı yivsiz tamburlar ile BYST8, BYST13 ve BYST14 numaralı yivli sütun tamburlarının Güney Stoa'dan getirildiğini söyleyebiliriz (Tablo 4).

Alt çap ölçülerinden anlaşıldığı üzere sözünü ettiğimiz bu yedi tambur yivsiz sütun tamburlarının üzerine gelen ikinci tamburlardır. Alandaki kazı çalışmalarında üçüncü tambur olarak kullanılmış olabilecek sütun tamburu bulunmamıştır. Ancak batıya doğru devam edecek çalışmalarda bulunması muhtemeldir. Çünkü bir deprem sonucu yıkılan bu tamburlar batıya doğru düşmüştür. Bizans Yapısı'nın güney sınırında yer alan Şapel'in batısında, biri açma duvarında (ŞPST2), diğeri açıkta duran (ŞPST1) iki tambur bulunmuştur. ŞPST1 numaralı tamburun alt çapı 56, üst çapı 0.51 m., üst kısmı açma duvarı içinde kalan ŞPST2 numaralı tamburun alt çapı 0.56 m. ölçülmüştür. Şapelin kuzeybatı duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmış olan ŞPST3 ve ŞPST4 numaralı tamburların da üst çapı 0.51 m.dir. Sözü edilen bu tamburların üst çap ölçüleri, Bizans Yapısı'nda bulunan başlıkların sütun alt çap ölçüsüyle aynıdır. Bu nedenle bu iki tambur sütunlarda üçüncü tambur olarak kullanılmış örneklerdir.

Bizans Yapısı'nda bulunan sütun tamburlarının tamamında taşçı işareti kullanılmıştır. Harfler fluthese, tambur alt ve üst yüzeylerinde dübel deliklerinin ve kanallı zıvana oyuklarının yanına kazınmıştır. Yivli tamburların büyük bir kısmında tambur alt yüzeyine bir harfle birlikte bir ya da iki tane 'x' harfi kazınmıştır. Ayrıca

²³⁵ BYST10 numaralı tamburun üst kısmı kırık olduğundan ölçü alınamamıştır.

tekrar kullanımda birkaç tamburun yivsiz kısmına haç işareti ve 'IB, KC, KZ' gibi yan yana iki harften oluşan monogramlar kazınmıştır. Yivsiz sütun tamburlarının aksine yivli sütun tamburlarının üst kısmında taşçı işareti yoktur²³⁶.

4.1.3 Dor başlıkları

Altar'da 1998 yılında başlayan ve halen devam eden kazı çalışmalarında dokuz Dor başlığı bulunmuştur. Bu başlıklardan beşi Altar'ın doğusundaki alana taşınmış (Resim 44–45), diğerleri ise açma alanındadır.

Devşirme malzemelerle inşa edilen Bizans Yapısı'nda kullanılan Dor başlıkları, gerek bezemeleri gerekse ölçü farklılıklarından dolayı dört gruba ayrılmaktadır. BYB2 (Env. No: 98A13), BYB5 (Env. No: 99A11), BYB6 (Env. No: 00A5), BYB7 (Env. No: 00A8), BYB8 (Env. No: 02A47) ve BYB9 (Env. No: 02A45) numaralı başlıkların ölçüleri ve bezemeleri aynıdır. Bu başlıklar sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmış, sütun kısmından başlığa üç annuletle geçilmektedir (Resim 46). Annuletler köşeli işlenmiş olup ekhinusun altında yer alan annulet daha geniştir. Ekhinus profilinin başladığı yere ve abakusla birleştiği yere, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Bu bant ekhinusun bittiği yerde, abakusun alt yüzeyinde ve köşelerde de devam etmektedir (Çizim 18). Sütun üst kısmı ile birlikte yapılan başlıkların sütun alt çapları 0.51 m., sadece BYB5 (Env. No: 99A11) numaralı başlıkta 0.515 m.dir. Başlık yükseklikleri ise 0.255 m.dir. BYB5 numaralı başlık yüksekliği 0.26 m., BYB7 numaralı başlık yüksekliği 0.25 m. ölçülmüştür.

Başlık alt yüzeyinde görülen izlerden işleniş aşamaları tespit edilebilmektedir (Resim 47). Buna göre başlık alt yüzeyi önce dört eşit parçaya ayrılmış ve her bir sınır kazıma çizgilerle belirlenmiş, dübel delikleri bu çizgilerin aksına yerleştirilmiştir. Çizgilerin kesiştiği noktaya pergel yerleştirilerek yivlerin sınırları belirlenmiştir. Dübel delikleri BYB2 (Env. No: 98A13) numaralı başlıkta 0.03x0.03 m., BYB5 (Env. No: 99A11) ve BYB9 (Env. No: 02A45) numaralı başlıklarda 0.025x0.025 m. ölçülerinde kare, BYB6 (Env. No: 00A5), BYB7 (Env. No: 00A8) ve BYB8 (Env. No: 02A47) numaralı başlıklarda 0.025 m. çapında yuvarlak formudur (Tablo 5). Sözünü ettiğimiz bu üç başlık, yuvarlak formu zıvana

²³⁶ BYST13 numaralı tamburun üst yüzeyine kazınmış olan 'x' harfi istisnadır.

oyuklarına sahip sütun tamburları ile aynı alanda bulunmuştur. Bu nedenle sütun tamburları ile başlıkların birlikte kullanıldığı düşünülebilir ancak bu alanda üst tambur bulunmadığı için kesin değildir. İlk gruba dahil ettiğimiz başlıkların tamamının malzemesi sarımtırak renkli mermerdir. Sadece BYB2 numaralı başlık gri damarlı beyaz mermerden yapılmıştır.

BYB1 numaralı (Env. No: 97A32) Dor başlığının hem işlenişi hem ölçüleri yukarıda sözünü ettiğimiz başlıklardan farklıdır. Başlık, sütun üst kısmı ile birlikte yapılmış, alt çapı 0.53 m., yüksekliği 0.215 m.dir. Alt kısmında yer alan 0.015x0.03 m. ölçülerindeki dübel delikleri fluthese yakın açılmıştır. Başlığa geçişte, fluthes ve arrisler ile annuletler arasında 0.01 m.lik bir bant oluşturulmuş, devamına, üstteki daha geniş olan köşeli iki annulet işlenmiştir. Ekhinus profili, BYB2 (Env. No: 98A13), BYB5 (Env. No: 99A11), BYB6 (Env. No: 00A5), BYB7 (Env. No: 00A8), BYB8 (Env. No: 02A47) ve BYB9 (Env. No: 02A45) numaralı başlıklara nazaran daha yuvarlak bir form sergilemektedir. Ekhinus profilinin başladığı yere ve abakusla birleştiği yere, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Bu bant abakusun alt yüzeyinde, ekhinusun bittiği yerde ve köşelerde de devam etmektedir. Abakusa silme profili işlenmiştir. Başlığın kırık olan abakusunun bir köşesine 0.03x0.02 m. ölçülerinde dübel deliği açılmıştır. Bu da başlığın yapım aşamasında ya da daha sonrasında bir tamirat geçirdiğinin göstergesidir.

BYB3 (Env. No: 98A139) numaralı Dor başlığı ise bu alanda bulunan diğer başlıklardan farklı bir form sergilemektedir. 0.195 m. yüksekliğindeki başlığın alt çapı 0.52 m.dir. Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmış, altta, anathyrosis ortasındaki kaba yonulu bölüm ve dübel delikleri işlenmemiştir (Resim 48). Sütundan başlığa geçişte 0.015 m. genişliğinde bir bant oluşturulmuş ve yivlerin uç kısmı bu noktadan aşağıya doğru dışbükey profil verilerek eğimli açılmıştır (Çizim 19). Köşeli iki annulet işlenmiştir ancak bu başlıkta alttaki annulet daha geniştir. Ekhinus profili oldukça yayvandır. Ekhinusun iki katı yüksekliğe sahip abakusa silme profili, bu profilin alt kısmına 0.02 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Başlığın abakus genişliği de diğer başlıklardan farklıdır. Bir diğer fark ise malzemesidir. Gri benekli sarımtırak mermerden yapılmış olan başlık, bu yönü ile tek örnektir.

BYB4 (Env. No: 99A3) numaralı Dor başlığı sütun üst kısmı ile birlikte yapılmış, alt çapı 0.52 m., yüksekliği 0.25 m.dir (Çizim 20). Başlık ölçüleri yukarıda sözünü ettiğimiz ilk gruptaki başlıklarla aynıdır ancak ekhinus daha dik bir açıyla abakusla birleşmektedir (Resim 49). Başlık alt kısmına anathyrosis ile birlikte 0.015x0.03 m. ölçülerinde, iki dübel deliği işlenmiştir.

Bizans Yapısı'nda bulunan başlıklardan çoğunluğu oluşturan ilk grup, Doğu Stoa'da değerlendirdiğimiz DSB1 numaralı başlık ile ölçü ve bezeme açısından aynıdır. Bu nedenle kare dübel deliklerine sahip BYB2 (Env. No: 98A13), BYB5 (Env. No: 99A11) ve BYB9 (Env. No: 02A45) numaralı başlıkların Doğu Stoa'dan, yuvarlak dübel deliklerine sahip BYB6 (Env. No: 00A5), BYB7 (Env. No: 00A8) ve BYB8 (Env. No: 02A47) numaralı başlıkların ise Güney Stoa'dan getirildiği düşünülmektedir (Tablo 5). BYB1 (Env. No: 97A32) numaralı başlık ise görülen özelliklerinden dolayı Kuzey Stoa için önerilmiştir. BYB3 (Env. No: 99A3) numaralı başlığın alt kısmında dübel deliğinin yer almaması, alçak ve yayvan bir form sergilemesi nedeniyle, Kutsal Alan içinde yer alan başka bir Dorik yapıya ait olabileceği düşünülmektedir. BYB4 (Env. No: 99A3) numaralı başlığın ölçüleri Doğu ve Güney Stoa'nın başlıklarına uymaktadır ancak genel form ve mimari detaylarda ayrılmaktadır. Dübel deliklerinin ölçüleri ve fluthese yakın açılmış olmaları Kuzey Stoa için önerilen BYB1 (Env. No: 97A32) numaralı başlık ile örtüşmektedir. Fakat sütun üst kısmından başlığa geçişte yer alan annuletlerin işlenişi bakımından Rumscheid'in katalogunda 4. grup içinde yer alan BYB1 (Env. No: 97A32) numaralı başlığa karşın BYB4 (Env. No: 99A3) numaralı başlık formu katalogda yer almamaktadır. Bunun yanı sıra BYB4 numaralı başlık beyaza yakın sarımtırak mermerden, Kuzey Stoa'nın mimari elemanları ise gri mermerden yapılmıştır.

Yukarıda sözü edilen ilk gruba ait başlıkların tamamında ve Kuzey Stoa için önerdiğimiz BYB1 numaralı başlıkta, Stoa'nın diğer mimari elemanlarında olduğu gibi taşçı işareti görülmektedir. Buna karşın BYB3 ve BYB4 numaralı başlıklarda yoktur.

Bizans Yapısı'nın ön cephesindeki peristasisin yedi sütundan oluştuğu tespit edilmiştir. Kazı çalışmaları sırasında Altar'da ve Bizans Yapısı'nda dokuz Dor başlığının bulunması, bunlardan ikisinin peristasis haricindeki bir başka düzenlemede

kullanıldığıının göstergesidir. Bu çerçevede aynı özelliklere sahip BYB2, BYB5, BYB6, BYB7, BYB8 ve BYB9 numaralı başlıkların yanı sıra aynı ölçülerdeki BYB4 numaralı başlığın peristasiste kullanıldığı düşünülmemektedir.

4.1.4 Arşitrav

Bizans Yapısı'ndaki kazı çalışmalarında bulunan üçü sağlam yedi arşitrav bloğu kataloga alınmıştır. Bunun yanı sıra Tapınak ile Altar arasındaki yolda döşeme malzemesi olarak kullanılmış tek arşitrav bloğu ile Şapel'in batı duvarında duvar bloğu olarak kullanılmış (Resim 50), kazı envanter numarası olmayan, ikisi sağlam beş arşitrav bloğu da bu bölümde değerlendirilmiştir (Tablo 6).

Bizans Yapısı'nda ve Şapelde kullanılan arşitrav bloklarından BYA6 (Env. No: 01AG1) numaralı blok dışında tümü hem ölçü hem bezeme açısından aynıdır. Sağlam olan BYA3 (Env. No: 99A1), BYA4 (Env. No: 99A6) BYA8, ŞPA1 ve ŞPA3 numaralı blokların uzunluğu 2.70 m. ölçülmüştür. Arşitravların tamamı 0.36 m. yüksekliğinde²³⁷, üst genişliği silme profili dahil 0.71 m., alt genişliği 0.55 m.dir.

Arşitravların tamamında hem ön cephenin hem arka cephenin işlenişi aynıdır. Blokların ön cephesi iki fasciaya ayrılmış, taenianın üst kısmına taç profili işlenmiş, taenianın altına regula-guttaelar yerleştirilmiştir. İç cepheye gelen bölümü ise fascialara ayrılmamış, üst kısmına taç profili işlenmiştir (Çizim 21). ŞPA1 numaralı bloğun ön cephesinde, taenianın ve fasciaların uç kısımlarında 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant görülmektedir. Süsleme amaçlı yapılmış olan bu bezeme aynı grupta ele aldığımız diğer arşitrav bloklarında yoktur.

Arşitrav bloklarının alt yüzeyine, bezemesiz sofit işlenmiştir (Resim 51). Üst yüzeylerinde, önde ve arkada 0.13–0.15 m. genişliğindeki bölümü ince yonu işlenmiş, ön kısmında trigliflerin oturduğu yerler kazıma çizgilerle belirlenmiştir²³⁸. Bloklar, her iki kenarda yer alan dörtgen formlu kenetlerle birbirlerine bağlanmışlardır. Arşitravların üst kısmında taşçı işaretleri görülmektedir.

²³⁷ Tapınak ile Altar arasındaki döşemede basamak bloğu olarak kullanılmış olan BYB8 numaralı arşitravın yükseklik ölçüsü alınamamıştır.

²³⁸ Yapılarda ve mimari elemanlarda inşaat aşamaları sırasında yatay ve dikey çalışmalarda çekilen çizgiler her iki yöndeki elemanların yerleştirilmesinde ve teraziye getirilmesinde kolaylık sağlamaktadır (Martin, 1965: s.231–234).

Sözü edilen bu arşitravların, ölçü ve bezeme açısından Kuzey ve Doğu Stoa'da görülen arşitravlarla aynı olması Stoa'dan taşındığının göstergesidir. Kuzey Stoa Bizans Yapısı'na uzak düşmektedir. Bu nedenle, bu kadar büyük boyutlu blokların, Doğu ya da Güney Stoa'dan getirilmiş olabileceği fikri daha kabul edilebilir görünmektedir.

Bizans Yapısı'nın kuzey sınırına yakın alanda, kısa kenarlarından biri toprağa gömülü şekilde duran BYB6 (Env. No: 01AG1) numaralı arşitrav bloğu, Bizans Yapısı'nın batı duvarında olasılıkla kapı bloğu olarak kullanılmıştır²³⁹. Yukarıda sözünü ettiğimiz diğer arşitrav bloklarından farklı olarak 0.41 m. yüksekliğe sahiptir ve her iki cephesi de fascialara ayrılmıştır. Arşitrav bloğunun alt kısmı 0.62 m. genişliğindedir ve ortasına bezemesiz, dışbükey sofit işlenmiştir. Bloğun üst kısmında ön cepheye gelen bölümde trigliflerin oturacağı yerler kazıma çizgilerle belirlenmiştir. Her iki kenarda yer alan kenet yerleri, arşitravların üstten birbirlerine kenetlerle bağlandıklarının göstergesidir.

BYA6 numaralı arşitrav bloğu gerek ölçüleriyle gerek bezemesiyle Batı Stoa'dan kataloga alınan BSA1, BSA2 ve BSA3 numaralı arşitrav blokları ile aynıdır. Çünkü sadece Batı Stoa'nın arşitrav bloklarının her iki cephesi fascialara ayrılmıştır ve boyut olarak Stoa'nın diğer cephelerinde kullanılanlardan daha büyüktür. Bu nedenle Bizans Yapısı'nda devşirme malzeme olarak kullanılan bu blok Batı Stoa'dan getirilmiştir. Alanda bulunan diğer arşitrav bloklarının üst genişliği buradaki Dor başlıklarının abakus genişliğine eşittir. BYA6 numaralı arşitrav bloğunun üst genişliği 0.76 m.dir. Batı Stoa'ya ait olduğunu düşündüğümüz bu arşitrav, muhtemelen abakus genişliği 0.76 m. olan bir başlık üzerine yerleştirilmiştir.

4.1.5 Triglif-Metop

Bizans Yapısı'nda yapılan kazı çalışmalarında sadece bir triglif-metop frizi bulunmuştur (Resim 52). Altar'ın doğusundaki alana taşınmış olan triglifon, 0.44 m. yüksekliğinde, 1.61 m. uzunluğunda, üç triglif, iki metoptan oluşmaktadır (Çizim 22). Friz bloğunun arka cephesi tamamen kaba yonu bırakılmıştır. Üst kısmında yer

²³⁹ Bu alanın kazısı tamamlanmadığı için arşitrav bloğunun duvarla tam bağlantısı çözülememiştir. Ancak bloğun dikey kullanılması böyle bir düşünceye sevk etmektedir.

alan kenet yuvaları, triglifonların da arşitravlar gibi üstten birbirlerine bağlandıklarının göstergesidir.

Ölçüleri ve işlenişinden dolayı Stoa'ya ait olduğu kesin olan friz bloğunun iki triglif, iki metoptan oluşan Batı ve Kuzey Stoa'dan ayrıldığı anlaşılmaktadır. Doğu Stoa'da yüzeyde triglif-metop bloğunun yer almaması, Güney Stoa'ya ait iki triglifonun da büyük bir kısmının toprak içinde kalması nedeniyle düzenlenişi belirlenememiştir. Güney Stoa'ya ait olan bloklarda metop genişlikleri 0.42–0.425 m. olmasına karşın, bu triglifonda 0.39–0.405 m. olarak ölçülmüştür. Ancak Güney Stoa'daki triglifonların fazlaca aşınmış olması ve örneklerin yetersizliği bu konuda kesin veriler elde etmemize olanak tanımamaktadır. Bu nedenle, ölçülerinden dolayı Stoa'da kullanılmış olduğu kesin olan bu triglifonun Stoa'nın bu iki cephesine de ait olabileceği düşünülmektedir.

Bizans Yapısı'nda sadece bir triglif-metop bloğu bulunmuş olması nedeniyle üst yapıda triglif frizinin yer almadığı düşünülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BAĞIMSIZ MİMARİ ELEMANLAR

Lagina Hekate Kutsal Alanı'nda yapılan kazı çalışmalarında ve yüzeyde, pek çok Dorik mimari eleman bulunmuştur. Bunlardan bir kısmının, gösterdikleri özelliklerden dolayı bilinen Dorik yapılara ait olmadığı tespit edilmiştir. Yine Kutsal Alan çevresinde ve Turgut Kasabası'nın merkezinde hangi yapıya ait olduğu belli olmayan Dorik malzemeler bulunmuştur. Bu bölümde, 11 tanesi Kutsal Alan ve çevresinde, 12 tanesi Turgut Kasabası'nın merkezinde tespit edilen toplam 23 mimari eleman kataloga alınmış (Tablo 7), ait olabilecekleri yapılar ile ilgili önerilerde bulunulmuştur.

5.1 Sütun Kaideleri

Kutsal Alan'ın güneyindeki Kutsal Havuz'a 20 m. mesafede, İsmet Gürtin'e ait bağ evinin önünde Toskana tipi sütun kaidesi yer almaktadır. Plinthe kısmının tüm köşeleri kırık olan SK1 numaralı kaide 0.26 m. yüksekliğinde, plinthe, torus ve apophyge kısmından oluşmaktadır. Üst çapı 0.62 m.dir. Sütun kaidesinin mevcut ölçüleri Bizans Yapısı'nın peristasisinde ve Stoa'da kullanılan Toskana kaidelere uymaktadır. Üst yüzeye işlenen anathyrosis ve 0.06x0.06 m. ölçülerindeki kanallı zıvana oyukları, BYSK5 numaralı sütun kaidesi ile aynıdır. Sarımtırak mermerden yapılan kaidenin ölçülerinin yanı sıra malzemesi de bu alanda bulunan kaidelerle eşittir. Turgut Kasabası'nın merkezinde, Değirmen sokakta yer alan SK2 numaralı Toskana tipi kaide de ölçüleri ve işlenişi bakımından Stoa'da kullanılan kaidelerle aynıdır. Bu nedenle sözü edilen bu iki kaide daha sonraki dönemde Kutsal Alan'dan taşınmıştır.

SK3 numaralı sütun kaidesi Turgut Kasabası'nın merkezindeki Turgut İlköğretim Okulu'nun bahçesindedir (Resim 53). Plinthe, torus ve apophyge kısmından oluşan kaidenin üstünde 0.485 m. alt çapa sahip sütun ya da sütun tamburu yükselmektedir. Ölçülerinden de anlaşıldığı gibi oldukça küçük boyutlu Dorik bir yapıya aittir. Üst yüzeye işlenmiş olan 0.045x0.045 m. ölçülerindeki tek kanallı zıvana oyuğu da bunu doğrulamaktadır. Bu da, Kutsal Alan'da ya da

çevresinde, Toskana kaideli küçük boyutlu bir yapı olduğunun göstergesidir. Ancak bugüne kadar yapılan çalışmalarda böyle bir yapı kalıntısına rastlanmamıştır.

5.2 Sütun Tamburları

Kutsal Alan'ın çevresinde iki Dorik yivli sütun tamburu bulunmuştur. ST1 numaralı tambur Kutsal Havuz'un yaklaşık 5 m. kuzeybatısında, yol kenarındadır. Büyük bir kısmı toprak altında olan tambur poligonal işlenmiştir.

ST2 numaralı sütun tamburu, Kutsal Havuz'un 20 m. kuzeyinde, İsmet Gürtin'e ait bağ evinin önündedir. Yüzeyi Dorik yivli olan tambur poligonal işlenmiştir (Resim 54). Alt tarafı tamamen kırıktır. Üst kısmına, 0.05x0.05 m. ölçülerinde tek kanallı zıvana oyuğu işlenmiştir. Bu düzenlemeden dolayı küçük boyutlu bir yapıda kullanıldığını ve fazla yük taşımadığını söyleyebiliriz. Bu iki tamburdan hareketle Kutsal Havuz'un yakınlarında, poligonal yivli Dorik sütun tamburlarından oluşan bir yapının var olduğu söyleyebiliriz.

5.3 Dor Başlıkları

Kutsal Alan ve çevresinden, toplam 15 Dor başlığı kataloga alınmıştır. Bunlardan 4 tanesi Kutsal Alan içinde, biri Kutsal Havuz'da, 10 tanesi de Turgut Kasabası'nın merkezindedir.

DB1 numaralı Dor başlığı, Turgut Kasabası'nın merkezinde, Hüseyin Karabıyık'a ait evin bahçesindedir (Resim 55). Büyük oranda sağlam olan başlığın abakus kısmının tüm köşeleri kırılarak yuvarlak bir form elde edilmeye çalışılmıştır. Alt çapı 0.52 m., yüksekliği 0.242 m. olarak ölçülmüştür. Başlık, sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmış, alta anathyrosis ile birlikte 0.02x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Başlığa geçişte yivler ile annuletler arasında 0.01 m. bant oluşturulmuş, hemen üst kısmına alttaki daha yüksek tutulan köşeli üç annulet işlenmiştir. Ekhinus profilinin formu ve başlığın detayları Kuzey Stoa için önerdiğimiz BYB1 numaralı başlık ile yakın benzerlik içindedir. Bu nedenle Kuzey Stoa'ya ait olduğu düşünülmektedir.

Kutsal Alan'ın farklı yerlerinde bulunan, çeşitli mimari elemanlara ait profilli parçalar bağ evinin yakınındaki alanda tasnif edilmiştir. Burada üzerindeki bezemesini tam görebildiğimiz dört Dor başlığı parçası yer almaktadır. DB12 numaralı Dor başlığı parçası, 0.23 m. yüksekliğinde, abakus profili tamamen kırıktır.

Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Başlığa geçişte fluthesler ile annuletler arasında 0.01 m.lik bant oluşturulmuş ve devamına köşeli iki annulet işlenmiştir. 0.05 m. yüksekliğindeki sütun kısmı ve altta görülen 0.015x0.03 m. ölçülerindeki dübel delikleri, hem ölçü hem de fluthese 0.06 m. mesafede açılmış olması bakımından Bizans Yapısı'ndaki kazı çalışmaları sırasında bulunan, Kuzey Stoa'ya ait olabileceğini düşündüğümüz BYB1 numaralı (Env. No: 97A32) Dor başlığı ile aynıdır. Bu nedenle DB12 numaralı başlık parçasının Kuzey Stoa'ya ait olduğu düşünülmektedir.

Turgut Kasabası'nın merkezinde Hüseyin Karabıyık'a ait evin bahçesinde yer alan DB2 numaralı başlık, ölçüleri ve işlenişi bakımından farklıdır. DB1 numaralı başlıkla aynı evde yer alması nedeniyle bu başlığın da Kutsal Alan'dan getirilmiş olabileceği düşünülmektedir. Yivsiz bırakılan sütun kısmından başlığa geçişte annulet işlenmemiş olması ikincil bir yapıda kullanılmış olabileceğinin göstergesidir. Başlık, Kutsal Alan ya da yakın çevresinde bilinenlerden farklı bir Dorik yapının varlığına işaret etmektedir.

Turgut Kasabası'nın merkezinde, Ali Rıza Özütemiz'e ait evin bahçesinde yer alan DB3 ve DB4 numaralı başlıklar ile (Resim 56) Turgut Kasabası'nın merkezinde bulunan DB5 numaralı başlık genel kompozisyon ve alt çap ölçüleri bakımından aynıdır (Resim 57). Bu nedenle bu üç başlığın aynı yapıya ait olabileceği düşünülmektedir. Başlıkların nereden getirildiği bilinmediği için yapının, Kutsal Alan ya da çevresinde mi yoksa Turgut Kasabası'nın yakınlarındaki diğer yerleşimlerde mi olduğu belirlenememiştir²⁴⁰.

Turgut Kasabası'nın merkezinde Mehmet Özen'e ait evin bahçesinde yer alan DB6 numaralı başlık yivlerinin işlenişi bakımından bilinen tek örnektir (Resim 58). Bozukbağ Mevkisi'nden getirildiği söylenen başlık, bu alanda yer alan mermer Dorik yapının varlığına işaret etmektedir. DB8 ve DB9 numaralı (Resim 59) başlıklarda yivlerin işlenmemiş olmasına karşın annuletler verilmiştir. Nereden getirildiği belirlenemeyen bu başlıklar küçük boyutlu yapıda kullanılmışlardır.

---

²⁴⁰ Turgut Kasabası'nın güneydoğu sınırında Emirler, bu alanın güneyinde ise Bozukbağ Mevkisi vardır. Yine Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın kuzeyinde yer alan Koranza antik kenti de yerleşime yakın ören yerlerindedir.

Kutsal Alan'ın güneyindeki Kutsal Havuz'u temizleme çalışmaları sırasında havuzun içinden çıkarılan DB11 numaralı Dor başlığı, Kutsal Alan ya da çevresinde yer alan küçük boyutlu bir yapıya aittir. DB11 numaralı başlıkla birlikte, DB2 numaralı başlıkta detaylara yer verilmemiş olması ikincil yapılarda kullanıldığını düşündürmektedir.

DB13 numaralı başlık parçası, sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Başlık abakus yüksekliği ve sütun kısmı hariç başlık yüksekliği, ekhinus profili, annuletlerin işlenişi ve sütun kısmından başlığa geçişte oluşturulan banttın itibaren yivlerin uç kısmının aşağıya doğru dışbükey profil verilerek eğimli açılması BYB3 numaralı (Env. No: 98A139) Dor başlığı ile aynıdır.

DB14 numaralı Dor başlığı parçası sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Alt kısmı tamamen kırık olduğundan başlığın yüksekliği belirlenememiştir. Annuletlerin işlenişi, ekhinus profili, yüzeyinde görülen bant şeklindeki ince yonulu bölüm ve sarımsak mermerden yapılmış olması, Bizans Yapısı'nda bulunan BYB2, BYB5, BYB6, BYB7 ve BYB8 numaralı başlıklar ile aynıdır. Sözü geçen bu başlıklarda, sütun üst kısmı hariç başlık yüksekliği 0.16 m.dir. DB14 numaralı başlıkta ise 0.15 m. olarak ölçülmüştür. Ancak, sütun kısmından annuletlere geçişte oluşturulan 0.005 m. genişliğindeki bant ve yivlerin uç kısmının bu banttın itibaren aşağıya doğru dışbükey profil verilerek eğimli açılmış olması nedeniyle yukarıda sözünü ettiğimiz başlıklardan ayrılmaktadır. Bu nedenlerden dolayı başlığın Doğu ya da Güney Stoa'ya ait olabileceği, yivlerin işlenişinin usta farkından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kutsal Alan'da bulunan DB15 numaralı Dor başlığı parçası, diğer başlıklara nazaran niteliksiz bir işçilik sergilemektedir. Abakus genişliği 0.405 m. olarak ölçülen bu başlık olasılıkla Kutsal Alan'da yer alan ikincil bir yapıda taşıyıcı eleman olarak kullanılmıştır. Bu alanda farklı bir Dorik yapının varlığına işaret etmesi açısından önemlidir.

5.4 Triglif-Metop

TM1 numaralı blok, Kutsal Alan'ın kuzeybatısında yer alan Kutsal Havuz'un güney kenarındadır. 1994 yılında havuzda yapılan temizlik ve onarım çalışmaları sırasında bulunmuştur. Her iki kenarı da kırık olan triglifonun görünen kısmına iki triglif bir metop işlenmiştir (Resim 60). Yüksekliği ve genişliği 0.40 m. ölçülmüştür.

Triglifler 0.21 m., metoplar 0.315 m. genişliğinde olup, triglif genişliği metop genişliğinin 1.5 katıdır. Bu oran, Vitruvius'un modüler sistemi ile örtüşmektedir.

Triglif-metop bloğunun hem yüksekliği hem de triglif ve metop genişlikleri Stoa'ya ait triglifonlardan farklıdır. Bloğun buraya nereden getirildiği bilinmemektedir ancak Kutsal Alan içinde ya da yakın çevresinde Dorik bir yapının var olduğunu gösteren, daha önce bahsedilen sütun tamburu ve Dor başlığını destekleyen bir kanıt olması açısından önemlidir.

5.5 Geison-Sima

Biri Kutsal Alan'da diğeri Kutsal Alan'ın dışında bulunmuş, biri büyük ölçüde sağlam, diğeri ise küçük bir parça halinde olan iki sima bloğu kataloga dahil edilmiştir. Kutsal Alan'ın batısında bulunan ve kazı evine taşınan S1 numaralı sima bloğunun ön cephesine kyma recta profili ve ağız kısmı açık, aslan başı şeklinde çörten işlenmiştir. Çörtenin devamında kyma recta profili düzlenerek üzerine 7 satır Grekçe yazıt kazınmıştır²⁴¹. Alt kısmında yer alan muttulus-guttaelar oldukça izole verilmiştir. Kutsal Alan içinde, yazıtta isimleri geçen bu aile tarafından inşa ettirilen Dorik bir yapının varlığını belgeleyen bir kanıttır.

S2 numaralı sima bloğu parçası oldukça küçük bir parçadır. Sadece muttulusun bir bölümü görülmektedir. Diğer tüm sima bloklarından farklı olarak guttaelar muttulus üzerine kazınarak işlenmiştir. Bu nedenle Kutsal Alan içinde bu tarzda bir işçiliğe sahip Dorik bir yapının varlığını gösteren önemli bir örnektir.

²⁴¹ Blok üzerindeki yazıtın çevirisi şöyledir:

“Antiokhos'un torunu, Leon'un oğlu vaat edip rahip olan Koliorgalı Phantias. Jason'un kızı, anahtar taşıyıcısı da olmuş olan rahibe Khotarion Tatias. Ana-babası ile birlikte vaat edip anahtar taşıyıcısı olan, onların kızı, Leon'un torunu, Phantias'ın kızı Leontis Tatias. Onun erkek kardeşleri Koliorgalı refakatçiler Leon ve Phantias” (Şahin, 1997: s.88, no:6).

ALTINCI BÖLÜM

STOA'NIN RESTİTÜSYON DENEMESİ

Dört cephesi Dorik düzende inşa edilen Stoa'da bugüne kadar yeterli kazı çalışmaları yapılmadığı için mimari düzenlemesi hakkında kesin veriler elde edilememiştir. Stoa ve Stoa'nın mimari elemanlarının devşirme malzeme olarak kullanıldığı Bizans Yapısı ile Şapel'den katalogumuza aldığımız 129 mimari eleman ışığında (Tablo 1–3, Tablo 6) Stoa'nın restitüsyon önerisi hazırlanmıştır.

Stoa'nın ön cephe düzenlemesinde alt kısmı yivsiz, üst kısmı Ionik yivli sütun tamburları kullanılmıştır²⁴². Yivsiz bölüm Batı Stoa'da 1.81–1.83 m. (Çizim 23), Kuzey Stoa'da 1.42–1.365 m. (Çizim 24), Doğu Stoa'da 1.40–1.60 m. olarak tespit edilmiştir²⁴³. Batı Stoa'da sütun alt çapı 0.72 m.²⁴⁴, Stoa'nın diğer cephelerinde 0.62

---

²⁴² Sütunların alt kısımlarının farklı, üst kısımlarının farklı tiplerde işlenişi Pergamon mimarlığına verilen bir özelliktir. Kullanım yüksekliği olarak adlandırılan yivsiz kısmın yapılmasında amaç, sütunlar arasındaki geçişler sırasında arrislerin ve yine bu çarpmalardan dolayı kişilerin zarar görmesini engellemektir. Aynı zamanda sütunların bu şekilde işlenmesiyle hem ekonomiden ve hem zamandan tasarruf edilmiştir. Coulton tarafından ilk defa bir Tapınak'ta ortaya çıkmış bir uygulama olarak ifade edilen bu tip için en erken örneği, Bassai Apollon Tapınağı Korinth başlıklı yivli sütunun alt kısmında 0.20 m. yüksekliğinde bırakılan yivsiz bölüm oluşturmaktadır (Coulton, 1976: s.112–113). Helenistik Dönem'de Pergamonlu mimarların bu bölümü yükselterek yaygın bir uygulama haline getirdikleri görülmektedir.

²⁴³ Dorik düzende inşa edilen tek nefli tek katlı stoalardan Pergamon Yukarı Agora Batı Stoa²⁴³, Priene Athena Kutsal Alanı Stoası²⁴³ ve Stadyum Stoası'nın²⁴³ ön cephe sütunlarının alt kısmı yivsizdir. Bunun yanı sıra, iki nefli tek katlı stoalardan Priene Agora Kuzey Stoa'nın²⁴³ iç sütun sırasında kullanılan Ionik başlıklı sütunların ve Latmos Herakleiası Bouleuterionu sütunlarının alt kısmı yivsizdir. Kullanım yüksekliği Priene Athena Tapınağı Stoası'nda 1.30 m., Kuzey Stoa'da 2.0 m., Pergamon Yukarı Agora Stoalarında 1.70 m.dir. Anadolu dışındaki örneklerde ise bu bölümün yüksekliği 1.60–1.80 m. arasında değişmektedir. Bu ölçülerden anlaşıldığı üzere kullanım yüksekliğinde ortalama insan boyuna yakın değerler kullanılmıştır.

²⁴⁴ Batı Stoa, alt çap üst çap ölçüleri açısından tek nefli tek katlı stoalardan, 0.70 m. alt çap ölçüsüne sahip Kaunos Stoası, I şekilli tek nefli tek katlı mekanlı stoalardan, 0.75 m. alt çapa sahip Miletos Güney Market Doğu Yapısı, iki nefli stoalardan ise, 0.73 m. alt çap ölçüsüne sahip Magnesia Agora Güney Stoa ve 0.70 m. alt çap, 0.60 m. üst çap ölçüsüne sahip Priene Agora Kuzey Stoa ile yakınlık içindedir.

m.dir²⁴⁵. Tamburlar 20 Ionik yivlidir. Kuzey Stoa'da yivlerin alt kısmı yuvarlak işlenmişken, diğer cephelerde düz kesilmiştir.

Batı Stoa'da eldeki sütun tamburlarının sütun yüksekliğinin ortaya konmasına olanak sağlamaması nedeniyle sütun yüksekliğinin belirlenmesinde, mevcut veriler çerçevesinde ve çoğu zaman yapıldığı gibi, Vitruvius'un modüler sisteminden yararlanılmıştır²⁴⁶. Vitruvius'un modüler sisteminde Dorik tapınaklarda, başlıkla birlikte sütun yüksekliği alt çapın 7 katı²⁴⁷, revaklarda ise 7.5 katıdır²⁴⁸. Bu sistem Batı Stoa'nın sütunlarına uygulandığında ulaşılan sütun yüksekliği $0.72 \times 7 = 5.04$, $0.72 \times 7.5 = 5.40$ m.dir. Propylon'un güneyinde yapılan kazı çalışmaları sırasında bulunan ve aynı sütuna ait olduğu düşünülen BSST1, BSST2 ve BSST4 numaralı sütun tamburları ve kataloga alınan 21 sütun tamburu ışığında²⁴⁹ sütun yüksekliğinin alt çapın 7 katı oranına yakın değerlerde olduğu tespit edilmiş, bu nedenle de Batı Stoa için, Vitruvius'un önerisi doğrultusunda başlık dahil sütun yüksekliği 5.04 m. olarak kabul edilmiştir²⁵⁰. Batı Stoa'ya ait başlık yüksekliği 0.295 m.dir.

²⁴⁵ Alt çap üst çap ölçüleri açısından ise tek katlı tek nefli stoalardan, 0.62 m. alt çap, 0.52 m. üst çap ölçüsüne sahip Priene Stadyum Stoası (Sütun Yük: 4.34 m.), 0.64 m. alt çap, 0.52 m. üst çap ölçüsüne sahip Pergamon Demeter Kutsal Alanı Yukarı Kuzey Stoa (Sütun Yük: 4.58 m.) ve 0.60 m. alt çap ölçüsüne sahip Priene Athena Kutsal Alanı Stoası ile yakınlık içindedir.

²⁴⁶ Aynı eksikliğin hissedildiği Alinda Market Yapısı, Priene Stadyum Stoası ve Metropolis Stoası'nda da Vitruvius'un modüler sisteminden yararlanılmıştır. Alinda için bkz. Ward-Perkins, 1974: s.19; Martin, 1951: s.425–427, 486–490; Doruk, 1988: s.1117–1137; Priene için bkz. Wiegand-Schrader, 1904: s.260–265, Abb. 261, 270, Taf. XVIII-XIX; Schede, 1964: s.81–89, Abb. 101; Coulton, 1976: s.12, 113, 150, 279; Rumscheid, 2000: s.195–202, Res. 170–174; Metropolis için bkz. Ersoy, 1998: s.152.

²⁴⁷ Vitruvius IV. III. 4.

²⁴⁸ Vitruvius V. IX. 3.

²⁴⁹ Kataloga aldığımız 21 sütun tamburunun ortalama yüksekliklerini alarak, Batı Stoa'nın sütun yüksekliği ile Vitruvius'un modüler sistemini karşılaştırdık. Buna göre, ilk tambur yüksekliklerinin ortalaması 1.835 m., ki bu da yivsiz kısmın yüksekliğine eşit, ikinci tamburların ortalama yüksekliği 1.46 m., üçüncü tamburların ise 1.405 m. tespit edilmiştir. Bu çerçevede Batı Stoa için toplamda 4.70 m. sütun yüksekliği elde edilmektedir ki bu da Vitruvius'un önerisine uymaktadır.

²⁵⁰ Vitruvius, 15 ayak yüksekliğinin altındaki sütun yüksekliklerinde üst çapın alt çapa oranını 5/6 olarak kabul etmektedir (Vitruvius III. III. 12.). Batı Stoda, 0.60–0.61 m. ölçülerindeki üst çapın 0.72 m. olan alt çapa oranı 5/6 değerindedir. Oranın tam çıkması sütun yüksekliklerini Vitruvius'a

Kuzey Stoa'da ise depremde yıkıldığı şekliyle korunmuş üç sütun tamburu ışığında sütun yüksekliği 4.375 m. olarak tespit edilmiştir. Kuzey Stoa için önerdiğimiz başlığın yüksekliği 0.215 m.dir²⁵¹. Bu durumda kaide hariç toplam sütun yüksekliği 4.59 m.yi bulmaktadır. Bu da alt çapın 7.40 katıdır²⁵². Doğu ve Güney Stoa'da mimari elemanların azlığı nedeniyle sütun yüksekliği tespit edilememiştir. Ancak birlikte planlandığı bilinen Kuzey Stoa ile ön cephe yüksekliğinin aynı olabileceği varsayımından hareketle Doğu ve Güney Stoa'da, kaide ve başlık dahil 4.81 m. sütun yüksekliği ortaya çıkmaktadır. Kaide hariç, sütun yüksekliği alt çapın 7.34 katıdır²⁵³.

Batı Stoa'nın nef derinliğinin sütun alt çapına oranı 9.72, Stoa'nın diğer cephelerinde 11.29'dur²⁵⁴. 2.70 m. aksial aralığın sütun alt çapına oranı ise 3.75'tir²⁵⁵. Vitruvius, stoalarda sütun aralığını 5.5 modül yani alt çapın 2.75 katı, aksial aralığı ise 7.5 modül yani alt çapın 3.75 katı olarak önermektedir²⁵⁶. Stoa'da iki sütun arasındaki mesafe ve aksial aralığın alt çapa oranı Vitruvius'un önerisine uymaktadır. Bu oran Vitruvius'un sütun aralıklarına göre sınıflandırdığı eustylos (sütun aralığı 4.25 modül, aksial aralık 6.25 modül) ve diastylos (sütun aralığı 6 modül, aksial aralık 8 modül) tapınaklar arasında diastylosa yaklaşan bir oranı

---

dayandırmaya olanak tanımaktadır.

²⁵¹ Kuzey Stoa'ya ait sütun başlığının yüksekliği tek nefli stoalardan; 0.225 m. ile Pergamon Tiyatro Terası Doğu Stoa ve 0.21 m. ile Pergamon Tiyatro Terası Batı Stoa başlıkları ile yakın değerdedir.

²⁵² Sütun alt çapının yüksekliğe oranı, buluntulara dayalı restitüsyonları yapılan tek nefli stoalardan 7.37 ile Pergamon Demeter Kutsal Alanı Aşağı Batı Stoa ve 7.40 ile Pergamon Asklepeion Batı Stoa ile yakın değerlerdedir.

²⁵³ Bu oran 7.15 ile Pergamon Demeter Kutsal Alanı Yukarı Kuzey Stoa, 7.24 ile Pergamon Dionysos Tapınağı ve 7.25 ile Atina Attalos Stoası ile yakınlık içindedir.

²⁵⁴ II. Eumenes zamanında inşa edilmiş olan Pergamon Demeter Kutsal Alanı Güney Stoa 9.81, M.Ö. 175–125 yıllarına verilen Pergamon Yukarı Agora Batı Stoa 10.17, M.Ö. 190–180 yıllarına tarihlenen Pergamon Athena Kutsal Alanı L Şekilli Stoa 10.37 oran ile yakın örneklerdir.

²⁵⁵ 3.75 oran ile Priene Stadyum Stoası, 3.76 oran ile Pergamon Tiyatro Terası Doğu Stoası ve 3.70 oran ile Athena Kutsal Alanı Stoası Lagina Hekate Kutsal Alanı Stoası ile aynı oranlara sahiptir. Ancak M.Ö. 3. yy'ın ortalarından itibaren sütun alt çaplarının küçülmesine paralel olarak intercolumnation açıklıklarının artarak, 3.74–4.25 değerlerine ulaştığı gözlemlenmiştir. Dinsmoor, 1975: Kronoloji Tablosu; Coulton, 1976: s.234, 261.

²⁵⁶ Vitruvius V. IX. 3.

göstermektedir²⁵⁷. Hermogenes'in ortaya koyduğu bu sınıflamayı Vitruvius, sütunlar arasındaki fazla açıklıktan dolayı arşitravlar için taş veya mermer kullanılmayacağını, sütunların üzerine ahşap kirişlerin yerleştirilmesinin daha uygun olacağını aktarmaktadır. Eustylos ise O'na göre uygunluk, dayanıklılık ilkeleri ile asaletli düzendir²⁵⁸. Vitruvius'un verdiği oran, stoalarda rahat geçiş imkanı sağlamak için eustylos oranından fazla, arşitravın kırılma tehlikesine karşın diastylos oranından azdır.

Stoa'nın tüm cephelerinde arşitravlar, Helenistik Dönem'de Pergamonlu mimarların yaygınlaştırdığı Ionik etkinin bir yansıması olarak²⁵⁹ fascialara ayrılmıştır. Batı Stoa'da arşitravın her iki cephesinde görülen bu uygulama, Stoa'nın diğer cephelerinde sadece ön yüzünde görülmektedir. Batı Stoa'nın 0.40–0.41 m. yüksekliğindeki arşitrav blokları, 0.36 m. yüksekliğe sahip diğer cephelere ait arşitravlardan ayrılmaktadır (Çizim 25–26).

Batı ve Kuzey Stoa'da arşitravların ön cephesine, taenianın alt tarafını regulaların etrafını dolaşacak şekilde ince yonulu bant işlenmiştir. Bu bant Batı Stoa'da arka cephede fasciaların bitimine de işlenmiştir. Bu uygulama Stratonikeia Gymnasionu Dorik arşitrav bloklarında görülen kompozisyonun tekrarı niteliğindedir. Benzer bir dekorasyon Aphrodisias Tiyatrosu'nun ve Sebasteionu'nun arşitrav bloklarında da görülmektedir²⁶⁰.

Batı ve Kuzey Stoa'da triglif-metop blokları, birleşme yerleri ile birlikte 1.36–1.375 m. uzunluğunda, 0.45 m. yüksekliğindedir²⁶¹. Triglifonların üst kısmına 0.09 m. yüksekliğinde taç profili işlenmiştir. Bu da blok yüksekliğinin 1/5'idir. İki

²⁵⁷ Vitruvius III. III. 2–3.

²⁵⁸ Vitruvius V. III. 1, 4.

²⁵⁹ Coulton, 1976: s.128.

²⁶⁰ Chaisemartin-Theodorescu, 1991: s.29–66.

²⁶¹ Vitruvius, triglif yüksekliği için bir ve yarım modül, genişlik için 1 modül önermektedir. Triglif başlığı ise modülün 1/6'i kadardır. Vitruvius'a göre metoplar, genişlikleri yüksekliklerine eşit olarak triglifler arasında dağıtılmalıdır (Vitruvius IV. III. 4.). Buna göre triglif yüksekliği ve metop genişliği 0.54 m., triglif genişliği 0.36 m., triglif başlığının yüksekliği 0.06 m. olmalıdır. Metop genişliğinin triglife oranı 1.5'tir. Görüldüğü gibi Vitruvius'un modüler sistemi ile Stoa'nın triglif-metop frizi ölçüleri arasında fark vardır ancak özünde metop genişliği Vitruvius'un önerdiği gibi triglifin 1.5 katıdır.

triglif, iki metoptan oluşan bloklarda metop genişlikleri trigliflerin 1.5 katıdır. 2.70 m. uzunluğundaki arşitrav bloklarının üzerine iki adet triglif-metop bloğu yerleştirilmiştir. Böylece sütun aksial aralığına üç triglif, dört metop düşmektedir (Çizim 27–28)²⁶².

Doğu Stoa'da yüzeyde triglif-metop bloğu görülemediğinden, Stoa'nın bu cephesine ait triglifonların düzenlenişi belirlenememiştir. Arşitrav ve korniş bloklarındaki benzerlikten hareketle Stoa'nın bu cephesinde de iki triglif ve iki metoptan oluşan friz bloklarının kullanılmış olabileceği düşünülebilir ancak Bizans Yapısı'ndaki kazı çalışmaları sırasında bulunan tek triglif-metop bloğu üç triglif iki metoptan oluşmaktadır. Ölçülerinin Stoa'nın diğer cephelerinde kullanılan triglifonlar ile aynı olması nedeniyle Stoa'ya ait olduğu kesin olan bloğun Doğu ya da Güney Stoa'dan taşındığı düşünülmektedir. Güney Stoa'dan kataloga alınan iki triglifonun da kısa kenarlarından birisi toprağa gömülü olduğu için uzunlukları tam belirlenememiştir. Ancak Batı, Kuzey ve Güney Stoa'da triglif ve metop genişlikleri ile yüksekliklerinin aynı olmasından hareketle Doğu ve Güney Stoa'nın da dört metoplu sütun aksial aralığına sahip olduğu kabul edilmiştir (Çizim 29).

Batı Stoa'nın üst yapısında Dorik sima yerine konsollu geison-sima blokları kullanılmıştır. Konsolların alt kısmına dış bükey formda düz bir sofit işlenmişken aradaki kasetler boş bırakılmıştır. Konsollar 0.28 m., aradaki kasetler 0.39 m. genişliğindedir. Görüldüğü gibi konsollar +0.01 m.lik ölçü ile triglif genişliğini kasetler ise -0.015 m.lik ölçü ile metop genişliğini karşılamaktadırlar. Dorik sima bloğunun alt kısmına işlenen ve triglifler ile aynı aksa yerleştirilen muttulus-guttaeların yerini konsollar almıştır. Simaya kyma recta profili ve aslan başı şeklinde çörtenler işlenmiştir. Kataloga alınan üç konsollu geison-sima bloğunda sima profilinin üst kavis çıkıntısı tamamen kırık olduğundan profilin dışa ne kadar taşıdığı tespit edilememiştir. Konsollu geison-sima bloklarıyla birlikte Batı Stoa'nın en üst seviyesinde ulaşılan toplam yükseklik 6.35 m.dir.

Stoa'nın diğer cephelerinde alt kısmına dış sırası, geisona muttulus-guttae,

²⁶² Pergamon Athena Kutsal Alanı Kuzey Stoa, Tiyatro Terası Doğu Stoa, Asklepeion Batı Stoa, Yukarı ve Aşağı Agora Stoaları, Priene Agora Tapınağı Kuzey ve Güney Stoaları ve Miletos Batı Market Yapısı 4 metoplu friz sistemine sahiptir.

sima kısmına ise kyma recta profili ve aslan başı şeklinde çörtlenler işlenen korniş blokları kullanılmıştır²⁶³. Sütun ve üst yapı elemanlarının yüksekliği belirlenebilen Kuzey Stoa'da korniş ile birlikte ön cephe yüksekliği 6.06 m.dir. Bu ölçü, Kuzey Stoa ile birlikte planlanan Doğu ve Güney Stoa için de kabul edilmiştir.

Stoa'nın tüm cephelerinde kyma recta profili üzerine yerleştirilen aslan başı şeklindeki çörtlenlerin iki trigliften birinin üzerine gelecek şekilde, akstan aksa 1.35 m. aralıklarla yerleştirildiği tespit edilmiştir²⁶⁴.

Stoa'nın üst örtüsüyle ilgili her hangi bir buluntuya rastlanmamıştır. Triglif-metop ve korniş bloklarına işlenen kiriş yuvalarından hareketle çatı şekli belirlenmeye çalışılmıştır. Batı Stoa'dan kataloga alınan 6 triglifondan ikisinin (BSTM3, BSTM5), Kuzey Stoa'dan kataloga alınan üç triglifondan ikisinin (KSTM1, KSTM2) ve Güney Stoa'dan kataloga alınan iki triglifondan birisinin (GSTM1) arka kısmına kiriş yuvası açılmıştır. Buna karşın arka cephesini görebildiğimiz BSTM1, BSTM4, BSTM6 ve GSTM2 numaralı bloklarda kiriş yuvası yer almamaktadır. Batı Stoa'da geison-sima bloklarının üst sınırında çörtlenlerin yerleştirildiği konsolların arka tarafında, tıpkı çörtlenler gibi akstan aksa 1.35 m. aralıklarla, ikincil kirişler için açılmış yuvalar tespit edilmiştir. Stoa'nın diğer cephelerinde kullanılan korniş bloklarında bu kiriş yuvaları her triglifin arkasına gelecek şekilde 0.39–0.40 m. aralıklarla yerleştirilmiştir. Bu örneklerden hareketle, Batı Stoa'da 0.50 m. kalınlığındaki ana kirişlerin sadece sütunlar üzerine²⁶⁵, 0.26–

²⁶³ Helenistik Dönem'de Pergamonlu mimarların yaygınlaştırdığı bir uygulama olan Dorik saçaklığa dış frizi işlenmesi, Pergamon Athena Kutsal Alanı L Şekilli Stoadı (Radt, 2002: s.157–166) ve Priene Agora Kuzey Stoa'da görülmektedir (Wiegand-Schrader, 1904: s.189–192; Coulton, 1976: s.14; Koenigs, 1993: s.381–396; Rumscheid, 2000: s.60–68). M.Ö. 175 yılına tarihlenen Miletos Bouleuterionu (Knackfuss, 1924: s.31–47) ve Stratonikeia Gymnasimu (Rumscheid, 1994: s.139–141) da bu tür uygulamanın örneklerindedir. Bunun yanı sıra Anadolu dışından bir örnek olan Kos Batı Gymnasionu Xystosunda Dorik saçaklıkta dış frizi yer almaktadır (Coulton, 1976: s.248).

²⁶⁴ Restitüsyon denemeleri yayınlanmış olan Atina Attalos Stoası (Coulton, 1976: Fig. 28), Pergamon Demeter Kutsal Alanı Aşağı Kuzey Stoa (Bohtz, 1981: Taf. 50) ve Priene Demeter Tapınağı'nda (Rumscheid, 2000: Fig. 56) çörtlenler iki trigliften birinin üzerine gelecek şekilde yerleştirilmiştir.

²⁶⁵ Helenistik Dönem'in üç önemli stoasından Delos Antigonos, Priene Kuzey Stoa ve Magnesia Agorası U Şekilli Stoa'da sık yerleştirilmiş mertek gibi çalışan kirişlerin yerine daha kalın kesitli ve geniş aralıklarla yerleştirilmiş kirişler söz konusudur. En iyi bilgiler veren Priene Kuzey Stoa'da 2.32

0.29 m. kalınlığındaki ikincil kirişlerden birisinin sütun üzerine, diğersinin ise aksial aralığı ortalar şekilde yerleştirildiği saptanmıştır²⁶⁶. Diğer cephelerde 0.60 m. kalınlığında olan ana kirişler sütunlar üzerine, ikincil kirişler ise her triglifin arkasına gelecek şekilde yerleştirilmiştir.

Triglifonlar ve konsollu geison-sima ve korniş blokları arkasında yer alan kiriş yuvaları Stoa'nın çatı örtüsünün ahşap iskelet üzerine kaplama olduğunun göstergesidir ancak çatı konstrüksiyonunun eğimli ya da düz olduğu ile ilgili kesin veriler yoktur. Batı Stoa'nın konsollu geison-sima bloklarının üst tarafının düz olması nedeniyle düz bir çatı ile örtülü olabileceği düşünülmektedir²⁶⁷. Çünkü restitüsyon denemeleri yayınlanmış olan stoalarda genellikle eğimli çatı için bu eğimi tamamlayan eğik korniş blokları kullanılmıştır²⁶⁸. Fakat bu kesin bir kural değildir. Çünkü Assos Kuzey Stoa, Magnesia Agora Stoaları ve Pergamon Athena Kutsal Alanı Kuzeydoğu Stoası'nda üst kısmı düz biten korniş blokları kullanılmış olmasına karşın sözü edilen bu yapılar teras çatı ile örtülü değildir. Assos ve Magnesia'da bulunan alınlık parçaları bunların beşik çatılı olduklarını göstermektedir²⁶⁹. Yine eğimli çatı konstrüksiyonuna sahip Samos Gymnasion Stoası'nın korniş blokları da düz işlenmiştir²⁷⁰. Bunun yanı sıra tapınak ile bağlantılı olan Priene Agora Tapınağı Kuzey ve Güney Stoası ile Athena Kutsal Alanı

---

m. aksial aralıklarla yerleştirilmiş olan sütunların üzerindeki triglif frizlerinin arkasında 0.65 m. genişliğinde, 0.47 m. yüksekliğinde kiriş yuvaları tespit edilmiştir. Samothrake Stoa J'de de 3.0 m. aksial aralıklarla yerleştirilmiş yine bu tür büyük kesitli yuvalar vardır.

²⁶⁶ Kiriş boyutları tek nefli tek katlı stoalardan Kaunos Stoası'nda 0.10 m., Pergamon Demeter Kutsal Alanı Yukarı Kuzey Stoa'da, enlemesine atılan kirişler 0.26 m., boylamasına atılan kirişler 0.20-0.21 m., Pergamon Tiyatro Terası Doğu Stoa'da 0.30x0.40 m. ebatlarındadır. Priene Agora Tapınağı Kuzey Stoa'da frizin arkasında 0.30x0.30 m. ebatlarındaki derinlemesine ahşap kirişlere ait yaklaşık 0.16 m. derinliğinde yuvalar vardır. Yine Priene Stadyum Stoası'nda da triglif frizinin arkasında 0.35x0.35 m. ebatlarındaki derinlemesine kirişlerin gireceği 0.12 m. derinliğinde kiriş yuvaları vardır.

²⁶⁷ Krş. Coulton, 1976: s.149; Doruk, 1978: s.92.

²⁶⁸ Priene Agora Tapınağı Kuzey Stoa'da ele geçen simanın üstü düz olduğu için Pergamon Müzesi'nde Schleif'in yaptığı kent modelinde düz çatılı olarak önerilmektedir. Aynı durum Priene Agora Tapınağı Güney Stoa ve Athena Kutsal Alanı Stoası için de geçerlidir (Wiegand-Schrader, 1904: s.137-139, Abb. 107; Schede, 1964: Abb.12; Rumscheid, 2000: s.133-137, Res. 119).

²⁶⁹ Doruk, 1978: s.92.

²⁷⁰ Martini, 1984: s.35-45, Abb. 23-31.

Stoası'nın buldukları Kutsal Alanlar içindeki tapınakların etkisini çevreye göstermek için düz çatı ile örtüldükleri görülmektedir. Düz çatı önerisinde bulunulan Priene Agora Tapınağı Kuzey ve Güney Stoa ile Athena Kutsal Alanı Stoası'nda, Miletos Kuzey Market ve Güney Market Güney L Şekilli Stoa'da giriş yuvaları friz bloğunun arkasına açılmıştır. Miletos Liman Stoası ve Güney Market L Şekilli Stoa'da ise ana girişler arşitrav üzerine paralel konan yastığa oturtulmuştur²⁷¹. Bunun üzerine gelen ikincil kirişleme ve kil tabakası korniş yüksekliğini kapsamaktadır. Bu nedenle düz çatılı stoalarda triglifon arkasına açılan giriş yuvası sima bloğunun üst sınırına kadar devam ettirilmektedir. Bu verileri değerlendirdiğimizde tapınak ile bağlantılı inşa edilen Batı Stoa'nın düz bir çatı ile örtülü olabileceği akla yatkın gözükmemektedir ancak Batı Stoa'da triglifonlara açılan giriş yuvalarının bloğun üst kısmına kadar devam etmemesi ve konsollu geison-sima bloklarındaki yuvaların sadece üst sınıra açılmış olması düz bir çatı ile örtülü olamayacağını düşündürmektedir. Bunun yanı sıra teras çatılı stoaların korniş bloklarının üst yüzeyinde su olukları görülmemesine karşın Batı Stoa'nın konsollu geison-sima bloklarında yer alan su olukları düz çatı ile örtülmediğinin göstergesidir²⁷². Nitekim bölgenin iklim koşullarını da dikkate aldığımızda, oldukça yağış alan bir bölgede yer alan Stoa'nın üst örtüsünde eğimli çatı önerisinin daha akla yatkın olduğu düşünülmektedir²⁷³.

Stoa'da, Helenistik Dönem stoalarında oldukça yaygın olan çift eğimli çatı konstrüksiyonunun tercih edilmiş olabileceği düşünülmektedir. Friz bloğunun arkasında giriş yuvaları olan stoaların tamamında eğimli çatı konstrüksiyonu söz konusudur²⁷⁴. Eldeki veriler Stoa'nın tek eğimli ya da çift eğimli çatı ile örtüldüğü konusunda kesin

²⁷¹ Doruk, 1978: s.96–97.

²⁷² Doruk, 1978: s.92–93.

²⁷³ Fazla yağış alan yerlerde düz çatı suları kolaylıkla dışarıya aktaramadığından yapı içinde akıntılara neden olmakta ve işlevini tam olarak yerine getirememektedir. Bu nedenle yağışlı bölgeler için eğimli çatı önerisi daha akla yatkındır (Doruk, 1978: s.90–102).

²⁷⁴ Helenistik dönem yapılarından Kaunos Stoası, Miletos Güney Agora Market Yapısı, Pergamon Demeter Kutsal Alanı Güney Stoa, Aşağı Kuzey Stoa ve Batı Stoa ile Priene Kuzey Stoa ve Stadyum Stoası'nın friz blokları giriş yuvalarına sahiptir. Sözü edilen bu stoalardan Pergamon Demeter Kutsal Alanı Güney Stoa iki eğimli, Aşağı Kuzey Stoa tek eğimli, Batı Stoa tek eğimli, Priene Kuzey Stoa iki eğimli ve Stadyum Stoası tek eğimli çatıya sahiptir.

sonuçlar vermemektedir. Restitüsyon denemeleri yayınlanmış olan stoalarda çatı tipinin belirlenmesinde derinliklerinin yanı sıra²⁷⁵ konumlarının da önemli olduğunu göstermektedir²⁷⁶. 7.00 m. nef derinliğine sahip Batı Stoa ile 7.00 m. nef derinliğine sahip diğer cepheler için çift eğimli çatı önerisi akla yatkın gözükmemektedir, ancak gerek yüzeyde gerek Stoa'nın dış cephesinde duvar üzerine yerleştirilen mimari elemanlara, Batı Stoa'nın Propylon ile birleştiği alanda yapılan kazı çalışmalarında ve yüzeyde alınlık parçalarına rastlanmamış olması çift eğimli bir çatı ile değil de tek eğimli bir çatı ile örtüldüğünü düşündürmektedir. Bunun yanı sıra çift eğimli bir çatı konstrüksiyonunda, Batı Stoa'nın basamaklar dahil toplam yüksekliği 11.5 m.yi bulmaktadır ki bu da Kutsal Alan'ın en önemli yapısı olan Tapınağın yüksekliğini aşmakta, dolayısıyla da bu yapının ihtişamını azaltmaktadır. Bu nedenle Stoa'da tek eğimli çatı önerisinin daha kabul edilebilir olduğu düşünülmektedir.

Triglifonlardaki kiriş yuvalarının üst kısmının kapalı olması ana kirişlerin arka duvara doğru düz uzatıldığına göstergesidir (Çizim 30). Korniş blokları üst kısmında yer alan kiriş yuvaları ise eğik kirişler için kullanılmıştır. Esasında tek eğimli çatıda yapıyı enine geçen eğik mertekler örtü malzemelerini doğrudan doğruya taşırlar ve bunların dayanacağı tek bir kirişe gereksinme vardır²⁷⁷. Fakat Stoa'da oldukça geniş olan nef derinliği için çatıyı alttan desteklemek gerekmektedir. 0.50–0.60 m. kalınlığındaki ana kirişlerin triglifonların arkasına açılmasında asıl amaç bu düşüncenin yansımasıdır (Çizim 31-32).

²⁷⁵ 8 adet Pergamon, 5 adet Priene ve bir adet Miletos tek nefli stoaların yeniden kurma önerileri yayınlanmıştır. Priene stoaları ve portikolarının düz çatılarının 4.25 m. (Agora Tapınağı Güney Stoa) ile 6.80 m. (Athena Kutsal Alan Stoası) arasındaki derinliklerde, Stadyum Stoası'nın tek eğimli çatısının 7.36 m. derinliğinde olduğu görülmektedir. Pergamon'un tek eğimli çatılarının 3.40 m. (Pergamon Demeter Kutsal Alanı Aşağı Kuzey Stoa Portikosu) ile 6.0 m. (Asklepeion Batı Stoa) arasındaki derinliklerde, iki eğimli çatılarının 5.60 m.(Demeter Kutsal Alanı Yukarı Kuzey Stoa) ile 8.90 m. (Tiyatro Terası Batı Stoa) arasındaki derinliklerde uygulandıkları görülmektedir.

²⁷⁶ Pergamon Demeter Kutsal Alanı Yukarı Kuzey Stoa'nın tapınağa yönelik bakış açısını engellemek için tek eğimli bir çatı ile örtülmüşken aynı alandaki Yukarı Kuzey Stoa ile Batı Stoa'nın mekanlarının üzerinde iki eğimli çatı söz konusudur. Priene Agora Tapınağı Kuzey ve Güney Stoaları ile Athena Kutsal Alanı Stoası'nın buldukları Kutsal Alanlar içindeki tapınakların etkisini çevreye göstermek için düz çatı ile örtüldükleri anlaşılmaktadır (Ersoy, 1998: s.69–70).

²⁷⁷ Doruk, 1978: s.98.

Çatı konstrüksiyonunda sütunlar üzerine gelecek şekilde zemine paralel olarak uzatılmış ana kirişler olasılıkla Stoa'nın arka duvarında yer alan oyuklara yerleştirilmiştir (Çizim 31-32). Ancak duvar orthostat seviyesine kadar korunmuş olduğu için bunlar saptanamamıştır. Korniş bloklarından eğik uzatılan ikincil kirişlerin üzerine yatay atılan hatıllar, kaplama tahtaları ve üst örtü malzemesi yerleştirilmiştir. Yağmur sularının, çörtenlerin gerisinde yer alan oluklarda toplanabilmesi için kaplama tahtalarıyla birlikte üst örtü bu olukların başlangıcına kadar dayandırılmıştır.

Çatı eğimi için Vitruvius'un önerisinden yararlanılmıştır²⁷⁸. Buna göre ön cephe yüksekliği 6.35 m. olan Batı Stoa'nın arka duvar yüksekliğinin 1/5 oranında yükseltildiğini kabul edersek 7.62 m. yükseklik elde edilmektedir. Stoa'nın diğer cephelerinde bu ölçü 0.702 m.dir. Restitüsyon denemeleri yayınlanmış olan stoalarda çatı eğimi için önerilen 1.00–1.50 m. yükseklik ile elde edilen sonuçların örtüşmesi, Stoa için önerilen çatı konstrüksiyonunda çok fazla bir sapma olmayacağını düşündürmektedir.

Stoa'nın çatı örtüsünün malzemesi bilinmemektedir. Batı Stoa'nın güney ucunda yapılan kazı çalışmaları sırasında bulunan, Stoa'nın diğer cephelerinde yer yer yüzeyde görülen çatı kiremidi parçalarından hareketle üst örtünün kiremit kaplama olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmalarda bulunan parçaların oldukça küçük olması nedeniyle kiremit boyutları belirlenememiştir.

---

²⁷⁸ Vitruvius, revaklarda çatı eğimi için iç sütun sırası sütun yüksekliğinin, dış sütun sırası sütun yüksekliğinden beşte bir oranında daha fazla olması gerektiğinden söz etmektedir(Vitruvius V. IX. 2).

YEDİNCİ BÖLÜM

DORİK MİMARİ ELEMANLARIN ANALİZİ

7.1 Stoa'ya Ait Mimari Elemanlar

Batı Stoa'nın aksine Kuzey, Doğu ve Güney Stoa'nın sütunları Toskana kaideler üzerinde yükselmektedir. Temeli Helenistik Dönem'de atılan bu uygulamanın ilk örnekleri Pergamon'da görülmektedir. Pergamon Zeus Tapınağı'nda Dorik üst yapı elemanlarını taşıyan sütunlar yuvarlak formu plinthe ve torustan oluşan bir kaide üzerinde yükselmektedir²⁷⁹. Pergamon Tiyatro Terası Batı Stoa'da, Palast IV'de, Latmos Herakleiası Bouleuterionu'nda ve Alinda Market Yapısı'nda Dorik sütunların kaide görevi üstlenen bir torus üzerinde yükselmesi, bu uygulamanın habercileridir²⁸⁰. Pergamon Yukarı Teras Gymnasion'daki Eksedra D'de dörtgen plintheli kaideler kullanılmıştır. Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen Ephesos Rundbau Anıtı'nın podyumunun plinthe ve torustan oluşan kaide şeklinde düzenlenmesi Erken İmparatorluk Dönemi'nde yaygınlaşan bu modanın göstergesidir²⁸¹. Dor düzeninde Toskana kaidenin kullanımına²⁸² ilişkin en iyi bilinen örnek ise Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Aphrodisias Sebasteionu'dur²⁸³.

Stoa'nın sütunları Helenistik Dönem'de Pergamonlu mimarlar tarafından yaygınlaştırılan stilde, alt kısmı yivsiz işlenmiştir. Yivsiz kısmın yüksekliğinin sütun proposiyonu ile ilişkisi tam olarak saptanamamıştır. Stoa'nın dört cephesinde de farklılık gösteren bu bölümün, yaklaşık bir insan boyu yüksekliğinde yapılma gayreti içinde oldukları mevcut örneklerden anlaşılmaktadır²⁸⁴. Kullanım yüksekliği olarak adlandırılan bu bölümün üstünde yer alan yivler Ioniktir. Helenistik Dönem'de pek çok Dorik yapıda yivlerin Ionik işlenmesine karşın²⁸⁵ bu uygulama Roma

---

²⁷⁹ Rumscheid, 1994: s.299.

²⁸⁰ Doruk, 1987: s.1117-1137.

²⁸¹ Alzinger, 1974: s.37-39, Fig. 25.

²⁸² Dorik mimari elemanların taşıyıcısı olarak kullanılan Toskana kaideler Priene ve Stratonikeia Gymnasiumlarında olduğu gibi diğer düzenler için de tercih edilmiştir.

²⁸³ Outschar, 1987: s.108, Abb.5.

²⁸⁴ Doruk, 1978: s.66.

²⁸⁵ Helenistik Dönem yapılarından Perge Dor Tapınağı, Athena Kutsal Alanı Kuzey Stoası, Yukarı

Dönemi'nde pek tercih edilmemiştir²⁸⁶.

Dor düzeninde dönem ile ilgili en önemli bilgi veren mimari elemanlardan biri başlıktır. Ancak Batı Stoa'ya ait tek Dor başlığının ekhinus ve abakus kısmının tamamen kırık olması büyük şanssızlıktır. Arşitrav üst genişliğinden hareketle 0.76 m. abakus genişliğine sahip olduğu tespit edilen başlığın restitüsyonu yapılabilmektedir. Ancak ekhinus ve abakus yüksekliği tam belirlenemediği için başlık formu değerlendirilememiştir. Başlık, yivlerin ve annuletlerin işlenişi bakımından Rumscheid'in katalogunda yer almayan bir forma sahiptir. Yivlerden annuletlere geçiş ve annuletlerin işlenişi Doğu ve Güney Stoa'nın başlıkları ile birlik içindedir fakat yapılan restitüsyona göre Batı Stoa'ya ait Dor başlığının ekhinus formu Kuzey Stoa'da olduğu gibi daha dik bir açığa sahiptir.

Kuzey Stoa'ya ait olduğu düşünülen BYB1 numaralı başlığın formu diğer cephelerden ayrılmaktadır. Ionik işlenen yivler, en alttaki annulet ile aynı hizada olup, dik bir şekilde annuletle birleşmiş, böylece ilk annulet ile yivler arasında bant şeklinde bir düzenleme oluşmuştur. Bu özelliğinden dolayı, Helenistik Dönem Dor başlıklarını 15 gruba ayıran Rumscheid'in katalogunda 4. grup içinde yer almaktadır. M.Ö. 2. yy'a tarihlenen Iasos Bazilika, Miletos Kuzey Market L Şekli Stoa, Pergamon Yukarı Agora Skythinos, M.Ö. 2. yy ortalarına tarihlenen Kos Asklepeion Yukarı Stoa ve M.Ö. 2. yy'ın son çeyreğine tarihlendirilen Priene Agora Kuzey Stoa'nın başlıklarının değerlendirildiği bu grupta görüldüğü gibi, başlık formu M.Ö. 2. yy'da ortaya çıkmıştır. Kutsal Alan'ın aynı coğrafya içinde yer aldığı Iasos, Miletos ve Priene ile etkileşim içinde olduğu açıktır.

Başlık alt çapı ile abakus genişliği arasındaki ölçü farkının az olmasından

---

Teras Gymnasion Stoası, Yukarı Agora Skythinos, Aigai Tiyatro Terası, Demeter ve Kore Tapınağı, Miletos Bouleuterionu, Latmos Herakleiası Athena Tapınağı ve Bouleuterionu, Priene Agora Kuzey Stoa, Iasos Bazilika ve Stratonikeia Gymnasionu'nun sütunları Ionik yivlendirilmiştir. Anadolu dışından Atina ve Delphi Attalos Stoaları, Kos Asklepeion Yukarı Stoa ve Samos Gymnasion Stoası'nın sütunlarında da yivler Ionik işlenmiştir. Ayrıca kyma recta profilli başlıklara sahip Pergamon Zeus Tapınağı'nda da Ionik yivler tercih edilmiştir.

²⁸⁶ Roma Dönemi yapılarından Ephesos Rundbau, Prytaneion, Nero Stoası ve Domitian Tapınağı, Aphrodisias Tiyatrosu ve Sebasteion, Hierapolis Apollon Kutsal Alanı Portikosu ve Sidyma Stoası'nda yivler Dorik işlenmiştir.

dolayı ekhinus, dar bir açıyla abakusla birleşmekte, bu nedenle de Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos Prytaneionu başlıklarında olduğu gibi daha yuvarlak bir profil çizmektedir. Ekhinus profilinin, Batı Stoa'nın başlıkları ile benzerlik içinde olması, Batı Stoa'dan sonra ilk olarak bu cephenin inşa edildiği düşüncesi ile de örtüşmektedir.

Doğu ve Güney Stoa'ya ait Dor başlıkları birlik içindedir. Ionik yivli sütun kısmının başlık ile birleştiği noktada ilk annulet dışa doğru çıkıntılı işlenmiştir. Rumscheid'in katalogunda bu tip başlıkların yer almaması Helenistik Dönem'de yaygın olmadığına göstergesidir. Ancak Stoa'ya ait olduğu düşünülen DB4 numaralı başlık, yivlerin alta doğru dolu işlenmesi nedeniyle Rumscheid'in katalogunda 5. grup içinde yer almaktadır. Annuletler, Kuzey Stoa'da olduğu gibi basamak şeklinde kademelendirilmiş, dörtgen kesitlidir. Sütun alt çapının üst çapa oranı ve silme profili dışında abakus genişliği Vitruvius'un önerisine uymaktadır. Ancak ekhinus profili yayvanlaşmıştır. Ekhinus profilinin açısı Helenistik Dönem Pergamon yapılarının ve Priene Agora Stoalarının başlıkları ile benzerlik içindedir. Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos Prytaneionu'nun aksine Rundbau başlıklarında ekhinus profilinin yayvan işlenmiş olması, Erken İmparatorluk Dönemi'nde her iki stilin de uygulandığının göstergesidir.

Başlıklarda abakusun üst kısmına işlenen silme profili Helenistik Dönem'de Pergamonlu mimarların yaygınlaştırdığı geleneğin devamıdır. Rumscheid'in katalogunda 14. grubu oluşturan bu tip başlıklar ile ilgili ilk toplu çalışma Wilberg tarafından yapılmıştır²⁸⁷. Helenistik örnekler M.Ö. 2. yy'a aittir²⁸⁸. Ionik etkinin yansıması sonucu oluşan bu başlık tipi Anadolu'da çok sevilmiş ve Roma Dönemi dahil pek çok Dorik yapıda kullanılmıştır²⁸⁹. Stoa'nın başlıklarında görülen silme profili Helenistik örneklerin tekrarı niteliğindedir.

---

²⁸⁷ Wilberg, 1919: s.167–181.

²⁸⁸ Alzinger ve Martini bu tip başlıkların ilk kez Lindos Athena Tapınağı'nda görüldüğünü aktarmaktadır (Alzinger, 1974: s.67–69; Martini, 1984: s.77–80). Ancak bu tip başlıkların 5–4. yy'dan örnekleri belgelenmiştir (Dinsmoor, 1957: s.402–411).

²⁸⁹ Ephesos'ta Augustus Dönemi'ne tarihlenen Prytaneion ve Rundbau'da tercih edilmemiş olmasına karşın Nero Stoası ve Domitian Tapınağı başlıklarında görülmektedir. Bunun yanı sıra Aphrodisias

Stoa'nın mimari elemanlarından arşitrav ve triglif-metop frizinde görülen benzerlik, dönem ile ilgili tespitleri güçleştirmektedir. Çünkü Batı Stoa'nın ardından inşa edilen diğer cephelerdeki bu elemanlardan arşitrav büyük oranda benzer, friz ise tamamen aynıdır. Bu nedenle mimari elemanların oranları da net sonuç vermemektedir.

Genel form olarak Helenistik karakter sergileyen arşitrevlerde taenianın üst kısmına işlenen silme profili istisnadır. Labranda Zeus Tapınağı'nın güneyindeki Oikoi olarak adlandırılan yapıda görülen bu detay, Stratonikeia Gymnasionu'nda da uygulanmıştır. Aphrodisias Tiyatrosu'nda, 1. katın arşitrevleri düz bir taenia ile bittiği halde, üst katın arşitrevlerinde taeniaya silme profilinin işlenmiş olması mimari alanda etkileşimin göstergesidir. Taenianın altındaki regula ve guttaelar alçak işlenmiştir. Ancak bu özellik Aphrodisias Tiyatrosu'nun ve Sebasteion'un arşitrevlerinde tamamen kendini göstermiş, regula ve guttaelar iyice körelmiştir. Arşitrevlerde görülen bir başka özellik ise regula ve guttaeların eğimli verilmesidir. Helenistik Dönem Dor arşitrevlerinde görülen bu uygulamanın başlangıcı net olarak belirlenememiştir ancak bu dönem içinde ortaya çıktığı kesindir²⁹⁰. Bu eğim, mimari elemanlardan taenia²⁹¹, guttae²⁹², regula ve guttae²⁹³ ya da üçünde birden görülür. Üç mimari elemanda birden eğim uygulanmış olan Priene Agora Kutsal Stoa en iyi örnektir²⁹⁴. Batı Stoa'da görülen bu uygulama aynen diğer cephelere de aktarılmıştır.

Arşitrav bloklarının değerlendirilmesinde önemli olan bir diğer unsur, sütun alt çapının arşitrav yüksekliğine oranıdır. Helenistik Dönem'de aksial aralıkların artmasına paralel olarak üst yapı elemanlarının boyutları küçültülmüştür. Vitruvius'un yüksekliğini, sütun alt çapının yarısı olarak önerdiği arşitrevlerin oranları belirlenebilen yapılardan, II. Eumenes zamanında inşa edilen Pergamon

---

Tiyatrosu ve Sebasteionu, Hierapolis Sütunlu Cadde ve Apollon Kutsal Alanı Portikosu'nda görülmektedir.

²⁹⁰ Rumscheid, 1994: s.312–314.

²⁹¹ Pergamon Asklepeion D Kompleksi.

²⁹² Kos Asklepeion Üst Teras Stoası

²⁹³ Letoon Xanthos Dorik Tapınak B, Priene Tiyatrosu ve Stratonikeia Gymnasionu.

²⁹⁴ Diğer örnekler Assos Sütunlu Mezar, Ephesos Rundbau, Priene Agora Kutsal Stoa, Stadion ve 33 numaralı Ev, Termessos Bouleuterionu ve Latmos Herakleiası Athena Tapınağı'dır.

Demeter Kutsal Alanı Stoası'nda 1.05, M.Ö. 2.yy'ın 2. çeyreğine tarihlendirilen Tiyatro Terası Batı Stoa'da 1.20, M.Ö. 2. yy'a tarihlendirilen Asklepeion Helenistik Batı Stoa'da 1.5, M.Ö. 2. yy'ın 2. yarısına tarihlendirilen Priene Stadyum Stoası'nda 1.5 ve Priene Agora Kutsal Stoa'da 1.63'tür. Görüldüğü gibi M.Ö. 2. yy başından 2. yy sonuna kadar oranlarda artış söz konusudur. Lagina Hekate Kutsal Alanı Batı Stoası'nda 1.75, diğer cephelerde 1.72 olan bu oran, yapının yukarıda sözü edilen stoalardan daha sonra inşa edildiğinin göstergesidir.

Arşitravların alt kısmına işlenen sofitin her iki kenarındaki şeritler derinleştirilerek, sofit yüzeyi tonoz şeklinde işlenmiştir. M.Ö. 2. yy'da başlayan bu uygulama²⁹⁵ birçok Dorik yapıda görülmektedir²⁹⁶. Batı Stoa'nın arşitrav bloklarında her iki kenarı daha derin işlenmiş olan sofitin yüzeyi yarım yuvarlak formda iken diğer cephelerde daha sığdır ve sofit yüzeyi ortaya doğru sivrilen, yarım oval formdadır. Detaylarda görülen bu farklar dönem özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Lagina Hekate Kutsal Alanı Stoası'nın arşitrav blokları kompozisyon açısından Stratonikeia Gymnasionu'nun kopyası niteliğindedir. Taenianın üst kısmına ve iç cepheye işlenen silme profilinde sadece detaylarda görülen fark dönem özelliğini yansıtmaktadır. Özellikle Kuzey, Doğu ve Güney Stoa'nın arşitrav bloklarının dış cephesinin fascialara ayrılıp, iç cephesinin düz bırakılarak taç profili ile son bulması, fasciaların başladığı yere, regula ve guttaeların alt kısmına işlenen ince yonulu bant, Stratonikeia yapısında görülen bu uygulamanın aynen tekrarlandığının göstergesidir.

Stoa'nın tüm cephelerinde, genel form açısından bire bir kopya niteliği taşıyan triglif-metop frizinin kendi içindeki oranı tüm cephelerde aynıdır. Ancak sütun alt çapına oranı, daha büyük boyutlu mimari elemanların kullanıldığı Batı Stoa'da değişmektedir. Metoplar, Helenistik geleneğin devamı olarak trigliflerin 1.5 katı genişliğe sahiptir. Stoa'nın frizlerinde uygulanan bu kural, Aphrodisias Tiyatrosu'nun 2. katının ve Sebasteion'un frizlerinde bozularak, triglif başlığının

---

²⁹⁵ Rumscheid, 1994: s.312–314.

²⁹⁶ Assos Bouleuterion, Gymnasion, Kuzey Stoa, Aigai Market Yapısı, Kos Asklepeion Tapınak A, Kos Asklepeion Yukarı Stoa, Pergamon Yukarı Agora U Şekilli Stoa.

genişliği yüksekliğine eşit işlenmiş olup triglifler kare, metoplar dikdörtgen bir form almıřtır²⁹⁷. Stoa'nın tüm triglifonlarında Helenistik geleneğin devamı olarak metopların genişliği yüksekliğinden azdır. Batı Stoa'da, triglif başlık yüksekliğinin triglif yüksekliğine oranı 1/5 iken Aphrodisias ve Hierapolis yapılarında bu oran 1/3'dir.

Erken dönemlerden itibaren dörtgen plaka formunda olan triglif başlığının üst kısmına yukarıya doğru genişleyen formda bir profil işlenmiştir. Pergamon profili denen bu detay, Helenistik Dönem'de Pergamonlu mimarlar tarafından başlatılmış ve birçok yapıda sevilerek kullanılmıřtır²⁹⁸. Triglif başlığının üzerindeki bu profilden sonra friz bloğu düz bir bantla sonlandırılmıştır. M.. 2. yy'ın 2. yarısına tarihlenen Priene Stadyum Stoası'nda ve Stratonikeia Gymnasionu'nda²⁹⁹ görülen bu uygulama Lagina Hekate Kutsal Alanı'nda da kullanılmıştır.

Her iki kenarda iki yarım ve arada iki tam yivden oluşan trigliflerde yivler üçgen formda işlenmiş, üst kısmı düz bitirilmiř³⁰⁰ ve her iki yandaki yarım yivler tam olan yivlerden daha altta kesilmiştir. Batı Stoa'da 0.035 m. yüksekliğinde olan bu bölüm, diğer cephelerde 0.01 m.dir. Helenistik örneklerden hareketle bu bölümün, sadece Anadolu'da görülen bir özellik olan kulakçıklar için bırakıldığı

²⁹⁷ Flaviuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Hierapolis Apollon Kutsal Alanı Portikosu'nda ve Domitian Dönemi'ne tarihlenen Sütunlu Cadde'de triglif ve metop oranları 1/1'dir. Ferrero, 1993: s.70–118.

²⁹⁸ Bu profil, Helenistik Dönem'e tarihlenen Aigai Market Yapısı, Kos Batı Gymnasionu, Magnesia Agora Stoası, Pergamon Athena Kutsal Alanı Kuzey Stoa 2. kat, güneydoğusundaki Kule Yapısı'nda, Asklepeion D Kompleksi, Hera Basileia, Asklepeion Tapınağı, Priene Agora Kutsal Stoa ve Tiyatrosu'nda görülmektedir.

²⁹⁹ Rumscheid, 1994: s.139–141. Yapı, Y. Boysal tarafından M.. 2. yy'a tarihlendirilmiştir. Boysal, 1990: s.502, Taf. 76.1–2.

³⁰⁰ M.. 4. yy'a tarihlenen Labranda yapılarında trigliflerin üst kısmı düz kesilmiştir. Bunun yanı sıra Helenistik Dönem'e tarihlenen Teos Dionysos Kutsal Alanı Stoası, Aigai Demeter ve Kore Tapınağı, Aigai Bouluterion, Assos Bouleuterion, Kyme Dorik Stoa, Mamurt Kale Tapınağı, Pergamon Athena Tapınağı ve Pergamon Zeus Tapınağı'nda yivlerin üst kısmı yuvarlak bitmektedir. Assos Agora Kuzey Stoa ve Sütunlu Mezar, Belevi Mezar Anıtı, Lmyra Ptolemaion, Pergamon Hisar Tepesi III. Grup'ta yivlerin üst kısmı yassı işlenmiştir. Tek rnek olarak da Pergamon Asklepeion D Kompleksi'nde yivlerin üst kısmı oval formda bitmektedir. Helenistik Dönem yapılarında yivlerin üst kısmının 4 farklı tipte işlenmiş olması bunun bir kriter olarak alınamayacağını göstermektedir.

düşünülmektedir³⁰¹. Çünkü Priene Agora Kutsal Stoa'da tespit edilen iki triglif-metop bloğundan birisinde kulakçıklar işlendiği için tam yivlerle yarım yivler aynı hizada bitirilmiş, kulakçıkların açılmadığı diğer örnekte ise yarım yivler daha altta kesilmiştir. Bu da blokların detay çalışmasının yerine yerleştirildikten sonra yapıldığının göstergesidir. Ancak bu uygulama daha sonra moda haline gelmiştir. Latmos Herakleiası Bouleuterionu'nda, Hekate Kutsal Alanı U Şekilli Stoa'da olduğu gibi 0.01 m. yüksekliğinde bırakılan bu bölüm kulakçıklar için oldukça azdır. Aphrodisias Tiyatrosu ve Sebasteion'da, her iki yarım yivin, tam yivlerden altta bitirilerek kulakçıkların bu hizadan itibaren açılmış olması, yarım yivlerin altta kesilmesinin moda olduğunun göstergesidir. Bu örnekler ışığında, Lagina Hekate Kutsal Alanı Batı Stoa'da 0.035 m. yüksekliğinde olan bu bölümün kulakçıklar için bırakıldığı ancak daha sonra vazgeçildiği düşünülebilir. Ancak Stoa'nın diğer cephelerinde 0.01 m. yüksekliğinde olan bu bölümün dönemin modasını yansıttığı anlaşılmaktadır.

Dor frizinde triglif yivleri triglif başlığının alt kısmında bitmektedir. Batı Stoa'da triglif başlığı ile yivler arasındaki açıklığın fazla olması, Stratonikeia Gymnasionu'nda görülen uygulamanın tekrarı niteliğindedir. Bu detayın, Stoa'nın diğer cephelerinde, Augustus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos Rundbau, Aphrodisias Tiyatrosu ve Erken İmparatorluk Dönemi yapısı olan Aphrodisias Sebasteionu'nda görülmemesi, Geç Helenistik Dönem'de bu yörede denen bir uygulama olduğunu ya da atölyenin tarzını yansıttığını düşündürmektedir. Friz blokları üstten alta doğru eğimli işlenmiştir. Bu eğim, alttan üste doğru bakıldığında başlık kısmındaki profil ile birlikte frizin tam şeklinin ortaya çıkması ve yüksekliğinin tam algılanabilmesi, böylece göz yanılsamalarından dolayı oluşacak görüntünün yok edilmesi amacıyla yapılmıştır.

Batı Stoa'nın üst yapısında kullanılan konsollu geison-sima Dorik düzen için pek yaygın olmayan bir uygulamadır. Bu düzenlemenin ilk örnekleri Pergamon stoalarında görüldüğünden "Pergamene özellikli konsollugeison" olarak

³⁰¹ Yanlardaki yarım yivlerin üzerine işlenen ve kulakçık olarak adlandırılan bu bezekler ilk kez M.Ö. 377-353 yıllarına tarihlenen Labranda Andron B'de işlenmiştir. Helenistik Dönem'de Pergamonlu mimarlar tarafından geliştirilerek pek çok farklı formlarda uygulanmıştır. Rumscheid, 1994: s.313-314.

adlandırılmışlardır³⁰². M.Ö. 2. yy'ın 2. çeyreğine tarihlendirilen Pergamon Tiyatro Terası Batı Stoa'da korniş, ilk kez bu yapıda geliştirilen, muttuluslar arasındaki alanlarda yüzeysel işlenmiş kutulara sahiptir³⁰³. Benzer uygulama Pergamon etkisi altında olan Aigai kentinde, tamamen Pergamon mimarlığının özelliklerini yansıtan Tiyatro Terası Batı Stoa'nın³⁰⁴ korniş bloklarında da görülmektedir. Muttuluslar arasındaki bu boşluklar muttuluslardan daha geniştir. Kornişin bu tipi en iyi, Atina Attalos Stoası'nda görülmektedir. Bu yapıya ait kornişin ön tarafında aslan başı şeklinde çörtlenler, üst kısmında ise yağmur suları için oluşturulmuş oluk yer almaktadır³⁰⁵. Sadece Pergamonla bağlantılı yapılarda görülen bu tip kornişin bir başka örneği Atina Eumenes Stoası'ndandır³⁰⁶. Muttuluslar arası boşluklardan oluşan kornişin üst tarafı Attalos Stoası'ndan farklı olarak, Aigai Tiyatro Terası Batı Stoası'nda olduğu gibi düz bırakılmış, yağmur suları için oluk açılmamıştır. Ephesos Tiyatrosu'nun Proskenion kısmında görülen minyatür Dorik üst yapı elemanları konsollu geison-sima ile son bulmaktadır³⁰⁷. Yine Helenistik döneme tarihlenen Kyme Dorik Stoa'da kasetler ve konsollardan oluşan geison-sima blokları kullanılmıştır³⁰⁸. Sözünü ettiğimiz bu iki yapıda konsolların alt kısmına sofit işlenmiştir. Konsollu geison-simanın en gelişmiş olarak kabul edilen Atina Rüzgar Kulesi'nde³⁰⁹, kasetler arasına S profilli konsollar, Pergamon Athena Kutsal Alanı'nın güneydoğusundaki Kule Yapısı'nda spiral ve palmet ile biten S profilli konsollar işlenmiştir³¹⁰. Bu tip kornişin kullanımını Coulton tarafından, Athena Kutsal Alanı Kuzey ve Doğu Stoa ile Tiyatro Terası Stoası'nda görülen, Pergamon

³⁰² Hesberg, 1980: s.22-42.

³⁰³ Pergamon Tiyatro Terası için bkz. Bohn, 1896: s.26-31, 36-40; Radt, 2002: s.255-259. Konsollu geison-simalar için bkz. Coulton, 1976: s.129, Fig. 33; Hesberg, 1980: s.22-26.

³⁰⁴ Bohn, 1889: s.44-45, Abb. 36, 40, 51; Hesberg, 1980: s.30-33.

³⁰⁵ Hesberg, 1980: s.29-30.

³⁰⁶ Coulton, 1976: s.128; Hesberg, 1980: s.26-28.

³⁰⁷ Helenistik Dönem'e ait olan bu kompozisyon için bkz. Strong, 1963: s.77; Hesberg, 1980: s.55-56, Taf. 5. 1-2; Rumscheid, 1994: s.312-315, Taf. 41, Res. 45.2-5.

³⁰⁸ Rumscheid, 1994: s.313, Taf. 63, Res. 112.5.

³⁰⁹ Konsollu geison-simalar arasındaki ilişki için bkz. Strong, 1963: s.73-84; Coulton, 1976: s.129, Fig. 33.

³¹⁰ Hesberg, 1980: s.203.

mimarlarının geliştirdiği karışık dzen uygulamasının bir sonucu olarak kabul edilmekte ve Roma korniş tipine öncülük ettiği ileri sürülmektedir³¹¹. Bu örnekler çerçevesinde Batı Stoa'da uygulanan konsollu geison-simanın ilk kez Pergamon etkili yapılarda uygulanan kornişin gelişmiş şekli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Konsollu geison-sima, M.Ö. 129 yılına tarihlenen Kyme Dorik Stoa'da konsolların işlenmesiyle tam şeklini almış, Ephesos Tiyatrosu Proskenion'da ve Lagina Hekate Kutsal Alanı Batı Stoası'nda konsollara sofitin işlenmesiyle de gelişimini tamamlamıřtır³¹². Batı Stoa'nın konsolları Stratonikeia Gymnasionu ile aynı formdadır ancak M.Ö. 40 yıllarına tarihlenen Atina Rüzgar Kulesi³¹³ ve Augustus Dönemi'ne tarihlenen Pergamon Athena Kutsal Alanı'nın güneydoğusundaki Kule Yapısı'nda³¹⁴ konsolların alt yüzeyine S profilinin işlenmiş olması, Batı Stoa'nın konsollarının Kyme Stoası'ndan sonraya, Atina Rüzgar Kulesi ve Pergamon Athena Kutsal Alanı'nın güneydoğusundaki Kule Yapısı'ndan önceye ait olduğunu düşündürmektedir.

Stoa'nın diğer cephelerinde kullanılan korniş bloklarının alt kısmına işlenen diş sırası Ionik özelliktir. Helenistik Dönem'de Pergamon Athena Kutsal Alanı L şekli Stoa, Miletos Bouleuterionu, Priene Agora Kuzey Stoa ve Stratonikeia Gymnasionu'nda görülen bu uygulama, bölgesel etkileşimin yansıması olarak Lagina Hekate Kutsal Alanı Stoası'na aktarılmıştır. Sima profili, Priene Stadion Stoası ve Stratonikeia Gymnasionu'nun devamı niteliğinde, Helenistik karakterde işlenmiştir. Profilin üst kısmı fazlaca dişa taşkın, S profilinin ise yüzeysel işlenmesi dönem özelliğini yansıtmaktadır. Simanın bu şekli, Ephesos Rundbau ve Aphrodisias Tiyatrosu ile aynıdır. Sebasteion'un sima profilinin yanı sıra, simadan geisona geçişte işlenen profil, Kuzey ve Güney Stoa ile aynıdır.

---

³¹¹ Coulton, 1976: s.129.

³¹² Konsollu geison-simanın gelişimi için bkz. Hesberg, 1980: s.22-42; Strong, 1963: s.73-84.

³¹³ Strong, 1963: s.77.

³¹⁴ Hesberg, 1980: s.203.

7.2 Bağımsız Mimari Elemanlar

Kutsal Alan'ın dışında bulunan, malzemesi ve işlenişinden dolayı aynı yapıya ait olabileceği düşünülen ST1 ve ST2 numaralı sütun tamburlarında yivlerin poligonal işlenmesi Helenistik Dönem'de Pergamonlu mimarların stilini yansıtmaktadır. Her zaman Dor düzeninin bir parçası olan poligonal sütunlar sütun tipleri içinde en az görülenidir³¹⁵. Bu stil sütunların tüm yüzeyine uygulandığı gibi, sadece kullanım yüksekliği olarak adlandırılan ilk tamburlara da uygulanabilmektedir³¹⁶. Roma Dönemi yapılarında çoğunlukla içbükey yivli Dorik sütunların tercih edildiği görülmektedir. Helenistik karakterli bu tamburlar, Kutsal Alan ve çevresinde Helenistik Dönem'e ait olabilecek Dorik bir yapının varlığına işaret etmektedir.

Bu tamburlarla oldukça yakın mesafede bulunan triglif-metop frizinde metoplar trigliflerin 1.5 katı genişliğindedir. Taç kısmı tamamen kırık olduğundan bu anlamda bir değerlendirme yapılamamıştır ancak oranları bakımından Stoa'ya yakın değerlerin belirlenmesi nedeniyle Stoa ile aynı dönem içinde yer alabileceğini düşündürmektedir. Friz bloğunun, yakın alanda bulunan ST1 ve ST2 numaralı sütun tamburları ile aynı yapıya ait olması muhtemeldir.

Kataloga alınan Dor başlıklarından BYB3 ve DB13 numaralı başlıklar, yivlerinin işlenişi bakımından Rumscheid'in katalogunda 9. gruba, yivlerin annuletler ile birleşmesi bakımından da 4. gruba dahil edilebilir. Oldukça yayvan olan ekhinus profili bu başlıkların Helenistik Dönem içinde değerlendirilemeyeceğinin göstergesidir. Başlık formunun Domitian Dönemi'ne tarihlenen Hierapolis Sütunlu Cadde'nin³¹⁷ başlıklarına yakınlığı, Erken İmparatorluk Dönemi'nden itibaren Korinth düzeninin yaygınlaşması ve Kompozit düzenin ortaya çıkması sonucu M.S. 2. yy'da Dorik düzenin kullanımının bitme noktasına gelmesi³¹⁸, BYB3 ve DB13 numaralı başlıkların M.S. 1. yy içinde yer

³¹⁵ Kaunos Stoası, Assos Kuzey Stoa, Pergamon Asklepeion Batı Stoa, Gymnasion Stoası, Gymnasion Alt Teras H Yapısı ve Eksedra M, Syllion Dorik Stoa, Samos Misokampos Heroonu, Gymnasion Stoası ve Kastro Tigani Helenistik Villa'nın sütunları poligonal yivlidir.

³¹⁶ Coulton, 1976: s.112.

³¹⁷ Ferrero, 1993: s.70–118.

³¹⁸ Coulton, 1982: s.45–59.

alabileceğini düşündürmektedir.

BYB4 numaralı başlığın Ionik olan yivleri ilk annuletin alt kısmına, içte kalacak şekilde bağlanmıştır. Ekhnus profili Helenistik stildedir. BYB4 numaralı başlık Ephesos Prytaneionu başlık formu ile yakın benzerlik içindedir. Görülen özelliklerinden dolayı Stoa'ya ait olmadığını düşündüğümüz bu başlık Kutsal Alan içinde Erken İmparatorluk Dönemi'nde inşa edilen şimdilik bilinmeyen bir yapıya ait olmalıdır.

DB14 numaralı başlık, yivlerin alt kısma doğru dolu işlenmiş olması bakımından Rumscheid'in katalogunda 9. grup içinde yer almaktadır. Başlık, ölçüleri ve detayları bakımından Doğu ve Güney Stoa'nın başlıklarına eşitir. Ekhnusun alt ve üst sınırına işlenen ince yonulu bant diğer başlıklara nazaran daha belirgindir. Oldukça geniş bir alanı kaplayan Stoa'nın yapımında pek çok usta çalışmış olmalıdır. Yivlerin açılışındaki bu fark yapımı uzun süre devam eden Stoa'da farklı bir ustanın tarzını yansıtıyor olabilir.

Bağımsız mimari elemanlardan DB1 numaralı başlık ile DB12 numaralı başlık parçası, Ionik tarzda yivlendirilmesi ve yivler ile annuletler arasında oluşturulan bant şeklindeki bölümden dolayı Rumscheid'in katalogunda, Kuzey Stoa'ya ait BYB1 numaralı başlığı da içeren 4. grup içinde yer almaktadır. Ekhnus profilinin açısı Ephesos Prytaneionu ile yakın benzerlik içindedir. Başlığın Kuzey Stoa'ya ait olduğu düşünülmektedir.

Aynı yapıya ait olduğu düşünülen DB3, DB4 ve DB5 numaralı başlıkların ekhnus formu, DB3 ve DB4 numaralı başlıkların ekhnusuna Doğu ve Güney Stoa'da olduğu gibi ince yonulu bant işlenmesi bu başlıkların M.S. 1. yy içinde değerlendirilebileceğini düşündürmektedir. Nitekim başlığa geçişte işlenen tek annulet başlık detaylarının giderek azaltıldığını göstermektedir. Devam eden süreçte ise annuletin işlenmediği örnekler de görülmektedir. Turgut Kasabası'nın merkezinde bulunan DB2, DB10 ve Kutsal Havuz'dan çıkan DB11 numaralı başlıklara annulet işlenmemiş olması detay çalışmaları en aza indirgeyerek zamandan ve paradan tasarruf etme düşüncesinin yansımasıdır.

DB2, DB8, DB9 ve DB10 numaralı başlıklar ile Kutsal Havuz'dan çıkan DB11 numaralı başlığın küçük boyutta olması ve özensiz işlenmesi nedeniyle belirgin bir dönem özelliği yansıtmamaktadır. M.S. 2. yy'da Dor düzeninin

kullanımının durma noktasına geldiği varsayımı bu başlıkların M.S. 1. yy içinde yer alabileceğini düşündürmektedir. Ancak M.S. 2. yy başında birincil yapılarda bu düzenin kullanımının azaldığı ya da son bulduğu kabul edilebilir. Fakat sivil mimaride ve ikincil yapılarda Dor düzeninin kullanımının devam ettiği düşünülmektedir. Kataloga dahil edilen Dor başlıklarından da anlaşıldığı üzere özellikle küçük boyutlu yapılarda, detaylardan yoksun olduğu için Dor başlıklı taşıyıcılar tercih edilmiştir.

G-S1 numaralı korniş bloğunda muttulusların ve guttaeların oldukça izole verilmesi, sima profilinin üst kısmının dışa fazlaca taşması ve S profilinin neredeyse düzleşmesi geç dönem özellikleridir. Sima profili Aphrodisias Tiyatrosu'nun ikinci katına ait mimari elemanlarla benzerlik içindedir. Ancak Lagina örneğinde muttulus ve guttaeların daha izole işlenmiş olması M.S. 1. yy'ın ilk yarısı içinde değerlendirilen Aphrodisias Tiyatrosu'ndan sonra olduğunu göstermektedir³¹⁹.

G-S2 numaralı geison-sima parçasında kazınarak verilen muttuluslar Dorik stilin yozlaştığının göstergesidir³²⁰. G-S1 numaralı blokta neredeyse yokmuş gibi işlenen guttaelar bu örnekle son noktaya ulaşmıştır. Bu nedenle mimari elemanın, Dorik düzenin bitme noktasına geldiği M.S. 2. yy içinde yapılmış bir geison-sima olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

---

³¹⁹ Kyma recta profiline kazınmış olan yazıt, M.Ç. Şahin tarafından yayınlanmış ancak dönemi ile ilgili herhangi bir öneride bulunulmamıştır (Şahin, 1997: s.88, no:6).

³²⁰ Dor mimarisinin yozlaşması Roma Dönemi'ne tarihlenen örneklerde aşama aşama gözlenebilmektedir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Geometrik Dönem'e kadar giden bulgular veren Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın Helenistik Dönem'de ön plana çıktığı ve paralelinde Kutsal Alan'daki imar faaliyetlerinin arttığı görülmektedir. Bu dönemin en önemli yapılarından birisi, dönemin modasına uygun olarak Korinth düzeninde inşa edilen Hekate Tapınağı'dır. Tapınağın inşasıyla birlikte Kutsal Alan'ın yeniden düzenlendiği, bu çerçevede peribolos duvarının ön tarafına stoaların inşa edilmesiyle çerçevenin tamamlandığı anlaşılmaktadır. M.Ö. 40 yılında Labianus'un Kutsal Alan'ı yağmalamasının ardından İmparator Augustus'un desteğiyle yoğun imar faaliyetlerinin başladığı, Propylon'un lentosuna kazınmış ve bugün halen in situ durumda korunan yazıtla sabittir³²¹. Kutsal Alan'daki birçok yapının bezemelerinde Augustus Dönemi'nin stili tespit edilebilmektedir. Bu süreçte Stoa'nın kronolojisini de epigrafik ve mimari bulgulara dayandırarak belirlemek mümkün olmaktadır.

Kutsal Alan'da yapılan çalışmalarda bulunan yazıtlar ışığında Stoa'nın inşa aşamaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Kutsal Alan'da bulunan yazıtta³²², Koliorgalı Marcus Ulpius Aleksandros Herakleitos ve Ulpia Ammion'un Kutsal Ev'e kendi keselerinden üç Stoa'yı ve girişiyle birlikte Propylon'u yaptırdıkları ve Kutsal Ev'in önünde Hayvan Pazarı'nın yanındaki Stoa'yı tamamlattıklarından bahsedilmektedir. 1994 yılında Propylon'daki kazı çalışmalarında bulunan 94P3 envanter numaralı blok üzerine kazınmış olan yazıtta³²³, aynı kişilerin Propylon ile birlikte üç Stoa'yı ve Kutsal Ev'in önünde Hayvan Pazarı yanındaki Stoa'yı kendi keselerinden yaptırdıkları için, Halk Meclisi tarafından onurlandırıldıkları³²⁴, yine Kutsal Alan'da bulunan iki yazıtta, Hekate'nin rahiplerinden olan Koranzalı Aetion ve Kleinomakhos'un Batı Stoa'nın yapımı için bir miktar para ödediği aktarılmaktadır³²⁵. Tüm bu verileri değerlendirdiğimizde Batı Stoa'nın inşasının önce

---

³²¹ Diehl-Cousin, 1887: s.151, no: 56; Şahin, 1982: s.14, no: 511; Rumscheid, 1994: s.23.

³²² Diehl-Cousin, 1887: s.156–158, no: 63; Şahin, 1982: s.67, no: 668, 8–10.

³²³ Şahin, 1982: no: 530, 11–13.

³²⁴ Bean tarafından M.S. 2. yy'a ait olduğu aktarılan bu yazıtın çevirisinde inşa etmek ve tamamlamak filleri kullanılmıştır. Bean, 1980: s.75.

³²⁵ Şahin, 1982: no: 651, 1, 3; no: 652, 1; no: 653, 4.

başladığı ve diğer üç cephenin daha sonraki dönemde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede Kuzey, Doğu ve Güney Stoa'yı Augustus Dönemi imar faaliyetleri arasında değerlendirmek doğru olacaktır. Nitekim yazıtlarla belirlenen bu süreç mimari elemalarla da desteklenmektedir.

Batı Stoa'nın inşasının ne zaman başladığı bilinmemektedir. Hekate Tapınağı'nın inşasının M.Ö. 2. yy'ın son çeyreği içinde başladığı kabul edilmektedir³²⁶. Tapınağın duvarına kazınmış olan yazıt ise M.Ö. 81 yılında yapının varlığını belgelemektedir³²⁷. Bu doğrultuda, Tapınak ile bağlantılı olan Batı Stoa'nın inşasının da aynı dönemlerde başladığı düşünülmektedir. Fakat M.Ö. 133 yılında Pergamon'un Roma hakimiyetine girmesinin ardından Anadolu'da ortaya çıkan politik karışıklık nedeniyle mimari projeler kesintiye uğramış, buna paralel olarak da pek çok yapı gibi stoaların inşası da durma noktasına gelmiştir³²⁸. Nitekim Roma'nın Mithridates ile mücadelesinin bölgede etkili olduğu yazıtlardan anlaşılmaktadır. Bu nedenle Batı Stoa'nın inşasının, bu karışıklığın ardından gelen barış döneminde belirli bir yol katettiği düşünülmektedir. Yazıtlarda, inşanın Augustus Dönemi'nde tamamlandığı sabittir. Arada geçen zaman diliminde, 115 m. uzunluğundaki Stoa'nın inşasının bitirilemediği anlaşılmaktadır. Bunda politik ve ekonomik sebepler önemli rol oynamıştır. Çünkü M.Ö. 1. yy'ın 2–3. çeyreğinde yaşanan Triumvir kavgaları nedeniyle istikrarlı bir yönetimden söz etmek güçtür. Bu mücadele ekonomiye de yansımış bu nedenle pek çok mimari proje kesintiye uğramıştır. Kutsal Alan'da bulunan iki yazıtta Hekate'nin rahiplerinden bazılarının Stoa'nın yapımı için maddi destek sağladıkları aktarılmaktadır³²⁹. Ancak tamamı mermerden inşa edilen bu yapının maliyetinin karşılanamadığı açıktır.

Lagina Hekate Kutsal Alanı'nı çevreleyen stoalardan Batı Stoa I şekilli tek nefli tek katlı, birlikte planlanan Kuzey, Doğu ve Güney Stoa ise U şekilli tek nefli tek katlı plan tipinde inşa edilmiştir. Stoa'nın tüm cephelerinde Dor düzeni tercih

³²⁶ Tapınağın mimari elemanlarının bezemelerinde görülen stil, inşanın Augustus Dönemine kadar devam ettiğini düşündürmektedir.

³²⁷ Diehl-Cousin, 1885: s.437–474; Sherk, 1969: s.105–111, no: 18; Şahin, 1982: s.4–9, no: 505–508.

³²⁸ Coulton, 1976: s.168.

³²⁹ Bkz. Dipnot 323.

edilmiştir. Helenistik geleneğin devamı olarak Dorik mimari elemanların tamamında Ionik etki dikkati çekmektedir.

Batı Stoa'nın ön cephesinde, Kutsal Alan'da düzenlenen törenler için düzenlenmiş 11 basamaklı bir alt yapı söz konusudur. Diğer cepheler ise üç basamaklı bir alt yapı üzerine inşa edilmiştir. Stoaların zemini sıkıştırılmış toprak tabakasından oluşmaktadır³³⁰. Stoa'nın tüm cephelerinde alt kısmı yivsiz, üst kısmı Ionik yivli, üç tamburdan oluşan sütunlar kullanılmıştır. Batı Stoa'da sütunlar direk stylobata otururken, diğer cephelerde dönemin modasına uygun olarak Toskana tipi kaideler kullanılmıştır. Yivsiz kısmın yüksekliği Batı Stoa'da 1.83 m., Kuzey Stoa'nın batısında 1.42 m., doğusunda 1.365 m., Doğu Stoa'da 1.40-1.60 m. arasında değişen ölçülerde olduğu tespit edilmiştir. Yivlerin alt kısmı sadece Kuzey Stoa'da yuvarlak işlenmiş, diğer cephelerde düz kesilmiştir. Kuzey Stoa'da depremde düştüğü şekli ile korunan üç tambur ışığında sütun yüksekliği 4.375 m., kaide ve başlıkla birlikte 4.85 m. olarak belirlenmiştir. Batı Stoa'da ise mevcut tamburların ortalama yüksekliğinden hareketle ve Vitruvius'un önerisi doğrultusunda başlık dahil 5.04 m. sütun yüksekliği önerilmiştir. Doğu ve Güney Stoa için, birlikte planlandığı bilinen Kuzey Stoa ile toplamda aynı yükseklikte olabileceğinden hareketle kaide ve başlık dahil sütun yüksekliği 4.81 m. olarak kabul edilmiştir.

Batı Stoa'da 0.02x0.03 m., Kuzey Stoa'da 0.015x0.03 m. ölçülerinde dikdörtgen formlu, Doğu Stoa'da 0.025x0.025 m. ölçülerinde kare formlu, Güney Stoa'da ise 0.025 m. çapında yuvarlak formlu dübel delikleri kullanılmıştır. Güney Stoa'nın kanallı zivana oyukları yuvarlak formlu iken diğer tüm cephelerde dörtgen formludur. Bu nedenle Stoa'nın mimari elemanları ile inşa edilen Bizans Yapısı'nda

³³⁰ Stoaların, tapınakların taş döşemelerinden farklı olarak genellikle bilinen zemin döşemeleri sıkıştırılmış veya dövülmüş topraktır. Toprak döşeme, stylobat, kaide ve euthynterie bloklarının derz kaygısı olmaksızın dikeyde şekilsiz bırakılması imkanını yarattığından işçiliği belli ölçüde azaltmaktadır(Coulton, 1976: s.146–147; Doruk, 1978: s.83–90). Lagina Stoası'na benzer şekilde Metropolis Stoası'nda kireç ve mermer kırıklarından oluşan bir zemin dolgusu tespit edilmiştir (Ersoy, 1998: 117–118). Toprak zemin döşemesi dışında farklı olarak Atina Attalos Stoası ve Lato Stoası'nda kireç harca yerleştirilmiş mermer parçalarından oluşan zemin döşemeleri, Selinus Stoa C'de pişmiş toprak tuğla, Atina Palladion'daki Stoa'da ve Perachora Stoası'nda çakıl, Magnesia Agora Stoaları ile Thasos Kanatlı Stoa'da mermer plakalı döşemler saptanmıştır (Coulton, 1976: 146–147).

bulunan Dorik malzemelerin ait oldukları cepheler ile ilgili önerilerde bulunurken, ölçü ve bezemesinin yanı sıra sözü edilen bu mimari detaylar baz alınmıştır.

Kuzey Stoa'nın Dor başlıkları diğer cephelerden farklı bir form sergilemektedir. Sütun üst kısmından başlığa geçişte yivler ile annuletler arasında oluşturulan bant nedeniyle, Helenistik Dönem Dor başlıklarını 15 gruba ayıran Rumscheid'in katalogunda 4. grup içinde yer alan başlık, Priene Kuzey Stoa'dan model alınmıştır. Batı, Doğu ve Güney Stoa'nın başlıkları aynı formda işlenmiştir ancak Batı Stoa'nın başlıkları daha büyük boyutludur. Bu başlık tipinin Rumscheid'in katalogunda yer almaması, bu bölgede ortaya çıkan yeni bir form olduğunun göstergesidir. Bu doğrultuda başlık formunun ilk kez, Geç Helenistik Dönem'de inşası başlayan Batı Stoa'da uygulandığı ve sonrasında diğer cephelere aktarıldığı anlaşılmaktadır.

Batı Stoa'nın mimari elemanları, diğer cephelere nazaran daha büyük boyutludur. Kuzey, Doğu ve Güney Stoa'nın mimari elemanları aynı ya da birbirine yakın ölçülerdedir. Triglif-metop frizinin yüksekliği tüm cephelerde aynıdır. Batı Stoa'nın arşitravlarında ön ve arka cephesi, Stoa'nın diğer yönlerinde ise sadece ön cephesi fascialara ayrılmıştır. Dorik mimari elemanların kullanıldığı Batı Stoa'da Dorik geison-sima yerine konsollu geison-sima kullanılmıştır. Kuzey, Doğu ve Güney Stoa'da ise geisonun altına dış sırası işlenmiş, üst kısmı Dorik düzende olduğu gibi, muttulus-guttae bandı ve kyma recta profili ile sonlandırılmıştır. Bu uygulama bölgesel bir etkinin yansımasıdır.

Batı Stoa'nın mimari elemanlarının tamamında Helenistik karakter tespit edilmiştir. Augustus Dönemi imar faaliyetleri içinde yer alan diğer cephelere ait mimari elemanlar büyük oranda Batı Stoa'nın taklidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Güney Stoa'ya ait mimari elemanların azlığı, en son aşamada inşa edildiği düşünülen bu cephenin değerlendirilmesinde yetersiz kalmaktadır. Kuzey Stoa'nın mimari elemanlarının Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen Ephesos Prytaneionu, Doğu Stoa'nın mimari elemanlarının ise Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Aphrodisias Sebasteionu ve Ephesos Nero Stoası ile yakınlık içinde olması, inşanın M.S. 1. yy ortalarına kadar devam ettiğini göstermektedir. Mimari elemanların detay çalışmalarından hareketle, Stoa'nın inşasında farklı ustaların çalıştığı tespit

edilmiştir. Ayrıca, Batı ve Kuzey Stoa'dan kataloga alınan birkaç mimari blok ışığında, Stoa'nın daha sonraki dönemlerde tamiratlar geçirdiği anlaşılmıştır.

Pergamon Demeter Kutsal Alanı'nı çevreleyen stoaları örnek alan Lagina Hekate Kutsal Alanı Stoası, plan olarak Teos Dionysos Kutsal Alanı Stoası gibi trapezoidal formdadır. Tapınak ile birlikte planlandığı düşünülen Batı Stoa'nın Tapınak ile yön birliği içermemesi, Tapınak ile Altar'da düzenlenen törenleri daha rahat izleyebilme amacını gütmektedir.

Stoa'nın Dorik malzemelerinin genel kompozisyon açısından Stratonikeia Gymnasionu ile aynı olması, aynı atölye ve mimari ekolün yansıması olarak yorumlanmaktadır. Yapısal anlamda ise Batı Stoa, Helenistik geleneğin devamı olarak Pergamon yapılarından, Kuzey Stoa ise Priene Agora Kuzey Stoa'dan etkilenmiştir. İlk kez bu bölgede görülen birkaç uygulamanın, sonrasında Aphrodisias yapılarında görülmesi, mimari etkileşimde Lagina'nın köprü görevini üstlendiğinin göstergesidir.

Kutsal Alan ve çevresinde bulunan bağımsız mimari elemanlardan hareketle, alanda Geç Helenistik Dönem'den M.S. 2. yy'a kadar Dorik düzenin kullanıldığı, buna paralel olarak da imar faaliyetlerinin devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu süreçte, Stoa ve Stoa'nın devşirme malzemeleri ile inşa edilen Bizans Yapısı'nın dışında en az 7 Dorik yapının var olduğu tespit edilmiştir. Bu yapılardan biri Geç Helenistik, üçü M.S. 1. yy'ın ilk yarısı, diğer ikisi M.S. 1. yy'ın ikinci yarısında, tek bir yapı da M.S. 2. yy'da inşa edilmiştir. Bunların yanı sıra pek çok ikincil yapıda, yivsiz sütun ya da sütun tamburları ile birlikte Dor başlıklarının taşıyıcı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.

Anadolu'da özellikle Pergamon ve etkisi altındaki kentlerde, yoğun imar faaliyetlerinin görüldüğü II. Eumenes ve II. Attalos zamanında birçok yapı inşa edilmiş ve bu yapıların büyük çoğunluğunda Dor düzeni tercih edilmiştir. Bunda politik sebepler ve propaganda amacı ağır bassada, mimarının de etkisi olduğunu göz ardı etmemek gerekir. Çünkü diğer düzenlere nazaran Dor düzenini inşa etmek hem daha kolay hem de daha ucuzdur. Sade görünüşü, kaide olmayışı, fluteslerin daha az sayıda ve sade işlenmesi, başlıklarda detaylı ve uzun süren çalışmalara gerek olmaması ve Dorik yapılarda süsleme olmaması bu düzenin maliyetini azaltmaktadır.

Ayrıca detaylı çalışmaya gerek olmadığı için de yapıların inşası daha kısa sürede tamamlanmakta, böylece zamandan da tasarruf edilmektedir.

Kutsal Alan içinde ve çevresinde Dorik yivli sütun üst kısmına sahip başlık tespit edilmemiştir. Kazı çalışmalarında ve çevrede bulunan Dor başlıkları ya Ionik yivli işlenmiş ya da yivsiz bırakılmıştır. Stoa'da, kaide kullanılması, yivlerin Ionik işlenmesi, Dor başlıklarının abakusunda silme profiline görülmesi, arşitrav yüzeylerinin fascialara ayrılması, Batı Stoa'da Dorik korniş yerine konsollu geison sima kullanılması, Kuzey, Doğu ve Güney Stoa'da korniş bloğunun alt kısmına işlenen diş sırası, Anadolu'da Pergamonlu mimarlar tarafından yaygınlaştırılan uygulamanın sonucudur. Lagina Hekate Kutsal Alanı Stoası'nda, Arkaik Dönem'den itibaren katı kuralları olan Dor düzeni Anadolu geleneği ile yoğrularak, daha zengin bir görünüş kazanmıştır.

KATALOG

Batı Stoa

Kat. No: BSBB1

Adı: Basamak Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.38 m., Gen: 0.80 m., Yök: 0.355 m.

Tanımı: Ön cephesi ince yonu işlenmiş olup üst kısmında düz bir taç profili görölmektedir. Bir köşesi ve taç kısmının bir bölümü kırıktır. Her iki yan ve alt cephelerinin tamamına, üst cephenin ise bir sonraki basamağın oturduğu 0.20 m. genişliğindeki bölümüne anathyrosis işlenmiştir.

Kat. No: BSBB2

Adı: Basamak Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.42 m., Gen: 0.80 m., Yök: 0.35 m.

Tanımı: Ön cephesi ince yonu işlenmiş olup üst kısmında düz bir taç profili görölmektedir. Bir köşesi kırıktır. Bloğun her iki yan cephesinin tamamında, üst yüzeyinde ise bir sonraki basamağın oturduğu 0.20 m. genişliğindeki bölümünde anathyrosis görölmektedir.

Kat. No: BSBB3

Adı: Basamak Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.09 m., Gen: 0.80 m., Yök: 0.35 m.

Tanımı: Üst kısmına düz bir taç profili işlenmiştir. Bir köşesi ve taç kısmı kırık, yarıya yakın bölümü ise toprak altındadır. Bloğun görünen dar cephesinde anathyrosis yer almaktadır.

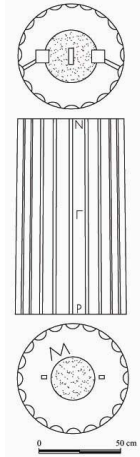
Kat. No: BSST1

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 94S26

Ölçüleri: Yüksek: 1.21 m., Alt Çap: 0.68 m., Üst Çap: 0.63 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birisinin alt kısmına 'P', ortasına uçları çatallı biten 'Γ' üst kısmına ise 'N' harfleri yazılmıştır. Tambur alt kısmına anathyrosis ve her iki yanına 0.03x0.02 m. ölçülerinde dübel deliği işlenmiştir. Dübel deliklerinden birisinde demir dübel halen görülebilmektedir. Altta kabayonulu bölümün dış kısmına 'M' harfi kazınmıştır. Üste, anathyrosis, ortasına 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanında 0.08x0.08 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

Kat. No: BSST2

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 94S27

Ölçüleri: Yüksek: 1.40 m., Alt Çap: 0.63 m., Üst Çap: 0.60 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birisinin alt kısmına 'Δ', üst kısmına ise 'Ψ' harfleri yazılmıştır. Tambur alt kısmına anathyrosis ve her iki yanına 0.03x0.02 m. ölçülerinde dübel deliği işlenmiştir. Üstte, anathyrosis, ortasında 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği vardır. Kaba yonu bölüm derin oyulmuş ve bir kenarından fluthese kadar devam eden kanal açılmıştır.

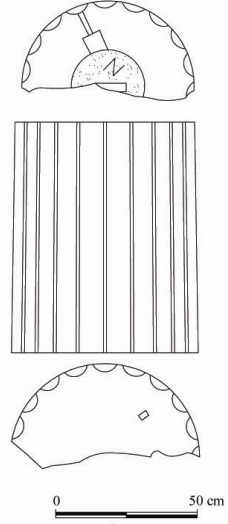
Kat. No: BSST3

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: 94S28

Ölçüleri: Yük: 0.85 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburu parçasıdır. Tamburun yarısından fazlası kırıktır. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Alt kısmında 0.03x0.02 m. ölçülerinde tek dübel deliği, üst kısmında 0.10x0.03 m. ölçülerinde yarısı kırık kaldırma deliği ve 0.06x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyuğu görülmektedir. Kaba yonulu bölümün iç kısmına 'N' harfi kazınmıştır.

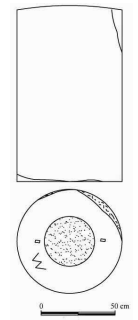
Kat. No: BSST4

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: 94S29

Ölçüleri: Yük: 1.20 m., Alt Çap: 0.72 m.

Tanımı: Yıvsız sütun tamburu parçasıdır. Üst kısmı tamamen kırıktır. Kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Tambur alt kısmına anathyrosis ve her iki yanına 0.03x0.02 m. ölçülerinde dübel deliği işlenmiştir. Anathyrosisin dış kısmına 'M' harfi kazınmıştır.

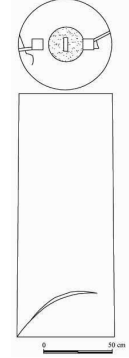
Kat. No: BSST5

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 94S31

Ölçüleri: Yüksek: 1.83 m., Üst Çap: 0.68 m.

Tanımı: Yivsiz sütun tamburudur. Alt kısmı toprağa gömülüdür. Kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Tambur üst kısmına anathyrosis, ortasına 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği, her iki yanına 0.08x0.08 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Tamburun üst yüzeyinde üst tamburdaki yivlerin oturduğu yer bellidir.

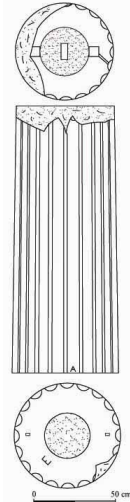
Kat. No: BSST6

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 01BS1

Ölçüleri: Yüksek: 1.64 m., Alt Çap: 0.63 m., Üst Çap: 0.61 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Tambur üst kısmında, kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birisinin alt kısmına 'A' harfi yazılmış, üst kısmı kırık olduğundan burada bir bölümü görülebilen harfin ne olduğu belirlenememiştir. Tambur alt kısmına anathyrosis ve 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Üstte, anathyrosis, ortada 0.12x0.04 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanında 0.06x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları görülmektedir.

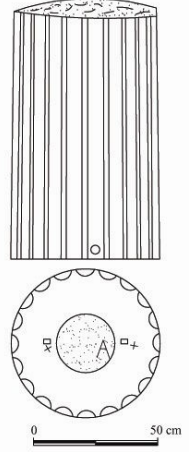
Kat. No: BSST7

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: BS3

Ölçüleri: Yüksek: 1.10 m., Alt Çap: 0.60 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Üst kısmı tamamen kırıktır. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birisinin alt kısmına 'O' harfi yazılmıştır. Alta, anathyrosis ve 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Kaba yonulu bölümün iç kısmına 'A' harfi, dış kısmında, her iki dübel deliğinin yanına 'x' harfleri kazınmıştır.

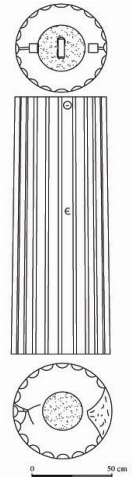
Kat. No: BSST8

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: BS4

Ölçüleri: Yüksek: 1.67 m., Alt Çap: 0.63 m., Üst Çap: 0.61 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Sütun tamburunun alt kısmında, kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birisinin ortasına 'E' harfi, üst kısmına ise 'Θ' harfi kazınmıştır. Tambur alt kısmına anathyrosis ve 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği, üste ise anathyrosis, ortasına 0.12x0.04 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.07x0.07 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

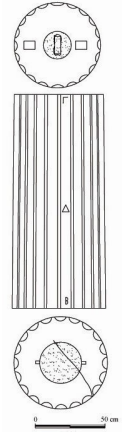
Kat. No: BSST9

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: BS5A

Ölçüleri: Yüksek: 1.54 m., Alt Çap: 0.64 m., Üst Çap: 0.61 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birisinin alt kısmına 'B', ortasına 'Δ', üst kısmına ise 'Γ' harfleri yazılmıştır. Tambur alt kısmına anathyrosis ve 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği, üste ise, anathyrosis, ortasına 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.08x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

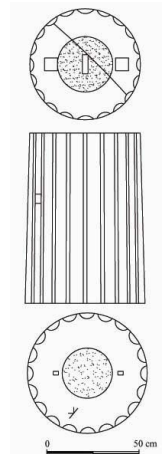
Kat. No: BSST10

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: BS5B

Ölçüleri: Yüksek: 0.92 m., Alt Çap: 0.63 m., Üst Çap: 0.61 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Sütun tamburunun bir yüzünde 0.05x0.04 m. ölçülerinde bir oyukluk vardır. Tambur alt kısmına anathyrosis ve 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Kaba yonulu bölümün dış kısmına 'K' harfi kazınmıştır. Üst kısmına, anathyrosis, ortasına 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.07x0.07 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

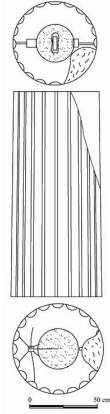
Kat. No: BSST11

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: BS37

Ölçüleri: Yüksek: 1.52 m., Alt Çap: 0.68 m., Üst Çap: 0.63 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Bir yüzünde, ortasından yukarıya kadar devam eden kırık, kenarlarda ve arrislerde aşınmalar vardır. Tambur alt kısmına anathyrosis ve 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği, üst kısmına ise, anathyrosis, ortasına 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.07x0.06 m. ve 0.04x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

Kat. No: BSST12

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: BS45A

Ölçüleri: Yüksek: 0.47 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburu parçasıdır. Alt ve üst kısmında, kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır.

Kat. No: BSST13

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: BS45B

Ölçüleri: Yüksek: 0.38 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburu parçasıdır. Alt ve üst kısmı kırıktır. Bir yüzünde, fluthese 0.05x0.05 m. ölçülerinde oyukluk açılmıştır.

Kat. No: BSST14

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: BS46

Ölçüleri: Yüksek: 1.32 m., Üst Çap: 0.62 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburu parçasıdır. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Sütun tamburunun üst kısmına anathyrosis, ortasına 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.05x0.05 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Kaba yonulu bölümün iç kısmına 'Δ' harfi kazınmıştır.

Kat. No: BSST15

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: BS50

Ölçüleri: Yüksek: 0.74 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburu parçasıdır. Tamburun alt ve üst kısmı, bir tarafı tamamen kırıktır. Arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır.

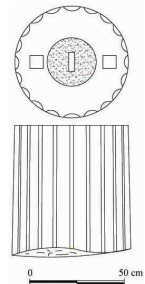
Kat. No: BSST16

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: BS56

Ölçüleri: Yüksek: 0.70 m., Üst Çap: 0.61 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburu parçasıdır. Alt kısmı kırıktır. Kenarlarda ve arrislerde aşınmalar vardır. Sütun tamburunun üst kısmına anathyrosis, ortasına 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.07x0.07 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

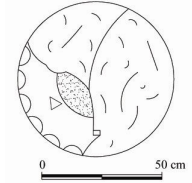
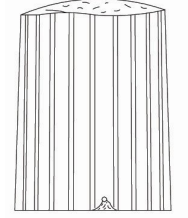
Kat. No: BSST17

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: BS57

Ölçüleri: Yüksek: 0.90 m., Alt Çap: 0.63 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburu parçasıdır. Üst kısmının tamamı, alt kısmının ise yarısından fazlası kırıktır. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Altta, kaba yonulu bölümün dış kısmına kazınmış 'Δ' harfi ve 0.03x0.02 m. ölçülerinde dübel deliği görülmektedir.

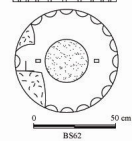
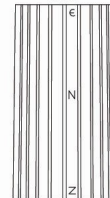
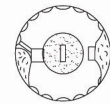
Kat. No: BSST18

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: BS62

Ölçüleri: Yüksek: 1.26 m., Alt Çap: 0.62 m., Üst Çap: 0.60 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Alt ve üst yüzeyinde, kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birisinin alt kısmına 'Z', ortasına 'N', üst kısmına ise 'E' harfleri kazınmıştır. Tambur alt kısmına anathyrosis ve 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği, üst kısmına ise, anathyrosis ile birlikte 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.08x0.08 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

Kat. No: BSST19

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Ölç. Yük: 0.90 m., Üst Çap: 0.68 m.

Tanımı: Yivsiz sütun tamburudur. Tamburun büyük bir kısmı toprağa gömülüdür. Üste; anathyrosis ile birlikte 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.08x0.08 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

Kat. No: BSST20

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yük: 1.65 m., Alt Çap: 0.71 m., Üst Çap: 0.65 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Tambur alt kısmında 0.25 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üstte 1.40 m.lik kısmı İyonik tarzda yivlendirilmiştir. Yarıya yakın bölümü toprağa gömülüdür. Alta, anathyrosis ve 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği, üste, anathyrosis ve her iki yanına 0.07x0.08 ve 0.07x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

Kat. No: BSST21

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yük: 1.95 m., Alt Çap: 0.72 m., Üst Çap: 0.68 m.

Tanımı: Altta 1.81 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üst kısmında 0.14 m.lik bölümü İyonik tarzda yivlendirilmiştir. Tambur alt kısmına anathyrosis ile birlikte 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Kaba yonulu bölüm derin oyulmuştur. Üste; anathyrosis, ortada 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanında 0.07x0.08 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları vardır.

Kat. No: BSST22

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 1.98 m., Alt Çap: 0.72 m.

Tanımı: Altta 1.83 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üst kısmında 0.15 m.lik bölümü İonik tarzda yivlendirilmiştir. Büyük bir kısmı toprağa gömülüdür. Tambur alt kısmına anathyrosis ve 0.03x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir.

Kat. No: BSA1

Adı: Arşitrav Bloğu

Ölçüleri: Uz: 0.87 m., Yüksek: 0.41 m., Alt Gen: 0.62 m., Üst Gen: 0.76 m.

Tanımı: Ön ve arka cephesi iki fasciaya ayrılmış sütun arşitravidir. Büyük bir kısmı toprağa gömülüdür. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Ön cephede taenianın altına, 0.405 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına ise taç profili işlenmiştir. Bloğun alt kısmında, kenarına kadar devam ettirilmiş, bezemesiz, dışbükey sofit yer almaktadır.

Kat. No: BSA2

Adı: Arşitrav Bloğu

Env. No: Yok

Ölçüleri: Uz: 1.47 m., Yüksek: 0.40 m., Alt Gen: 0.62 m.

Tanımı: Ön ve arka cephesi iki fasciaya ayrılmış sütun arşitravidir. Bir kenarı toprağa gömülüdür. Kenarlarda ve taç kısmında kırıklar vardır. Ön cephede taenianın altına, 0.31–0.37 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına ise taç profili işlenmiştir. Görünen kenarında yer alan yarım regula 0.145 m. genişliğindedir.

Kat. No: BSA3**Adı:** Arşitrav Bloğu Parçası**Ölçüleri:** Uz: 0.54 m., Yük: 0.40 m., Üst Gen: 0.76 m., Alt Gen: 0.63 m.**Tanımı:** Ön ve arka cephesi iki fasciaya ayrılmış sütun arşitravidir. İki kenarı da kırıktır. Taeniada yarım regula ve dört guttae görülmektedir. Taenianın üst kısmına taç profili işlenmiştir. Alt kısmında bezemesiz, sofit yer almaktadır. Üst kısmına işlenen anahyrosisin her iki kenarından 0.13 m.lik bölümü ince yonu, orta kısmı kaba yonudur.**Kat. No: BSA4****Adı:** Arşitrav Bloğu Parçası**Ölçüleri:** Uz: 0.67 m., Yük: 0.35 m., Alt Gen: 0.66 m.**Tanımı:** Ön cephesi iki fascialı duvar arşitravidir. Her iki kenarı da kırıktır. Taeniaya, 0.36 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, üst kısmına taç profili işlenmiştir. Arşitrav bloğunun arka cephesi ve alt kısmı kaba yonu bırakılmıştır.**Kat. No: BSA5****Adı:** Arşitrav Bloğu Parçası**Ölçüleri:** Uz: 0.74 m., Yük: 0.35 m., Alt Gen: 0.55 m.**Tanımı:** Ön cephesi iki fascialı duvar arşitravidir. Her iki kenarı, ön cephenin sol köşesi ve taç kısmının bir bölümü kırıktır. Taeniaya, 0.31 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, üst kısmına taç profili işlenmiştir. Arşitrav bloğunun arka cephesi ve alt kısmı kaba yonu bırakılmıştır.

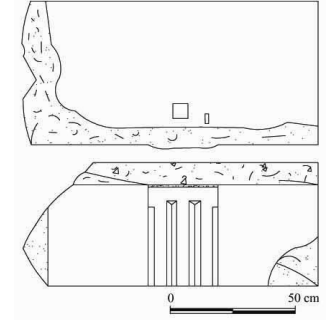
Kat. No: BSTM1

Adı: Triglif-Metop Bloğu Parçası

Env. No: 01P01

Ölçüleri: Uz: 1.18 m., Gen: 0.65 m., Yük: 0.45 m., Trg. Gen: 0.27 m., Mtp. Gen: 0.405 m.

Tanımı: Her iki yanda metop, ortada tek triglif görülmektedir. Bir tarafı ve taç kısmı kırıktır. Triglif yivleri derin oyulmuş olup üst kısmı düz bitirilmiştir. Bloğun üst kısmı kaba yonu bırakılmış, farklı ölçülerde iki itme deliği açılmıştır.

Kat. No: BSTM2

Adı: Triglif-Metop Bloğu

Env. No: 02P10

Ölçüleri: Yük: 0.45 m., Gen: 0.60 m., Trg. Gen: 0.275 m.

Tanımı: Bloğun bir kenarında triglif ve devamında yer alan metobun bir kısmı görülebilmektedir. Triglif yivleri derin oyulmuş olup üst kısmı düz bitirilmiştir. Bloğun üst kenarında kırılmaçkuyruğu şeklinde kenet yeri ve itme deliği vardır. Görünen yan kenarında bir sonraki blokla bağlantıyı sağlamak amacıyla 0.045 m. genişliğinde, 0.02 m. derinliğinde bağlantı yeri bırakılmıştır.

Kat. No: BSTM3

Adı: Triglif-Metop Bloğu Parçası

Env. No: BPT73

Ölçüleri: Uz: 0.66 m., Yük: 0.45 m., Trg. Gen: 0.27 m.,
Mtp. Gen: 0.405 m.

Tanımı: Bir triglif ve bir metoptan oluşmaktadır. Bir kenarı ve taç kısmı kırıktır. Triglifin kenarı bir sonraki blokla bağlantıyı sağlamak amacıyla 0.02 m. dışa çıkıntılı yapılmıştır. Triglif yivlerinin üst kısmı düz bitirilmiştir. Bloğun arka cephesinde iki kademeli olarak açılmış giriş yuvasının bir kısmı görülmektedir.

Kat. No: BSTM4

Adı: Triglif-Metop Bloğu

Env. No: 94S24

Ölçüleri: Uz: 1.35 m., Yük: 0.45 m.

Tanımı: Triglif-metop bloğunun üst kısmında, her iki kenarda kenet yeri ortada kaldırma deliği ve sol kenara yakın bölümünde 0.15x0.14 m. ölçülerinde bir oyukluk vardır. Ön tarafı BSKG1 numaralı blok tarafından kapatılmıştır. Görünen kenarında, bir sonraki blokla bağlantıyı sağlamak amacıyla 0.04 m. genişliğinde 0.02 m. derinliğinde bağlantı yeri bırakılmıştır.

Kat. No: BSTM5

Adı: Triglif-Metop Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.37 m., Yük: 0.45 m., Trg. Gen: 0.272 m.,
Mtp. Gen: 0.41 m.

Tanımı: İki triglif, iki metoptan oluşmaktadır. Taç kısmı, triglifin bir bölümü dahil kırıktır. Triglif yivleri derin oyulmuş olup üst kısmı düz bitirilmiştir. Arka cephesine 0.50 m. genişliğinde, 0.38 m. derinliğinde iki kademeli giriş yuvası açılmıştır.

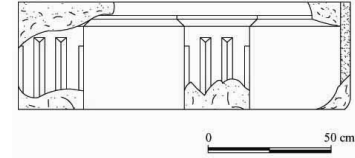

Kat. No: BSTM6

Adı: Triglif-Metop Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.36 m., Yük: 0.45 m., Trg. Gen: 0.27 m.,
Mtp. Gen: 0.405 m.

Tanımı: Blok iki triglif, iki metoptan oluşmaktadır. Bloğun tüm köşeleri ve trigliflerin alt kısımları kırıktır. Triglif yivleri derin oyulmuş olup üst kısmı düz bitirilmiştir. Her iki kenarı da bir sonraki blokla bağlantıyı sağlamak amacıyla 0.04 m. dışa çıkıntılı yapılmıştır.

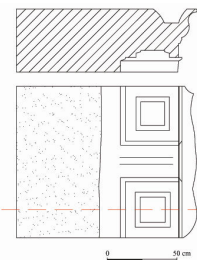
Kat. No: BSKG1

Adı: Konsollu Geison Bloğu

Env. No: 94S25

Ölçüleri: Uz: 1.08 m., Gen: 1.29 m., Yük: 0.45 m.

Tanımı: Geison kısmında ortada bir konsol ve her iki yanında içi boş bırakılmış kasetler yer almaktadır. Konsolun alt kısmına bezemesiz, dışbükey sofit, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Bloğun üst yüzeyinde ön kısma doğru meyilli su oluğu açılmıştır. Kyma recta profilinin üst kısmı tamamen kırıktır.

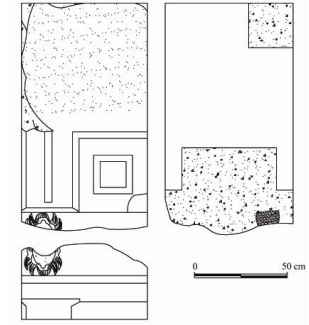
Kat. No: BSKG2

Adı: Konsollu Geison Bloğu

Env. No: 94S30

Ölçüleri: Uz: 0.69 m., Gen: 1.26 m., Yük: 0.47 m.

Tanımı: Geison kısmı tek konsol ve içi boş bırakılmış tek kasetten oluşmaktadır. Kyma recta profilinin üst kısmı tamamen kırıktır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Konsolun alt kısmına bezemesiz, dışbükey sofit, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Bir tarafında ağız kısmı açık olan aslan başı şeklinde çörtlen vardır. Bloğun üst yüzeyinde ön kısma doğru meyilli su oluğu açılmıştır. Bir köşesine 0.25x0.25 m. ölçülerinde 0.24 m. derinliğinde giriş yuvası açılmıştır.

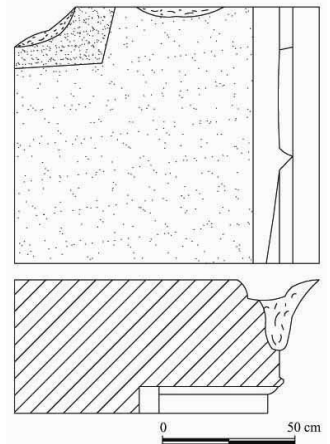
Kat. No: BSKG3

Adı: Konsollu Geison Bloğu

Env. No: 94S32

Ölçüleri: Uz: 0.95 m., Gen: 1.05 m., Yük: 0.50 m.

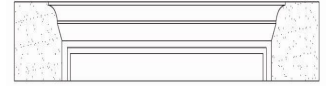
Tanımı: Geison kısmında, her iki yanda konsol, ortada içi boş bırakılmış kaset yer almaktadır. Sima profilinin üst kısmı tamamen kırıktır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Konsolların alt kısmına bezemesiz, dışbükey sofit, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Bir tarafında tespit edilen yeleler, aslan başı şeklinde çörtene aittir. Bloğun üst yüzeyinde ön kısma doğru meyilli su oluğu açılmıştır. Üst kısmında 0.29x0.29 m. ölçülerinde iç kısma doğru 0.38 m. devam eden giriş yuvası açılmıştır.

Kat. No: BSK1**Adı:** Kapı Lentosu**Ölçüleri:** Uz: 2.91 m., Gen: 0.76 m., Yük: 0.40 m.

Tanımı: Ön cephesine işlenen profil, her iki kenara varmadan köşe yaparak aşağıya doğru döndürülmüştür. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Bloğun alt kısmına işlenen anathyrosisin 0.23 m.lik bölümü ince yonu, kalan 0.37 m.lik bölümü ise kaba yonudur.

Kat. No: BSK2**Adı:** Kapı Lentosu Parçası**Ölçüleri:** Uz: 0.80 m., Gen: 0.80 m., Yük: 0.37 m.

Tanımı: Söve ve lentonun birleştiği sol köşedir. Köşelerde ve taç kısmında kırıklar vardır. Söve ile aynı profile sahip olan lentonun üst kısmına taç profili işlenmiştir. Bloğun sağ tarafı kaba yonu bırakılmıştır.

Kat. No: BSK3**Adı:** Kapı Sövesi Parçası**Ölçüleri:** Uz: 0.34 m., Gen: 0.40 m., Yük: 0.86 m.

Tanımı: Bir tarafına profil işlenmiş, devamı ise kaba yonu bırakılmıştır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar vardır.

Kat. No: BSK4**Adı:** Kapı Lentosu Parçası**Ölçüleri:** Uz: 0.81 m., Üst Gen: 0.86 m., Yük: 0.36 m.

Tanımı: Söve ve lentonun birleştiği sağ köşedir. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Söve ile aynı profile sahip olan lentonun üst kısmına taç profili işlenmiştir. Bloğun sol tarafı kaba yonu bırakılmıştır.

Kuzey Stoa**Kat. No:** KSK1**Adı:** Kapı Eşiği Parçası**Ölçüleri:** Uz: 1.04 m., Gen: 0.72 m., Yüksek: 0.35 m.

Tanımı: Üst kısmı iki kademeli olarak yapılmış, bir kenarına ve ortasına farklı ölçülerde dörtgen formlu oyukluklar açılmıştır. Kenarlardan birisi ve ön cephesi kırıktır.

Kat. No: KSST1**Adı:** Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 1.80 m., Alt Çap: 0.62 m., Üst Çap: 0.59 m.,
Flt.Gen: 0.07 m., Flt.Der: 0.02 m., Arr.Gen: 0.02 m.

Tanımı: Alt kısmında 1.42 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üstte 0.38 m.lik bölümü İonik tarzda yivlendirilmiş, flutheslerin alt kısmı yuvarlak işlenmiştir. Üstte anathyrosis ve fluthese yakın açılmış 0.06x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları vardır. Alt kısmının büyük bir kısmı toprağa gömülüdür.

Kat. No: KSST2**Adı:** Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 2.05 m., Flt.Gen: 0.07 m., Flt.Der: 0.02 m.,
Arr.Gen: 0.02 m.

Tanımı: Altta 1.42 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üstte 0.63 m.lik bölümü İonik tarzda yivlendirilmiş, flutheslerin alt kısmı yuvarlak işlenmiştir. Sütun tamburunun büyük bir kısmı toprağa gömülüdür.

Kat. No: KSST3

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 0.89 m., Alt Çap: 0.56 m., Üst Çap: 0.52 m.,
Flt.Gen: 0.07 m., Flt.Der: 0.015 m., Arr.Gen: 0.015 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Alta; anathyrosis ve 0.015x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Tambur üst yüzeyi fazla aşındığından anathyrosis belli değildir, fluthese yakın açılmış 0.06x0.06 m. ölçülerinde iki kanallı zıvana oyuğu görülmektedir.

Kat. No: KSST4

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 2.345 m., Alt Çap: 0.62 m., Üst Çap: 0.57 m.,
Flt.Gen: 0.07 m., Flt.Der: 0.02 m., Arr.Gen: 0.02 m.

Tanımı: Alt kısmında 1.365 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üstte 0.98 m.lik bölümü Ionik tarzda yivlendirilmiş, flutheslerin alt kısmı yuvarlak işlenmiştir. Tambur alt kısmında anathyrosis ve 0.015x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği, üst kısmında ise anathyrosis ile birlikte 0.06x0.06 m. ölçülerinde iki kanallı zıvana oyuğu görülmektedir. Tamburun bir yüzünde, yivsiz kısmın bittiği yere üç satır Grekçe yazıt kazınmıştır.

ΝΙΚΗ

“Bahçivan

ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Teodoros

ΚΗΠΟΥΡΟΥ

Tanrıça Nikeye adadı”

Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır.

Kat. No: KSST5

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 1.35 m., Alt Çap: 0.57 m., Üst Çap: 0.54 m.,
Flt.Gen: 0.07 m., Flt.Der: 0.02 m., Arr.Gen: 0.015 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Alta anathyrosis ve 0.015x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Tamburun üst yüzeyi fazlaca aşındığından anathyrosis belli değildir. Orta kısmına 0.05x0.03 m. ölçülerinde yüzeysel bir oyukluk ve her iki yanına 0.06x0.06 m. ölçülerinde zıvana oyukları işlenmiştir.

Kat. No: KSST6

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 1.14 m., Alt Çap: 0.56 m., Üst Çap: 0.52 m.,
Flt.Gen: 0.065 m., Flt.Der: 0.02 m., Arr.Gen: 0.02 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Alta anathyrosis ve 0.015x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Üstte anathyrosis ve fluthese yakın açılmış 0.05x0.04 m. ölçülerinde iki kanallı zıvana oyuğu görülmektedir.

Kat. No: KSST7

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 1.625 m., Alt Çap: 0.62 m., Flt. Gen: 0.07 m.,
Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.02 m.

Tanımı: Altta 1.365 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üstte 26 m.lik bölümü İonik tarzda yivlendirilmiştir. Alt kısmına anathyrosis, 0.015x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Üst kısmı toprağa gömülüdür.

Kat. No: KSST8

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 1.30 m., Alt Çap: 0.57 m., Üst Çap: 0.55 m., Flt. Gen: 0.07 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.02 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Alta anathyrosis ve 0.015x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği, üste anathyrosis ve 0.07x0.07 m. ölçülerinde iki kanallı zıvana oyuğu işlenmiştir. Ortada pergel deliği belirgindir. Fluthese oldukça yakın açılan zıvana oyuklarının ikisinin de kenarları kırıktır.

Kat. No: KSST9

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 1.45 m., Alt Çap: 0.55 m., Üst Çap: 0.53 m., Flt. Gen: 0.07 m., Flt. Der: 0.02 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Alta anathyrosis ve 0.015x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Ortada pergel deliği belirgindir. Üstte anathyrosis ve 0.05x0.04 m. ölçülerinde, fluthese yakın açılmış iki kanallı zıvana oyuğu görülmektedir.

Kat. No: KSA1**Adı:** Arşitrav Bloğu Parçası**Ölçüleri:** Uz: 0.30 m., Yük: 0.36 m., Üst Gen: 0.68 m.

Tanımı: Ön cephesi iki fasciaya ayrılmış arşitrav bloğu parçasıdır. Bir tarafı kırıktır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Taenia eğimli verilmiş, altına guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına ise taç profili işlenmiştir. Bloğun üst yüzeyinde, her iki kenarında 0.10 m.lik bölümü ince yonu, ortasında 0.51 m. genişliğindeki bölümü kaba yonu işlenmiştir. Sağlam olan kenarında kenet yeri görülmektedir.

Kat. No: KSA2**Adı:** Arşitrav Bloğu Parçası**Ölçüleri:** Uz: 1.28 m., Yük: 0.36 m., Alt Gen: 0.55 m.

Tanımı: Ön cephesi iki fascialı arşitrav bloğu parçasıdır. Bir tarafı kırıktır. Taenia eğimli verilmiş, altına guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına ise taç profili işlenmiştir. Regula ve guttaeların alt kısmını boydan boya saran, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Bloğun alt orta kısmında 0.09 m. genişliğinde, bezemesiz sofit görülmektedir. Sağlam olan kenarında anathyrosis yer almaktadır.

Kat. No: KSTM1**Adı:** Triglif-Metop Bloğu**Ölçüleri:** Uz: 1.37 m., Yük: 0.45 m., Trg. Gen: 0.27 m., Mtp. Gen: 0.395 m.

Tanımı: İki triglif, iki metoptan oluşmaktadır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar vardır. Triglif yivleri derin oyulmuş olup üst kısmı düz bitirilmiştir. Bloğun arka cephesine 0.65 m. genişliğinde giriş yuvası açılmıştır.

Kat. No: KSTM2

Adı: Triglif-Metop Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.375 m., Yük: 0.45 m., Trg. Gen: 0.27 m.,
Mtp. Gen: 0.40 m.

Tanımı: İki triglif, iki metoptan oluşmaktadır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar vardır. Triglif yivleri derin oyulmuş olup üst kısmı düz bitirilmiştir. Triglif başlığının bittiği ve triglif yivlerinin başladığı yere, metop kısmında da devam eder şekilde, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Bloğun arka kısmına 0.62 m. genişliğinde giriş yuvası açılmıştır.

Kat. No: KSTM3

Adı: Triglif-Metop Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.375 m., Yük: 0.45 m., Trg. Gen: 0.335-
0.325 m., Mtp. Gen: 0.36 m.

Tanımı: İki triglif, iki metoptan oluşmaktadır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Bloğun alt kısmı toprağa gömülüdür. Triglif yivleri derin oyulmuş olup üst kısmı düz bitirilmiştir.

Kat. No: KSKB1

Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Uz: 0.95 m., Yük: 0.40 m.

Tanımı: Korniş bloğunun alt kısmına diş sırası, geison kısmına muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Bir kenarı ve arka kısmı kırıktır. Kyma recta profilinde kırıklar vardır. Dişler 0.055 m., aynalar 0.03 m. genişliğindedir. Bloğun ön cephesinde, ağız kısmı açık, aslan başı şeklinde çörten görülmektedir.

Kat. No: KSKB2

Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Uz: 0.80 m., Gen: 1.10 m., Yük: 0.40 m.

Tanımı: Korniş bloğunun alt kısmına diş sırası, geison kısmına muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Bloğun bir kenarında ve kyma recta profilinde kırıklar vardır. Dişler 0.05 m., aynalar 0.03 m. genişliğindedir. Bloğun ön cephesinde, ağız kısmı açık, aslan başı şeklinde çörten görülmektedir. Çörtenin büyük bir kısmı kırıktır.

Kat. No: KSKB3

Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.26 m., Gen: 1.10 m.

Tanımı: Korniş bloğunun üst kısmına su oluğu işlenmiş, kenarları çerçeveselmiş, ön cephede ortasına yakın bölümüne çörten yerleştirilmiştir. Alt kısmı toprak içindedir. Arka kısmına 0.26x0.26 m. ve 0.22x0.26 m. ölçülerinde 0.08 m. derinliğinde iki giriş yuvası açılmıştır.

Kat. No: KSKB4

Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.35 m., Gen: 1.10 m.

Tanımı: Korniş bloğunun alt kısmına diş sırası, geison kısmına muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar vardır. Bloğun üst kısmı toprak içindedir. Dişler 0.055 m., aynalar 0.05 m. genişliğindedir.

Doğu Stoa**Kat. No:** DSK1**Adı:** Kapı Eşiği**Ölçüleri:** Uz: 1.60 m., Gen: 0.61 m.

Tanımı: Üst kısmı iki kademeli olarak yapılmıştır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Bloğun her iki kenarına ve ortasına farklı ölçülerde dörtgen formlu oyukluklar açılmıştır.

Kat. No: DSSK1**Adı:** Sütun Kaidesi Parçası**Ölçüleri:** Yük: 0.26 m., Üst Çap: 0.62 m., Pln.Yük: 0.11 m.

Tanımı: Plinte-torus ve apophyge kısmından oluşmaktadır. Kaidenin yarısından fazlası kırıktır. Üste anathyrosis işlenmiş, ortada pergel deliği belirgindir. Plintenin alt kısmında 0.03x0.02 m. ölçülerinde dübel deliği vardır.

Kat. No: DSST1**Adı:** Sütun Tamburu**Ölçüleri:** Yüksek: 2.15 m., Alt Çap: 0.62 m., Üst Çap: 0.60 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Altta 1.50 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üst kısmı İyonik tarzda yivlendirilmiş, yivlerin alt kısmı düz kesilmiştir. Alt kısmı toprağa gömülüdür. Üste, anathyrosis, 0.12x0.025 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve 0.06x0.06 m. ölçülerinde iki kanallı zıvana oyuğu işlenmiştir.

Kat. No: DSST2

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 1.92 m., Alt Çap: 0.62 m., Üst Çap: 0.60 m., Filt. Gen: 0.08 m., Filt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Altta 1.54 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üstte 0.38 m.lik bölümü İonik tarzda yivlendirilmiş, yivlerin alt kısmı düz kesilmiştir. Üst kısmının bir bölümü kırıktır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Ortada pergel deliği belirgindir.

Kat. No: DSST3

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 1.80 m., Alt Çap: 0.62 m., Üst Çap: 0.60 m., Filt. Gen: 0.08 m., Filt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Altta 1.40 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üstte 0.40 m.lik bölümü İonik tarzda yivlendirilmiş, yivlerin alt kısmı düz kesilmiştir. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Tambur üst kısmının bir bölümü kırıktır. Tamburun alt kısmında, görünen yüzeye 'A' harfi kazınmıştır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Ortada pergel deliği belirgindir.

Kat. No: DSST4

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yük: 2.14 m., Üst Çap: 0.60 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.015 m.

Tanımı: Altta 1.54 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üstte 0.60 m.lik bölümü Ionik tarzda yivlendirilmiş, yivlerin alt kısmı düz kesilmiştir. Tamburun alt kısmı toprak altındadır. Yivli kısmın bittiği yerde fluthese 'II' harfi kazınmıştır. Üste, anathyrosis, 12x0.025 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.06x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

Kat. No: DSST5

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yük: 1.60 m., Alt Çap: 0.62 m., Üst Çap: 0.60 m.

Tanımı: Yivsiz sütun tamburudur. Bir kısmı toprak altındadır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği, üste anathyrosis, 0.12x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanında 0.06x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

Kat. No: DSST6

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yük: 1.17 m., Alt Çap: 0.60 m., Üst Çap: 0.565 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Alta anathyrosis ve 0.015x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği, üste anathyrosis ve 0.065x0.05 m. ölçülerinde iki kanallı zıvana oyugu işlenmiştir.

Kat. No: DSST7

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Ölçüleri: Yüksek: 1.20 m., Alt Çap: 0.52 m., Flt. Gen: 0.07 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburu parçasıdır. Üst kısmı kırıktır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde dübel delikleri işlenmiştir. Tambur alt kısmı kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmıştır. Kaba yonulu bölümün dış kısmına 'E, B ve Γ harfleri kazınmıştır.

Kat. No: DSB1

Adı: Dor Başlığı

Ölçüleri: Stn. Alt Çap: 0.51 m., Stn.Yük: 0.10 m., Ekh. Yüksek: 0.05 m., Abk.Yük: 0.085 m., Abk.Gen: 0.71 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar vardır. Alta, anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Flutheslerden birisine 'O' harfi kazınmıştır. Başlığa geçişte, üstteki diğerlerinden daha yüksek tutulan üç annulet yer almaktadır. Yayvan işlenmiş olan ekhinusun alt ve üst sınırında, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant yer almaktadır. Bu bant, ekhinusun bittiği yerde, abakusun alt yüzeyinde ve köşelerde de devam etmektedir. Abakusa silme profili işlenmiştir.

Kat. No: DSA1

Adı: Arşitrav Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.32 m., Yüksek: 0.36 m., Alt Gen: 0.55 m.

Tanımı: Ön cephesi iki fasciaya ayrılmış, taenianın üst kısmına taç profili işlenmiştir. Bir tarafı kırıktır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Arşitrav bloğunun iç cepheye gelen bölümü fascialara ayrılmamış, üst kısmına taç profili işlenmiştir.

Kat. No: DSKB1

Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Uz: 0.87 m., Gen: 1.13 m.

Tanımı: Korniş bloğunun alt kısmına diş sırası, geison kısmına muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Bloğun bir kenarında ve kyma recta profilinde kırıklar vardır. Üst kısmı toprağa gömülüdür. Dişler 0.043 m. aradaki aynalar 0.032 m. genişliğindedir. Diş sırasından sonraki 0.15 m.lik bölüm ince yonu bırakılmıştır. Bir kenarında kenet yeri görülmektedir.

Kat. No: DSKB2

Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Uz: 0.97 m., Yük: 0.45 m., Gen: 1.26 m.

Tanımı: Korniş bloğunun alt kısmına diş sırası, geison kısmına muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Bir kenarında, diş sırasında ve kyma recta profilinde kırıklar vardır. Dişler 0.043 m. aradaki aynalar 0.032 m. genişliğindedir. Sima profiline çörten işlenmiştir ancak büyük bir kısmı kırıktır. Blok arka kısma doğru daralarak devam etmektedir.

Kat. No: DSKB3

Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.26 m., Yük: 0.45 m., Gen: 1.14 m.

Tanımı: Sadece üst kısmı görülebilen bloğa su oluğu işlenip etrafı çerçeveselmiştir. Alt kısmı toprağa gömülüdür. Arka kısmına 0.40 m. aralıkla 0.26x0.26 ve 0.22x0.26 m. ölçülerinde giriş yuvası açılmıştır. Bloğun ortasında 0.14x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği yer almaktadır.

Kat. No: DSKB4

Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Yük: 0.45 m., Gen: 1.15 m.

Tanımı: Korniş bloğunun alt kısmına dış sırası, geison kısmına muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Bloğun arka kısmında ve sima profilinde kırıklar vardır. Rahip evlerinin çıktığı terasın doğu duvarında duvar bloğu olarak kullanılmıştır.

Kat. No: DSKB5

Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Yük: 0.45 m., Gen: 1.20 m.

Tanımı: Korniş bloğunun alt kısmına dış sırası, geison kısmına muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Kenarlarda ve kyma recta profilinde kırıklar vardır. Dışlar 0.055 m., aynalar 0.03 m. genişliğindedir. Üstte 0.105x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği vardır. Bloğun bir kenarına 0.20x0.20 m. ölçülerinde, 0.23 m. derinliğinde giriş yuvası açılmıştır.

Güney Stoa**Kat. No:** GSB1**Adı:** Dor Başlığı**Ölçüleri:** Yük: 0.27 m., Abk. Gen: 0.71 m., Alt Çap: 0.51 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakusun büyük bir kısmı ve köşeleri kırıktır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Sütün alt kısmı kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, merkezde pergel deliği net olarak görülebilmektedir. Başlığa geçişte, üstteki diğerlerinden daha yüksek olan köşeli üç annulet yer almaktadır. Yayvan işlenmiş olan ekhinusun alt ve üst sınırına, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Bu bant abakusun alt yüzeyinde, ekhinusun bittiği yerde ve köşelerde de devam etmektedir. Abakusa silme profili işlenmiştir. Başlığın üst yüzeyinde, itme deliği ve 'Y' harfi görülmektedir.

Kat. No: GSTM1**Adı:** Triglif-metop**Ölçüleri:** Uz: 0.75 m., Gen: 0.60 m., Yük: 0.44 m., Trg. Gen: 0.265 m., Mtp. Gen: 0.425 m.

Tanımı: Bir triglif ve bir metop kısmı görülebilmektedir. Dar kenarlarından birisi toprak altındadır. Triglif yivleri derin oyulmuş olup üst kısmı düz bitirilmiştir. Üst kısmında 0.45x0.03 m. ölçülerinde kenet yuvası açılmıştır. Bloğun arka kısmında 0.21 m.de başlayan, 0.20 m. derinliğinde kiriş yuvası yer almaktadır.

Kat. No: GSTM2

Adı: Triglif-metop

Ölçüleri: Uz: 0.67 m., Gen: 0.60 m., Yük: 0.44 m., Mtp. Gen: 0.42 m.

Tanımı: Bir triglifin yarısı ve bir metop görülebilmektedir. Bloğun yarısından fazlası toprak altındadır. Üst kısmına 0.03x0.02 m. ölçülerinde kenet yuvası açılmıştır.

Kat. No: GSKB1

Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Uz: 1.42 m., Gen: 1.25 m., Yük: 0.44 m.

Tanımı: Korniş bloğunun alt kısmına diş sırası, geison kısmına muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Bloğun arka kısmında, diş sırasında ve sima profilinde kırıklar vardır. Alt kısmı toprağa gömülüdür. Bloğun üst kısmı, yağmur sularının toplanması amacıyla 0.10 m. derin oyulmuş, orta kısmına 0.12x0.04 m. ölçülerinde kaldırma deliği işlenmiştir. Arka kısmına 0.32x0.25 m. ölçülerinde, biri 0.16 m. diğeri 0.08 m. derinliğinde iki kiriş yuvası açılmıştır. Bloğun üst kısmında ön tarafa 'X' ve 'W' harfleri kazınmıştır.

Kat. No: GSKB2

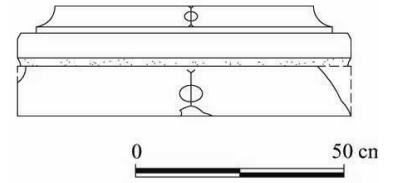
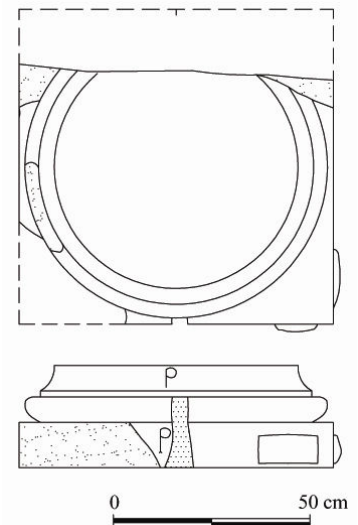
Adı: Korniş Bloğu

Ölçüleri: Yük: 0.44 m., Gen: 1.25 m.

Tanımı: Korniş bloğunun alt kısmına diş sırası, geison kısmına muttulus-guttae, sima kısmına ise kyma recta profili işlenmiştir. Bloğun büyük bir kısmı toprak altındadır.

Bizans Yapısı**Kat. No:** BYSK1**Adı:** Sütun Kaidesi**Env. No:****Ölçüleri:** Yüksek: 0.26 m., Üst Çap: 0.62 m., Pln. Gen: 0.80 m., Pln. Yüksek: 0.115 m.**Tanımı:** Bizans Yapısının güneydoğu köşesinde. Plinte-torus ve apophygeden oluşmaktadır. Kaidenin bir tarafı tamamen kırıktır. Kenarlarda ve köşelerde aşınmalar vardır. Torus kısmı yarım kalmıştır. Kaidenin karşılıklı iki yan tarafına 0.06 m. genişliğinde 0.05 m. derinliğinde, apophygeye kadar devam eden oyukluklar açılmıştır. Plinteye ve apophygeye 'φ' harfi kazınmıştır.**Kat. No:** BYSK2**Adı:** Sütun Kaidesi**Env. No:** 98A5**Ölçüleri:** Yüksek: 0.26 m., Üst Çap: 0.62 m., Pln. Gen: 0.80 m., Pln. Yüksek: 0.12 m.**Tanımı:** Plinte-torus ve apophygeden oluşmaktadır. Sadece bir köşesi sağlamdır. Kenarlarda ve köşede aşınmalar vardır. Kaidenin yan tarafına 0.04 m. genişliğinde oyukluk açılmıştır. Plintenin ve apophygenin bir tarafına uçları çatallı biten 'P', diğer yüzüne 'W' harfi kazınmıştır. Plintenin bir köşesinin her iki yan yüzünde 0.15x0.075 m. ölçülerinde, 0.025 m. dışa taşan çıkıntılar vardır.

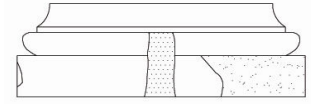
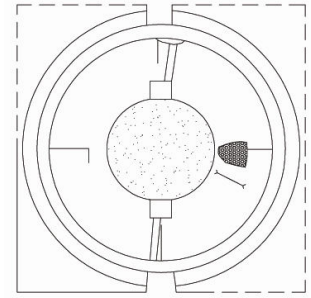
Kat. No: BYSK3

Adı: Sütun Kaidesi

Env. No: 98A2

Ölçüleri: Yüksek: 0.26 m., Üst Çap: 0.62 m., Pln.Gen: 0.80 m., Pln.Yük: 0.115 m.

Tanımı: Plinte-torus ve apophygeden oluşmaktadır. Plintenin üç köşesi kırıktır. Kenarlarda aşınmalar vardır. Üste anathyrosis ve her iki yanına 0.05x0.05 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Yüzey kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, zıvana oyukları bu çizgilerin aksına yerleştirilmiştir. Kaba yonulu bölümün dış kısmına 'Γ' ve çaprazına 'I' harfleri kazınmıştır. Kaidenin karşılıklı iki yan tarafına 0.06 m. genişliğinde 0.05 m. derinliğinde, apophygeye kadar devam eden oyukluklar açılmıştır.

0 50 cm

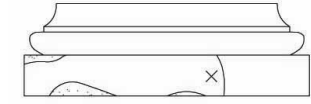
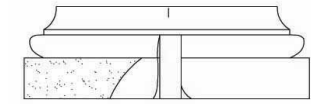
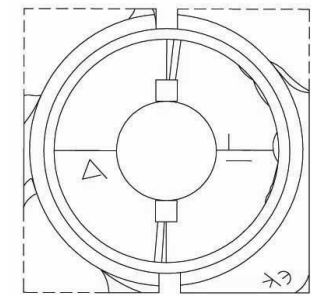
Kat. No: BYSK4

Adı: Sütun Kaidesi

Env. No: 99A4

Ölçüleri: Yüksek: 0.26 m., Üst Çap: 0.62 m., Pln.Gen: 0.80 m., Pln.Yük: 0.115 m.

Tanımı: Plinte-torus ve apophygeden oluşmaktadır. Üç köşesi kırıktır, kenarlarda aşınmalar vardır. Apophygenin yüzeyi kazıma çizgilerle dört eşit parçaya bölünmüş, anathyrosis ve 0.05x0.05 m. ölçülerinde iki kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Kaba yonulu bölümün dış kısmına 'II' ve 'Δ' harfleri kazınmıştır. Plintenin bir yüzüne 'X', bir köşesinin üst yüzeyine ise 'EK' harfleri kazınmıştır. Kaidenin karşılıklı iki yan tarafına 0.06 m. genişliğinde, 0.05 m. derinliğinde oyukluklar açılmıştır.

0 50 cm

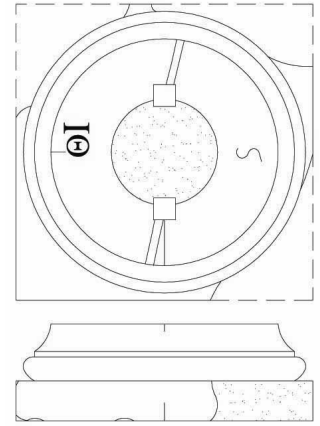
Kat. No: BYSK5

Adı: Sütun Kaidesi

Env. No: 99A8

Ölçüleri: Yüksek: 0.265 m., Üst Çap: 0.62 m., Pln. Gen: 0.81 m., Pln. Yüksek: 0.11 m.,

Tanımı: Plinthe-torus ve apophygeden oluşmaktadır. Plinthenin üç köşesi kırıktır. Apophygenin yüzeyi kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, anathyrosis ve 0.06x0.06 m. ölçülerinde iki kanallı zıvana oyuğu işlenmiştir. Kaba yonulu bölümün dış kısmına 'S' ve karşısına 'IΘ' harfleri kazınmıştır. Kaidenin altına 0.025 m. çapında dübel delikleri işlenmiştir.

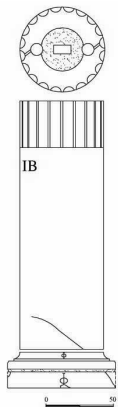
0 50 cm

Kat. No: BYST1

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 1.84 m., Alt Çap: 0.62 m., Üst Çap: 0.61 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.03 m., Arr. Gen: 0.02 m.

Tanımı: Altta 1.50 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üstte 0.34 m.lik bölümü İonik tarzda yivlendirilmiş sütun tamburudur. Kenarlarda kırıklar, arrislerde aşınmalar vardır. Yivsiz kısmın üst tarafına 'IB' harfleri kazınmıştır. Üste anathyrosis, ortasına 0.12x0.04 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.08 m. çapında, 0.05 m. derinliğinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. BYSK4 numaralı kaidenin üstünde durmaktadır.

0 50 cm

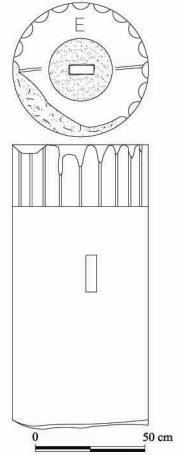
Kat. No: BYST2

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: 98A1

Ölçüleri: Ölç. Yükseklik: 1.31 m., Üst Çap: 0.60 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.035 m., Arr. Gen: 0.012 m.

Tanımı: Alt kısmı yivsiz bırakılmış, üst kısmında 0.29 m.lik bölümü İonik tarzda yivlendirilmiş sütun tamburu parçasıdır. Alt kısmı kırıktır. Kenarlarda, arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Sütun tamburunun yivsiz kısmında 0.17x0.05 m. ölçülerinde bir oyukluk vardır. Üste anathyrosis, ortasına 0.115x0.04 m. ölçülerinde kaldırma deliği işlenmiştir. Zıvana oyukları işlenmemiş ancak her iki yana da kanalları açılmıştır. Kaba yonulu bölümün dış kısmına 'E' harfi kazınmıştır.

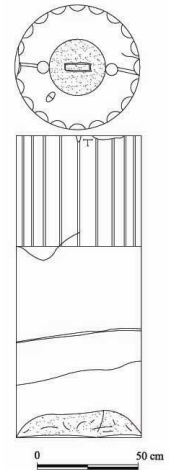
Kat. No: BYST3

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: 98A3

Ölçüleri: Ölç. Yükseklik: 1.50 m., Üst Çap: 0.60 m., Flt.Gen: 0.08 m., Flt.Der: 0.035 m., Arr.Gen: 0.012 m.

Tanımı: Alt kısmı yivsiz bırakılmış, üstte 0.55 m.lik bölümü İonik tarzda yivlendirilmiş sütun tamburu parçasıdır. Alt kısmı kırıktır. Kenarlarda kırıklar, arrislerde aşınmalar vardır. Flutheslerin alt kısmı düz kesilmiştir. Flutheslerden birisine uçları çatallı biten 'T' harfi kazınmıştır. Yivsiz bölümün bir yüzünde 0.13x0.06 m. ölçülerinde oyukluk vardır. Üste anathyrosis, ortasına 0.115x0.025 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.06 m. çapında kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Anathyrosisin ince yonulu bölümüne 'θ' harfi kazınmıştır.

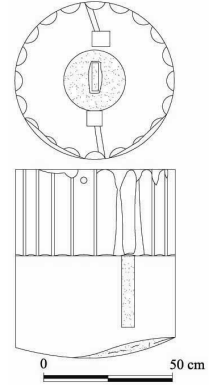
Kat. No: BYST4

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: 98A12

Ölçüleri: Ölç. Yük: 0.74 m., Üst Çap: 0.61 m., Flt.Gen: 0.08 m., Flt.Der: 0.035 m., Arr.Gen: 0.012 m.

Tanımı: Alt kısmı yivsiz bırakılmış, üstte 0.34 m.lik bölümü Ionik tarzda yivlendirilmiş sütun tamburu parçasıdır. Alt kısmı kırıktır. Flutheslerin altı düz kesilmiştir. Tamburun bir yüzüne 0.28x0.05 m. ölçülerinde bir oyukluk açılmıştır. Flutheslerden birisine 'O' harfi kazınmıştır. Üste anathyrosis, ortasına 0.10x0.02 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.06x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

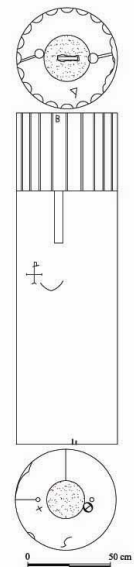
Kat. No: BYST5

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 99A9

Ölçüleri: Yük: 2.00 m., Alt Çap: 0.62 m., Üst Çap: 0.60 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.035 m., Arr. Gen: 0.012 m.

Tanımı: Altta 1.54 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üstte 0.46 m.lik bölümü Ionik tarzda yivlendirilmiş, yivlerin alt kısmı düz kesilmiştir. Tambur alt yüzeyi kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiş, dübel deliklerinin yanına 'Θ' ve 'X' harfleri kazınmıştır. Üstte, anathyrosis, 0.115x0.02 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanında 0.06 m. çapında kanallı zıvana oyukları yer almaktadır. İnce yonulu bölüme 'Δ' harfi kazınmıştır. Yivsiz kısmın bir yüzüne 0.175x0.04 m. ölçülerinde, yivli kısmın başladığı yere 0.32x0.05 m. ölçülerinde oyukluklar açılmıştır. Yivsiz kısmın bir yüzüne haç işareti, diğer yüzüne ise 'KC' harfleri, flutheslerden birisine 'B' harfi kazınmıştır.

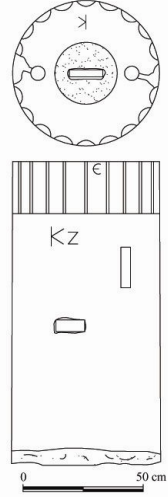
Kat. No: BYST6

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: 99A10

Ölçüleri: Ölç. Yüksek: 1.28 m., Üst Çap: 0.61 m., Flt. Gen: 0.085 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.012 m.

Tanımı: Alt kısmı yivsiz bırakılmış, üstte 0.21 m.lik bölümü İonik tarzda yivlendirilmiş sütun tamburu parçasıdır. Alt kısmı kırıktır. Kenarlarda kırıklar, arrislerde aşınmalar vardır. Flutheslerin alt kısmı düz kesilmiştir. Üste anathyrosis, ortasına 0.12x0.025 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.055 m. çapında kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Anathyrosis kısmına 'K' harfi kazınmıştır. Sütun tamburunun yivsiz kısmının bir tarafına 0.175x0.04 m. ölçülerinde oyukluk açılmış, üst tarafına 'KZ' harfleri, flutheslerden birisine ise 'E' harfi kazınmıştır.

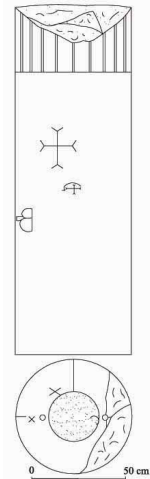
Kat. No: BYST7

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: 00A25

Ölçüleri: Yüksek: 1.89 m., Alt Çap: 0.62 m., Üst Çap: 0.60 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.035 m., Arr. Gen: 0.012 m.

Tanımı: Altta 1.54 m.lik bölümü yivsiz bırakılmış, üst kısmı İonik tarzda yivlendirilmiştir. Kenarlarda kırıklar, arrislerde aşınmalar vardır. Sütun tamburunun alt kısmı kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, anathyrosis ve 0.025 m. çapında iki dübel deliği işlenmiştir. Kaba yonulu bölümün iç kısmına 'C', dış kısmına iki 'X' harfi kazınmıştır. Sütun tamburunun üst kısmı kırıktır. Yivsiz kısmın bir tarafında uçları çatallı biten, biri düz, diğeri yatık olan iki haç motifi ve ters yazılmış 'B' harfi görülmektedir.

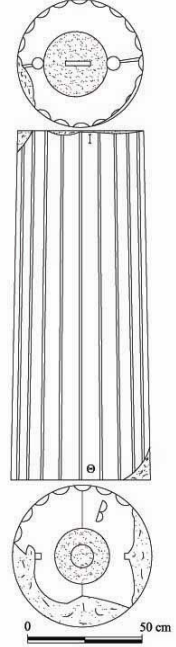
Kat. No: BYST8

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 98A8

Ölçüleri: Yüksek: 1.40 m., Alt Çap: 0.61 m., Üst Çap: 0.56 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.02 m., Arr. Gen: 0.01 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Sütun tamburunun alt kısmının kenarları kırıktır. Arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birisinin alt kısmına 'Θ', üst kısmına ise 'I' harfi kazınmıştır. Tambur alt kısmı kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiş ve yanına 'B' harfi kazınmıştır. Üste anathyrosis, ortasına 0.10x0.03 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.055 m. çapında kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

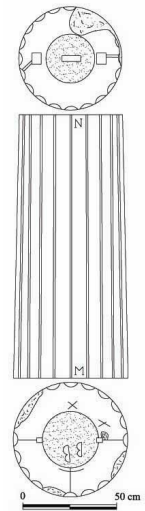
Kat. No: BYST9

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 98A18

Ölçüleri: Yüksek: 1.40 m., Alt Çap: 0.60 m., Üst Çap: 0.55 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.02 m., Arr. Gen: 0.01 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birinin alt kısmına 'M', üst kısmına 'N' harfi kazınmıştır. Tambur alt kısmının yüzeyi kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Kaba yonulu bölümün iç kısmına iki 'B', dış kısmına ise iki 'X' harfi kazınmıştır. Üste anathyrosis, ortasına 0.10x0.02 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.06x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Tamburun bir yüzüne 0.10x0.07 m. ölçülerinde oyukluk açılmıştır.

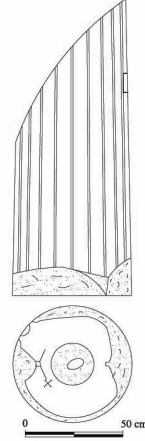
Kat. No: BYST10

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Env. No: 99A2

Ölçüleri: Yüksek: 1.57 m., Alt Çap: 0.60 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.01 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburu parçasıdır. Alt kısmının kenarları, üst kısmının ise tamamı kırıktır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Anathyrosise uçları çatallı biten 'X' harfi kazınmıştır. Sütun tamburunun bir tarafına 0.10x0.05 m. ölçülerinde oyukluk açılmıştır.

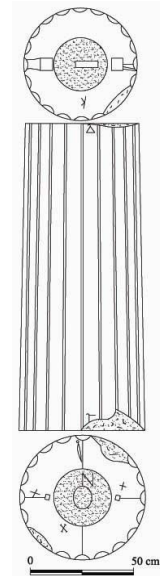
Kat. No: BYST11

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 99A5

Ölçüleri: Yüksek: 1.48 m., Alt Çap: 0.61 m., Üst Çap: 0.56 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.012 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birinin alt kısmına 'T', üst kısmına 'Δ' harfleri kazınmıştır. Tambur alt kısmı kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Kaba yonulu bölümün iç kısmına 'N', her iki dübel deliğinin yanına 'X', çaprazına ise uçları çatallı biten 'X' harfi kazınmıştır. Üste anathyrosis, ortasına 0.10x0.02 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.06x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Anathyrosise 'K' harfi kazınmıştır.

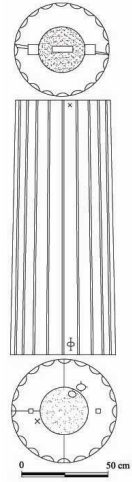
Kat. No: BYST12

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 99A7

Ölçüleri: Yüksek: 1.50 m., Alt Çap: 0.61 m., Üst Çap: 0.55 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.02 m., Arr. Gen: 0.01 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birinin alt kısmına 'φ', üst kısmına ise 'x' harfleri kazınmıştır. Tambur alt kısmı kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Kaba yonulu bölümün iç kısmına 'O' harfi, dış kısmına ise 'X' harfi kazınmıştır. Üste anathyrosis, ortasına 0.10x0.02 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.06x0.06 m. ölçülerinde kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

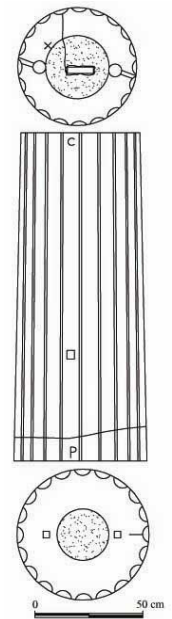
Kat. No: BYST13

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 02A18

Ölçüleri: Yüksek: 1.53 m., Alt Çap: 0.61 m., Üst Çap: 0.56 m., Flt. Gen: 0.08 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.012 m.

Tanımı: Ionik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda ve arrislerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Flutheslerden birinin alt kısmına 'P', üst kısmına 'C' harfleri kazınmıştır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği, üste anathyrosis, ortasına 0.10x0.02 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.06 m. çapında kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Anathyrosise 'X' harfi kazınmıştır. Tamburun bir tarafına 0.04x0.035 m. ölçülerinde oyukluk açılmıştır.

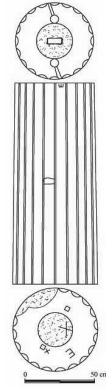
Kat. No: BYST14

Adı: Sütun Tamburu

Env. No: 02A38

Ölçüleri: Yüksek: 1.35 m., Alt Çap: 0.61 m., Üst Çap: 0.56 m., Flt.Gen: 0.08 m., Flt.Der: 0.025 m., Arr.Gen: 0.01 m.

Tanımı: İyonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Flutheslerden birinin alt kısmına 'Ψ', üst kısmına ise 'W' harfleri kazınmıştır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Kaba yonulu bölüme ve dübel deliklerinden birisinin hemen yanına 'X', dış kısmına ise 'C' harfi kazınmıştır. Üste anathyrosis, ortasına 0.115x0.025 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.06 m. çapında kanallı zıvana oyukları işlenmiştir. Tamburun bir tarafına 0.06x0.04 m. ölçülerinde oyukluk açılmıştır.

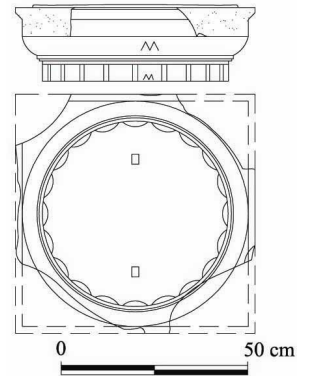
Kat. No: BYB1

Adı: Dor Başlığı

Env. No: 97A32

Ölçüleri: Yüksek: 0.215 m., Stn. Alt Çap: 0.54 m., Stn.Yük: 0.05 m., Ekh. Yüksek: 0.08 m., Abk. Yüksek: 0.085 m., Abk. Gen: 0.71 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Dört köşesinde de farklı boyutlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Alta 0.015x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği açılmıştır. Flutheslerden birisine 'M', diğer yüzüne de 'A' harfi kazınmıştır. İlk annulet fluthesler ile aynı seviyede işlenerek sütundan başlığa geçişte bant oluşturulmuş, devamına köşeli iki annulet işlenmiştir. Ekhinusun alt ve üst sınırına, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Bu bant ekhinusun bittiği yerde, abakusun alt yüzeyinde ve köşelerde de devam etmektedir. Ekhinusa 'M' harfi kazınmış, abakusa silme profili işlenmiştir. Başlık üst yüzeyinin ortasında 0.60 m.lik bölümü 0.01 m. yüksek bırakılmıştır. Kuzey Stoa'ya aittir.

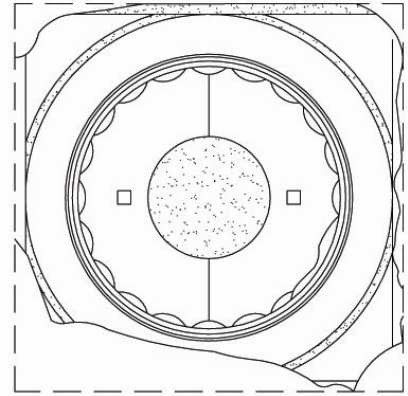
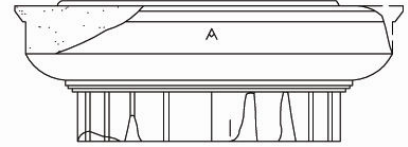
Kat. No: BYB2

Adı: Dor Başlığı

Env. No: 98A13

Ölçüleri: Yüksek: 0.255 m., Stn. Alt Çap: 0.51 m., Stn.Yük: 0.095 m., Ekh. Yüksek: 0.07 m., Abk. Yüksek: 0.09 m., Abk. Gen: 0.71 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Bir köşesi kırıktır. Diğer köşelerinde ve kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Alta, anathyrosis ve 0.03x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Sütün alt kısmı kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, merkezde pergel deliği görülebilmektedir. Sütun kısmının görünen yüzeyinde flutthese 'I' harfi kazınmıştır. Başlığa geçişte, üstteki diğerlerinden daha yüksek işlenen köşeli üç annulet yer almaktadır. Yayvan işlenmiş olan ekhinusun alt ve üst sınırına, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Bu bant ekhinusun bittiği yerde, abakusun alt yüzeyinde ve köşelerde de devam etmektedir. Ekhinusa 'A' harfi kazınmıştır. Abakusa silme profili işlenmiştir. Başlığın üst yüzeyinin ortasında 0.53 m.lik bölümü 0.01 m. yüksek bırakılmış, bu bölümde farklı ölçülerde iki itme deliği ve 'E' harfi görülmektedir.

0 50 cm

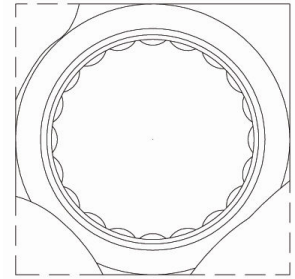
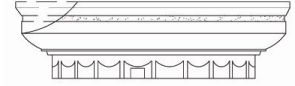
Kat. No: BYB3

Adı: Dor Başlığı

Env. No: 98A139

Ölçüleri: Yüksek: 0.195 m., Stn. Alt Çap: 0.52 m., Stn. Yüksek: 0.045 m., Ekh. Yüksek: 0.07 m., Abk. Yüksek: 0.08 m., Abk. Gen: 0.685 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Başlığın üç köşesinde, kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. İlk annulet flutesler ile aynı seviyede işlenerek sütundan başlığa geçişte bant oluşturulmuş ve yivlerin uç kısmı bu noktadan aşağıya doğru dışbükey profil verilerek eğimli açılmıştır. Devamında alttaki diğerinden daha yüksek işlenen köşeli iki annulet yer almaktadır. Ekhinus profili oldukça yayvandır. Abakusa silme profili, bu profilin alt kısmına 0.02 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Kutsal Alan içinde ya da çevresinde yer alan Dorik bir yapıya aittir.

0 50 cm

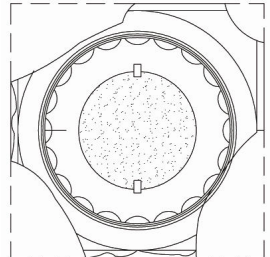
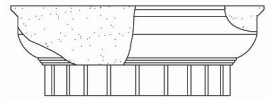
Kat. No: BYB4

Adı: Dor Başlığı

Env. No: 99A3

Ölçüleri: Yüksek: 0.25 m., Stn. Alt Çap: 0.52 m., Stn. Yüksek: 0.085 m., Ekh. Yüksek: 0.085 m., Abk. Yüksek: 0.08 m., Abk. Gen: 0.71 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakusun tüm köşeleri ekhinusun da bir bölümü dahil kırıktır. Kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Alta anathyrosis ve 0.015x0.03 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Başlığa, üstteki diğerlerinden daha yüksek işlenen köşeli üç annulet ile geçilmektedir. Ekhinus profili dik bir açıyla abakusla birleşmekte ve abakus silme profili ile sonlanmaktadır.

0 50 cm

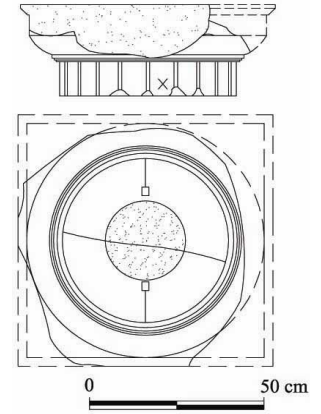
Kat. No: BYB5

Adı: Dor Başlığı

Env. No: 99A11

Ölçüleri: Yüksek: 0.26 m., Stn. Alt Çap: 0.515 m., Stn.Yük: 0.095 m., Ekh. Yüksek: 0.075 m., Abk. Yüksek: 0.09 m., Abk. Gen: 0.71 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakusun tüm köşeleri ekhinusun da bir bölümü dahil kırıktır. Kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Sütun alt kısmı kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, merkezde pergel deliği net olarak görülebilmektedir. Flutheslerden birisine 'X' harfi kazınmıştır. Başlığa, üstteki diğerlerinden daha yüksek işlenen köşeli üç annulet ile geçilmektedir. Yayvan işlenmiş olan ekhinusun alt ve üst sınırına, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Bu bant abakusun alt yüzeyinde, ekhinusun bittiği yerde ve köşelerde de devam etmektedir. Abakusa silme profili işlenmiştir.

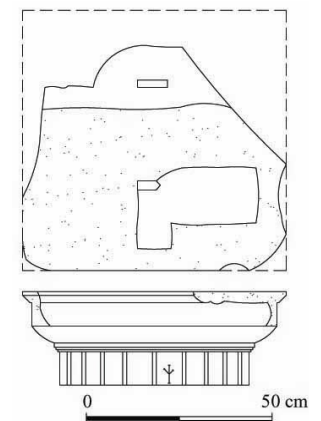
Kat. No: BYB6

Adı: Dor Başlığı

Env. No: 00A5

Ölçüleri: Yüksek: 0.255 m., Stn. Yüksek: 0.095 m., Ekh. Yüksek: 0.07 m., Abk. Yüksek: 0.09 m., Abk. Gen: 0.71 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Başlığın bir tarafı sütun kısmı dahil, bir tarafı ise ekhinusun bitişiye kadar kırıktır. Flutheslerden birine 'Ψ' harfi kazınmıştır. Başlığa, üstteki diğerlerinden daha yüksek işlenen köşeli üç annulet ile geçilmektedir. Ekhinusun alt ve üst sınırına, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Bu bant ekhinusun bittiği yerde, abakusun alt yüzeyinde ve köşelerde de devam etmektedir. Abakusa silme profili işlenmiştir.

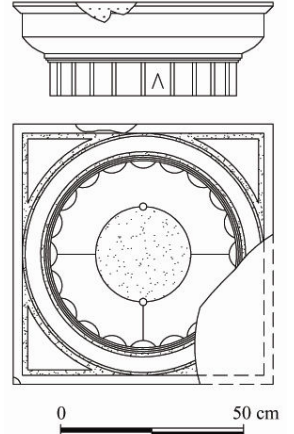
Kat. No: BYB7

Adı: Dor Başlığı

Env. No: 00A8

Ölçüleri: Yük: 0.25 m., Stn. Alt Çap: 0.51 m., Stn. Yük: 0.095 m., Ekh. Yük: 0.065 m., Abk. Yük: 0.09 m., Abk. Gen: 0.71 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Başlığın bir köşesi kırıktır. Alta, anathyrosis ve 0.025 m. çapında iki dübel deliği işlenmiştir. Sütün alt kısmı kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, merkezde pergel deliği net olarak görülebilmektedir. Flutheslerden birisine 'Λ' harfi kazınmıştır. Başlığa, üstteki diğerlerinden daha yüksek işlenen köşeli üç annulet ile geçilmektedir. Ekhinusun alt ve üst sınırına, 0.015 m. genişliğinde ince yolulu bant işlenmiştir. Bu bant abakusun alt yüzeyinde ve köşelerde de devam etmektedir. Abakusa silme profili işlenmiştir.

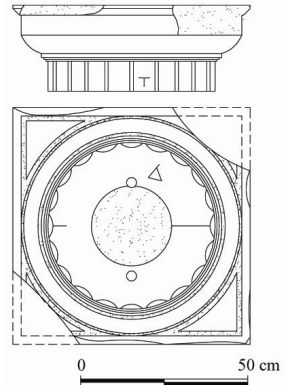
Kat. No: BYB08

Adı: Dor Başlığı

Env. No: 02A47

Ölçüleri: Yük: 0.255 m., Stn. Alt Çap: 0.51 m., Stn. Yük: 0.095 m., Ekh. Yük: 0.07 m., Abk. Yük: 0.09 m., Abk. Gen: 0.71 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. İki köşesi kırıktır. Alta anathyrosis ve 0.025 m. çapında iki dübel deliği işlenmiştir. Sütün alt kısmı kazıma çizgilerle dört eşit parçaya ayrılmış, ortada pergel deliği görülebilmektedir. Anathyrosise 'Δ' harfi, flutheslerden birisine 'T' harfi kazınmıştır. Başlığa, üstteki diğerlerinden daha yüksek işlenen köşeli üç annulet ile geçilmektedir. Ekhinusun alt ve üst sınırına, 0.015 m. genişliğinde ince yolulu bant işlenmiştir. Bu bant abakusun alt yüzeyinde ve köşelerde de devam etmektedir. Abakusa silme profili işlenmiştir.

Kat. No: BYB09

Adı: Dor Başlığı Parçası

Env. No: 02A45

Ölçüleri: Yüksek: 0.255 m., Alt Çap: 0.51 m., Stn. Yüksek: 0.095 m., Ekh. Yüksek: 0.07 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Başlığın yarısına yakın bölümü kırıktır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde dübel deliği işlenmiştir. Sütun alt kısmında kazıma çizgiler ve pergel deliği net olarak görülebilmektedir. Başlığa, üstteki diğerlerinden daha yüksek işlenen köşeli üç annulet ile geçilmektedir. Yayvan işlenmiş olan ekhinusun alt ve üst sınırına, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir.

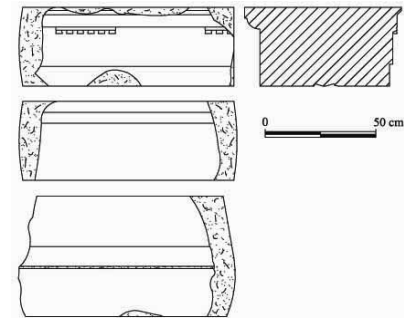
Kat. No: BYA1

Adı: Arşitrav Bloğu Parçası

Env. No: 98A23

Ölçüleri: Uz: 0.95 m., Yüksek: 0.36 m., Alt Gen: 0.55 m.

Tanımı: Sütun arşitravı parçasıdır. Her iki kenarı kırıktır. Dış cepheye gelen bölümü iki fasciaya ayrılmış, taenianın altına 0.40 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına taç profili işlenmiştir. Arşitrav bloğunun iç cepheye gelen bölümü fascialara ayrılmamış, üst kısmına taç profili işlenmiştir. Bloğun alt kısmına bezemesiz sofit, sofitin bir kenarına ise 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir.

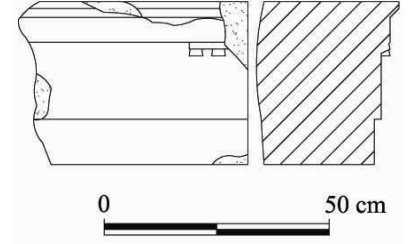
Kat. No: BYA2

Adı: Arşitrav Bloğu Parçası

Env. No: 98A143

Ölçüleri: Uz: 0.51 m., Yük: 0.36 m., Üst Gen: 0.30 m.,
Alt Gen: 0.25 m.

Tanımı: Sütun arşitravı parçasıdır. Bir tarafı kırıktır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Arka cephesi ise daha sonraki kullanımda kesilmiştir. İki fascialı ön cephesinde köşede yer alan yarım regula ve üç guttae görülmektedir.

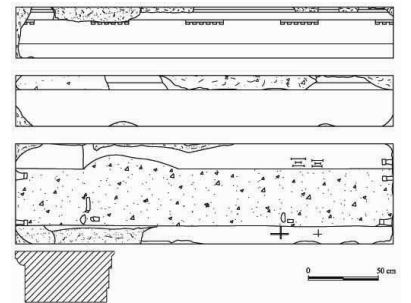
Kat. No: BYA3

Adı: Arşitrav Bloğu

Env. No: 99A1

Ölçüleri: Uz: 2.70 m., Yük: 0.36 m., Üst Gen: 0.71 m.

Tanımı: Ön cephesi iki fasciaya ayrılmış, taeniann altına 0.41 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, taeniannın üst kısmına taç profili işlenmiştir. Bloğun üst yüzeyinde yer alan anathyrosisın her iki kenardan 0.15 m.lik bölümü ince yonu, ortası kaba yonu işlenmiştir. İki kenarında da ikişer kenet yeri görülmektedir. Ön cepheye gelen bölümde kazıma çizgilerle trigliflerin oturacağı yerler belirlenmiştir.

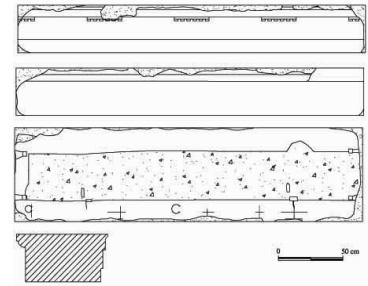
Kat. No: BYA4

Adı: Arşitrav Bloğu

Env. No: 99A6

Ölçüleri: Uz: 2.70 m., Yük: 0.36 m., Üst Gen: 0.71 m.

Tanımı: Ön cephesi iki fasciaya ayrılmış, taenianın altına 0.41–0.415 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına taç profili işlenmiştir. Bloğun üst yüzeyinde yer alan anathyrosis her iki kenardan 0.16 m.lik bölümü ince yonu işlenmiş olup, ortası kaba yonu bırakılmıştır. Sol köşede ve ortaya yakın bölümünde uçları çatalı biten 'C' harfi, farklı ölçülerde itme delikleri ve iki kenarında da ikişer kenet yeri görülmektedir. Ön cepheye gelen bölümde kazıma çizgilerle trigliflerin oturacağı yerler belirlenmiştir.

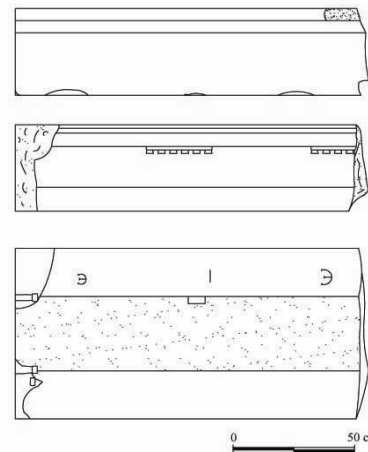
Kat. No: BYA5

Adı: Arşitrav Bloğu Parçası

Env. No: 00A7

Ölçüleri: Uz: 1.42 m., Yük: 0.36 m., Üst Gen: 0.71 m.

Tanımı: Sütun arşitravı parçasıdır. Bir tarafı kırıktır. Ön cephesi iki fasciaya ayrılmış, taenianın altına 0.41 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına taç profili işlenmiştir. Bloğun üst yüzeyinde yer alan anathyrosis her iki kenardan 0.20 m.lik bölümü ince yonu, ortası kaba yonu işlenmiş olup, iki kenet yeri, itme deliği ve farklı ölçülerde iki 'C' harfi görülmektedir.

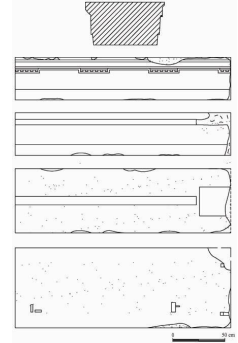
Kat. No: BYA6

Adı: Arşitrav Bloğu

Env. No: 01AG1

Ölçüleri: Uz: 2.70 m., Yük: 0.41 m., Üst Gen: 0.76 m., Alt Gen: 0.62 m.

Tanımı: Ön cephesi iki fasciaya ayrılmış, taenianın altına 0.405 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına ise taç profili işlenmiştir. Taenianın ve her iki fascianın alt uç kısımlarında, regula ve guttaeların alt kısmını boydan boya saran, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant vardır. Arşitrav bloğunun arka cephesi de iki fasciaya ayrılmış, üst kısmına taç profili işlenmiştir. Taç profilinin hemen altında ve her iki fascianın uç kısımlarında ince yonulu bant vardır. Arşitrav bloğunun alt kısmında bezemesiz, dışbükey sofit görülmektedir. Bloğun üst yüzeyinde yer alan anathyrosis her iki kenardan 0.10 m.lik bölümü ince yonu ortası kaba yonu işlenmiş olup, ön cepheye gelen bölümde kazıma çizgilerle trigliflerin oturacağı yerler belirlenmiştir. İki kenarında da ikişer kenet yeri ve farklı ölçülerde itme delikleri görülmektedir. Kısa kenarlarından biri toprağa gömülüdür.

Kat. No: BYA7

Adı: Arşitrav Bloğu Parçası

Env. No: 02A21

Ölçüleri: Uz: 0.46 m., Yük: 0.36 m., Üst Gen: 0.71 m.

Tanımı: İki fascialı ön cephesinde, yarım regula ve üç guttae görülmektedir. Arşitrav, sofitin başladığı yerden itibaren kırıktır. Sağlam olan yan kenarında iki kenet yeri görülmektedir. Bloğun üst yüzeyine anathyrosis işlenmiştir.

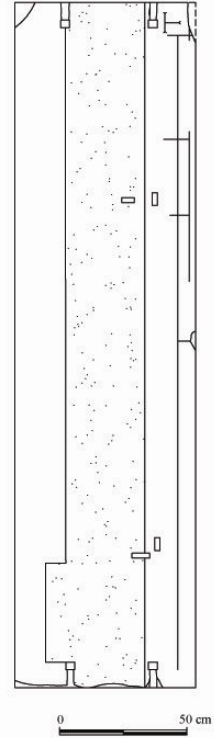
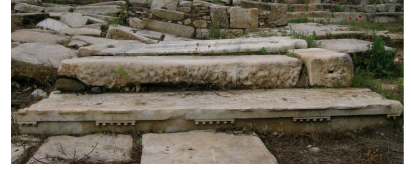
Kat. No: BYA8

Adı: Arşitrav Bloğu

Env. No: Yok

Ölçüleri: Uz: 2.70 m., Üst Gen: 0.71 m.

Tanımı: Tapınak ile Altar arasındaki döşeme yolda basamak olarak kullanılmıştır. Bloğun üst kısmı yukarıya, dış cepheye gelen bölümü güneye bakar şekilde yerleştirilmiş, 0.20 m. yüksekliğindeki bir bölümü görülebilmektedir. Taenianın altına 0.41 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, üst kısmına ise taç profili işlenmiştir. Bloğun üst yüzeyinde yer alan anathyrosisin her iki kenardan 0.21 m.lik bölümü ince yonu, ortası kaba yonu işlenmiştir. Ön cepheye gelen bölümde kazıma çizgilerle trigliflerin oturacağı yerler belirlenmiştir. Bloğun sağ köşesinde uçları çatallı biten 'T' harfi, her iki köşede ikişer kenet yeri ve farklı ölçülerde itme delikleri görülmektedir.

Kat. No: BYTM1

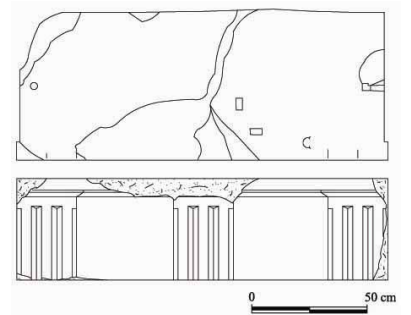
Adı: Triglif-Metop

Env. No: 98A21

Ölçüleri: Uz: 1.61 m., Gen: 0.64 m., Yük: 0.44 m.,

Trg.Gen: 0.26 m., Mtp. Gen: 0.41 m.

Tanımı: Üç triglif, iki metoptan oluşmaktadır. Kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Her iki kenardaki trigliflerin yan kısımları bir sonraki blokla bağlantıyı sağlamak amacıyla 0.015 m. dışa çıkıntılı yapılmıştır. Triglif yivleri derin oyulmuş olup üst kısmı düz bitirilmiştir. Bloğun üst kısmında uçları çatallı biten 'C' harfi, farklı ölçülerde iki itme deliği ve her iki kenarda kenet yerleri görülmektedir.

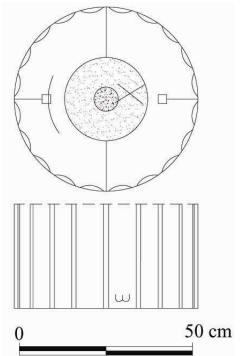

Şapel**Kat. No:** ŞPST1**Adı:** Sütun Tamburu**Env. No:** 02A4**Ölçüleri:** Yüksek: 1.25 m., Alt Çap: 0.56 m., Üst Çap: 0.51 m., Flt. Gen: 0.07 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.01 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Üst kısmında kırık, arrislerde aşınmalar vardır. Flutheslerden birisinin alt kısmına 'T' harfi kazınmıştır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Anathyrosise uçları çatallı biten haç motifi ve 'θ' harfi kazınmıştır. Üste anathyrosis, ortasına 0.12x0.04 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.05 m. çapında kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

Kat. No: ŞPST2**Adı:** Sütun Tamburu**Env. No:** 02A15**Ölçüleri:** Yüksek: 0.37 m., Alt Çap: 0.56 m., Flt. Gen: 0.07 m., Flt. Der: 0.02 m., Arr. Gen: 0.01 m.

Tanımı: İonik yivli, fluthesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Tambur üst kısmı Şapelin batısındaki açma duvarının içindedir. Flutheslerden birisinin alt kısmına 'W' harfi kazınmıştır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Anathyrosise 'X' harfi kazınmıştır.

Kat. No: ŞPST3

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 0.85 m., Alt Çap: 0.56 m., Üst Çap: 0.51 m.,
Flt. Gen: 0.07 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.012 m.

Tanımı: İonik yivli, flutesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Şapelin kuzey duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Her iki dübel deliğinin yanına ve anathyrosise 'X' harfleri kazınmıştır. Üste anathyrosis, 0.10x0.02 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.05 m. çapında kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

Kat. No: ŞPST4

Adı: Sütun Tamburu

Ölçüleri: Yüksek: 0.76 m., Alt Çap: 0.56 m., Üst Çap: 0.51 m.,
Flt. Gen: 0.07 m., Flt. Der: 0.025 m., Arr. Gen: 0.012 m.

Tanımı: İonik yivli, flutesleri derin açılmış sütun tamburudur. Kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Şapelin kuzey duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmıştır. Alta anathyrosis ve 0.025x0.025 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Her iki dübel deliğinin yanına ve anathyrosise 'X' harfleri kazınmıştır. Üste anathyrosis, 0.10x0.02 m. ölçülerinde kaldırma deliği ve her iki yanına 0.06 m. çapında kanallı zıvana oyukları işlenmiştir.

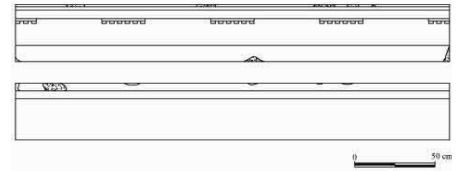

Kat. No: ŞPA1

Adı: Arşitrav Bloğu

Ölçüleri: Uz: 2.70 m., Yük: 0.36 m.

Tanımı: Sütun arşitravı parçasıdır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar söz konusudur. Şapelin Batı duvarında duvar bloğu olarak kullanılmıştır. Ön cephesi iki fasciaya ayrılmış, taenianın altına 0.41 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına taç profili işlenmiştir. Taenianın ve fasciaların uç kısmında 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant vardır.

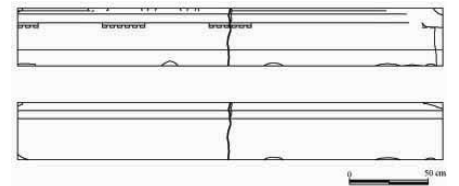

Kat. No: ŞPA2

Adı: Arşitrav Bloğu

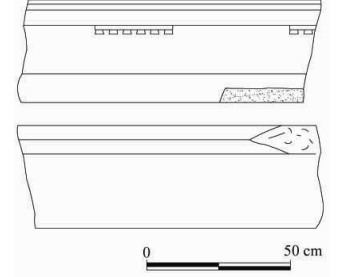
Ölçüleri: Uz: 2.70 m., Yük: 0.36 m.

Tanımı: Şapelin batı duvarında duvar bloğu olarak kullanılmış olan arşitrav bloğu deprem sonucu ortadan iki parçaya ayrılmıştır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar ve aşınmalar vardır. Ön cephesi iki fasciaya ayrılmış, taenianın altına 0.41 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına taç profili işlenmiştir. Taenianın ve fasciaların uç kısımlarında 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant vardır.

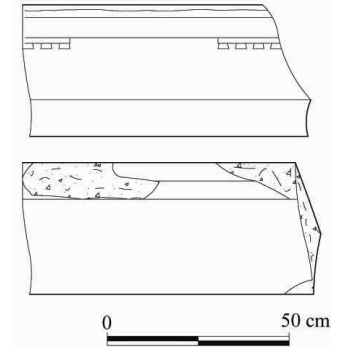

Kat. No: ŞPA3**Adı:** Arşitrav Bloğu Parçası**Ölçüleri:** Uz: 1.04 m., Yük: 0.36 m.

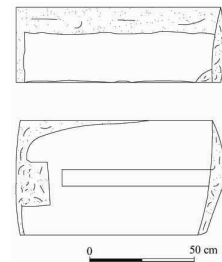
Tanımı: Sütun arşitravı parçasıdır. Şapelin batı duvarında duvar bloğu olarak kullanılmıştır. Her iki kenarı da kırıktır. Ön cephesi iki fasciaya ayrılmış, taenianın altına 0.41 m. aralıklarla regula-guttaelar yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına taç profili işlenmiştir. Taenianın ve fasciaların uç kısımlarında 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant vardır.

Kat. No: ŞPA4**Adı:** Arşitrav Bloğu Parçası**Ölçüleri:** Uz: 0.82 m., Yük: 0.36 m.

Tanımı: Sütun arşitravı parçasıdır. Şapelin batı duvarında duvar bloğu olarak kullanılmıştır. Her iki kenarı da kırıktır. Ön cephesi iki fasciaya ayrılmıştır. Bir tarafı kırıktır. Sağlam olan köşede yarım regula ve üç guttae görülmektedir. Regula-guttaelar taenianın altına 0.41 m. aralıklarla yerleştirilmiş, taenianın üst kısmına taç profili işlenmiştir. Diğer kenarında regula kırıktır. Dört guttae görülmektedir.

Kat. No: ŞPA5**Adı:** Arşitrav Bloğu Parçası**Ölçüleri:** Uz: 1.00 m., Yük: 0.36 m., Alt Gen: 0.55 m.

Tanımı: Sütun arşitravı parçasıdır. Bir tarafı kırıktır. Kenarlarda ve köşelerde kırıklar vardır. Şapelin güneybatı köşesinde duvar bloğu olarak kullanılmıştır. Arka cepheye gelen yüzü altta, ön cepheye gelen yüzü üsttedir. Arşitrav taç profili tıraşlanmıştır. Alt kısmına dışbükey, bezemesiz sofit işlenmiştir.

Bağımsız Mimari Elemanlar**Kat. No:** SK1**Adı:** Sütun Kaidesi**Bul. Yer:** Kutsal Havuz'un yaklaşık 20.0 m. kuzeyinde, İsmet Gürtin'in bağ evinin önündedir.**Ölçüleri:** Yük: 0.26 m, Pln. Yük: 0.12 m, Üst Çap: 0.62 m**Tanımı:** Plinte-torus ve apophyge kısmından oluşmaktadır. Plintenin tüm köşeleri kırıktır. Üste anathyrosis ve 0.06x0.06 m. ölçülerinde iki kanallı zıvana oyuğu işlenmiştir.**Kat. No:** SK2**Adı:** Sütun Kaidesi**Bul. Yer:** Turgut Kasabası'nın merkezinde, Değirmen sokaktadır.**Ölçüleri:** Yük: 0.26 m., Pln. Gen: 0.80 m., Üst Çap: 0.62 m., Pln. Yük: 0.115 m.**Tanımı:** Plinte-torus ve apophyge kısmından oluşmaktadır. Plintenin tüm köşeleri kırıktır. Üste 0.06x0.06 m. ölçülerinde iki kanallı zıvana oyuğu işlenmiştir.**Kat. No:** SK3**Adı:** Sütun Kaidesi**Bul. Yer:** Turgut İlköğretim Okulu'nun bahçesindedir.**Ölçüleri:** Yük: 0.16 m., Pln. Gen: 0.69 m., Üst Çap: 0.485 m., Pln. Yük: 0.105 m.**Tanımı:** Plinte-torus ve apophyge kısmından oluşmaktadır. İki köşesi kırıktır. Kenarlarda kırıklar ve aşınmalar vardır. Üste, anathyrosis ile birlikte, 0.045x0.045 m. ölçülerinde tek kanallı zıvana oyuğu işlenmiştir.

Kat. No: ST1

Adı: Sütun Tamburu

Bul. Yer: Kutsal Havuz'un yaklaşık 5.0 m. kuzeybatısında, yol kenarındadır.

Ölçüleri: Yüksek: 1.33 m.

Tanımı: Yüzeyi Dorik yivli işlenmiş olan sütun tamburunun büyük bir kısmı toprak altındadır.

Kat. No: ST2

Adı: Sütun Tamburu Parçası

Bul. Yer: Kutsal Havuz'un yaklaşık 25.0 m. kuzeyinde, İsmet Gürtin'e ait bağ evinin önündedir.

Ölçüleri: Yüksek: 0.64 m., Üst Çap: 0.50 m.

Tanımı: Yüzeyi Dorik yivli sütun tamburu parçasıdır. Alt kısmı kırıktır. Üste anathyrosis ve 0.05x0.05 m. ölçülerinde tek kanallı zıvana oyuğu vardır. Tamburun bir yüzüne, 0.03x0.055 m. ölçülerinde oyukluk açılmıştır.

Kat. No: DB1

Adı: Dor Başlığı

Bul. Yer: Turgut Kasabası'nın merkezinde, Hüseyin Karabıyık'a ait evin bahçesindedir.

Ölçüleri: Yüksek: 0.242 m., Stn. Alt Çap: 0.52 m., Stn. Yüksek: 0.08 m., Ekh. Yüksek: 0.092 m., Abk. Yüksek: 0.07 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakusun tüm köşeleri kırıktır. Alta anathyrosis ve 0.02x0.02 m. ölçülerinde iki dübel deliği işlenmiştir. Başlığa geçişte yivler ile annuletler arasında 1 m. bant oluşturulmuş, hemen üst kısmına alttaki daha yüksek tutulan köşeli üç annulet işlenmiştir. Ekhinusun alt ve üst sınırına, abakusta silme profilinin altına, 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir. Kuzey Stoa'ya aittir.

Kat. No: DB2

Adı: Dor Başlığı

Bul. Yer: Turgut Kasabası'nın merkezinde Hüseyin Karabıyık'a ait evin bahçesindedir.

Ölçüleri: Yüksek: 0.235 m., Stn. Alt Çap: 0.445 m., Stn. Yüksek: 0.09 m., Ekh. Yüksek: 0.065 m., Abk. Yüksek: 0.08 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakusun tüm köşeleri kırıktır. Sütun kısmı yivlendirilmemiş olup, başlığa geçişte annulet işlenmemiş, sütun kısmı direk ekhinaşa bağlanmıştır.

Kat. No: DB3

Adı: Dor Başlığı

Bul. Yer: Turgut Kasabası'nın merkezinde Ali Rıza Özütemiz'e ait evin bahçesindedir.

Ölçüleri: Yüksek: 0.245 m., Stn. Alt Çap: 0.35 m., Abk. Gen: 0.475 m., Stn. Yüksek: 0.095 m., Ekh. Yüksek: 0.063 m., Abk. Yüksek: 0.08 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakusun üç köşesi kırıktır. Sütun kısmı yivlendirilmemiş olup, başlığa geçişte köşeli tek annulet işlenmiştir. Ekhinusun alt ve üst sınırına 0.018 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir.

Kat. No: DB4

Adı: Dor Başlığı

Bul. Yer: Turgut Kasabası'nın merkezinde Ali Rıza Özütemiz'e ait evin bahçesindedir.

Ölçüleri: Yüksek: 0.245 m., Stn. Alt Çap: 0.33 m., Abk. Gen: 0.475 m., Stn. Yüksek: 0.095 m., Ekh. Yüksek: 0.075 m., Abk. Yüksek: 0.075 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakusun bir köşesi kırıktır. Sütun kısmı yivlendirilmemiş olup, başlığa geçişte köşeli tek annulet işlenmiştir. Ekhinusun alt ve üst sınırına 0.018 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir.

Kat. No: DB5

Adı: Dor Başlığı

Bul. Yer: Turgut Kasabası'nın merkezinde, Çamüstü Mahallesi, Yüzbaşı Pınar sokakta bulunmuştur.

Ölçüleri: Yüksek: 0.23 m., Stn. Alt Çap: 0.33 m., Abk. Gen: 0.44 m., Stn. Yüksek: 0.065 m., Ekh. Yüksek: 0.095 m., Abk. Yüksek: 0.065 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakusun tüm köşeleri kırıktır. Sütun kısmı yivlendirilmemiş olup, başlığa geçişte köşeli tek annulet işlenmiştir.

Kat. No: DB6

Adı: Dor Başlığı

Bul. Yer: Turgut Kasabası'nın merkezinde Mehmet Özen'in evinin bahçesindedir.

Ölçüleri: Yük: 0.22 m., Stn. Alt Çap: 0.44 m., Abk. Gen: 0.61 m., Stn. Yük: 0.052 m., Ekh. Yük: 0.083 m., Abk. Yük: 0.085 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakusun tüm köşeleri kırıktır. Altta 0.045 m. çapında tek dübel deliği yer almaktadır. Yivler dolu bırakılmış olup arrisler yükselti şeklinde verilmiştir. Başlığa geçişte üstteki diğerlerinden daha yüksek üç annulet işlenmiştir.

Kat. No: DB7

Adı: Dor Başlığı

Bul. Yer: Turgut Kasabası'nın merkezinde, Mustafa Aktaş'ın evinin bahçesindedir.

Ölçüleri: Yük: 0.295 m., Stn. Alt Çap: 0.60 m., Stn. Yük: 0.09 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Ekinus ve abakus kısmı kırıktır. Atta 0.03x0.02 m. ölçülerinde dübel deliği görülmektedir. Ionik işlenen yivlerin üst kısmı aşağıya doğru 0.01 m. meyilli açılmıştır. Sütundan başlığa, üstteki diğerlerinden daha yüksek işlenen köşeli üç anulet ile geçilmektedir. Batı Stoa'ya aittir.

Kat. No: DB8

Adı: Dor Başlığı Parçası

Bul. Yer: Turgut Kasabası'nın merkezinde, Atatürk caddesindedir.

Ölçüleri: Yüksek: 0.155 m., Stn. Yüksek: 0.035 m., Ekh. Yüksek: 0.06 m., Abk. Yüksek: 0.06 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Başlığın yarısından fazlası kırıktır. Yivsiz bırakılan sütun kısmından başlığa geçişte bant şeklinde tek anulet işlenmiştir.

Kat. No: DB9

Adı: Dor Başlığı

Bul. Yer: Turgut Kasabası'nın merkezinde, Ali Rıza Akbaş'ın evinin bahçesindedir.

Ölçüleri: Yüksek: 0.185 m., Stn. Alt Çap: 0.295 m., Abk. Gen: 0.395 m., Stn. Yüksek: 0.08 m., Ekh. Yüksek: 0.045 m., Abk. Yüksek: 0.06 m.

Tanımı: Sütun kısmı yivsiz bırakılmış olup başlığa geçişte alttaki köşeli, üstteki yuvarlak iki annulet, abakusa silme profili işlenmiştir. Abakusun tüm köşeleri ve sütun kısmının kenarları kırıktır.

Kat. No: DB10

Adı: Dor Başlığı

Bul. Yer: Turgut Kasabası'nın merkezinde, Veysel Eser'in evinin bahçesindedir.

Ölçüleri: Yüksek: 0.19 m., Stn. Alt Çap: 0.30 m., Stn. Yüksek: 0.04 m., Ekh. Yüksek: 0.092 m., Abk. Yüksek: 0.058 m.

Tanımı: Sütun alt kısmı yivsiz işlenmiş olup başlığa geçişte annulet yer almamaktadır. Abakusun tüm köşeleri kırıktır.

Kat. No: DB11

Adı: Dor Başlığı

Bul. Yer: Kutsal Alan'ın güneyindeki Kutsal Havuz'da bulunmuştur.

Ölçüleri: Yüksek: 0.245 m., Stn. Alt Çap: 0.36 m., Abk. Gen: 0.43 m., Stn. Yüksek: 0.07 m., Ekh. Yüksek: 0.075 m., Abk. Yüksek: 0.10 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakusun tüm köşeleri kırıktır. Sütun kısmı yivlendirilmemiş olup, başlığa geçişte annulet işlenmemiş, sütun kısmı direk ekhinusa bağlanmıştır.

Kat. No: DB12

Adı: Dor Başlığı Parçası

Bul. Yer: Kutsal Alan

Ölçüleri: Yüksek: 0.23 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Abakus profili kırıktır. Başlığa geçişte flutesler ile annuletler arasında 0.01 m.lik bant oluşturulmuş ve devamına köşeli iki annulet işlenmiştir. Altta 0.015x0.03 m. ölçülerinde dübel deliği yer almaktadır. Kuzey Stoa'ya aittir.

Kat. No: DB13

Adı: Dor Başlığı Parçası

Bul. Yer: Kutsal Alan

Ölçüleri: Yüksek: 0.185 m., Abk. Yüksek: 0.085 m., Ekh. Yüksek: 0.07

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Yarısından fazlası kırıktır. Başlığa geçişte 0.015 m. genişliğinde bir bant oluşturulmuş ve yivlerin uç kısmı bu noktadan aşağıya doğru eğimli açılmıştır. Alttaki diğerinden daha yüksek tutulan köşeli iki annulet ve abakusa silme profili işlenmiştir. BYST3 numaralı başlıkla aynı yapıya aittir.

Kat. No: DB14

Adı: Dor Başlığı Parçası

Bul. Yer: Kutsal Alan

Ölçüleri: Yüksek: 0.21 m.

Tanımı: Sütun tamburunun üst kısmı ile birlikte yapılmıştır. Başlığın büyük bir kısmı ve abakusa işlenen silme profili kırıktır. Yivlerin bitiminde 0.01 m. genişliğinde bir bant oluşturulmuş ve yivlerin uç kısmı bu noktadan aşağıya doğru dışbükey profil verilerek eğimli açılmıştır. Sütundan başlığa geçişte, üstteki diğerlerinden daha yüksek tutulan köşeli üç annulet işlenmiştir. Yayvan bir profile sahip olan ekhinusun alt ve üst sınırına 0.015 m. genişliğinde bant işlenmiştir. Doğu ya da Güney Stoa'ya aittir.

Kat. No: DB15

Adı: Dor Başlığı Parçası

Bul. Yer: Kutsal Alan

Ölçüleri: Yüksek: 0.14 m., Abk. Gen: 0.405 m.

Tanımı: Sütundan başlığa geçişte köşeli iki annulet işlenmiştir. Yayvan bir profile sahip olan ekhinusun yüzeyi tıraşlanmamıştır. Abakusa silme profili, silme profilinin altına 0.015 m. genişliğinde ince yonulu bant işlenmiştir.

Kat. No: TM1

Adı: Triglif-Metop Bloğu

Bul. Yer: Kutsal Havuz'un güney kenarındadır.

Ölçüleri: Uz: 0.79 m., Gen: 0.40 m., Yüksek: 0.40 m., Trg. Gen: 0.21 m., Mtp. Gen: 0.315 m.

Tanımı: İki triglif bir metoptan oluşmaktadır. Her iki kenarı da kırıktır. Üst kısmına taç profili işlenmiştir. Triglif yivleri derin oyulmuş olup üst kısmı düz bitirilmiştir.

Kat. No: G-S1

Adı: Geison-Sima Bloğu

Bul. Yer: Kutsal Alan'ın batısında bulunmuş olup kazı evine taşınmıştır.

Ölçüleri: Uz: 1.18 m., Gen: 0.37 m., Yük: 0.27 m.

Tanımı: geison ve simadan oluşan üst yapı elemanıdır. Bir kenarı ve alt kısmının bir bölümü kırıktır. Sima kısmına kyma recta profili ve ağız kısmı açık, aslan başı şeklinde çörten işlenmiştir. Çörtenin devamında kyma recta profili düzlenerek üzerine 7 satır Grekçe yazıt kazınmıştır. Alt kısmında oldukça izole verilmiş mutulus-guttae görülmektedir.

Kat. No: G-S2

Adı: Geison-Sima Bloğu Parçası

Bul. Yer: Kutsal Alan

Ölçüleri: Uz: 0.23 m., Gen: 0.24 m.

Tanımı: Dorik simaya ait bir parçadır. Kutsal Alan'da bulunan diğer sima bloklarından farklı olarak guttaelar kazınarak verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Afacan, A. (2003). *Lagina Hekate Tapınağı Cella Sondajında Bulunan Sikkelerin Arkeolojik Açısından Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ainan, Mazarakis A. (1988). Early Greek Temples: Their Origin and Function, *Early Greek Cult Practice. Proceedings of the 5th. International Symposium at the Swedish Institute in Athens*, Ed: R. Hagg, R. Marinatos- G. Nordquist, s.105–119.
- Akarca, A. (1972). *Şehir ve Savunması*, Ankara.
- Akurgal, E. (1983). *Eski İzmir I*, Ankara.
- Alzinger, W. (1974). *Augusteische Architektur in Ephesos*, Wien.
- Baldıran(Yılmaz), A. (1990). *Stratonikeia Nekropol Buluntuları*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Baldıran, A. (1991). Nekropol Buluntularına Göre Stratonikeia'nın Tarihsel Süreci, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Dergisi* 6, s. 45–55.
- Barletta, B.A. (1990). An 'Ionian Sea' Style in Archaic Doric Architecture, *AJA* 94, s.45–72.
- Barletta, B.A. (2001). *The Origins of the Greek Architectural Orders*, Cambridge University Pres.
- Bean, G.E. (1976). Lagina, *The Princeton Encyclopedia of Classical Sites*, Ed: R. Stillwell, W.L. MacDonald, M.H. McAllister, s. 477.
- Bean, G. E. (1980). *Turkey Beyond the Meander*, London.
- Benndorf, O. (1882). *Archaeologisch-epigraphische Mittheilungen aus Oesterreich-Ungarn*, Berlin.
- Benndorf, O.- Niemann, G. (1884), *Reisen in Lykien und Carien I*, Berlin.
- Berns, C. (1999). Der Hellenistische Grabturm von Olba, *Olba II*, s. 111–129.
- Berve, H.-Gruben, G. (1963). *Greek Temples Theatres and Shrines*, London.
- Boardman, J. (2001). *Yunan Heykeli*, Çev: Y. Ersoy, İstanbul.
- Boardman, J. (2003). *Siyah Figürlü Atina Vazoları*, Çev: G. Ergin, İstanbul.
- Bohn, R. (1889). *Altertumer von Aegae*, Berlin.
- Bohn, R. (1896). Die Theater-Terrasse, *AvP* IV, Berlin.
- Bohtz, C.H. (1981). Das Demeter-Heiligtum, *AvP* XIII, Berlin.
- Bookidis, N. (1967). *A Study of the Use and Geographical Distribution of Architectural Sculpture in the Archaic Period*, Bryn Mawr College, London.
- Boysal, Y. (1970). Turgut Kazıları 1969 Raporu, *Anatolia* XII, s.63–93.
- Boysal, Y. (1979). Turgut Kazıları, VIII. *TTK*, s.389–390.

- Boysal, Y. (1990). Kuzey Karia Helenistik Tapınaklarına Kısa Bir Bakış, XI. *TTK*, s. 322–323.
- Chaisemartin, N.D.-Theodorescu, D. (1991). Recherches Preliminaires sur la Frons Scaenae, *Aphrodisias Papers* 2, Ed: R.R.R. Smith-K. Erim, s.29–66.
- Chamonard, J. (1895). Les Sculptures de la Frise du Temple d’Hekate a Lagina, *BCH* 19, s.235–262.
- Chandler, R. (1817). *Travels in Asia Minor* (1764–1765), London.
- Coulton, J.J. (1968). The Stoa at the Amphiarion Oropos, *BSA* 63, s.147–183.
- Coulton, J.J. (1974). Towards Understanding Doric Desing: The Stylobate and Intercolumniations, *BSA* 69, s.61–86.
- Coulton, J.J. (1976). *The Architectural Development of the Greek Stoa*, Oxford.
- Coulton, J.J. (1977). *Greek Architects at Work: Problems of Structure and Desing*, London.
- Coulton, J.J. (1982). Oinoanda: The Doric Building (MK2), *AnatSt.* 32, s.45–59.
- Demangel, R. (1937). Triglyphes bas, *BCH* 61, s.421–438.
- Demangel, R. (1949). Retour offensif des theories vitruviennes sur la frise dorique, *BCH* 73, s.476–482.
- Deschamps, G.-Cousin, G. (1888). Inscriptions du Temple de Zeus Panamaros, *BCH* 12, s.249–273.
- Diehl, C.-Cousin, G. (1885). Senatus-Consulte de Lagina, *BCH* 9, s.437–474.
- Diehl, C.-Cousin, G. (1887). Inscriptions de Lagina, *BCH* 11, s.145–163.
- Dinsmoor, W. B. (1957). Le Tresor de Cyrene, *AJA* 61, s.402–411.
- Dinsmoor, W.B. (1975). *The Architecture of Ancient Greece*, London.
- Doruk, S. (1978). *Anadolu’da Hellenistik Dönem Stoaları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doruk, S. (1988). Antik Alinda Kentindeki Pazar Yapısı, *Belleten* 51, s.1117–1137.
- Durm, J. (1910). *Die Baukunst der Griechen*, Leipzig.
- Er, Y. G. (2004). *Klasik Arkeoloji Sözlüğü*, Ankara.
- Ersoy, A. (1998). *Batı Anadolu Helenistik Dönem Stoaları Işığında Metropolis Stoası* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ferrero, D.B. (1993). Hierapolis, *Aslantepe, Hierapolis, İasos, Kyme, Türkiyedeki İtalyan Kazıları*, Çev: E. Özbayoğlu, s.70–118.
- Foucart, P. (1890). Inscriptions de la Carie: Lagina, *BCH* 14, s.363–376.
- Frothingham, A. L. (1891). Archaeological News, *AJA* 7, s.512–513.
- Fyfe, T. (1965). *Hellenistic Architecture*, Roma.

- Gerkan, A. v. (1922). Der Nordmarkt und der Hafen an der Löwenbucht, Milet 1.6.
- Gerkan, A. v. (1948–1949). Die Herkunft des dorischen Gebalks, *Jdl* 63, s.1–13.
- Hanfmann, G.M.A-Waldbaum, J.C. (1968). Two Submycenaean Vases and Tablet from Stratonikeia in Caria, *AJA* 72, s.51–56.
- Hatzfeld, J. (1920). Inscriptions de Lagina en Carie, *BCH* 44, s.70–100.
- Hauvette-Besnault, A.M.-Dubois, M. (1881). Inscriptions de Carie, *BCH* 5, s.185–191.
- Hesberg, H. v. (1980). Konsolengeisa des Hellenismus und der frühen Kaiserzeit, *RM* 24, Mainz.
- Hirschfeld, G. (1879). Bericht ueber eine Reise in suedwestlichen Kleinasien, dans la Zeitschrift der Gesellschaft fuer Erdkunde XIV, Berlin.
- Hodge, A.T. (1960). *The Woodwork of Greek Roofs*, Cambridge.
- Holland, L.B. (1917). The Origin of the Doric Entablature, *AJA* 21, s.117–158.
- Holmes, A.M. (1995). Regional Variations of Early Archaic Greek Doric Temples in the Peloponnese, *Ph.D.diss. Kings Kollege*, London.
- Howe, T.N. (1985). *The Invention of the Doric Order*, Harvard University.
- Jeppesen, K. (1958). *Paradeigmata: Three mid-fourth Century main Works of Hellenic Architecture*, Arhus Universty Press.
- Jones, M. W. (2001). Doric Measure and Architectural Design 2: A Modular Reading of the Classical Temple, *AJA* 105, s.675–713.
- Jones, M.W. (2002). Tripods, Triglyphs, and the Origin of the Doric Frieze, *AJA* 106, s.353–390.
- Junghölder, U. (1989). *Zur Komposition der Lagina-Frize und zur Deutung des Nordfrieses*, Marburg.
- Knackfuss, H. (1924). Der Südmarkt und Die Benachbarten Bauanlagen, Milet 1.7.
- Koenigs, W. (1993). Planung und Ausbau der Agora von Priene, *IstMitt* 43, s.381–396.
- Korres, M. (2002). *Athenian Classical Architecture*, Atina.
- Laumonier, A. (1958). *Les Cultes Indigènes en Carie*, Paris.
- Lawrence, A.W. (1967). *Greek Architecture*, London.
- Leake, W. W. (1824). *Jurnal of a Tour in Asia Minor*, London.
- Luschan, F.von. (1889). *Reisen in Lykien Milyas und Kibyration*, Vienna.
- Martienssen, R.D. (1956). *The Idea of Space in Greek Architecture*, London.
- Martin, R. (1951). *Recherches sur L'Agora Grecque*, Paris.
- Martin, R. (1965). *Manuel D'Architecture Greque I-II, Materiaux et Techniques*, Paris.

- Martini, W. (1984). Das Gymnasium von Samos, *Samos XVI*.
- Mendel, G. (1912). *Catalogue des Sculptures Grecques, Romaines et Byzantines du Musees Imperiaux Ottomans*, Constantinople I- III.
- Müller-Wiener, W. (1988). *Griechisches Bauwesen in der Antike*, München.
- Naumann, R.-Tuchelt, K. (1963). Die Ausgrabungen im Südwesten des Tempels von Didyma 1962, *IstMitt.* 13–14.
- Newton, C.T. (1863). *A History of Discoveries at Halicarnassus Cnidus and Branchidae*, London.
- Otschar, U. (1987). Betrachtungen zur Kunstgeschichtlichen Stellung des Sebasteions in Aphrodisias, *Aphrodisias de Carie. Colloque du Centre de Recherches Archeologiques de l'Universite de Lille III*, 13 Novembre 1985, Ed: J. Geniere-K.Erim, s. 105–123.
- Özgünel, C. (1972). Karya Geometrik Seramiği, Ankara.
- Peschken, G. (1988). “The Original Significance of the Model for the Doric Pteron and Triglyph”, *Canon. The Princeton Journal for Thematic Studies in Architecture* 3, s.11–33.
- Petersen, E.-Luschan, F.V. (1889). *Reisen in Lykien Milyas und Kibyratien I*, Berlin.
- Plommer, H. (1956). *Ancient and Classical Architecture*, London.
- Pococke, A. (1745). *A Description of the East II*, London.
- Poulsen, F. (1920). *Delphi*, London.
- Puchstein, O. (1887). *Das Ionische Capitell*, Berlin.
- Radt, W. (2002). *Pergamon*, Çev: S. Tammer, İstanbul.
- Robert, L.-Robert, J. (1955). *Me'langes Isodore Levy*, Brüksel.
- Robert, L. (1970). *Etudes Anatoliennes*, Amsterdam.
- Robertson, D.S. (1969). *Greek and Roman Architecture*, Cambridge.
- Rumscheid, F. (1994). *Untersuchungen zur Kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus I-II*, Mainz.
- Rumscheid, F. (2000). *Küçük Asya'nın Pompeisi Priene*, İstanbul.
- Schede, M. (1964). *Die Ruinen von Priene*, Berlin.
- Schober, A. (1933). Der Fries des Hekateions von Lagina, *IstForsch* 2, Wien.
- Scranton R. (1946). Interior Design of Greek Tempels, *AJA* 50, s.39–51.
- Serdaroğlu, Ü. (1995). *Assos*, İstanbul.
- Sherk, R.K. (1969). *Roman Documents from the Greek East: senatus consulta and epistulae to the age of Augustus*, Baltimore.
- Söğüt, B. (2004). Kömür, Dinamit ve Yeni Bir Yerleşim, *İdol Dergisi* 21, s.24–31.

- Stevens, G.P. (1934). Concerning the Curvature of the Steps of the Parthenon, *AJA* 38, s.533–542.
- Strong, D.E. (1963). Some Observations on Early Roman Corinthian, *JRS* 53, s.73–84.
- Şahin, M.Ç. (1973). Lagina'dan (Koranza) İki Yazıt, *Anatolia* XVII, s.187–195.
- Şahin, M.Ç. (1976). *The Political and Religious Structure in the Territory of Stratonikeia in Caria*, Ankara.
- Şahin, M.Ç. (1982). *Die Inschriften von Stratonikeia*, IK 22.1, Bonn.
- Şahin, M.Ç. (1997). New Inscriptions from Lagina, *EpigAnat* 29, s.83–106.
- Şahin, M.Ç. (1999). The Place Name of Korazis: A New Inscription from Lagina, *EpigAnat* 31, s.35–36.
- Şahin, M.Ç. (2002). New Inscriptions from Lagina, Stratonikeia and Panamara, *EpigAnat* 34, s.1–21.
- Şahin, M.Ç. (2003). A Hellenistic Decree of the Chrysaoric Confederation from Lagina, *EpigAnat* 35, s.1–7.
- Tırpan, A.A. (1983). Stratonikeia Kazısı 1982 Çalışmaları, 5. *KST*, s.209–214.
- Tırpan, A.A. (1998). *Stratonikeia Augustus İmparatorlar Tapınağı*, Konya.
- Tırpan, A.A. (1990). Stratonikeia'nın Şehir ve Sur Planı, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Dergisi*, Sayı: 5, s.217- 234.
- Tırpan, A.A. (1996). Lagina Kazısı 1993–1994, 17. *KST- II*, s.209–228.
- Tırpan, A.A. (1997). Lagina Hekate Temenosu 1995, 18. *KST- II*, s.309–336.
- Tırpan, A.A. (1998). Lagina Hekate Propylonu 1996, 19. *KST -II*, s.173–194.
- Tırpan, A.A. Lagina Hekate Temenosu, Propylon ve Altardaki Kazı Çalışmaları 1997, 20. *KST-II*, Ankara, 1999, 237–256.
- Tırpan, A.A.-Söğüt, B. (2000). Koranza Kazıları 1998, 21. *KST- II*, s.153–162.
- Tırpan, A.A.-Söğüt, B. (2001). Lagina Hekate Temenosu 1999 Yılı Çalışmaları, 22. *KST-II*, s.299–310.
- Tırpan, A.A.-Söğüt, B. (2002). Hekate Temenosu 2000 Çalışmaları, 23. *KST- II*, s.343–350.
- Tırpan, A.A.-Söğüt, B. (2004). 2002 Yılı Lagina Kazıları, 25. *KST- II*, s. 87–100.
- Tırpan, A.A.-Söğüt, B. (2005). Lagina ve Börükçü 2003 Yılı Çalışmaları, 26. *KST- I*, s.371–386.
- Tırpan, A.A.-Söğüt, B. (2005). *Lagina*, Muğla.
- Tırpan, A.A.-Söğüt, B. (2006). Lagina ve Börükçü 2004 Yılı Çalışmaları, 27. *KST*, (Baskıda).
- Tobin, R. (1981). The Doric Groundplan, *AJA* 85, s.379–427.

- Tomlinson, R.A. (1963). The Doric Order: Hellenistik Critics and Criticism, *JHS* 83, s.133–145.
- Tomlinson, R.A. (2003). *Yunan Mimarlığı*, Çev: R. Akbulut, İstanbul.
- Uz, D.M. (1988). The Temple of Dionysos at Teos, *Hermogenes und Die Hochhellenistische Architektur*, s.51–61.
- Vitruvius (1998). *Mimarlık Üzerine On Kitap*, Çev: Suna Güven, İstanbul.
- Waddington, W.H. (1870). *Incription Grecques at Latines Receuillies en Grece at en Asie Mineure*, Paris.
- Ward-Perkins, J.B. (1974). *Cities of Ancient Italy: Planning in Classical Antiquity*, New York.
- Washburn, O.M. (1918). Iphigenia Taurica 113 as a Document in the History of Architecture, *AJA* 22, s.434–437.
- Washburn, O.M. (1919). The Origin of the Triglyph Frieze, *AJA* 23, s.33–49.
- Webb, P.A. (1996). *Hellenistic Architectural Sculpture: figural motifs in western Anatolia and the Aegean Islands*, London.
- Weickenmeier, N. (1985). *Theorienbildung zur Genese des Triglyphon, Versucheiner Betsandsaufnahme*, Darmstadt.
- Wesenberg, B. (1971). *Kapitelle und Basen*, Köln.
- Wiegand, Th.-Schrader, H. (1904). *Priene*, Berlin.
- Wilberg, W. (1919). Die Entwicklung des Dorischen Kapitells, *ÖJh* 19/20, s. 167–181.
- Winter, F. E. (1976). Tradition and Innovation in Doric Desing I: Western Greek Temples, *AJA* 80, s.139–146.
- Winter, F. E. (1978). Tradition and Innovation in Doric Desing II: Archaic and Classical Doric East of the Adriatic, *AJA* 82, s. 151–162.
- Winter, F. E. (1982). Tradition and Innovation in Doric Desing, 4: The Fourth Century, *AJA* 86, s.387–400.
- Winter, N.A. (1993). *Greek Architectural Terracottas*, Oxford.
- Wycherley, R.E. (1991). *Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu?*, Çev: N. Nirven-N. Başgelen, İstanbul.
- Ziegenaus, O.-Luca, G. De, (1968). Das Asklepeion, *AvP* XI 1, Berlin.

TABLO, ÇİZİM VE RESİMLERİN LİSTESİ

Tabloların Listesi

Tablo 1: Tüm mimari elemanların tablosu.

Tablo 2: Stoa'ya ait mimari elemanların tablosu.

Tablo 3: Bizans Yapısı'nda kullanılan mimari elemanların tablosu.

Tablo 4: Bizans Yapısı ve Şapel'de bulunan sütun tamburlarının ölçüleri.

Tablo 5: Bizans Yapısı'nda bulunan Dor başlıklarının ölçüleri.

Tablo 6: Şapel'de kullanılan mimari elemanların tablosu

Tablo 7: Bağımsız mimari elemanlar tablosu

Tablo 8: Stoa'nın mimari elemanlarının oranları.

Tablo 9: Lagina Hekate Kutsal Alan Stoası.

Çizimlerin Listesi

- Çizim 1: Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın vaziyet planı.
 Çizim 2: Batı Stoa'nın planı.
 Çizim 3: Kuzey Stoa'nın planı
 Çizim 4: Doğu Stoa'nın planı.
 Çizim 5: Güney Stoa'nın planı.
 Çizim 6: a -Vitruvius'a göre Batı Stoa'nın başlık restitüsyonu.
 b - Batı Stoa'ya ait başlık.
 Çizim 7: Batı Stoa'ya ait arşitrav bloğu.
 Çizim 8: Batı Stoa'ya ait triglif-metop bloğu.
 Çizim 9: Batı Stoa'ya ait konsollu geison-sima bloğu.
 Çizim 10: Kuzey Stoa'ya ait üç sütun tamburu.
 Çizim 11: Kuzey Stoa'ya ait Dor başlığı.
 Çizim 12: Kuzey Stoaya ait Arşitrav bloğu.
 Çizim 13: Kuzey Stoa'ya ait triglif-metop bloğu.
 Çizim 14: Doğu Stoa'ya ait Dor başlığı.
 Çizim 15: Doğu Stoa'ya ait DSKB2 numaralı korniş bloğu.
 Çizim 16: Bizans Yapısı'nın planı.
 Çizim 17: Bizans Yapısı'nda kullanılan Toskana kaide.
 Çizim 18: BYB7 numaralı (Env. No: 00A8) Dor başlığı.
 Çizim 19: BYB3 numaralı (Env. No: 98A139) Dor başlığı.
 Çizim 20: BYB4 numaralı (Env. No: 99A3) Dor başlığı.
 Çizim 21: Bizans Yapısı'nda bulunan BYB3 numaralı (Env. No: 99A1) arşitrav bloğu.
 Çizim 22: Bizans Yapısı'nda bulunan BYTM1 numaralı (Env. No: 98A21) triglif-metop bloğu.
 Çizim 23: Batı Stoa'nın sütun düzenlemesi.
 Çizim 24: Kuzey Stoa'nın sütun düzenlemesi.
 Çizim 25: Batı Stoa'nın üst yapı elemanlarının görünüşü ve kesiti.
 Çizim 26: Kuzey Stoa'nın üst yapı elemanlarının görünüşü ve kesiti.
 Çizim 27: Batı Stoa'nın ön cephe düzenlemesi.
 Çizim 28: Kuzey Stoa'nın ön cephe düzenlemesi.
 Çizim 29: Doğu ve Güney Stoa'nın ön cephe düzenlemesi.
 Çizim 30: Batı Stoa'nın kesiti.
 Çizim 31: Kuzey Stoa'nın kesiti.
 Çizim 32: Doğu ve Güney Stoa'nın kesiti.
 Çizim 33: Kuzey Stoa'nın cephe görünüşü.

Resimlerin Listesi

Resim 1: Propylon'da, 1892 yılında Osman Hamdi Bey tarafından yapılan kazı çalışmaları.

Resim 2: Propylon'un kazı sonrası durumu.

Resim 3: Lagina Hekate Tapınağı'nın güneydoğusunda yer alan Altar.

Resim 4: Lagina Hekate Tapınağı.

Resim 5: Altar'ın güneybatısına inşa edilen Şapel.

Resim 6: Tapınak ile Altar arasında yer alan Bizans Yapısı.

Resim 7: Stoa'da 1892 yılında Osman Hamdi Bey tarafından gerçekleştirilen kazı çalışmaları.

Resim 8: Batı Stoa.

Resim 9: Propylon ile stoa arasındaki bosajlı duvar.

Resim 10: Osman Hamdi Bey tarafından yapılan kazı çalışmalarında açığa çıkan basamak düzenlemesi.

Resim 11: Batı Stoa'nın kuzeybatısında yer alan in situ durumdaki oturma sıraları.

Resim 12: Batı Stoa'nın Propylon ile birleştiği yerde kazı yapılan alan.

Resim 13: Batı Stoa'nın arka duvarı.

Resim 14: Batı Stoa'da ön cephe sütunları için oluşturulan stylobat düzenlemesinin alt yapısı.

Resim 15: Tapınak ile Stoa arasında kalan alana tasnif edilmiş olan sütun tamburları.

Resim 16: Batı Stoa'ya ait Dor başlığı.

Resim 17: Batı Stoa'ya ait arşitrav bloğu.

Resim 18: Batı Stoa'ya ait triglif-metop bloğu.

Resim 19: Batı Stoa'ya ait konsollu geison-sima bloğu.

Resim 20: Kuzey Stoa'nın mevcut hali.

Resim 21: Kuzey Stoa ile Doğu Stoa'nın birleştiği köşede Kuzey Stoa'nın arka duvarının dış cephesi.

Resim 22: Kuzey Stoa'nın arka duvarının iç cephesi.

Resim 23: Kuzey Stoa'nın stylobat döşemi.

Resim 24: Kuzey Stoa'nın stylobat döşeminde kullanılan kenet yuvaları.

Resim 25: Kuzey Stoa'ya ait sütun tamburları.

Resim 26: Kuzey Stoa'nın kuzeybatısında depremde düştüğü şekli ile korunan sütun tamburları.

Resim 27: Kuzey Stoa için önerilen Dor başlığı.

Resim 28: Kuzey Stoa'ya ait triglif-metop bloğu.

Resim 29: Kuzey Stoa'ya ait korniş bloğu.

Resim 30: Doğu Stoa'nın arka duvarının korunan dış cephesi.

Resim 31: Doğu Stoa'da yüzeyde görülen yivsiz sütun tamburları.

Resim 32: Doğu Stoa'da yüzeyde görülen mimari elemanlar.

Resim 33: Doğu Stoa'ya ait Dor başlığı.

Resim 34: Doğu Stoa'ya ait arşitrav bloğu.

Resim 35: Doğu Stoa'ya ait korniş bloğu.

Resim 36: Rahip evlerinin çıktığı terasın doğu duvarında kullanılan mimari bloklar.

Resim 37: Altarın güneyindeki terasta yer alan mimari elemanlar.

Resim 38: Güney Stoa'nın arka duvarına ait olduğu düşünülen duvar blokları.

Resim 39: Güney Stoa'ya ait triglif-metop bloğu.

Resim 40: Güney Stoa'ya ait korniş bloğu.

- Resim 41: Tapınak ile Altar arasına inşa edilen Bizans Yapısı.
Resim 42: Bizans Yapısı'nın stylobat döşemi ve alt yapısı.
Resim 43: Bizans Yapısı'nda kullanılan toskana kaideler.
Resim 44: Altar'ın doğusundaki tasnif alanında yer alan Dor başlıkları.
Resim 45: Altar'ın kuzeydoğusundaki tasnif alanında yer alan Dor başlıkları.
Resim 46: Bizans Yapısı'nda kullanılan Dor başlığı.
Resim 47: Dor başlığının yapımı sırasında belirlenen çizgiler.
Resim 48: Bizans Yapısı'nda bulunan BYB3 (98A139) numaralı Dor başlığı.
Resim 49: Bizans Yapısı'nda bulunan BYB4 (99A3) numaralı Dor başlığı.
Resim 50: Şapel'in batı duvarında devşirme malzeme olarak kullanılan arşitrav blokları.
Resim 51: Arşitrav bloklarının alt yüzeyine işlenen sofit.
Resim 52: Bizans Yapısı'nda bulunan triglif-metop frizi.
Resim 53: Turgut İlköğretim Okulu'nun bahçesindeki toskana kaide.
Resim 54: Dorik yivli sütun tamburu.
Resim 55: Hüseyin Karabıyık'a ait evin bahçesindeki Dor başlığı.
Resim 56: Ali Rıza Özütemiz'e ait evin bahçesindeki Dor başlığı.
Resim 57: Mehmet Özen'e ait evin bahçesindeki Dor başlığı.
Resim 58: Turgut Kasabası'nın merkezinde bulunan Dor başlığı.
Resim 59: Ali Rıza Akbaş'a ait evin bahçesindeki Dor başlığı.
Resim 60: Kutsal Havuz'un kenarındaki triglifon.

	Batı Stoa	Kuzey Stoa	Doğu Stoa	Güney Stoa	Bizans Yapısı	Şapel	Bağımsız Mimari Elemanlar
Basamak Bloğu	3	-	-	-	-	-	-
Sütun Kaidesi	-	-	1	-	5	-	3
Yırsız Sütun Tamburu	6	4	5	-	7	-	-
Yıvli Sütun Tamburu	16	5	2	-	7	4	2
Başlık	-	-	1	1	9	-	15
Sütun Arşitravı	3	2	1	-	8	5	-
Duvar Arşitravı	2	-	-	-	-	-	-
Triqlif-Metop	6	3	-	2	1	-	1
Konsolla Geison	3	-	-	-	-	-	-
Korniş Bloğu	-	4	5	2	-	-	-
Geison-Sima							2
Kapı Lento-Söve-Eşik Taşı	4	1	1	-	-	-	-
TOPLAM	43	19	16	5	37	9	23

Tablo 1: Tüm mimari elemanların tablosu

	Envanter no.su Olan	Envanter no.su Olmayan
Basamak bloğu	-	3
Sütun kaidesi	-	1
Yıvsız sütun tamburu	2	13
Yivli sütun tamburu	16	7
Başlık		2
Sütun arşitravı	-	6
Duvar arşitravı	-	2
Triglif-metop bloğu	4	7
Konsollu geison-sima	3	-
Geison-sima bloğu	-	11
Lento-söve-eşik taşı	-	6
TOPLAM	25	58

Tablo 2: Stoa'ya ait mimari elemanların tablosu

	Envanter no.su Olan	Envanter no.su Olmayan
Sütun kaidesi	4	1
Yıvsız sütun tamburu	6	1
Yivli sütun tamburu	7	-
Başlık	9	-
Arşitrav	7	1
Triglif-metop bloğu	1	-
TOPLAM	34	3

Tablo 3: Bizans Yapısı'nda kullanılan mimari elemanların tablosu

Mimari Eleman	Alt Çap	Kaba yonu	Dübel delikleri	Üst Çap	Kaba yonu	Zıvana oyukları	Kaldırma deliği
BYST1	0.62 m.	-	-	0.61 m.	0.30 m.	0.08 m.	0.12x0.04 m.
BYST2	-	-	-	0.60 m.	0.29 m.	-	0.12x0.04 m.
BYST3	-	-	-	0.60 m.	0.28 m.	0.06 m.	0.12x0.03 m.
BYST4	-	-	-	0.61 m.	0.25 m.	0.06x0.06 m	0.10x0.02 m.
BYST5	0.62 m.	0.23 m.	0.025x0.025 m	0.60 m.	0.26 m.	0.06 m.	0.115x0.02 m.
BYST6	-	-	-	0.61 m.	0.26 m.	5.5 m.	0.12x0.025 m.
BYST7	0.62 m.	0.26 m.	2.5 m.	0.60 m.	-	-	-
BYST8	0.61 m.	0.26 m.	0.025x0.025 m	0.56 m.	0.26 m.	5.5 m.	0.10x0.03 m.
BYST9	0.60 m.	0.28 m.	0.025x0.025 m	0.55 m.	0.28 m.	0.06x0.06 m	0.10x0.02 m.
BYST10	0.60 m.	0.22 m.	0.025x0.025 m	-	-	-	-
BYST11	0.61 m.	0.28 m.	0.025x0.025 m	0.56 m.	0.26 m.	0.06x0.06 m	0.10x0.02 m.
BYST12	0.61 m.	0.28 m.	0.025x0.025 m	0.55 m.	0.28 m.	0.06x0.06 m	0.10x0.02 m.
BYST13	0.61 m.	0.24 m.	0.025x0.025 m	0.56 m.	0.28 m.	0.06 m.	0.10x0.02 m.
BYST14	0.61 m.	0.24 m.	0.025x0.025 m	0.56 m.	0.27 m.	0.06 m.	0.115x0.025 m
ŞPST1	0.56 m.	0.24 m.	0.025x0.025 m	0.51 m.	0.24 m.	0.05 m.	0.12x0.04 m.
ŞPST2	0.56 m.	0.24 m.	0.025x0.025 m	-	-	-	-
ŞPST3	0.56 m.	0.22 m.	0.025x0.025 m	0.51 m.	0.22 m.	0.05 m.	0.10x0.02 m.
ŞPST4	0.56 m.	0.22 m.	0.025x0.025 m	0.51 m.	0.21 m.	0.06 m.	0.10x0.02 m.

Tablo 4: Bizans Yapısı ve Şapel’de bulunan sütun tamburlarının ölçüleri.

Mimari Eleman	Alt Çap	Yükseklik	Kaba yonu	Dübel	Annulet
BYB1	0.53 m.	0.215 m.	-	0.015x0.03 m	2
BYB2	0.51 m.	0.255 m.	0.23 m.	0.03x0.03 m.	3
BYB3	0.52 m.	0.195 m.	-	-	2
BYB4	0.52 m.	0.25 m.	0.32 m.	0.015x0.03 m	3
BYB5	0.515 m	0.26 m.	0.26 m.	0.025x0.025 m	3
BYB6	-	0.255 m.	-	-	3
BYB7	0.51 m.	0.25 m.	0.26 m.	0.025 m.	3
BYB8	0.51 m.	0.255 m.	0.23 m	0.025 m.	3
BYB9	0.51 m.	0.255 m.	0.24 m.	0.025x0.025 m	3

Tablo 5: Bizans Yapısı’nda bulunan Dor başlıklarının ölçüleri.

	Envanter no.su olan	Envanter no.su olmayan
Sütun kaidesi	-	-
Yıvsız sütun tamburu	-	-
Yivli sütun tamburu	2	2
Başlık	-	-
Arşitrav	-	5
Triglif-metop bloğu	-	-
Geison-sima bloğu	-	-
TOPLAM	2	7

Tablo 6: Şapel’de kullanılan mimari elemanların tablosu

	Envanter no.su olan	Envanter no.su olmayan
Sütun kaidesi	-	3
Yıvsız sütun tamburu	-	-
Yivli sütun tamburu	-	2
Başlık	-	15
Arşitrav	-	-
Triglif-metop frizi	-	1
Sima bloğu	-	2
TOPLAM		23

Tablo 7: Bağımsız mimari elemanlar tablosu

	Batı Stoa	Kuzey Stoa	Doğu Stoa	Güney Stoa
Stn. Alt Çap-Stn. Yük.	7	7.40	7.34	7.34
Stn. Alt Çap-Stn. Üst Çap	1.2	1.15	1.215	1.215
Stn. Alt Çap –Bşk. Yük.	2.44	2.88	2.43	-
Stn. Alt Çap –Abk. Gen.	0.95	0.87	0.87	0.87
Stn. Alt Çap –Aştv. Yük.	1.8 ³³¹	1.72	1.72	1.72
Stn. Alt Çap –TM. Yük	1.60 ³³²	1.37	-	1.40
Stn. Alt Çap –GS. Yük.	1.6	1.72	1.37	1.37
Bşlk. Alt Çap-Bşk. Yük.	2	2.5	2	-
Abk. Gen.-Bşk. Yük.	3.30	2.80	2.80	2.80
Aştv. Yük.-Bşk. Yük.	-	1.67	1.41	1.41
Aştv. Yük.-Mtp. Gen.	1	0.88	0.88	0.88
Aştv. Üst Der.-Aştv. Yük.	1.9 ³³³	1.97	1.97	1.97
TM. Yük.- Aştv. Yük.	1.09	1.25	1.25	1.25
Mtp. Gen.- Trg. Gen.	1.50 ³³⁴	1.5	1.5	1.6
Trg. Yük.-Trg.Gen.	1.66	1.66	1.66	1.66 ³³⁵
Trg. Yiv Yük.-Trg. Yük.	0.65 ³³⁶	0.71	0.71	0.71

³³¹ Arşitrav yüksekliği ve derinliği, 62 m. sütun alt çapına sahip Priene Stadyum Stoası'nda 41.6 ve 63.6 m. ölçülmüştür. Bu yapıdaki oran 1.8'dir. Priene Stadyum Stoası'nın restitüsyonu Vitruvius'a göre yapılmıştır.

³³² Bu oran Priene Stadyum Stoası'nda 1.05, Miletos Güney Market Doğu Yapısı'nda 1.45, Pergamon Tiyatro Terası Doğu Stoa'da 1.75, Asklepeion Batı Stoa'da 1.60'tır.

³³³ Bu oran tek nefli stoalardan Priene Stadyum Stoası'nda 1.23, Pergamon Asklepeion Batı Stoa'da 1.3, Miletos Güney Market Doğu Yapısı'nda 1.5, Pergamon Demeter Kutsal Alanı Batı Stoa'da 2.1 olarak tespit edilmiştir.

³³⁴ Bu oran Helenistik Döneme tarihlenen yapılardan Pergamon Tiyatro Terası Doğu Stoa'da 1.45, Athena Kutsal Alanı Stoası'nda 1.35, Priene Agora Tapınağı Kuzey Stoa'da 1.38, Priene Stadyum Stoası'nda 1.44, Miletos Bouleuterionu'nda 1.35, Güney Market Yapısı'nda 1.50 olarak saptanmıştır. Ancak M.Ö. 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen Aphrodisias Tiyatrosu'nda ve Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Aphrodisias Sebasteionu'nda 1/1'dir.

³³⁵ Bu oran Pergamon Tiyatro Terası Doğu Stoa'da 1.50, Asklepeion Batı Stoa'da 1.55, Priene Agora Tapınağı Kuzey Stoa'da 1.93, Stadyum Stoası'nda 1.84, Miletos Güney Market Doğu Yapısı'nda 1.63'tür.

Stn. Yük.-Ent. Yük.	3.8	3.9	3.57	3.57
Ent. Yük.-Top. Yük.	4.8	4.15	3.77	3.77
Stn. Yük - Top. Yük.	1.25	1.24	1.26	1.26
Atv. Yük.- Top. Yük.	15.5	16.72	16.72	16.72
TM. Yük.- Top. Yük.	14.15	13.37	13.37	13.37

Tablo 8: Stoa'nın mimari elemanlarının oranları

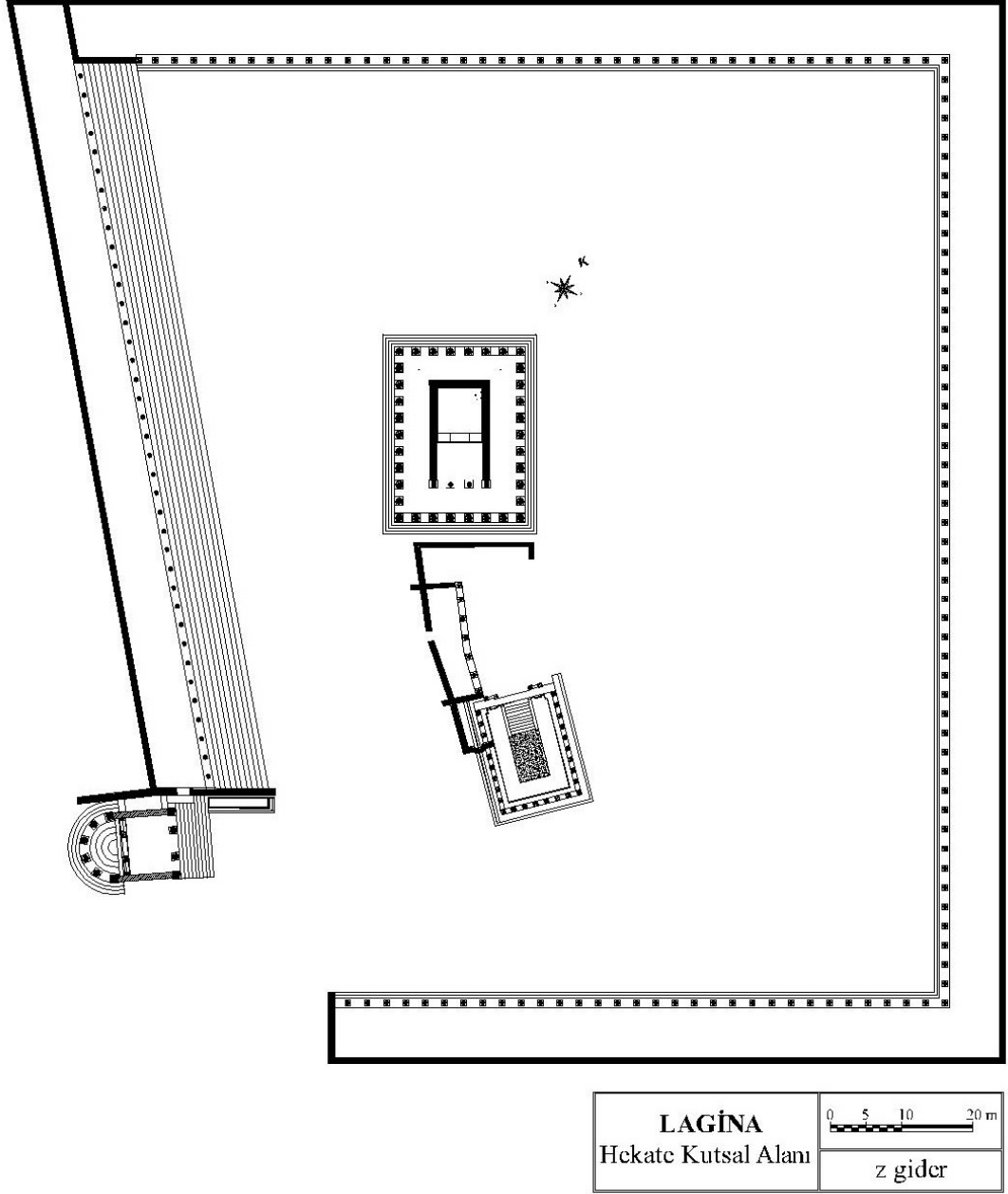
---

³³⁶ Bu oran Helenistik Dönem yapılarından Miletos Bouleuterionu'nda 0.96, Pergamon Athena Kutsal Alanı Stoası'nda 0.92 ve 0.95, Priene Tiyatrosu'nda 0.98, Miletos Güney Market Yapısı'nda 0.97, Samos Kastro Tigani Helenistik Villa'da 0.88 olarak tespit edilmiştir. Bkz. Martini, 1984: Tablo D.

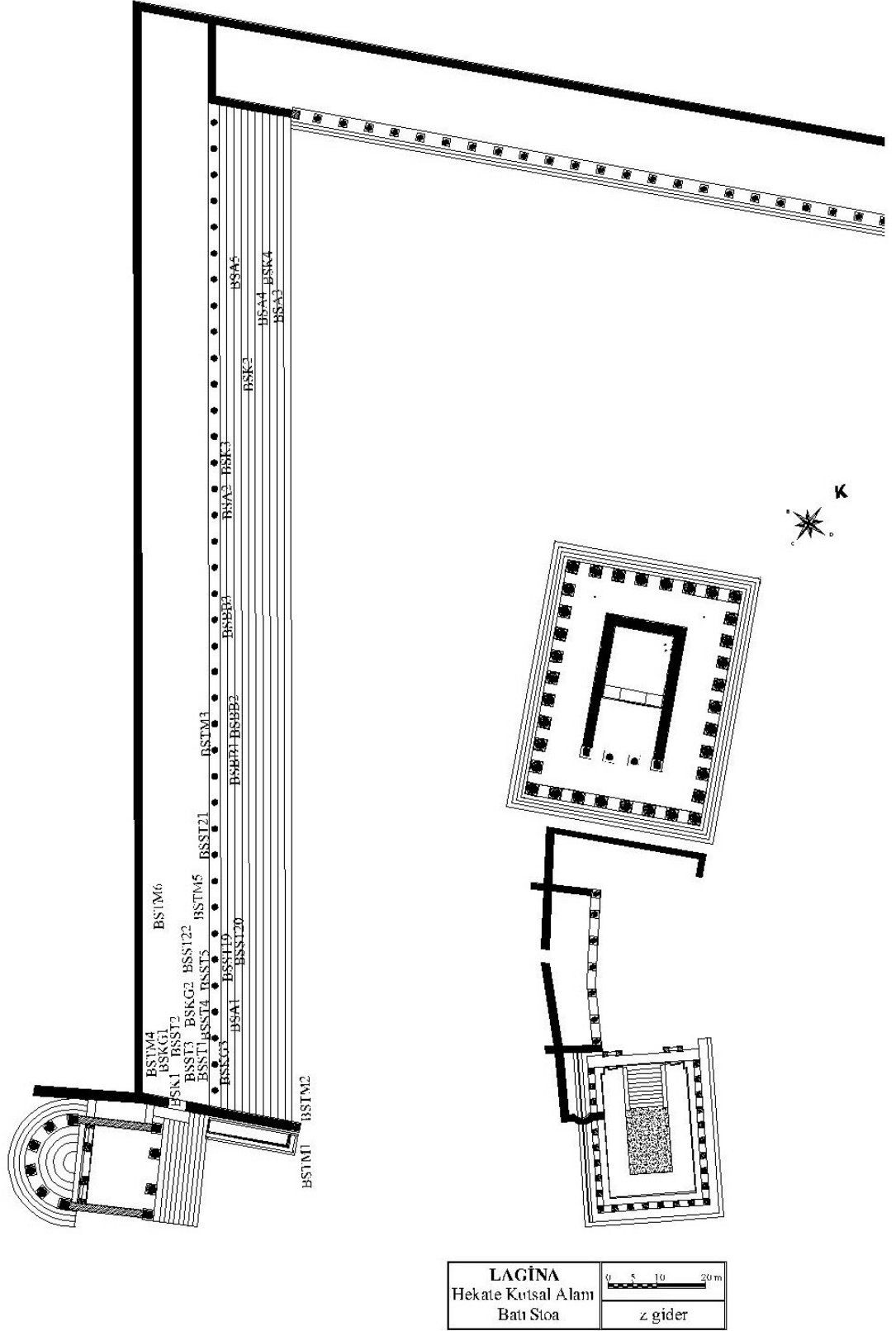

Stoa Adı	BATI STOA	KUZEY STOA	DOĞU STOA	GÜNEY STOA
Tarih	MO. 1. yy başı-1. yy sonu	MO. 1. yy'ın son çeyreği-M.S. 1. yy ortası	MO. 1. yy'ın son çeyreği-M.S. 1. yy ortası	MO. 1. yy'ın son çeyreği-M.S. 1. yy ortası
Plan Tipi	İşkilli tek nefli tek kat	U şekilli tek nef tek kat	U şekilli tek nef tek kat	U şekilli tek nef tek kat
Yönle ndirme	Güne ydoğ u-K. uze ybatı	K. uze ybatı-K. uze ydoğ u	K. uze ydoğ u-Güne ybatı	Güne ydoğ u-Güne ybatı
İlişkili Olduğ u Yapı	Tapınak	Tapınak	Tapınak	Tapınak
Stoa Uzunluğ u	115 m.	140 m.	150 m.	?
Nef Derinliğ i	7.00 m.	7.00 m	7.00 m?	7.00 m?
Sütun Tipi	Yıvsız-Ionik Yıvli	Yıvsız-Ionik Yıvli	Yıvsız-Ionik Yıvli	Yıvsız-Ionik Yıvli
Sütun Alt Çapa	0.72 m.	0.62 m.	0.62 m.	0.62 m.
Sütun Yüksekliğ i	504 m.	4.85 m.	4.81 m.	4.81 m.
Silindirik Kısımın Yük	1.83 m.	1.365-1.42 m.	1.40-1.60 m.	1.50-1.54 m.
Aksial Aralık	2.70 m.	2.70 m.	2.70 m.	2.70 m.
Sütun Yük. Alt Çapa Om.	7	7.40	7.34	7.34
Aksial Arlık. Alt Çapa Om.	3.75	4.35	4.35	4.35
Entablatur Yüksekliğ i	1.31 m.	1.21 m.	1.25 m.	1.25 m.
Entablatur Y. Sütun Y. Om	3.84	4.00	3.85	3.85
Friz Sistemi	3 Triglif 4 Metop	3 Triglif 4 Metop	3 Triglif 4 Metop	3 Triglif 4 Metop
Çatı	Tek Eğimli	Tek Eğimli	Tek Eğimli	Tek Eğimli

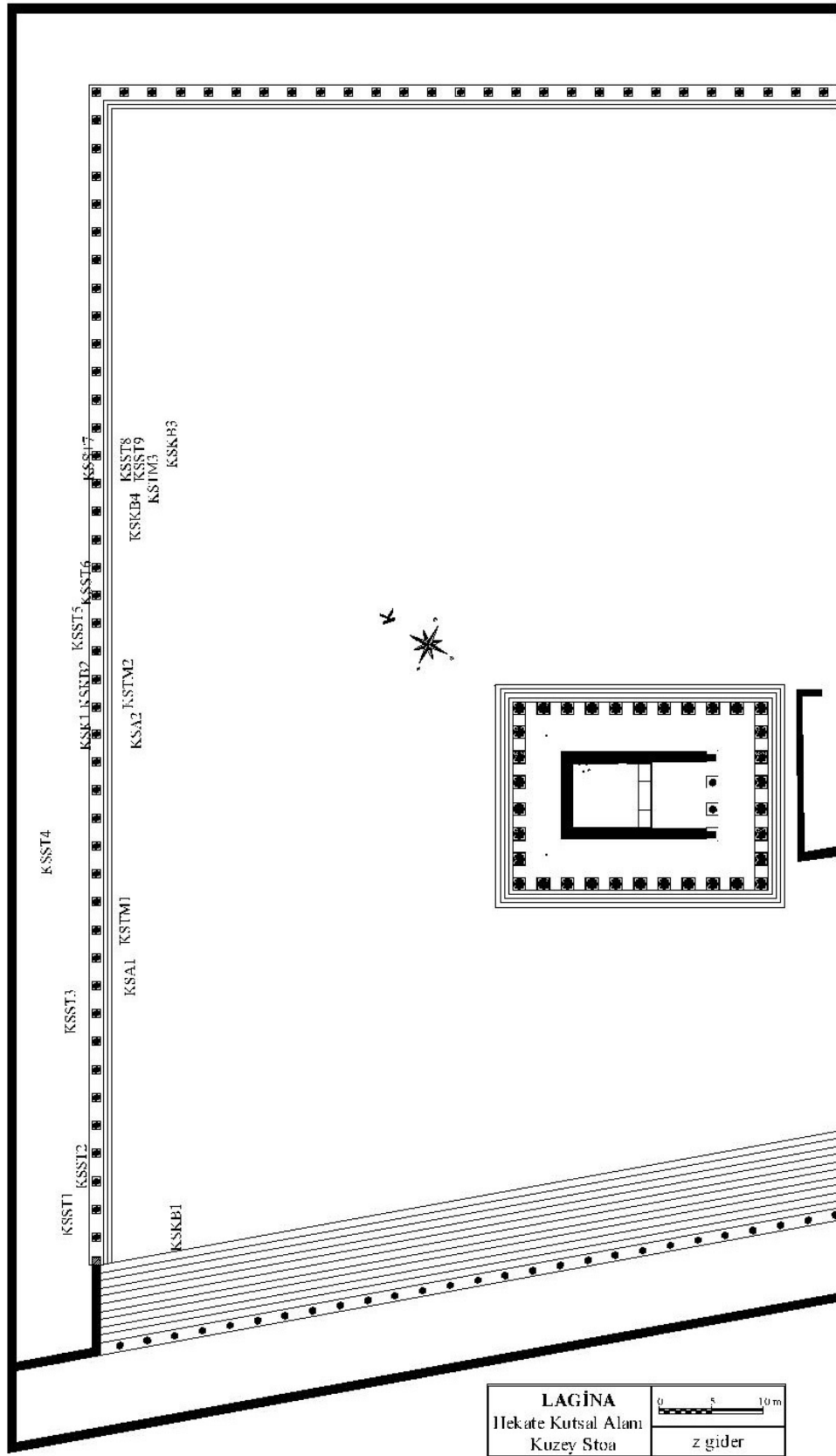
Tablo 9: Laguna Hekate Kültel Alan Stoaı

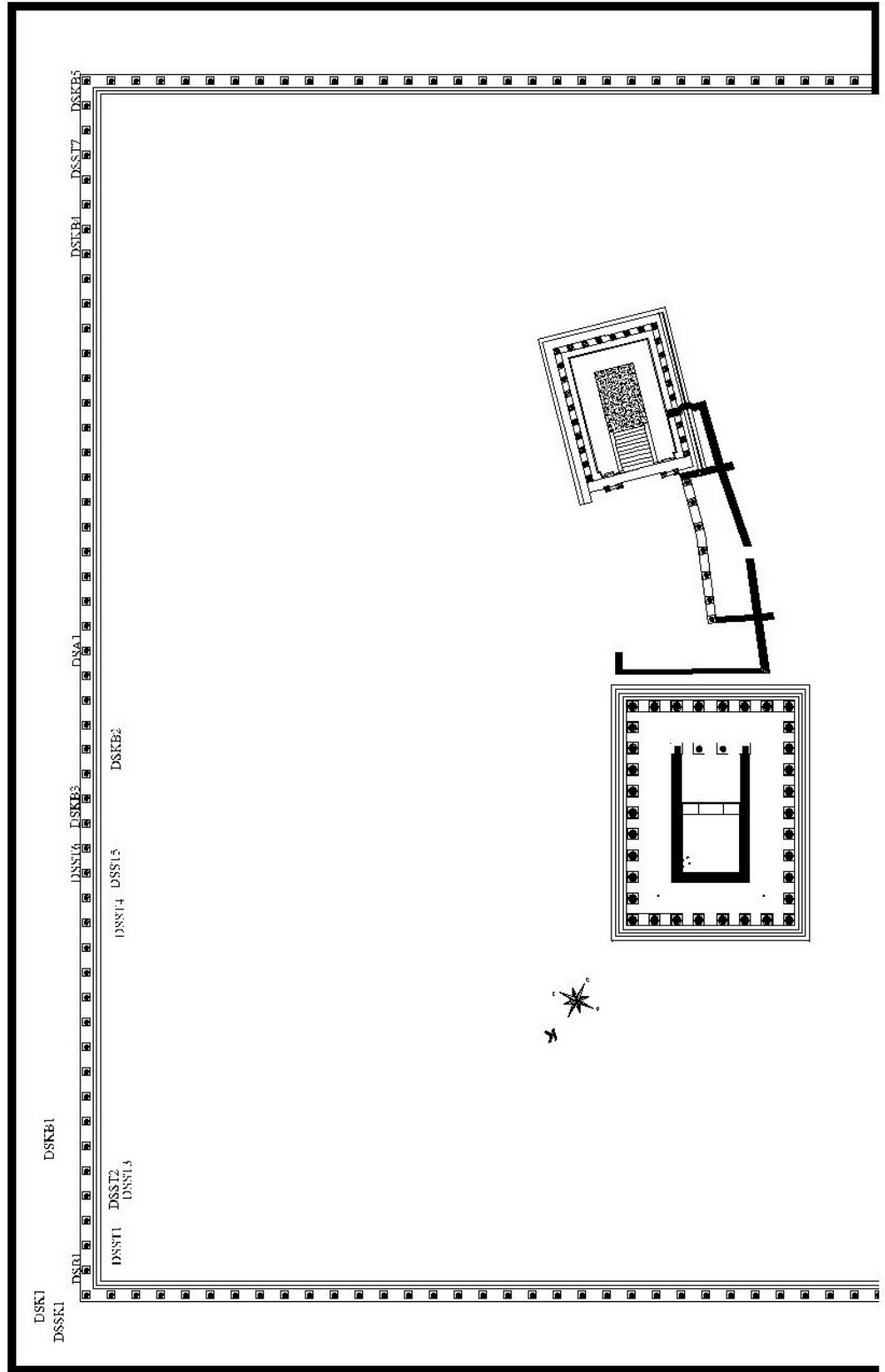
Çizim 1: Lagina Hekate Kutsal Alanı'nın vaziyet planı.

Çizim 2: Batı Stoa'nın planı.

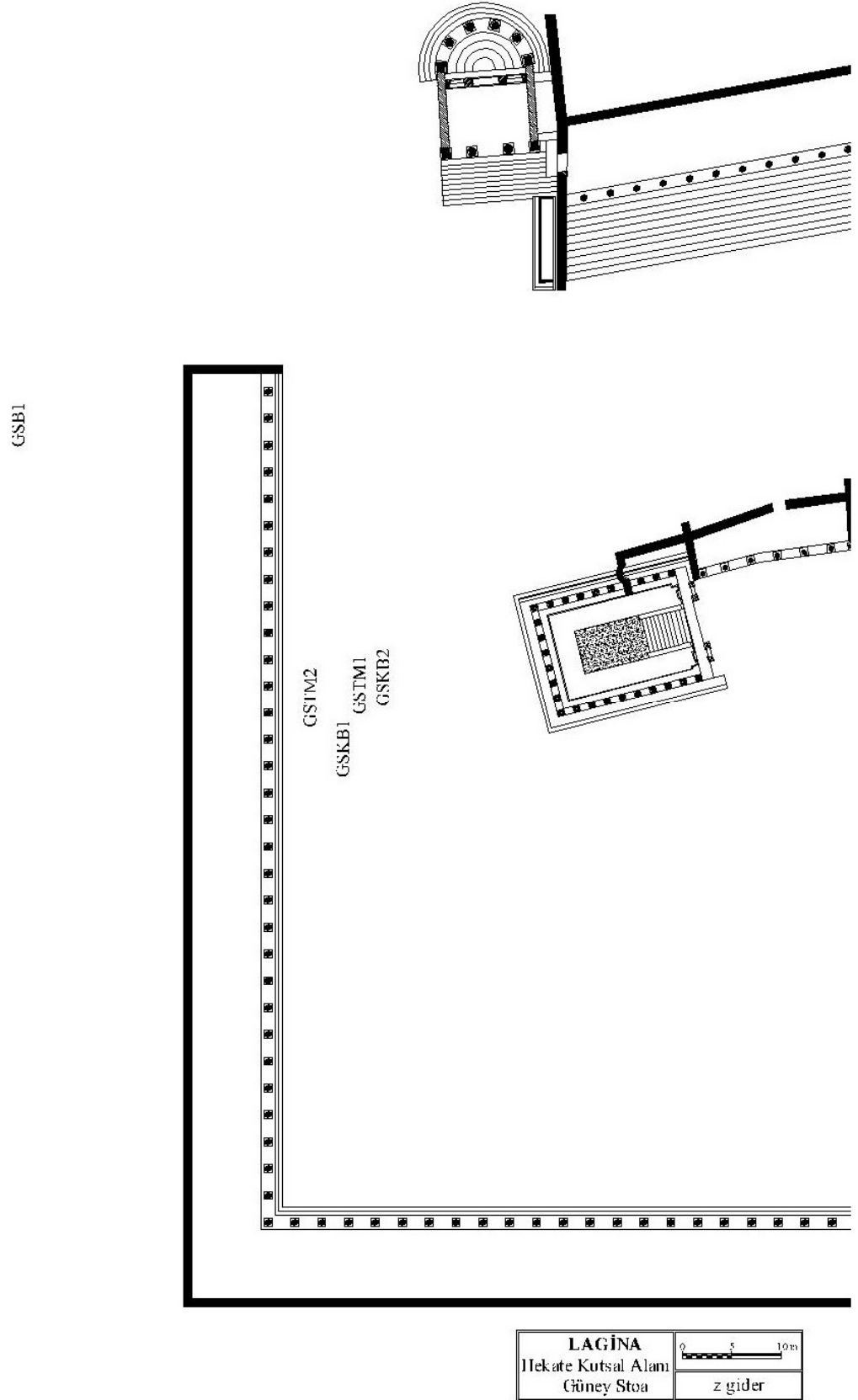

Çizim 3: Kuzey Stoa'nın planı

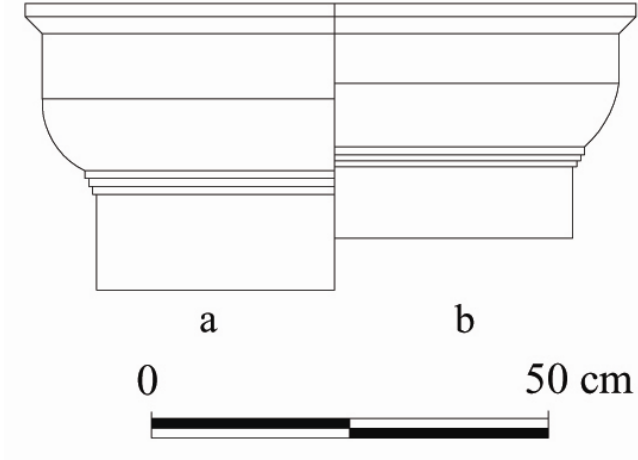

LAGINA	
Hekate Kutsal Alanı	
Doğu Stoa	
0 5 10 m	z. gider

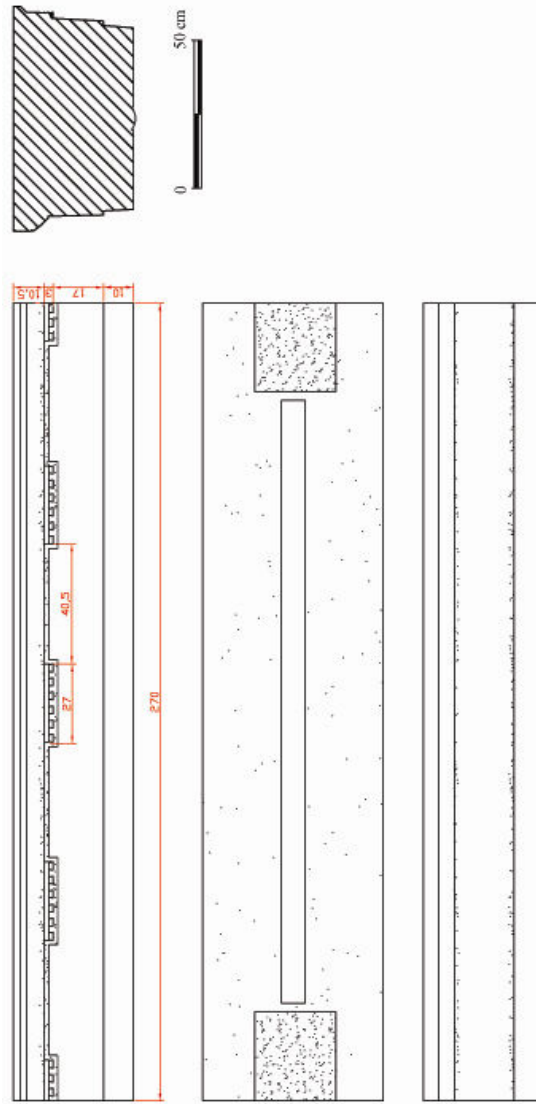
Çizim 4: Doğu Stoa'nın planı

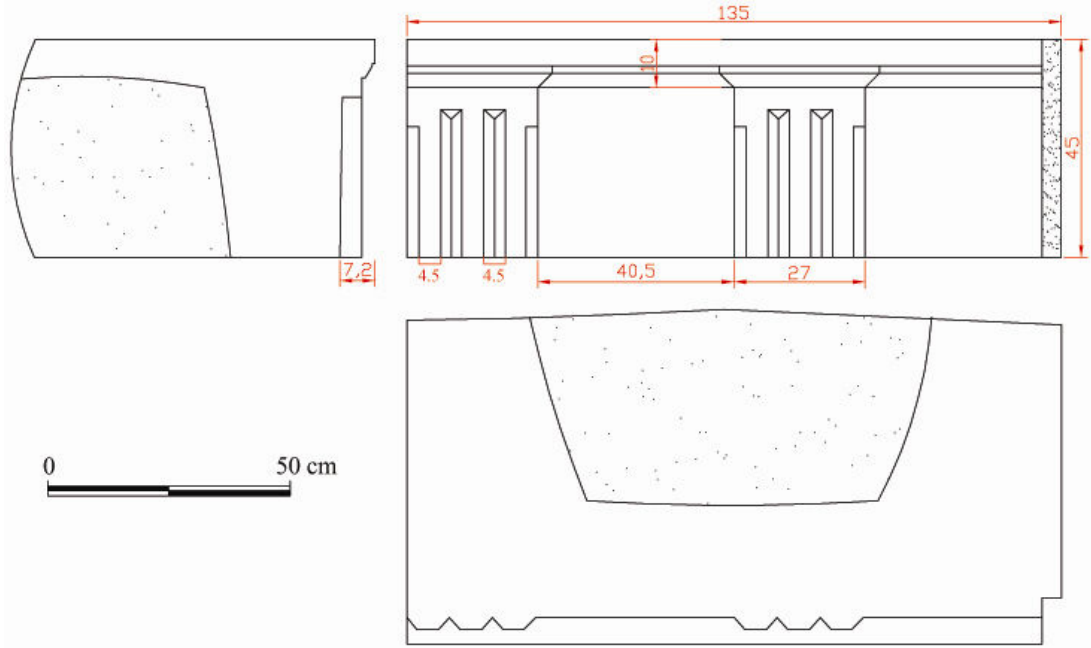
Çizim 5: Güney Stoa'nın planı.

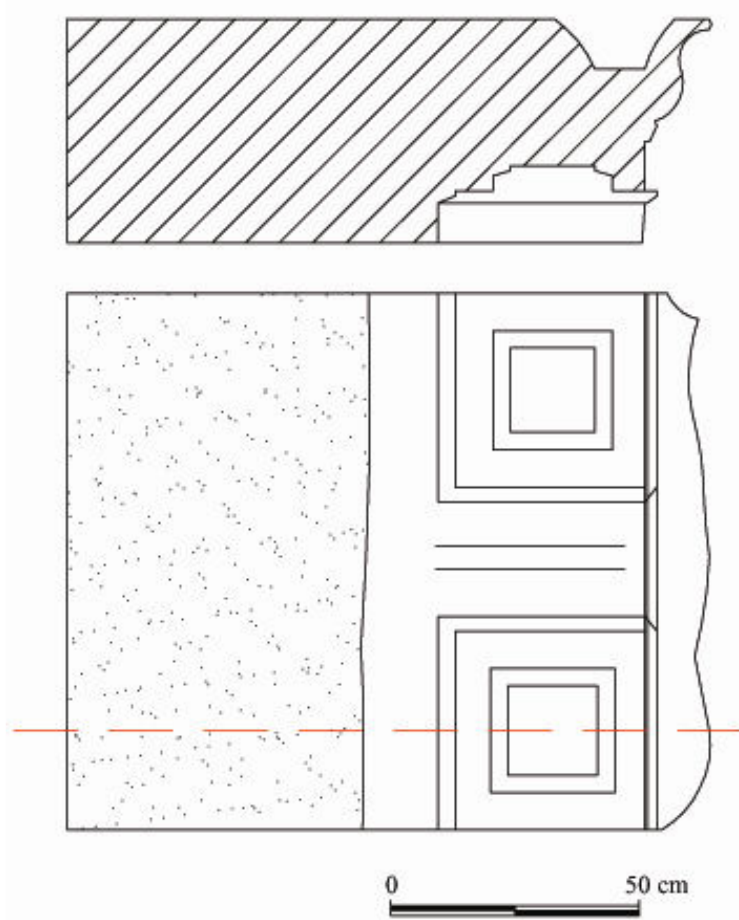
Çizim 6: a- Vitruvius'a göre Batı Stoa'nın başlık restitüsyonu.
b- Batı Stoa'ya ait başlık.

Çizim 7: Batı Stoa'ya ait arşitrav bloğu.

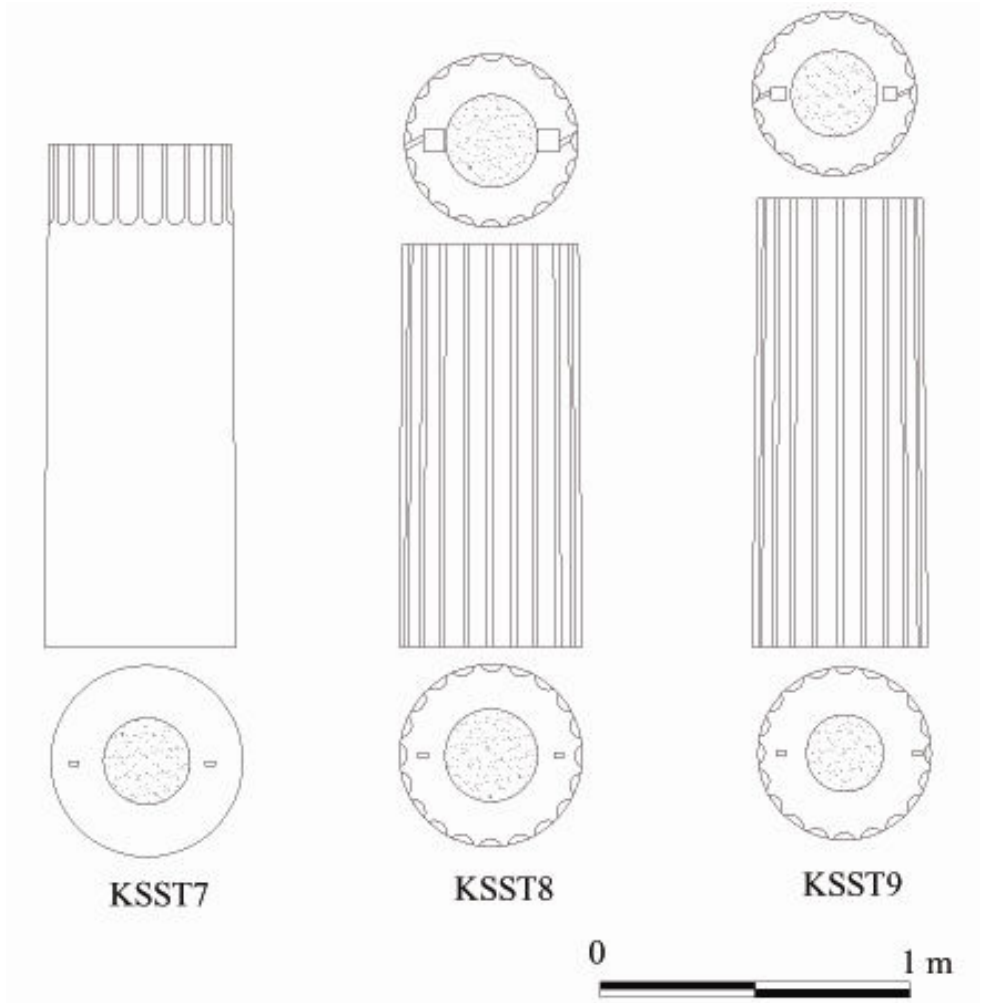

Çizim 8: Batı Stoa'ya ait triglif-metop bloğu.

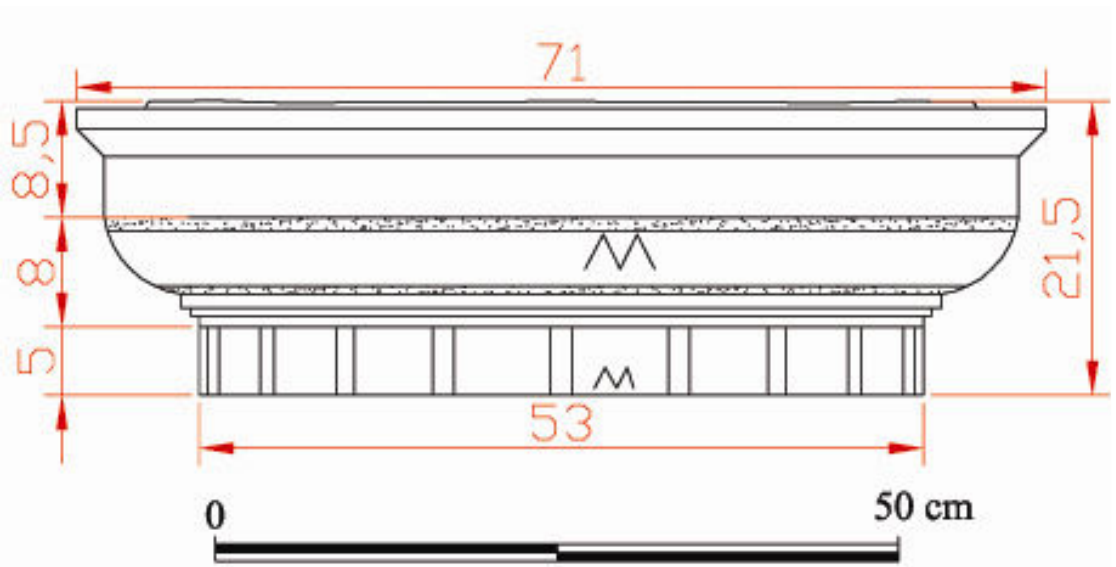

Çizim 9: Batı Stoa'ya ait konsollu geison-sima bloğu.

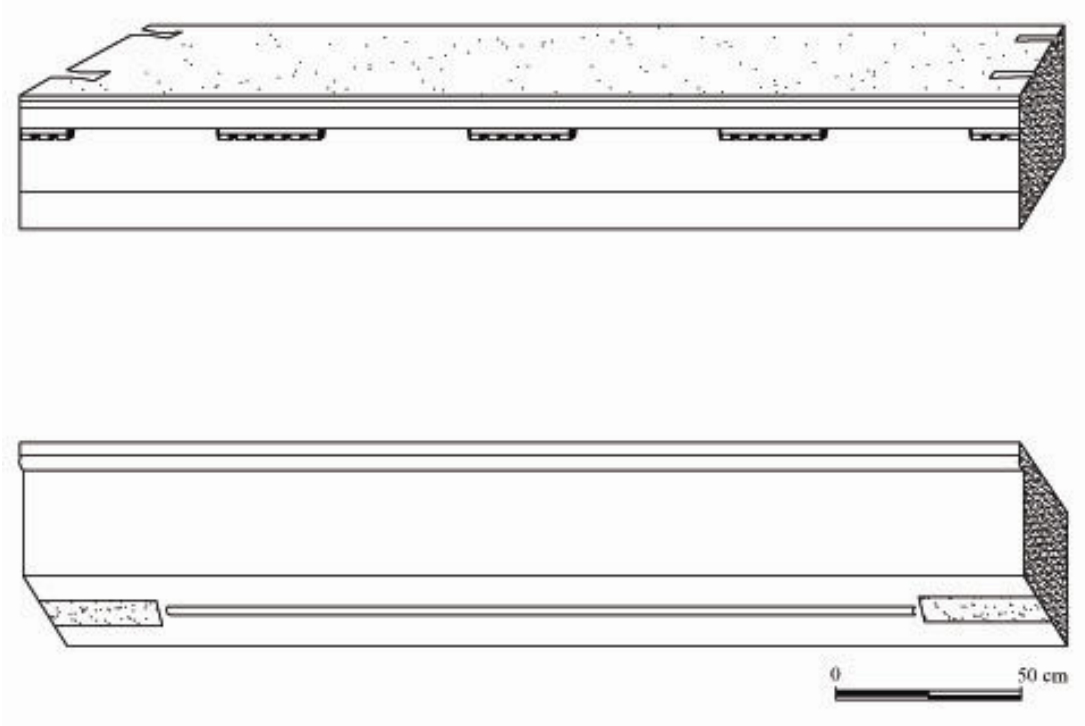

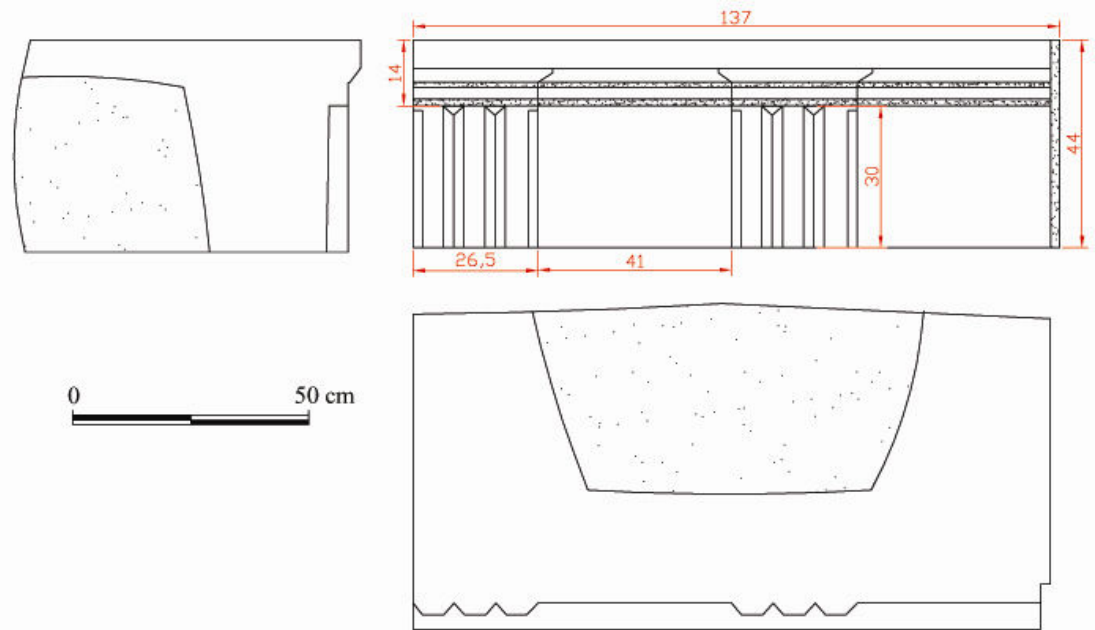
Çizim 10: Kuzey Stoa'ya ait üç sütun tamburu.

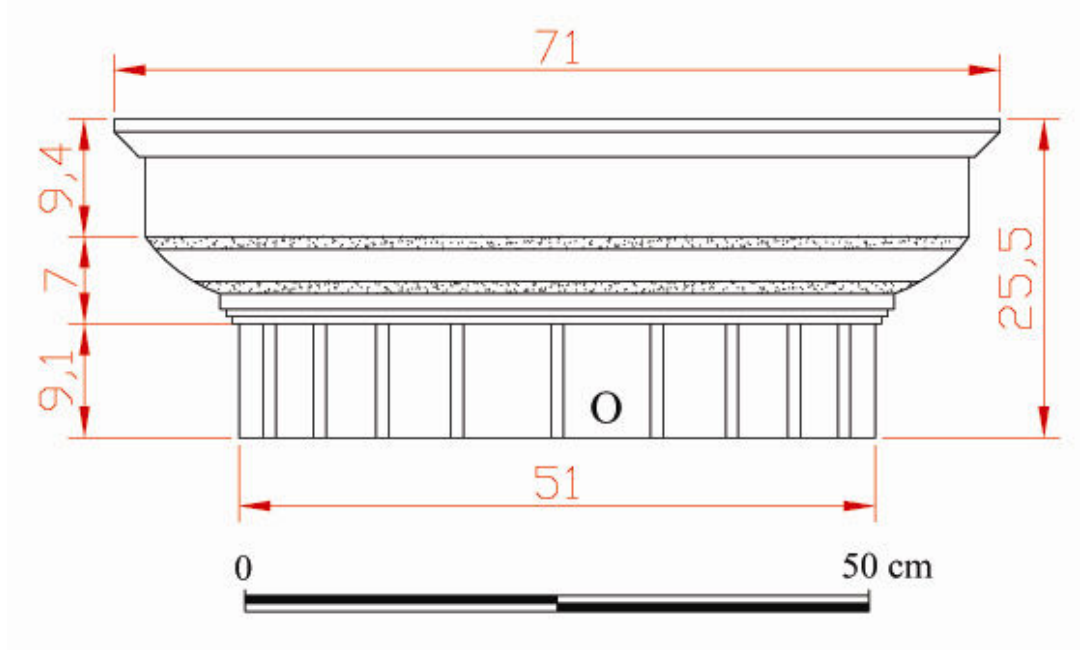
Çizim 11: Kuzey Stoa'ya ait Dor başlığı.

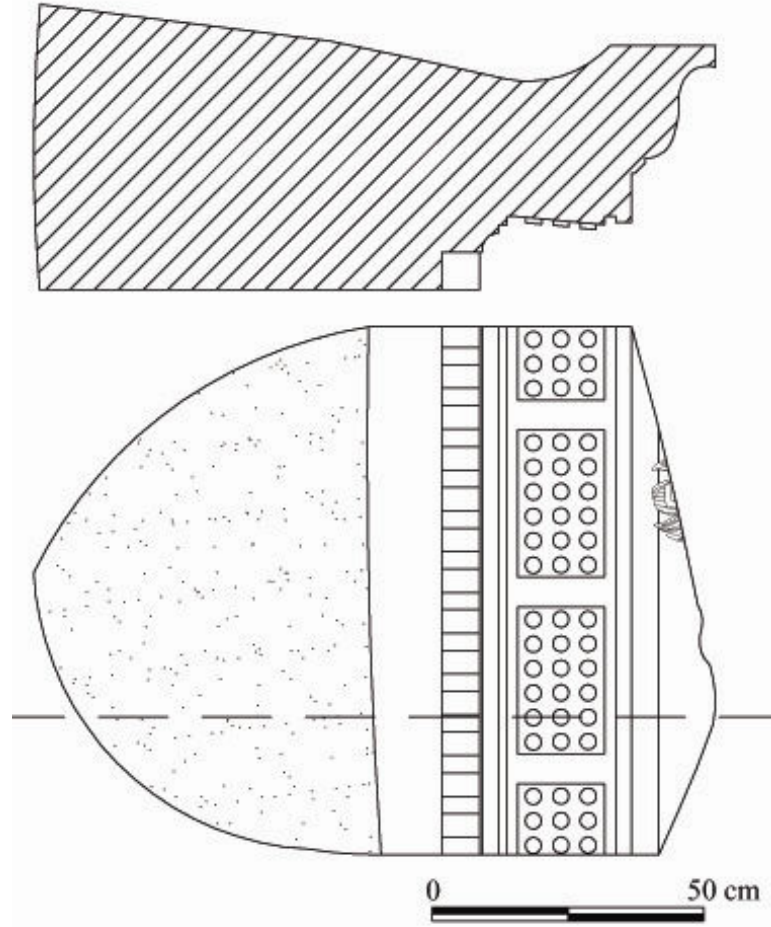
Çizim 12: Kuzey Stoa'ya ait arşitrav bloğu.

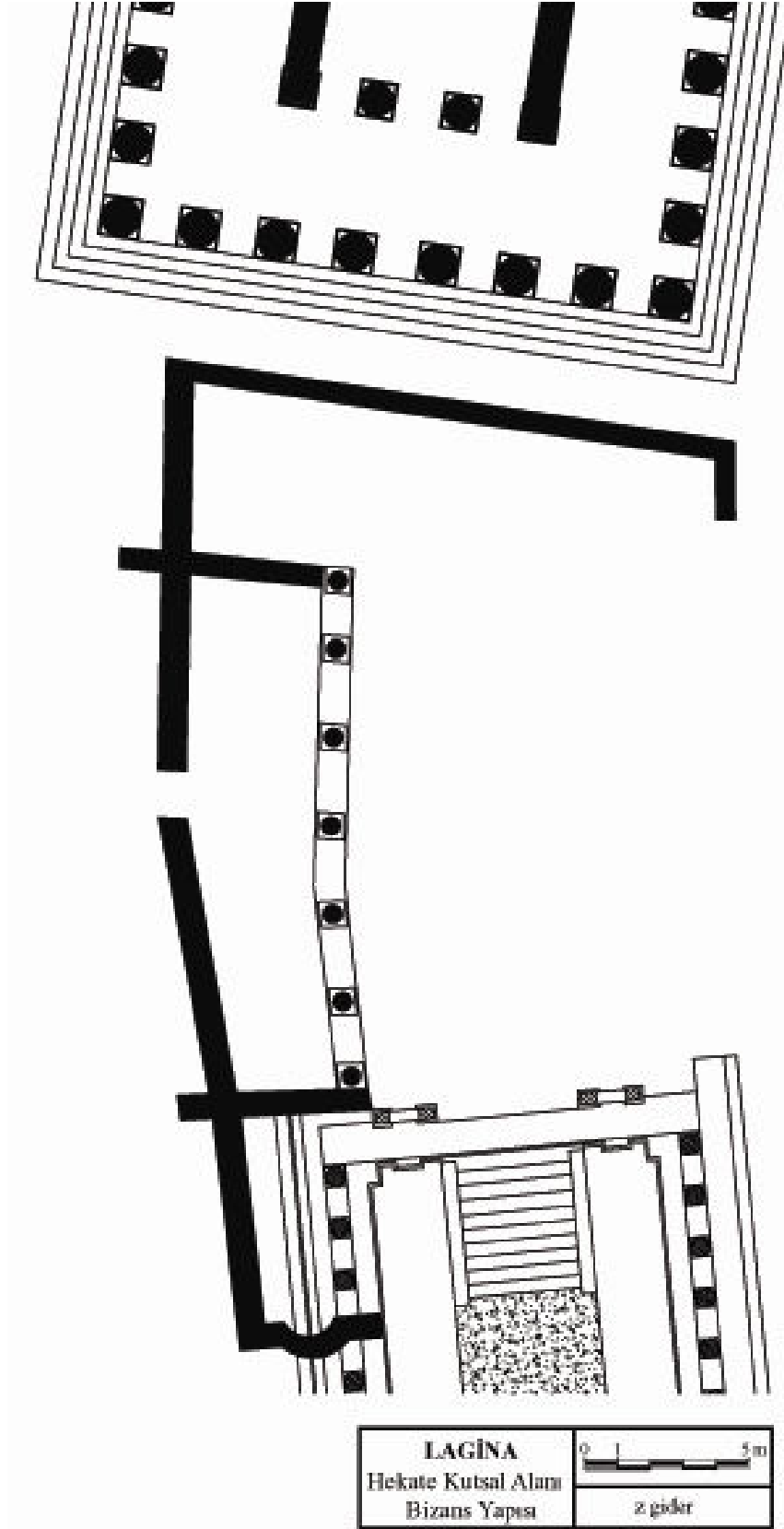
Çizim 13: Kuzey Stoa'ya ait triglif-metop bloğu.

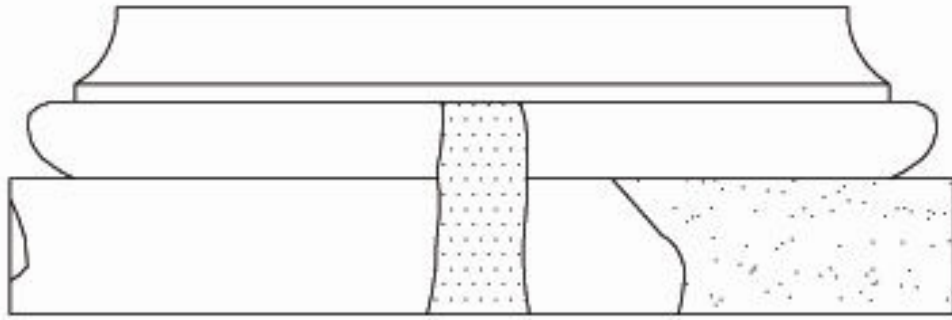
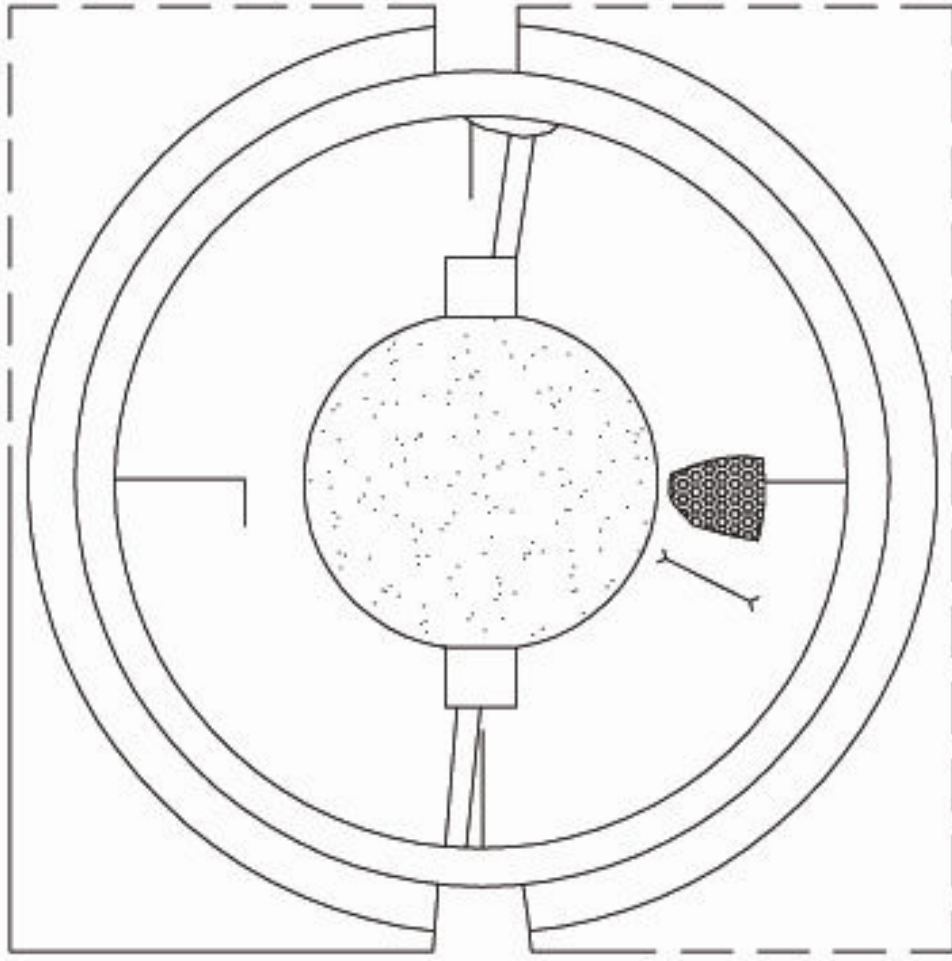
Çizim 14: Doğu Stoa'ya ait Dor başlığı.

Çizim 15: Doğu Stoa'ya ait DSKB2 numaralı korniş bloğu.

Çizim 16: Bizans Yapısı'nın planı.

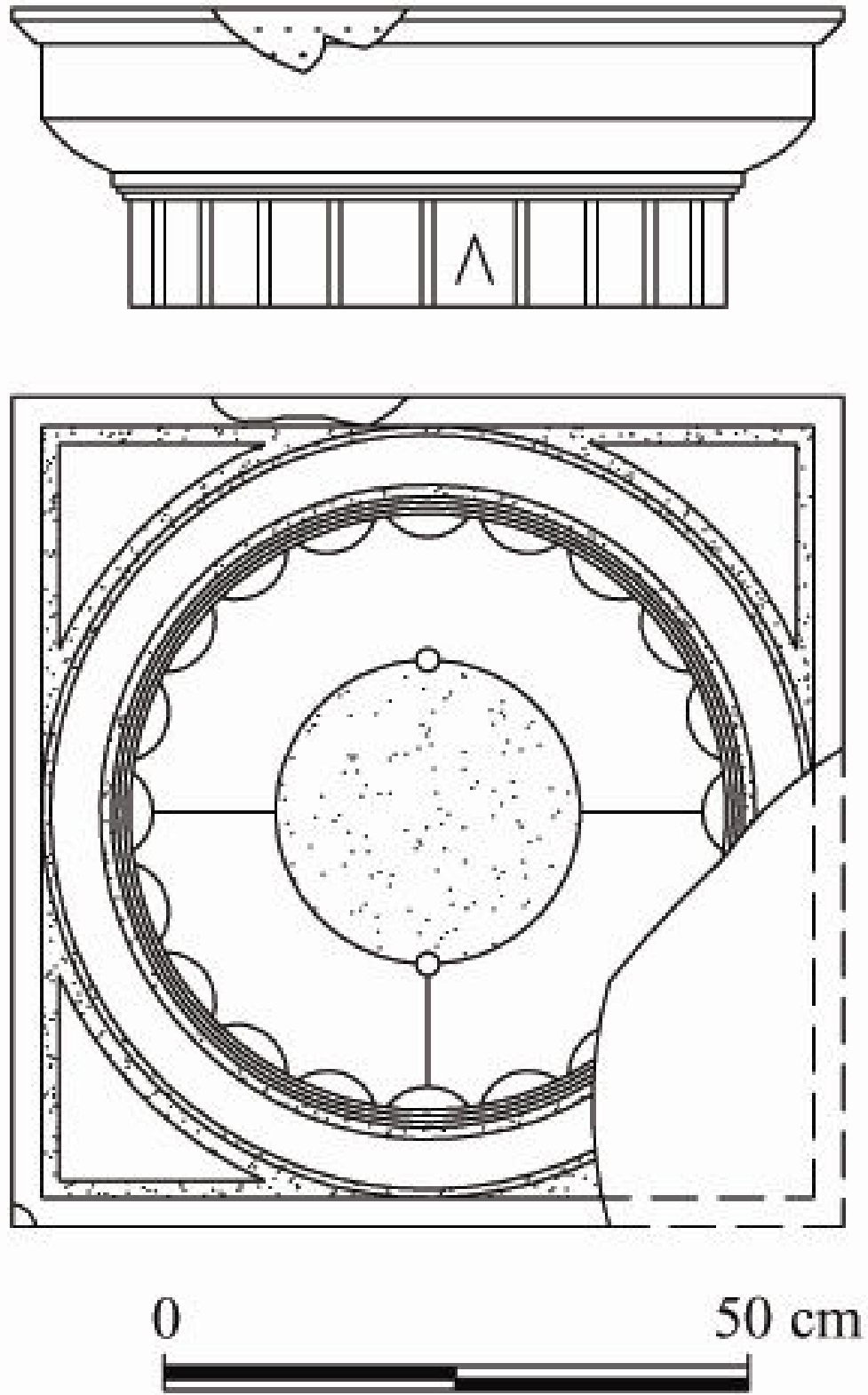

0

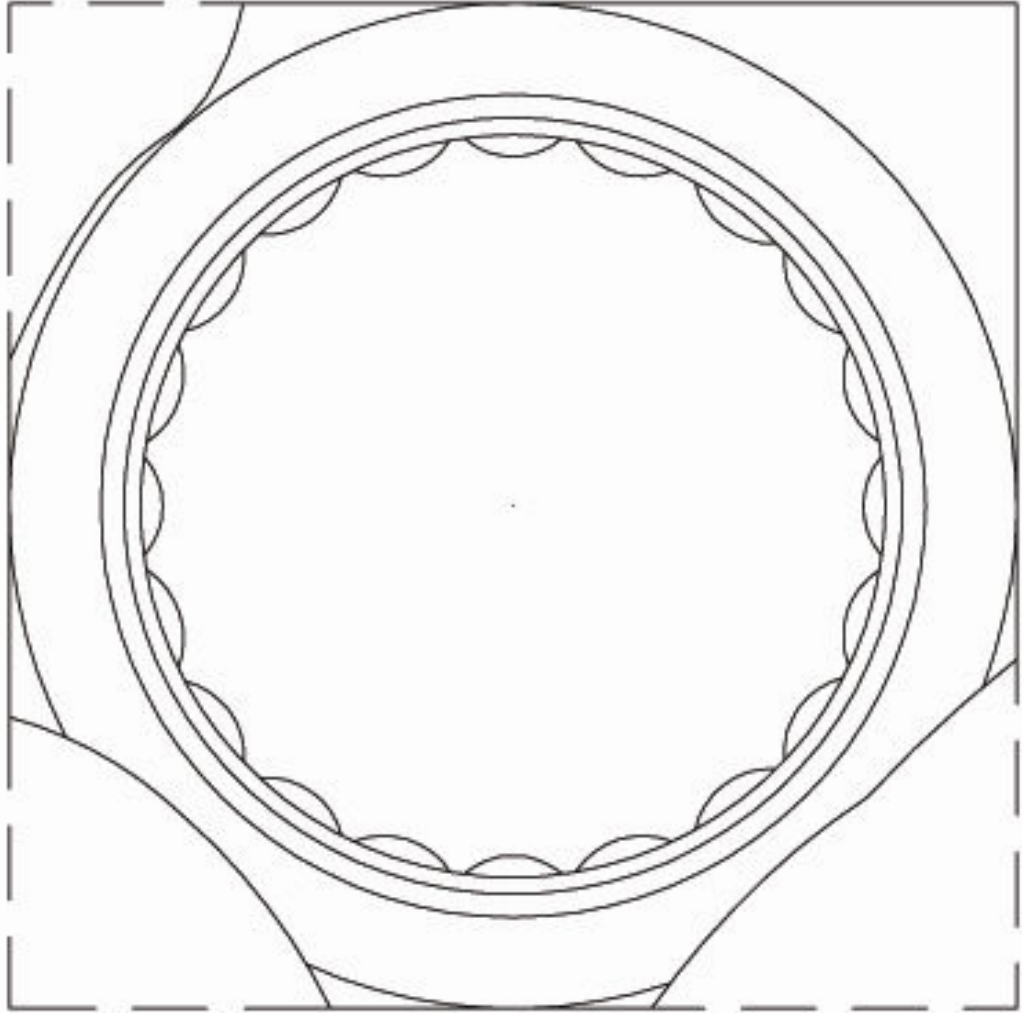
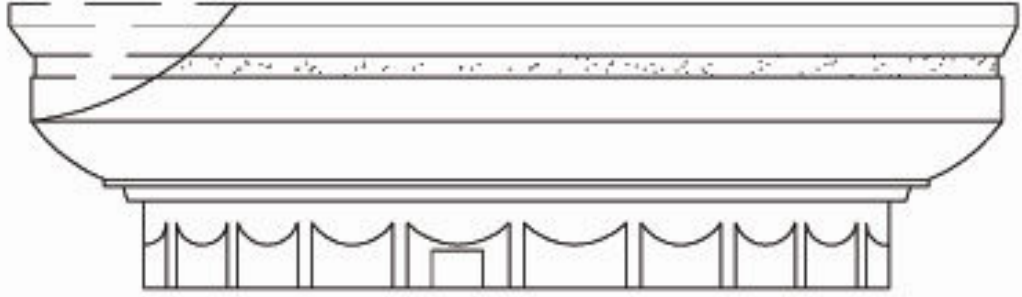
50 cm

Çizim 17: Bizans Yapısı'nda kullanılan toskana kaide.

Çizim 18: BYB7 numaralı (Env. No: 00A8) Dor başlığı.

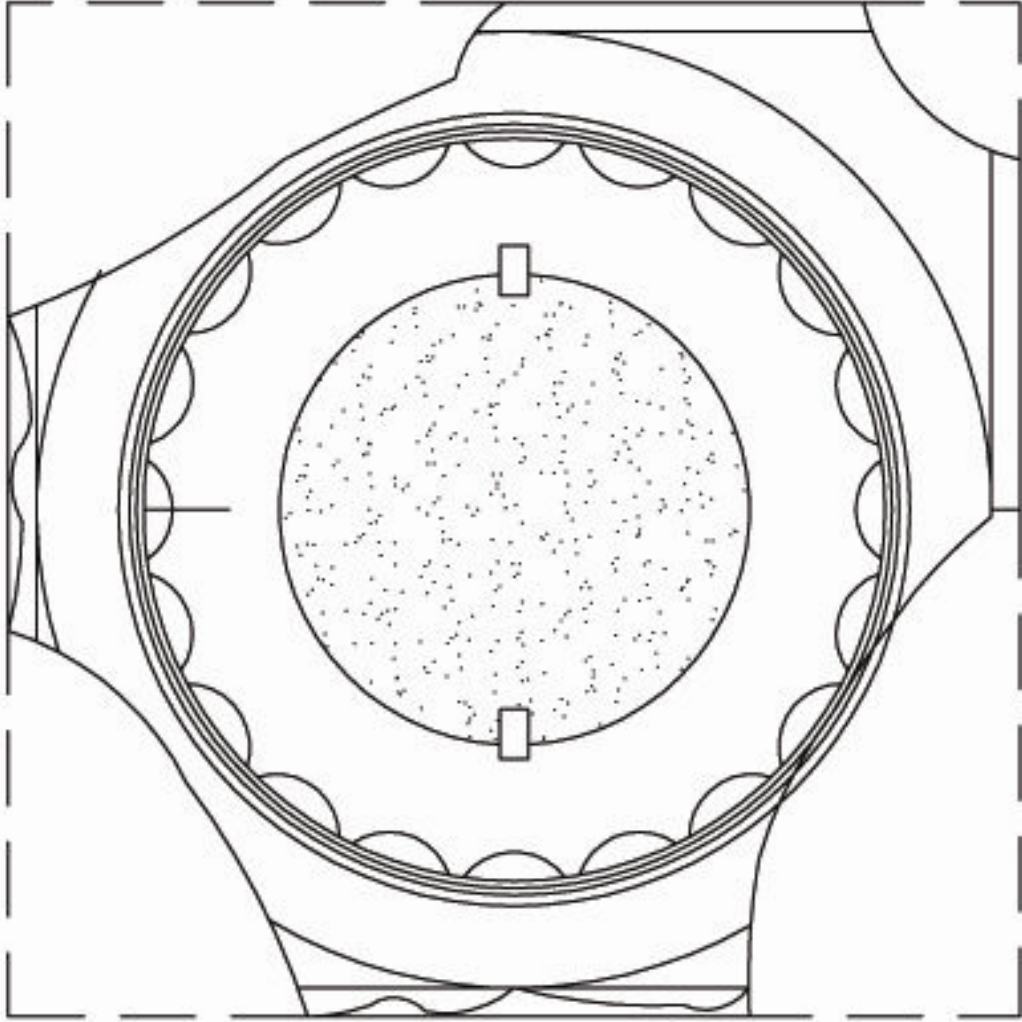
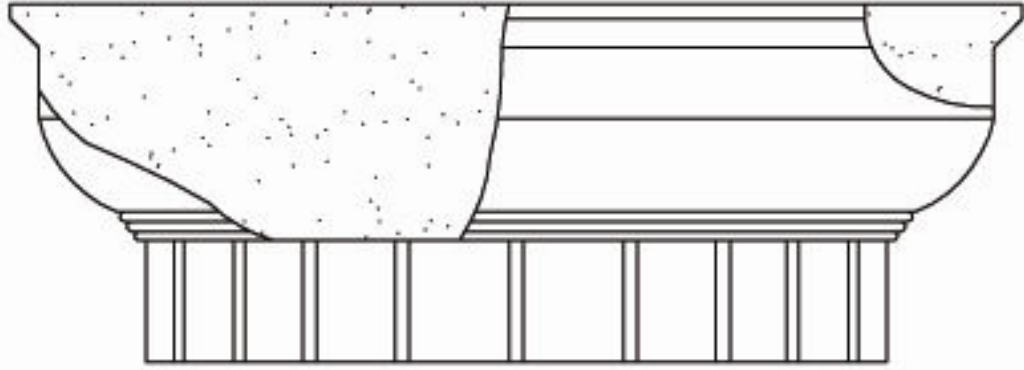

0

50 cm

Çizim 19: BYB3 numaralı (Env. No: 98A139) Dor başlığı.

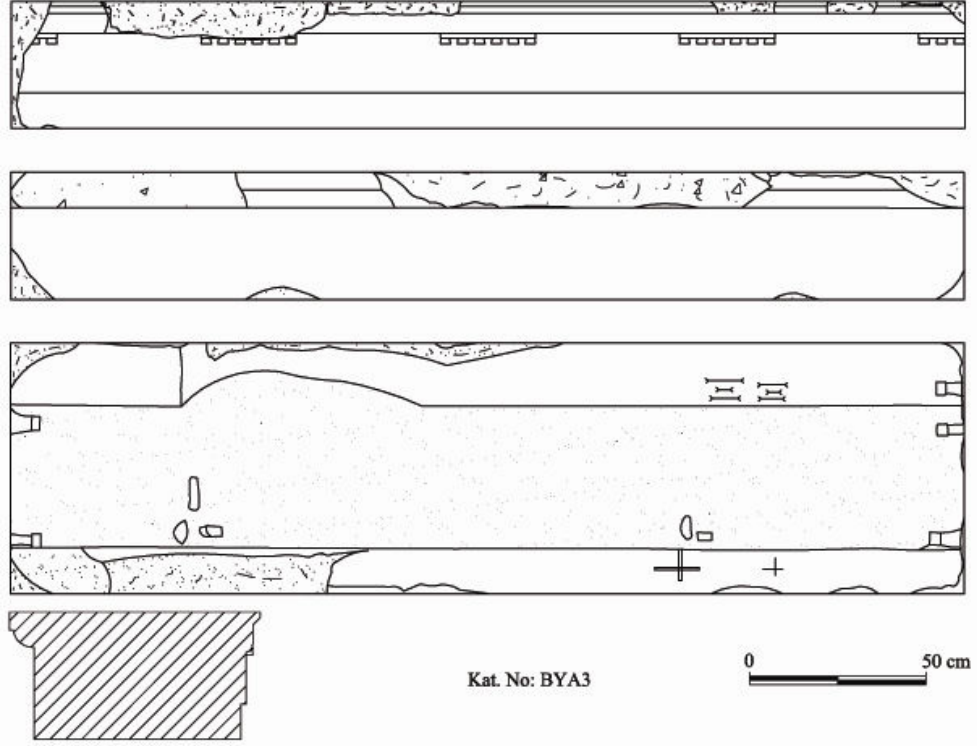

0

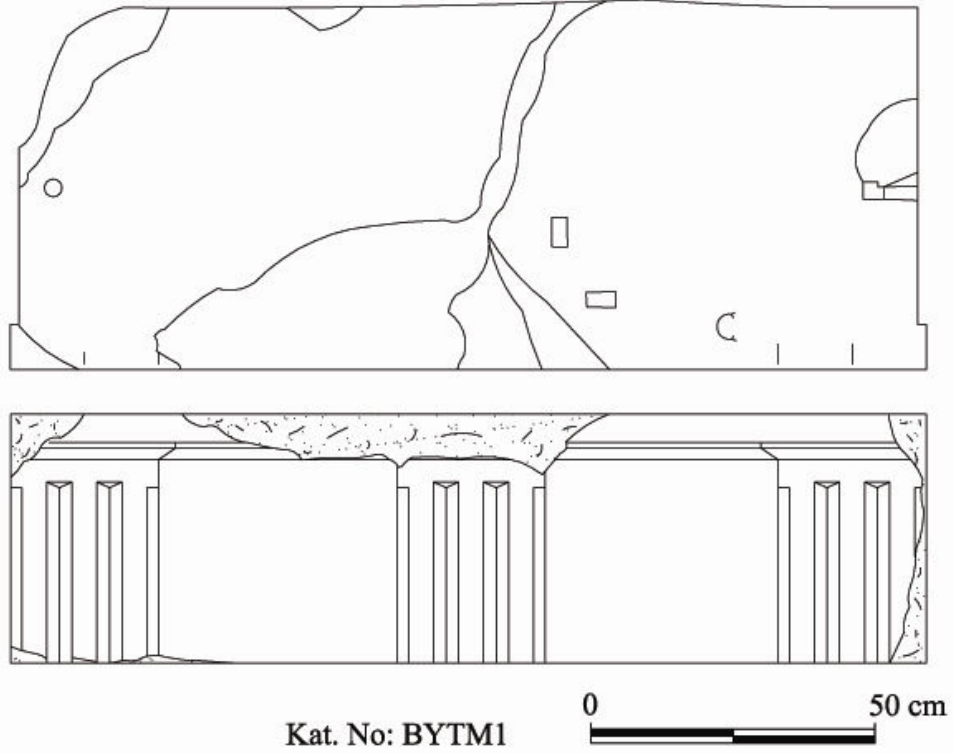
50 cm

Çizim 20: BYB4 numaralı (Env. No: 99A3) Dor başlığı.

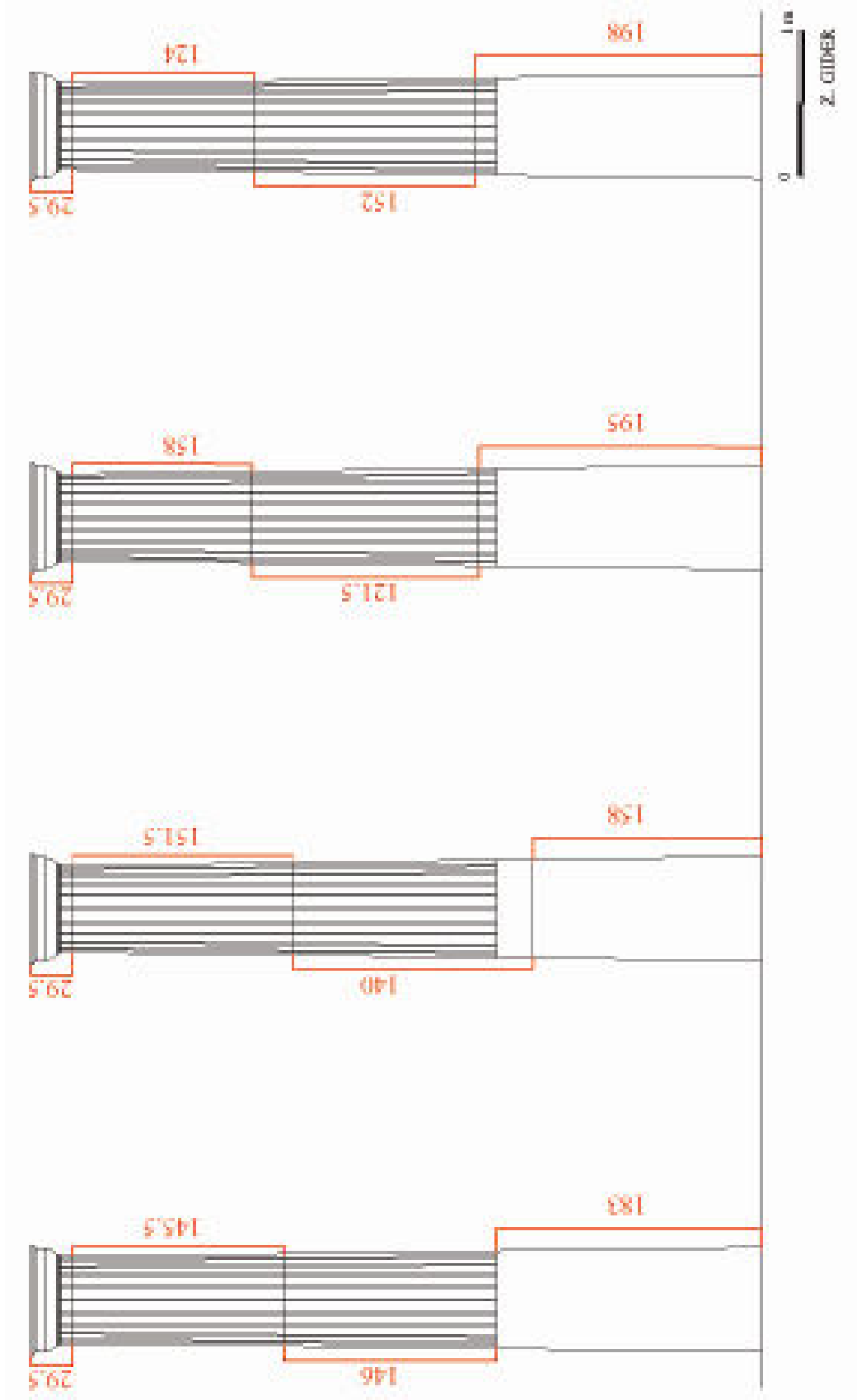

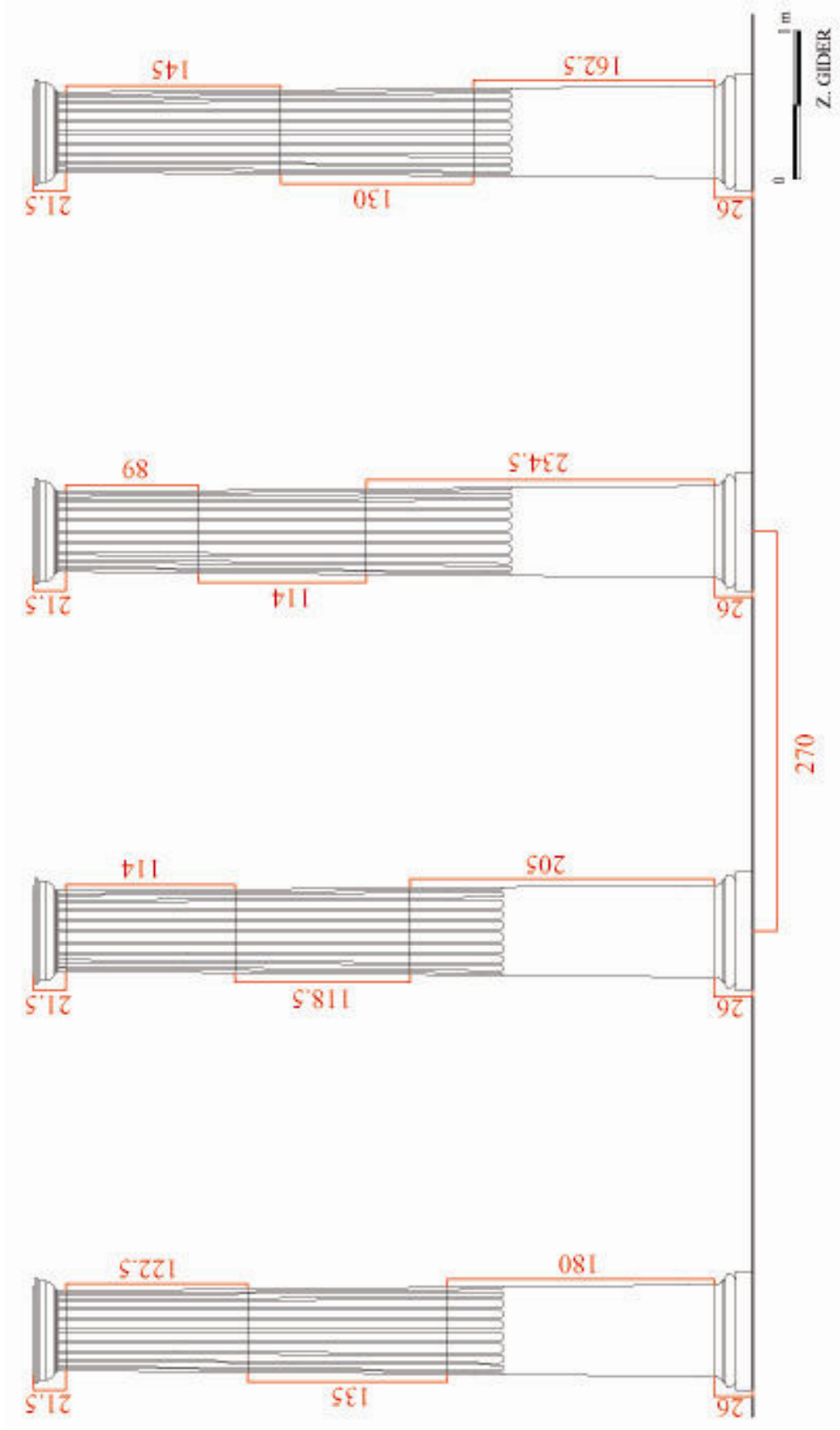
Çizim 21: Bizans Yapısı'nda bulunan BYA3 numaralı (Env. No: 99A1) Arşitrav bloğu.

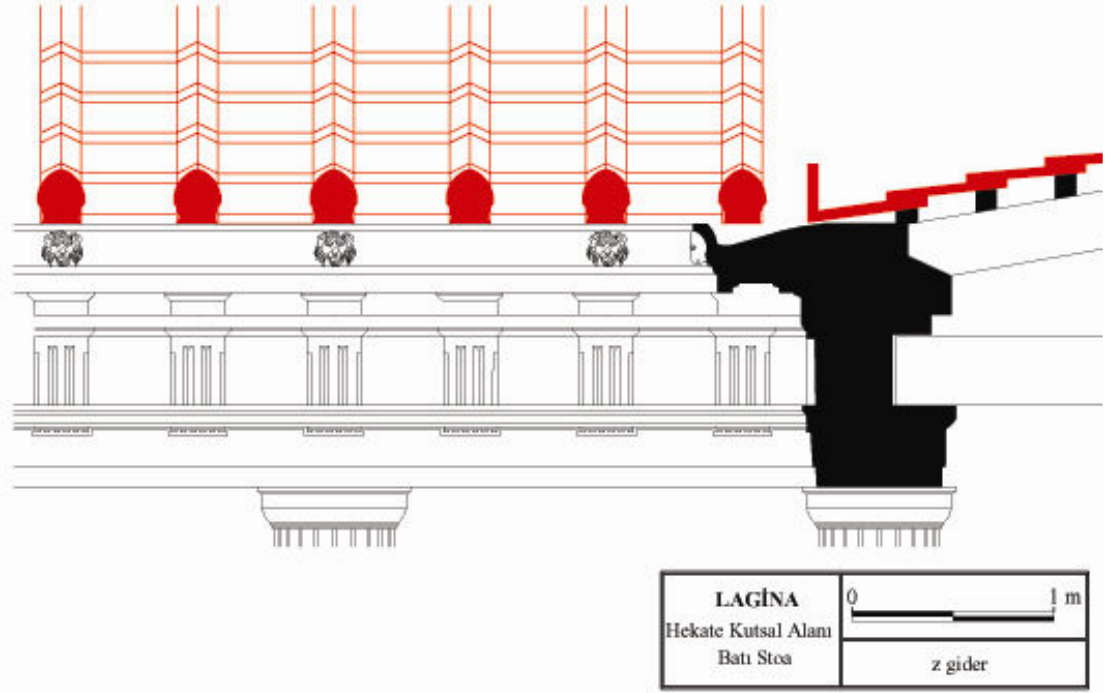
Çizim 22: Bizans Yapısı'nda bulunan BYTM1 numaralı (Env. No: 98A21) triglif-metop bloğu.

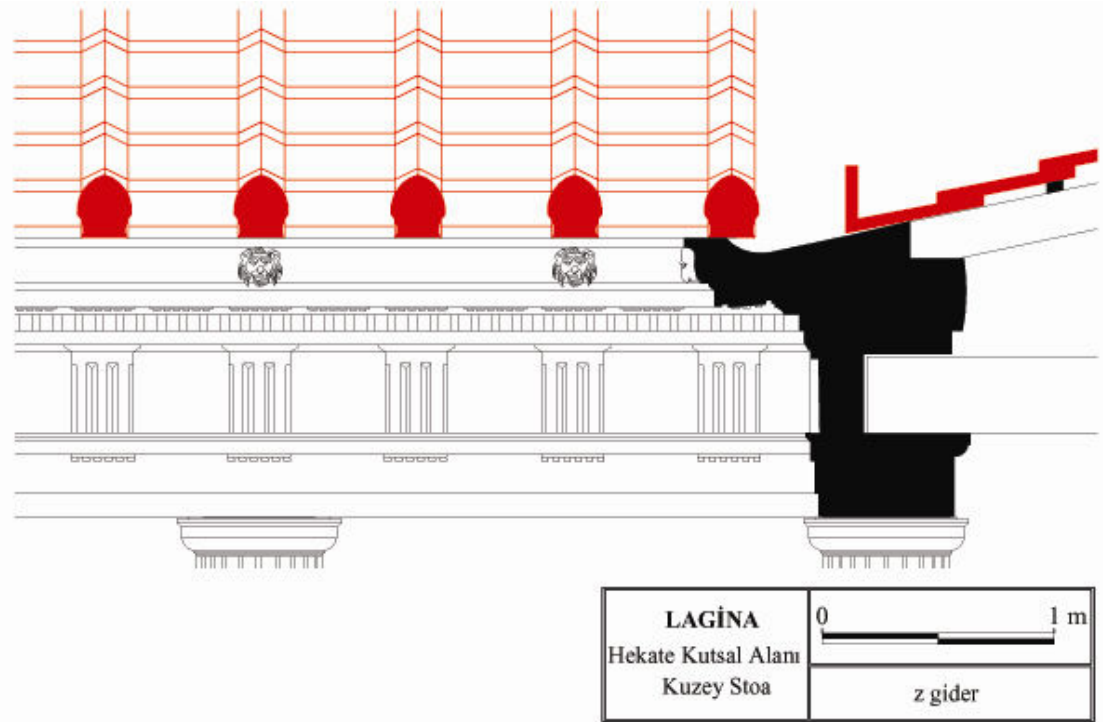
Çizim 23: Batı Stoa'nın sütun düzenlemesi.

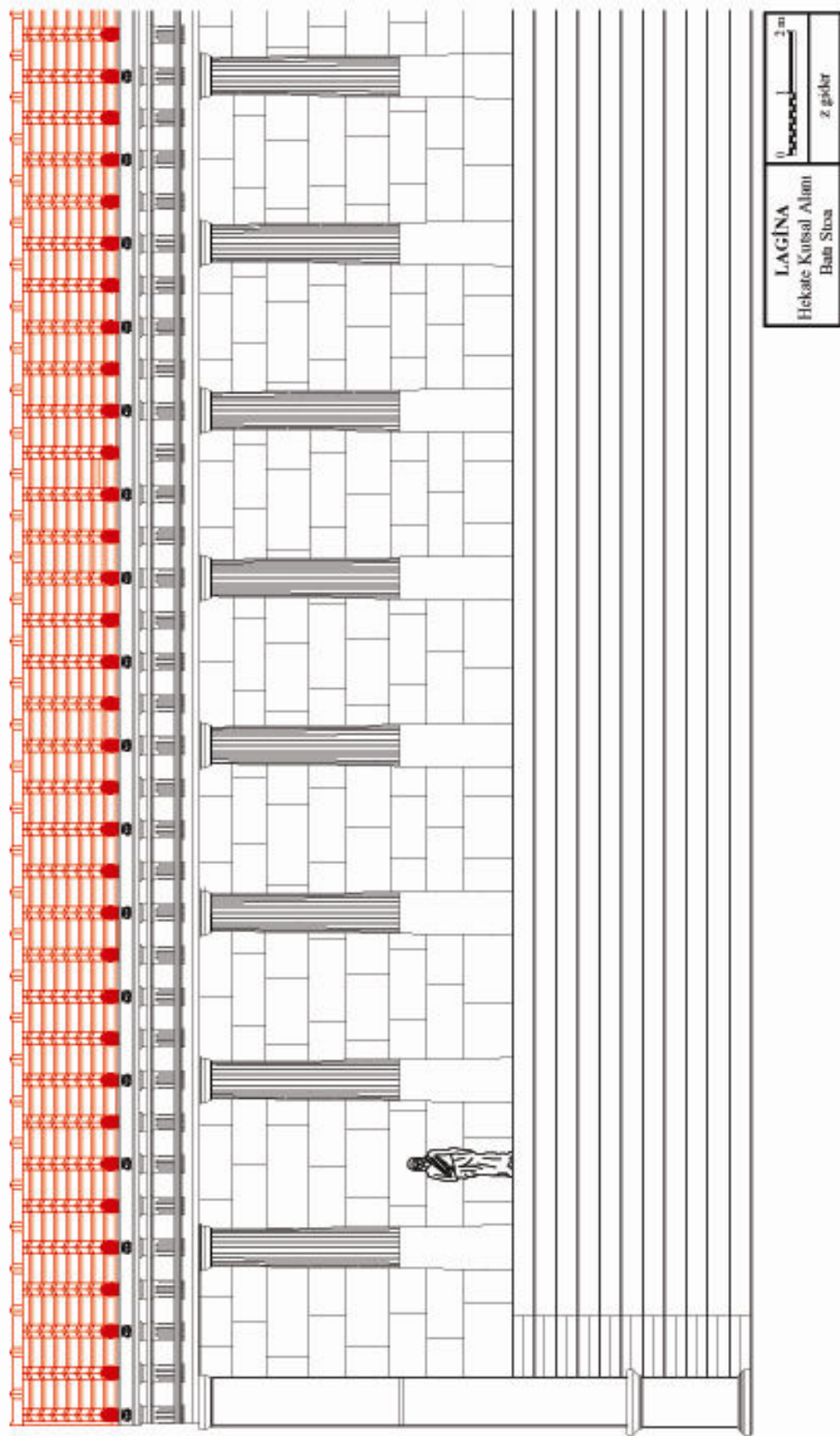
Çizim 24: Kuzey Stoa'nın sütun düzenlemesi.

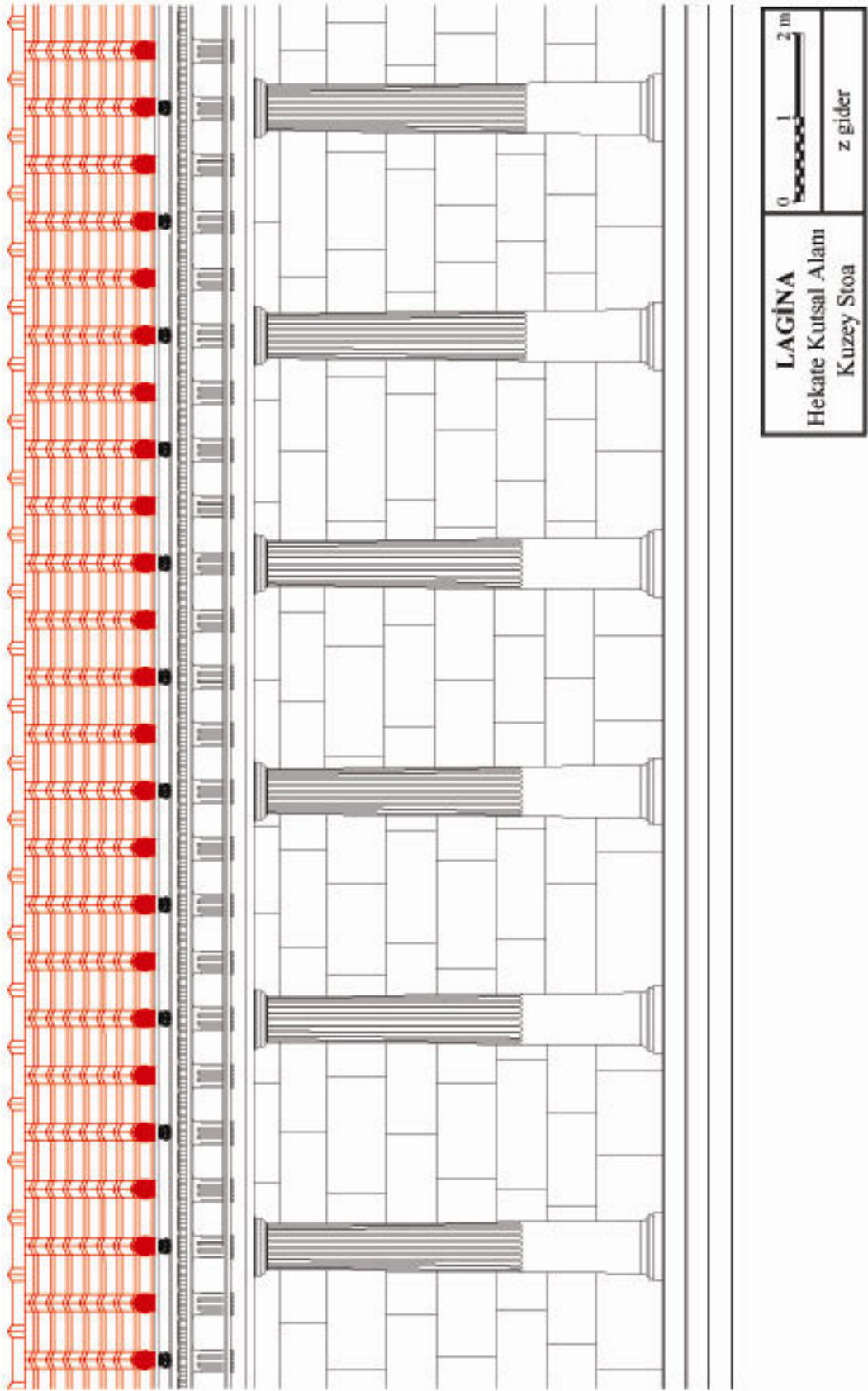
Çizim 25: Batı Stoa'nın üst yapı elemanlarının görünüşü ve kesiti.

Çizim 26: Kuzey Stoa'nın üst yapı elemanlarının görünüşü ve kesiti.

Çizim 27: Batı Stoanın n cephe düzenlemesi.

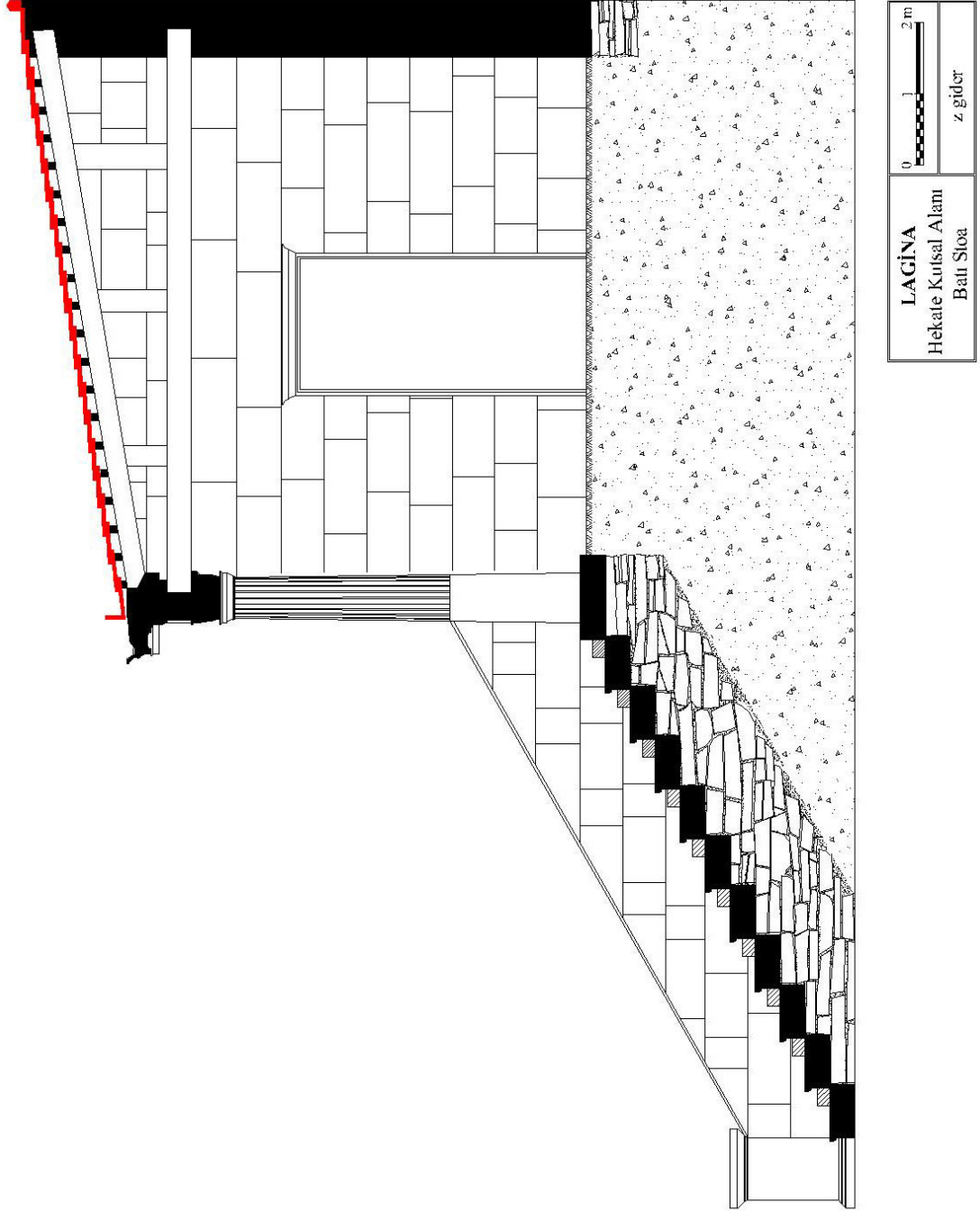

Çizim 28: Kuzey Stoa'nın ön cephe düzenlemesi.

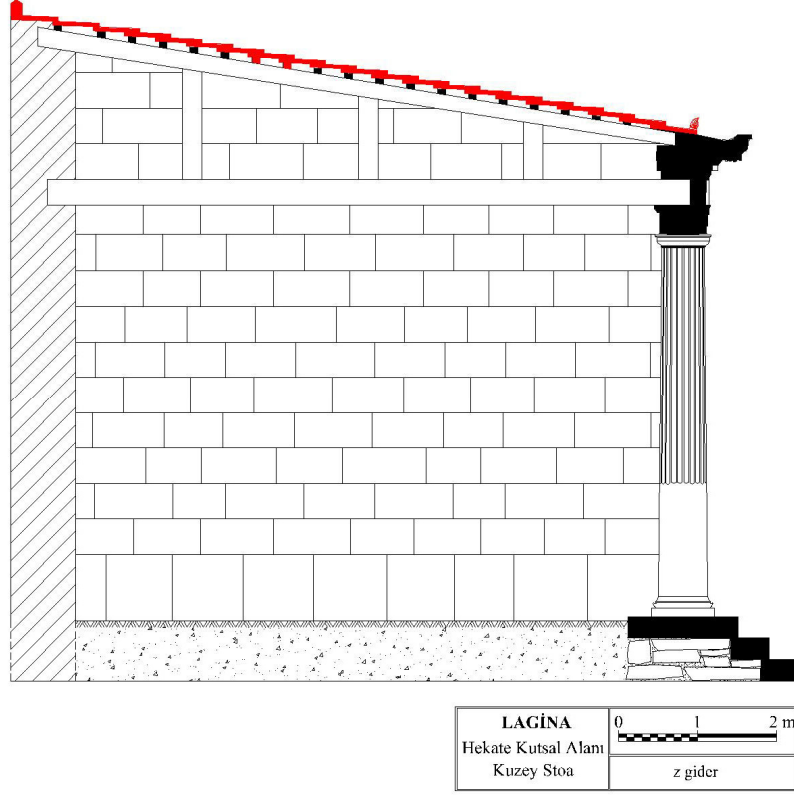

Çizim 29: Doğu ve Güney Stoa'nın ön cephe düzenlemesi.

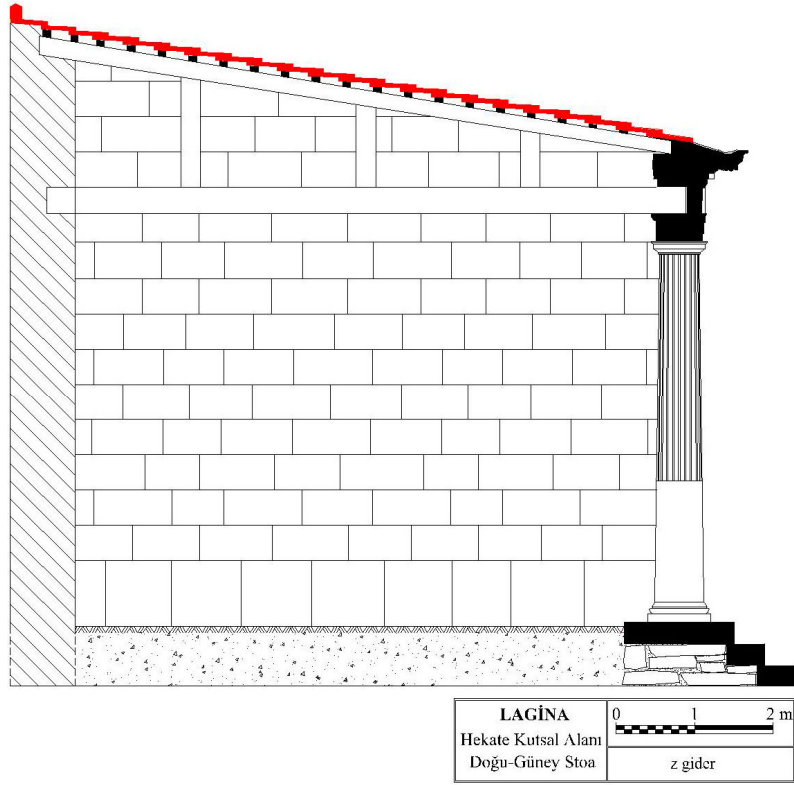

Çizim 30: Batı Stoa'nın kesiti.

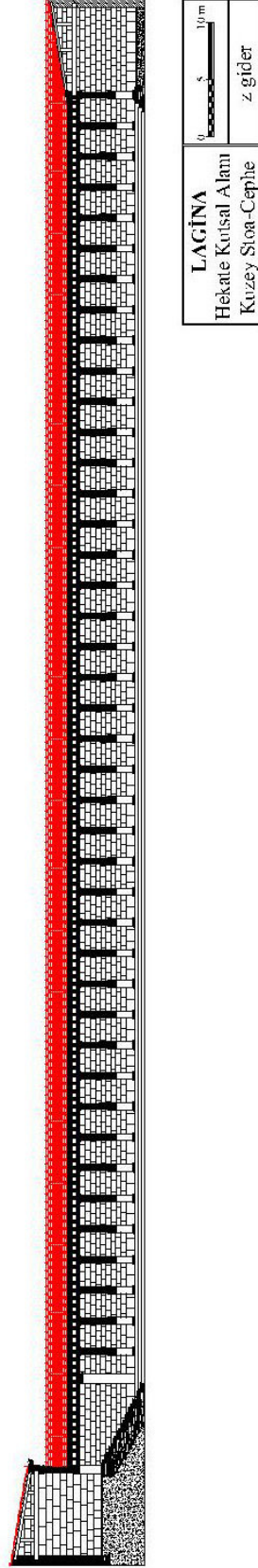

Çizim 31: Kuzey Stoa'nın kesiti.

Çizim 32: Doğu ve Güney Stoa'nın kesiti.

Çizim 33: Kuzey Stoa'nın cephe görünüşü.

Resim 1: Propylon'da, 1892 yılında Osman Hamdi Bey tarafından yapılan kazı çalışmaları.

Resim 2: Propylon'un kazı sonrası durumu.

Resim 3: Lagina Hekate Tapınağı'nın güneydoğusunda yer alan Altar.

Resim 4: Lagina Hekate Tapınağı.

Resim 5: Altar'ın güneybatısına inşa edilen Şapel.

Resim 6: Tapınak ile Altar arasında yer alan Bizans Yapısı.

Resim 7: Stoa'da 1892 yılında Osman Hamdi Bey tarafından gerçekleştirilen kazı çalışmaları.

Resim 8: Batı Stoa.

Resim 9: Propylon ile Stoa arasındaki boşalı duvar.

Resim 10: Osman Hamdi Bey tarafından yapılan kazı çalışmalarında açığa çıkan basamak düzenlemesi.

Resim 11: Batı Stoa'nın kuzeybatısında yer alan in situ durumdaki oturma sıraları.

Resim 12: Batı Stoa'nın Propylon ile birleştiği yerde kazı yapılan alan.

Resim 13: Batı Stoa'nın arka duvarı.

Resim 14: Batı Stoa'da ön cephe sütunları için oluşturulan stylobat düzenlemesinin alt yapısı.

Resim 15: Tapınak ile Stoa arasında kalan alana tasnif edilmiş olan sütun tamburları.

Resim 16: Batı Stoa'ya ait Dor başlığı.

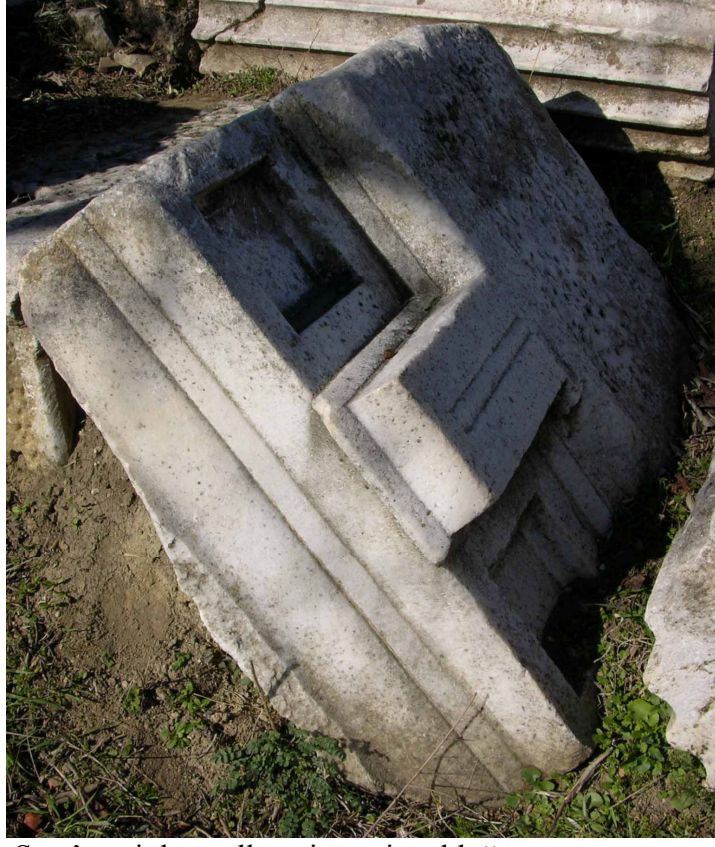

Resim 17: Batı Stoa'ya ait arşitrav bloğu.

Resim 18: Batı Stoa'ya ait triglif-metop frizi.

Resim 19: Batı Stoa'ya ait konsollu geison-sima bloğu.

Resim 20: Kuzey Stoa'nın mevcut hali.

Resim 21: Kuzey Stoa ile Doğu Stoa'nın birleştiği köşede Kuzey Stoa'nın arka duvarının dış cephesi.

Resim 22: Kuzey Stoa'nın arka duvarının iç cephesi.

Resim 23: Kuzey Stoa'nın stylobat döşemi.

Resim 24: Kuzey Stoa'nın stylobat döşeminde kullanılan kenet yuvaları.

Resim 25: Kuzey Stoa'ya ait sütun tamburları.

Resim 26: Kuzey Stoa'nın kuzeybatısında depremde düştüğü şekli ile korunan sütun tamburları.

Resim 27: Kuzey Stoa için önerilen Dor başlığı.

Resim 28: Kuzey Stoa'ya ait triglif-metop bloğu.

Resim 29: Kuzey Stoa'ya ait korniş bloğu.

Resim 30: Doğu Stoa'nın arka duvarının korunamayan dış cephesi.

Resim 31: Doğu Stoa'da yüzeyde görülen yivsiz sütun tamburları.

Resim 32: Doğu Stoa'da yüzeyde görülen mimari elemanlar.

Resim 33: Doğu Stoa'ya ait Dor başlığı.

Resim 34: Doğu Stoa'ya ait arşitrav bloğu.

Resim 35: Doğu Stoa'ya ait korniş bloğu.

Resim 36: Rahip evlerinin çıktığı terasın doğu duvarında kullanılan mimari bloklar.

Resim 37: Altar'ın güneyindeki terasta yer alan mimari elemanlar.

Resim 38: Güney Stoa'nın arka duvarına ait olduğu düşünülen duvar blokları.

Resim 39: Güney Stoa'ya ait triglif-metop bloğu.

Resim 40: Güney Stoa'ya ait korniş bloğu.

Resim 41: Tapınak ile Altar arasında inşa edilen Bizans Yapısı.

Resim 42: Bizans Yapısı'nın stylobat döşemi ve alt yapısı.

Resim 43: Bizans Yapısı'nda kullanılan toskana kaideler.

Resim 44: Altar'ın doğusundaki tasnif alanında yer alan Dor başlıkları.

Resim 45: Altar'ın kuzeydoğusundaki tasnif alanında yer alan Dor başlıkları.

Resim 46: Bizans Yapısı'nda kullanılan Dor başlığı.

Resim 47: Dor başlığının yapımı sırasında belirlenen çizgiler.

Resim 48: Bizans Yapısı'nda bulunan BYB3 (98A139) numaralı Dor başlığı.

Resim 49: Bizans Yapısı'nda bulunan BYB4 (99A3) numaralı Dor başlığı.

Resim 50: Şapel'in batı duvarında devşirme malzeme olarak kullanılan arşitrav blokları.

Resim 51: Arşitrav bloklarının alt yüzeyine işlenen sofit.

Resim 52: Bizans Yapısı'nda bulunan triglif-metop frizi.

Resim 53: Turgut İlköğretim Okulu'nun bahçesindeki toskana kaide.

Resim 54: Dorik yivli sütun tamburu.

Resim 55: Hüseyin Karabıyık'a ait evin bahçesindeki Dor başlığı.

Resim 56: Ali Rıza Özütemiz'e ait evin bahçesindeki Dor başlığı.

Resim 57: Mehmet Özen'e ait evin bahçesindeki Dor başlığı.

Resim 58: Turgut Kasabası'nın merkezinde bulunan Dor başlığı.

Resim 59: Ali Rıza Akbaş'a ait evin bahçesindeki Dor başlığı.

Resim 60: Kutsal Havuz'un kenarındaki triglifon.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Zeliha GİDER

Doğum Tarihi: 05.02.1978

Unvanı: Arş. Gör.

Öğrenim Durumu:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Klasik Arkeoloji	Selçuk Üniversitesi	1998–2002
Y. Lisans	Klasik Arkeoloji	Pamukkale Üniversitesi	2002–2005

Görevler:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Arş. Gör.	Arkeoloji Bölümü, Fen-Edebiyat Fakültesi, Pamukkale Üniversitesi (2004'ten itibaren)	2004- .....

Projelerde Yaptığı Görevler:

a) Kazılar:

Magnesia Kazısı, Prof.Dr. Orhan BİNGÖL, **Öğrenci**, 1999–2000.

Lagina Kazısı, Prof. Dr. Ahmet A. TIRPAN, **Öğrenci-Heyet Üyesi**, 2001–2004.

Laodikeia Kazısı, Doç. Dr. Celal ŞİMŞEK, **Heyet Üyesi**, 2005.

b) Yüzey Araştırması:

Denizli-Acıpayam Ovası Yüzey Araştırması, Yrd. Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT, **YLS Öğrencisi**, 2003.

Antalya-Gazipaşa, Tülü Asar Yerleşimi Yüzey Araştırması, Yrd. Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT, **YLS Öğrencisi**, 2003.